

OBSAH

OBSAH	1
PODĚKOVÁNÍ	3
1. VÝZKUM: CÍL, VZOREK, METODY	4
1.1 Cíl	4
1.2 Vzorek.....	5
1.3 Metody.....	13
2. DĚJINY A SOUČASNOST LOMNICE NAD LUŽNICÍ	17
2.1 Dějiny města Lomnice nad Lužnicí ve světle odborné literatury, regionální literatury a místních kronik	17
2.2 Lomnice nad Lužnicí v období středověku	19
2.3 Lomnice nad Lužnicí v období novověku	21
2.4 Lomnice nad Lužnicí v 1. polovině 20. století	22
2.5 Lomnice nad Lužnicí ve 2. polovině 20. století.....	26
2.6 Lomnice nad Lužnicí dnes.....	27
3. LOMNICE NAD LUŽNICÍ VE ZNAMENÍ KULTURNÍHO A SPOLEČENSKÉHO ŽIVOTA.....	30
4. K LOKÁLNÍMU A REGIONÁLNÍMU VĚDOMÍ OBYVATEL LOMNICE NAD LUŽNICÍ.....	34
4.1 Asociace spojené s Lomnicí nad Lužnicí	34
4.2 Lomnice nad Lužnicí – město, ve kterém chci žít?	40
4.3 Lomnice nad Lužnicí – obyvatelé – dějinné povědomí.....	50
4.4 Pozitivně a negativně hodnocené stránky Lomnice nad Lužnicí.....	55
4.5 Lokalita a emoce.....	69
4.6 Komunální politika očima místních obyvatel.....	86
4.8 Lomnice nad Lužnicí – město v jižních Čechách?	91
4.7 Region a emoce.....	98
4.9 Lomnice nad Lužnicí v komparativní perspektivě	108
5. ZÁVĚR: K LOKÁLNÍMU A REGIONÁLNÍMU VĚDOMÍ OBYVATEL LOMNICE NAD LUŽNICÍ	117
POUŽITÁ LITERATURA A KRONIKY.....	120

6. PŘÍLOHY	124
6.1 Dotazník	124
6.2 Přehled informátorů	130
6.3 Protokoly přímých zúčastněných pozorování	131
6.3.1 Přímé zúčastněné pozorování mikulášského průvodu	131
6.3.2 Přímé zúčastněné pozorování půlnoční mše	137
6.3.3 Přímé zúčastněné pozorování hasičského plesu.....	139
6.3.4 Přímé zúčastněné pozorování mše svaté.....	142
6.3.5 Přímé zúčastněné pozorování masopustního průvodu	146
6.4 Fotografie památek Lomnice nad Lužnicí	154
6.5 Fotografie zachycující kulturní a společenský život Lomnice nad Lužnicí.....	156

PODĚKOVÁNÍ

Za vydatnou pomoc při zpracovávání své bakalářské práce vděčím zejména své tutorce PhDr. Blance Soukupové CSc., která mi po celou dobu výzkumu ukazovala směr, kterým se vydat, a dávala mi cenné rady a zasvěcené připomínky. Za všechnu její odbornou pomoc jí patří můj velký dík. Dále bych ráda poděkovala PhDr. Miloši Tomandlovi za jeho povzbudivé rady v počátcích vyhodnocování výzkumu a RnDr. Václavu Cílkovi CSc. za ochotné a nezištné poskytnutí jeho bibliografie a jeho děl v elektronické podobě.

V neposlední řadě patří významný dík mé rodině, příbuzným a přátelům za velkou psychickou podporu a v případě dříve jmenovaných i za pomoc s empirickou částí výzkumu.

Svůj vděk bych ráda vyjádřila i všem z obyvatel Lomnice nad Lužnicí, kteří mi během bádání vyšli vstříc, a všem, kteří byli při zpracovávání této práce jakkoli nápomocni a které jsem v předchozím stručném výčtu nejmenovala.

1. VÝZKUM: CÍL, VZOREK, METODY

1.1 Cíl

Tento výzkum má být příspěvkem k antropologickým výzkumům regionálního a lokálního vědomí. Zkoumání vztahu k lokalitě a regionu nabylo v současné době na významu i v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Aktuální se tak stala krom studia územní identity na jednotlivých úrovních i komparace evropské identity s identitami nižšího řádu.

Za cíl své práce jsem si stanovila zachytit a analyzovat lokální vědomí obyvatel Lomnice nad Lužnicí, malého města v jižních Čechách, a přihlídnout k vědomí regionálnímu. Analýza se bude soustředit k tomu, jak dalece se obyvatelé identifikují se svým bydlištěm, jak ho reflektují a zda má tato reflexe rozměr regionální.

Při výběru tohoto tématu mě podstatně ovlivnila konfrontace maloměstského a velkoměstského způsobu života, které mě vystavila studia v Praze a s nimi spojený pobyt v ní.

Definice pojmu

Shledávám za vhodné se na začátku své studie blíže pozastavit nad pojmy lokální a regionální vědomí, s nimiž budu později pracovat a jež považuji za složky lidské identity. Co se týče lokální a regionální identity, v podstatě zde přebírám jejich vymezení sociologem Ondřejem Roubalem, jenž se problematikou identity, obzvláště regionální, rozsáhleji zabývá.

Sociolog Ondřej Roubal označuje ve svém článku *Když se řekne identita.....regionální identita* identitu, které lze univerzálně rozumět jako totožnost, za multidimenzionální. Specifikovat a přibližovat určitému významu ji pak podle něj můžeme pomocí zapojení do vztahu. Jedním takovým vztahem může být právě vztah k různě vymezeným územím.¹

---

¹ [Http://www.socioweb.cz/index.php3?disp=teorie&shw=138&lst=103](http://www.socioweb.cz/index.php3?disp=teorie&shw=138&lst=103), 12. 3. 2006.

V autorově smyslu lze tedy regionální identitu rozumět jako jednu z dimenzí identity člověka, která spoluurčuje strukturu jeho osobnosti. Území, ke kterému se tato identita vztahuje, nelze chápat pouze jako „přírodní prostředí“. Nejedná se pouze o postojovou záležitost bezprostředního hodnocení líbí-nelíbí, nýbrž i o složitější socio-kulturní vazby a „sociální obsahy“ mezilidských vztahů, zážitků a vzpomínek. Regionální identitu je tak nutno uvažovat i v souvislosti se socio-kulturním systémem místa a s lidmi, kteří v tomto prostoru žijí.¹

Podle Ondřeje Roubala pozorujeme regionální (územní, prostorovou) identitu na různých úrovních. Předně je to vztah k místu (a lidem), kde žijeme a kde prožíváme svou každodennost. Vztah k blízkému okolí lze označit jako lokální identitu. Druhou rovinou regionální identity může být větší územní celek, jenž odráží jakousi širší „kmenovou“ příslušnost, pojmenovanou, ale zřetelně obecnější, a třetí rovinou území národního státu, příp. ještě většího územního celku.²

V tomto bodě se od autora poněkud odkláním. Ačkoli přejímám vymezení pojmu regionální a lokální identity ve výše uvedeném smyslu, pracuji s užším teritoriálním ohraničením pojmu regionální identita (tím však nepopírám její souvislost s identitou lokální!). V souladu s etnologem Milošem Tomandlem a Janem Pargačem chápu lokální vědomí jako vědomí příslušnosti obyvatel k užšímu žitému teritoriálnímu celku, tj. lokalitě (v mém případě městu a jeho bezprostřednímu okolí), a regionální vědomí jako vědomí příslušnosti obyvatel k širšímu žitému teritoriálnímu celku, tj. regionu (jeho hranice však nemusí být totožné se státem stanovenými).³

1.2 Vzorek

Výzkum jsem se rozhodla provést v Lomnici nad Lužnicí. Důvodů, které mě vedly k této volbě, bylo několik. Předně se město jevilo pro můj záměr ideálním pro svou velikost, zamýšlela jsem totiž zkoumat problematiku lokálního vědomí na malém městě. Jižní Čechy jsou nadto z dlouhodobého hlediska vnímány jako

---

¹ <http://www.socioweb.cz/index.php3?disp=teorie&shw=149&lst=103> , 12. 3. 2006.

² Tamt.

³ J. PARGAČ, M. TOMANDEL, „Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí“, In TOMANDEL MILOŠ (ed.), *Studia Ethnographica X, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica* 3. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 57–70, s. 58.

přírodně atraktivní oblast s nízkou migrací a v zásadě homogenním obyvatelstvem, což by mohlo indikovat, že se zde bude lokální vědomí projevovat poměrně specificky. Druhým nezanedbatelným podnětem pro výběr tohoto města byla skutečnost, že je město mým rodištěm i bydlištěm, což mi výzkum v mnohém usnadnilo. Za všechny výhody jmenuji lepší znalost místního prostředí a poměrů plynoucí z dlouholeté zkušenosti, snadnější získávání souhlasu potenciálních respondentů s vyplněním dotazníků a minimalizování finančních nákladů na provedení výzkumu. Samozřejmě si na druhé straně uvědomuji, že z mé „zainteresovanosti“ plyne vyšší riziko omezení objektivitu a že se budu muset toto riziko při vyhodnocování snažit co nejvíce snížit.

Jak jsem se již zmínila výše, nachází se Lomnice nad Lužnicí v jihočeském kraji, konkrétněji určeno na území bývalého jindřichohradeckého okresu 10 km severozápadně od města Třeboň. Obec je situována v nadmořské výšce 424 m. n. m.¹ v Třeboňské pánvi a svou polohou spadá do Chráněné krajinné oblasti a biosférické rezervace Třeboňsko,² jež je specifická rozsáhlými vodními plochami uměle vybudovaných rybníčních soustav a s nimi spojené mokřadní vegetace a vodního ptactva. V bezprostředním okolí města je situována i řada jiných státem chráněných přírodních oblastí (jednou z nejbližších je národní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý, která patří k mezinárodně významným hnízdištím vodního ptactva). Nejvýznamnějšími ekonomickými aktivitami je v této oblasti rybářství (kapr), zemědělství, lesnictví, těžba štěrkopísku a rašeliny, lehký průmysl (dřevozpracující p., výroba stavebních hmot, textilní p., sklářský p., pivovarnický p.), turistický ruch a lázeňství.³

První zmínky o městě pocházejí ze 13. stol., ale jeho původ spadá pravděpodobně ještě hlouběji do minulosti. Snad nejslavnější událostí v dějinách města bylo jeho povýšení na město královské panovníkem Václavem IV.⁴

---

¹ <http://www.czso.cz/lexikon/mos2003.nsf/mos?openform&:546674>, 15. 12. 2005.

² Na internetové adrese věnované Třeboňsku jsou uvedeny ještě další statuty, kterými se tato oblast honosí: CHOPAV Třeboňská pánev, Evropské významné ptačí území (IBA), dva mokřady mezinárodního významu chráněné Ramsarskou konvencí (Třeboňské rybníky, Třeboňská rašeliniště), 33 maloplošných zvláště chráněných území (5 NPR, 1 NPP, 21 PR, 6 PP), jádrové území evropské ekologické sítě EECONET, 3 nadregionální biocentra ÚSES, lokalita dlouhodobého ekologického výzkumu (LTER), PHO vodních zdrojů a přírodních léčivých zdrojů, vesnické památkové zóny, potenciálně významné zastoupení území evropské soustavy NATURA 2000. http://trebonsko.schkocr.cz/general_cz.html, 15. 12. 2005.

³ Tamt.

⁴ F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*. 1. vyd., Lomnice nad Lužnicí: Městská rada, 1937, s. 3.

Pro stanovení vzorku bylo nutné získat údaje o demografické skladbě obyvatelstva města. K tomuto účelu mi posloužila data získaná na místním městském úřadě 21. 5. 2003. Podle těchto informací žilo k uvedenému datu v Lomnici nad Lužnicí 1663 obyvatel.

Jelikož by nebylo v mých silách provést výzkum na celé populaci, musela jsem ji omezit na vzorek. S přihlédnutím k danému tématu a vybrané zvolené technice sběru dat jsem se rozhodla sledovat 100 jedinců od 15 let. Tyto respondenty jsem dále rozdělila do 5 věkových skupin: 15–19 let, 20–35 let, 36–55 let, 56–70 let a 70 a více let.

Redukci dat vyplývající z kvantitativního omezení zkoumaného obyvatelstva jsem se snažila minimalizovat výběrem respondentů, za jehož kritéria jsem si zvolila věk a pohlaví. Ve svém vzorku jsem plánovala reprezentativně pokrýt jednotlivé věkové skupiny a v jejich rámci pak i zastoupení příslušníků obou pohlaví. Co se týče věku, tvořili lidé mezi 15–19 lety 6,4% z celkového počtu populace, lidé mezi 20–35 lety 23,3%, lidé mezi 36–55 lety 27,9%, lidé mezi 56–70 lety 15,8% a konečně lidé ve věku nad 70 let 11,1%. S ohledem na toto věkové zastoupení obyvatel mi vyšel počet informátorů pro věkovou kategorii od 15-19 let 8 jedinců (4 ženy, 4 muži), od 20-35 let 27 jedinců (13 žen, 14 mužů), od 36–55 let 33 jedinců (16 žen, 17 mužů), od 56–70 let 19 jedinců (10 žen, 9 mužů) a nad 70 let 13 jedinců (9 žen, 4 muži).

V rámci osobních charakteristik jsem navíc získala informace o vzdělání respondentů a o tom, zda se ve městě narodili či se do něj přistěhovali. Tato data však nebyla sledována za účelem reprezentativnosti celku.¹ Rodáci jsou v mém vzorku zastoupeni 55 jedinci a přistěhovalí 45. 12 z nich dosáhlo jako nejvyššího stupně vzdělání základní, 26 je vyučených, 37 má maturitu, 6 vyšší vzdělání a 19 vzdělání vysokoškolské.

Tab. č. 1: Informátoři – obyvatelé Lomnice nad Lužnicí:

Rodáci: 55 jedinců

¹ Srovnám-li zastoupení jedinců v mém vzorku podle vzdělání s údaji, které byly získány při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001, jsou lidé s nižším vzděláním v mém vzorku zastoupeni podprůměrně a naopak lidé s maturitou a vyšším stupněm vzdělání relativně více, než je tomu mezi všemi obyvateli města.

<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/obce/546674?OpenDocument>, 15. 4. 2006.

	Věk	Počet jedinců	Vzdělání	Počet jedinců
Ženy: 31 jedinců	15–19	4	základní	3
			vyučena	1
	20–35	9	vyučena	1
			maturita	4
			vyšší	1
			VŠ	3
	36–55	9	vyučena	3
			maturita	4
			VŠ	2
	56–70	4	základní	1
			vyučena	1
			maturita	1
			vyšší	1
	70 a více	5	základní	1
vyučena			2	
maturita			2	
Muži: 24 jedinců	15–19	4	základní	4
	20–35	11	základní	1
			maturita	9
			VŠ	1
	36–55	6	vyučen	1
			maturita	3
VŠ			2	
56–70	3	vyučen	1	
		VŠ	2	
70 a více	0	0	0	
Přistěhovalí: 45 jedinců				
	Věk	Počet jedinců	Vzdělání	Počet jedinců
Ženy: 21 jedinců	15–19	0	0	0
	20–35	4	maturita	4
	36–55	7	maturita	4
			VŠ	3
	56–70	6	základní	1
			vyučena	1
			maturita	2
			vyšší	1
70 a více	4	VŠ	1	
		základní	1	
Muži: 24 jedinců	15–19	0		
	20–35	3	vyučen	1

		maturita	1	
		VŠ	1	
	36–55	11	vyučen	5
			maturita	1
			vyšší	1
			VŠ	4
	56–70	6	vyučen	3
			maturita	2
			vyšší	1
	70 a více	4	vyučen	3
			vyšší	1

Nyní bych se chtěla pozastavit u několika údajů, které mohly ovlivnit odpovědi respondentů na některé otázky – u toho, kde respondenti pracují či studují, kde bydlí jejich příbuzní, u přistěhovalých navíc odkud se přistěhovali, proč a jak dlouho zde již žijí.

Přistěhovalí tvoří 45% z vybraného vzorku respondentů. Průměrná délka jejich pobytu činí 27 let. U mužů a žen se tato doba nijak výrazně neliší (u žen cca 28 let a u mužů 27 let). Průměrná délka pobytu přistěhovalých mezi lety 20–35 činí 15 let, 36-55 22 let, 56-70 32 let a nad 70 let 42 let.

Většina přistěhovalých se do města přistěhovala z větších měst, menší počet z vesnic. 14 lidí se přistěhovalo z vesnice, 26 lidí z měst, 2 lidé uvedli za původní bydliště Moravu, 1 střední Čechy a 2 neuvedli žádné. Uvedené vesnice se nacházejí výhradně v jižních Čechách, a to cca do 20 km od Lomnice nad Lužnicí. Z 26 lidí, kteří se přistěhovali z měst, se jich 8 přistěhovalo z měst mimo jihočeský kraj. Celkově se tedy přistěhovalo z míst mimo jižní Čechy 11 jedinců. Stojí za zmínku, že největší počet lidí (8) se přistěhoval z Třeboně.

K důvodům, kvůli kterým se respondenti do Lomnice nad Lužnicí přistěhovali, patřilo hlavně získání bydliště (40%), uzavření manželství (22%), získání práce (20%) a přestěhování se s rodiči (13%). Ženy se přistěhovaly hlavně kvůli sňatku a získání bydliště. Muži též nejvíce kvůli získání bydliště, dále pak za prací. Co se týče vzdělání, přistěhovali se vyučení a respondenti s maturitou především kvůli bydlišti a respondenti s VŠ především za prací. Respondenti se ZŠ kvůli uzavření sňatku a z jiných důvodů a respondenti s vyšším vzděláním s rodiči.

Respondenti jsou k městu a k jižním Čechám vázáni většinou svých příbuzenských svazků. Ve všech věkových skupinách totiž mají nejvíce příbuzných v rámci jihočeského kraje, ať už jde o prarodiče, rodiče, sourozence nebo o děti.

Krom Lomnice nad Lužnicí samotné bydlí jejich příbuzní často v okolních vesnicích a ve větších městech v okruhu 30 km, jmenovitě především v Ponědraži, Třeboni, Českých Budějovicích, Veselí nad Lužnicí a v Jindřichově Hradci. V rámci jižních Čech mají relativně nejvíce příbuzných dotazovaní do 55 let, naopak starší 55 let je mají relativně častěji mimo jejich okruh. Příbuzní, kteří sídlí mimo jižní Čechy, žijí obzvláště ve středních Čechách, zejména v Praze.

S věkem respondentů klesá relativní počet prarodičů, rodičů a sourozenců ve městě samotném. Jak by se dalo očekávat, s dětmi je to poněkud jinak – relativně nejvíce dětí žijících ve městě mají respondenti mezi 20–35 lety a dále od 36–55 let. Dotazovaní ve věku 15–19 let mají ve městě ve srovnání s ostatními věkovými skupinami v poměru nejvíce příbuzných. Všichni v něm mají své rodiče i sourozence, mnohdy i prarodiče. Naopak relativně nejméně příbuzných svazků pojí s městem respondenty starší, zejména nad 70 let.

Většina respondentů z mého vzorku patří mezi ekonomicky aktivní obyvatele. Pouze 14% z nich dosud studuje a 29% je již v důchodu. Jeden respondent je na vojně a jedna žena na mateřské dovolené.

Studujícími jsou v drtivé většině rodáci (92%¹). Je pochopitelné, že je představují zejména respondenti z nejmladších věkových kategorií, kteří procházejí středním či vyšším stupněm vzdělání, tedy převážně lidé se základním vzděláním či s maturitou.

Pouze někteří (21%) z těch, kteří studují vyšší než středoškolský stupeň studia, dojíždějí do škol mimo jižní Čechy (Plzeň, Praha, Brno), jinak studují všichni v jejich rámci – nejvíce v Českých Budějovicích (36%) a v Českých Velenicích (21%). Cestou do školy stráví respondenti převážně od 30–60 minut (64%).

Větší část než studující tvoří v mém vzorku pracující (56%). Rodáci i přistěhovalí jsou mezi nimi zastoupeny podobně (55% rodáků, 58% přistěhovalých²). Vezmeme-li v úvahu celkový počet mužů a žen ve vzorku, je mezi pracujícími 52% žen a 60% mužů. 48% pracujících tvoří ženy a 52% muži. Krom několika jedinců je všem pracujícím mezi 20–55 lety (95%). Mezi pracujícími je také z celkového počtu respondentů ve vzorku zastoupeno 8% respondentů se ZŠ vzděláním, 54%

---

¹ Stejně jako později, kdy hovořím o studujících, zde míním procenta z celkového počtu 14 (=100%) studujících.

² Abych nezpůsobila zmatení, chci upřesnit, že jsem zde brala v úvahu procento jedinců z celkového počtu jedinců v jednotlivých kategoriích (tedy z jejich zastoupení v celém vzorku o 100 respondentech; např. 55% rodáků znamená 30 jedinců z celkového počtu 55 rodáků ve vzorku), ne jejich procento mezi pracujícími (např. rodáků by jím bylo 54% a u přistěhovalých 46%).

vyučených, 62% s maturitou, 33% s vyšším vzděláním a 84% se vzděláním vysokoškolským. K nim se ještě v souvislosti s místem práce vrátím později, abychom si vytvořili jasnější představu o tom, jaká místa je schopen pracovní trh v Lomnici nad Lužnicí pokrýt.

Většina pracujících je nucena za práci dojíždět. Samotné město poskytuje zaměstnání jen 39% pracujících. Zaměstnání těch, kteří pracují mimo město, se nachází často v okruhu zhruba 10 km, a to především v Třeboni, která je jako místo zaměstnání po Lomnici nad Lužnicí nejpočetněji zastoupena (18%), a v blízké obci Frahelž (9%; tato obec je sice menší než město samotné, ale nachází se v něm provoz ŠVCH Frahelž, který spadá pod R. A. B. s.r.o. Třeboň). Mimo okruh 30 km pracuje jen jeden z respondentů. Krom Frahelže, Horusic a Oslova jsou všechna města, která respondenti uvedli, větší než Lomnice (Třeboň, České Budějovice, Jindřichův Hradec, Lišov) a všechna se nacházejí na území jižních Čech.

Jak plyne z předchozího, musí více než polovina pracujících za svou práci dojíždět do více či méně vzdálených obcí. Většina dojíždějících (62%) stráví cestou do práce max. 30 minut.

Nyní bych se blíže zastavila u struktury těch, kteří pracují v Lomnici nad Lužnicí. Z jednotlivých kategorií¹ zde vezmu v úvahu pouze ty, kteří pracují. Z pracujících rodáků zde má zaměstnání 40% a z přistěhovalých 38%. Ženy zde mají zastoupení 44%, zatímco muži pouze 34%. Co se týče pracujících podle věku, je zde zaměstnáno 100% respondentů se ZŠ (v tomto případě je jím pouze jeden), 21% respondentů mezi 20–35 lety, 45% mezi 36–55 lety a 66% mezi lety 56–70. Podle dosaženého stupně vzdělání si v Lomnici našli místo především lidé s nižším vzděláním (100% se ZŠ, 57% vyučení, 35% s maturitou, 0% s vyšším a 38% s VŠ).

Jak jsme tedy měli možnost shlédnout, většina respondentů ze sledovaného vzorku již pracuje. Další početnou skupinou tvoří důchodci a dále studující. Ve srovnání s pracujícími vyjíždí více studujících za práci mimo město (resp. všichni) a cesta jim trvá déle. Samotné město vůbec nepokrývá poptávku po studiu (neberu-li v úvahu mateřskou školu a školu základní) a poptávku po pracovních místech pokrývá nedostatečně. Mnoho pracujících musí za svou práci dojíždět do vzdálenějších obcí. Poptávku po studiu kryjí hlavně České Budějovice a České Velenice, poptávku po zaměstnání hlavně město samotné a lázeňská Třeboň.

---

¹ Mám na mysli rodáctví/přistěhovalectví, muže a ženy, věkové kategorie a rozdělení podle dosaženého stupně vzdělání.

Co se týče nezaměstnanosti ve městě, ukazují statistiky zaměstnanosti v Lomnici nad Lužnicí pro období, v němž respondenti vyplňovali dotazníky, tedy pro podzim roku 2003, kolem 6% nezaměstnanosti.¹ Více než mužů bylo nezaměstnaných žen. V rámci České republiky se pak Jindřichohradecko počítá k oblastem s nižší než průměrnou nezaměstnaností.²

Prameny

Tato práce čerpala z různých typů písemných pramenů. Šlo především o statistické prameny, kroniky, periodika a vyplněné dotazníky.

Statistické údaje, které jsem využila pro svůj výzkum, jsem čerpala především z dat zveřejněných na webových stránkách Českého statistického úřadu, obzvláště na stránkách jeho krajské správy v Českých Budějovicích. Jednalo se zejména o základní demografické údaje a informace o ekonomické situaci.

Specifickým pramenem, který jsem využila hlavně v kapitole o dějinách města v minulém století, představují městské kroniky ručně sepsované od roku 1914. Vznikly celkem čtyři a až do současnosti se na jejich sepsování podílelo několik kronikářů počínajíc Richardem Mazurou (1914–1938), pokračujíc Josefem Kolářem (1939–1959), Karlem Kartákem (1959–1960), Josefem Prokýškem (1961–1977), Josefem Mičkou (1977–1986) a končíc současným kronikářem, historikem Václavem Ramešem (od 1986). Jak mne informoval sám autor, není poslední díl kroniky, který mapuje události od roku 1986, ještě sepsaný. Starší díly městských kronik dosud zůstávají nezveřejněny a jsou v držení současného kronikáře, jenž mi do nich umožnil nahlédnout.

Tyto kroniky jsou nenahraditelným zdrojem informací o historii lokality. Záznamy z každého roku líčí zejména události spjaté s kulturou, hospodářstvím, komunální politikou a demografické údaje o městě. Význam těchto kronik tkví podle současného kronikáře i v tom, že jsou jedny z mála, které se z tohoto období dochovaly až do současnosti. Musíme však u nich vzít v úvahu riziko subjektivního

---

¹ Nezaměstnanost podle obcí lze dohledat na této stránce:

http://portal.mpsv.cz/portal/page?_pageid=35%2C122119&_dad=portal&_schema=PORTAL&_piref35_122121_35_122119_122119.statse=200000000011&_piref35_122121_35_122119_122119.stask=200000000013&_piref35_122121_35_122119_122119.send=&_piref35_122121_35_122119_122119.stat=200000000011&_piref35_122121_35_122119_122119.obdobi=A&_piref35_122121_35_122119_122119.rok=2006. 1. 3. 2005.

² Pro srovnání s ostatními územními celky viz <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>. 1. 3. 2005.

zkreslení prezentovaných dat, na které bylo nutné dávat si pozor zvláště u údajů z období komunismu.

Při zpracovávání historie lokality jsem doplňkově využila i informace obsažené v informačních brožurách příležitostně vydávaných obecním úřadem. Tyto brožury podávají čtenáři stručnou charakteristiku města. Jelikož však leckdy sloužily jako propagační materiál pro turisty, vyzdvihovaly především klady lokality.

Užitečným podkladem pro tuto práci se ukázal být místní měsíčník *Lomnické listy*, jenž reflektuje události spjaté s městem. Referuje o kulturní činnosti ve městě, činnosti městského úřadu, místním školství i spolcích, a posloužil mi tak hlavně pro dokreslení současného dění ve městě. Mimoto jsem využila i výpisků z místních kronik, které v periodiku publikuje současný městský kronikář Václav Rameš.

Lomnické listy vydává každý měsíc od roku 1999 Informační a kulturní středisko v Lomnici nad Lužnicí. Redakční rada se tedy skládá především z lidí, kteří mají co dočinění právě s tímto střediskem a s městským úřadem. Možnost přispívat do plátku mají navíc i samotní obyvatelé města. Dvanáctistránkový měsíčník má v podstatě pevnou strukturu a je k dostání v místních prodejnách a v Informačním a kulturním středisku za 5 Kč.

Za základ této práce bylo vzato 100 dotazníků vyplněných obyvateli Lomnice nad Lužnicí v roce 2003. Originály těchto dotazníků jsem archivovala a jsou přístupné po osobní domluvě. Specifický pramen tvoří také fotografie dokumentující průběh několika kulturních akcí a vzhled města a okolí spolu s plakáty a pozvánkami zvoucími na akce, které se ve městě pořádají. Některé z nich tvoří přílohu mé,¹ ostatní jsou k nahlédnutí v mém osobním archívu.

1.3 Metody

Podkladem této práce byl terénní výzkum založený na technice etnologického dotazníku a přímého zúčastněného pozorování. Doplňkově byla použita i metoda přímého polořízeného rozhovoru. V průběhu září až listopadu 2003 bylo distribuováno a následně sesbíráno více než 100 dotazníků od obyvatel Lomnice

---

¹ Viz příloha 6.5 – Fotografie zachycující kulturní a společenský život Lomnice nad Lužnicí, příloha 6.4 – Fotografie památek Lomnice nad Lužnicí, příloha 6.3.3 – Přímé zúčastněné pozorování hasičského plesu a příloha 6.3.5 – Přímé zúčastněné pozorování masopustního průvodu.

nad Lužnicí nad 15 let a v období od prosince 2005 do února 2006 jsem provedla několik přímých zúčastněných pozorování.

K vyplnění dotazníků byli obyvatelé požádáni vždy osobně (mnou nebo zprostředkovateli), většinou při návštěvě doma. Pokaždé jim byl vysvětlen záměr výzkumu a zdůrazněna jeho anonymita. Po získání ústního souhlasu se zúčastněním se výzkumu, ke kterému svolili téměř všichni oslovení, byla respondentům ponechána doba na vyplnění dotazníků. Na základě individuální domluvy se jednalo o několik dnů či týden. Když uplynula sjednaná doba, byly dotazníky u respondenta většinou osobně vyzvednuty, popř. je s předstihem informátoři přinesli sami. K některým respondentům bylo na druhé straně zapotřebí se pro vyplněné dotazníky opakovaně vracet. Jako důvod odkladu uváděli zejména nedostatek času na vyplnění dotazníků. Jelikož některé dotazníky byly odevzdány téměř nepopsané, bylo nutno přistoupit k oslovování nových potenciálních respondentů, aby počet použitelných dotazníků naplnil mnou předsevzatý záměr ohledně struktury vzorku. V případě tří starších žen jsem přistoupila k osobní pomoci s vyplňováním dotazníků. Všechny totiž byly přístupné k participaci na výzkumu, ale pro svůj špatný zdravotní stav by nebyly schopny dotazníky sami vypsát.

V souladu se zvolenými kritérii výběru respondentů jsem nejprve začala na základě vlastních znalostí místních obyvatel města oslovovat ty, o nichž jsem se domnívala, že svolí k vyplnění dotazníku. Později mi s distribucí dotazníků a získáváním potenciálních respondentů pomohli také díky své osobní intervenci příbuzní, kteří ve městě žijí. Takto oslovení pocházeli zejména z okruhu jejich spolupracovníků, přátel, známých a sousedů. Na obyvatele, kteří by mohli být ochotni dotazník vyplnit, mě odkazovali i ti, kteří již byli požádáni. Nejobtížnější bylo získat souhlas s vyplněním dotazníků u lidí z nejstarší generace, kteří své odmítnutí většinou zdůvodnili svým špatným zdravotním stavem. Drobnější komplikace způsobilo i oslovování mužů, kteří byli k zúčastnění se výzkumu obecně přístupní méně než ženy. I přes několik odmítnutí se podařilo naplnit záměr týkající se předpokládané struktury vzorku.

Jak se ukázalo, projevíly se i v případě mé studie nedostatky spojené s technikou dotazníku obecně. Především šlo o nezodpovězené otázky či otázky nezodpovězené dostatečně. Jelikož respondenti nevyplňovali dotazníky pod dohledem badatele, byla u několika z nich patrna i porada s ostatními rodinnými

příslušníky či konzultace otázek s publikacemi o dějinách města. Někdy měly odpovědi zřejmý recesivní charakter. Riziko nízké návratnosti, jednu z největších nevýhod použití dotazníkové techniky, značně zredukoval osobní kontakt s potencionálními informátory a za časté i osobní znalost toho, kdo je oslovil. Přímá distribuce dotazníků a anonymita výzkumu též umožnila snazší rozptýlení obav respondentů ze zneužití dat a získání si jejich důvěry.

Použitý etnologický dotazník se skládal z 24 otázek, s jejichž formulací mi pomohla vedoucí mé práce a z nichž tři tvořily otázky identifikační zjišťující respondentův věk, pohlaví a nejvyšší dosažený stupeň vzdělání. Dotazník, jehož formulář je ke studii přiložen,¹ je uveden informací o smyslu dotazníkového šetření a pořadateli výzkumu. Krom otázek identifikačních obsahuje dotazník otázky otevřené. Jejich použití bylo výhodné zvláště proto, že na nich bylo možno založit kvalitativní výzkum a zároveň nezredukovat okruh případných odpovědí, a tak získat i neočekávaná data.

Otázky se zaměřovaly na několik základních tematických okruhů. Předně měly odhalit respondentovu spokojenost s žitím ve městě a regionu a fenomény toto ovlivňující. Dále zjišťovaly informátorovu vazbu k lokalitě a regionu z hlediska pracovních a studijních možností a sociálních vztahů. Významný okruh otázek zjišťoval, jak obyvatelé reflektují specifičnost a atraktivitu obce i regionu a jak se vztahují k jiným oblastem České republiky. Několik otázek zkoumalo také jejich mobilitu, lokální patriotismus a vědomosti o historické dimenzi města. Na konci dostali respondenti možnost vyjádřit se ke komunální politice.

V průběhu výzkumu bylo uskutečněno také pět přímých zúčastněných pozorování společenských a kulturních akcí probíhajících ve městě. Účelem použití této techniky bylo lepší obeznámení se s nabídkou kulturních aktivit a s tím, jak ji městští obyvatelé využívají. Jednalo se o mikulášské dění, půlnoční, běžnou nedělní mši, masopustní průvod a hasičský ples. Poslední jmenované pozorování bylo rekonstruováno na základě položených rozhovorů s dvěma účastníky plesu a současně členy hasičského sboru, ostatních jsem se účastnila sama. Poznatky zjištěné těmito pozorováními jsou zaznamenány v samostatných protokolech a připojené k této práci v podobě příloh.² Během některých pozorování byla pořizena

---

¹ Viz příloha 6.1 – Dotazník.

² Viz příloha 6.3 – Protokoly přímých zúčastněných pozorování.

i fotografická dokumentace, část z ní je též připojena k studii v podobě příloh,¹ zbylé jsou k nahlédnutí v mém osobním archivu. Krom fotografií byl v rámci dvou pozorování získán i doplňující materiál: pozvánka na hasičský ples roku 2006, plakát oznamující konání masopustního průvodu a demoliční výměr, který byl během masopustního obchůzky vyvěšován na navštívené domy.² Tato pozorování byla nestandardizovaná a všech čtyř, které jsem provedla osobně, jsem se snažila zúčastnit v roli nezúčastněného pozorovatele, který do probíhajícího dění nijak aktivně nezasahuje a zaujímá neutrální postoj. Vzhledem k tomu, že jsem terénní poznámky z pozorování často sepisovala přímo v jejich průběhu, jsem přesto budila jistou pozornost účastníků. Jejich pozornost přitahovalo i pořizování fotodokumentace.

Fotodokumentace byla pořizována i při jiných příležitostech v souvislosti s městským děním, nejen v případě výše jmenovaných pozorování. Nadto byly pořizeny i fotografie dokládající vzhled města a okolí v několika posledních letech včetně roku výzkumu.³

Jako doplňková byla při tomto výzkumu použita technika polořízeného rozhovoru. Tyto rozhovory byly provedeny především v rámci přímých zúčastněných pozorování (tedy s účastníky sledovaných akcí) a krom dvou rozhovorů, rozhovoru s místní knihovnicí a s jedním účastníkem mikulášského průvodu, nebyly zaznamenávány na diktafon. Písemný přepis toho nejpodstatnějšího jsem se pokaždé snažila vyhotovit co nejdříve po dokončení rozhovoru či dokonce v jeho průběhu.

Pro zjištění historie lokality bylo nadto využito příslušné historické literatury, místních kronik a místního regionálního tisku. Místní měsíčník Lomnické listy jsem prostudovala i za účelem dokreslení současného kulturního dění a vývoje komunální politiky.

---

¹ Ke kulturnímu a společenskému životu ve městě se v příloze vztahuje 8 fotografií, a to nejen z provedených pěti pozorování. Viz příloha 6.5 – Fotografie zachycující kulturní a společenský život Lomnice nad Lužnicí.

² Všechny tři dokumenty tvoří součást 1. výtisku této bakalářské práce (u ostatních jsou pouze jejich fotografie) a jsou připojeny k protokolům z příslušných zúčastněných pozorování: viz příloha 6.3.3 – Přímé zúčastněné pozorování hasičského plesu a příloha 6.3.5 – Přímé zúčastněné pozorování masopustního průvodu.

³ Z těchto fotografií jsem k práci připojila pouze fotografie 3 nejvýznamnějších památek: viz příloha 6.4 – Fotografie památek Lomnice nad Lužnicí.

2. DĚJINY A SOUČASNOST LOMNICE NAD LUŽNICÍ

2.1 Dějiny města Lomnice nad Lužnicí ve světle odborné literatury, regionální literatury a místních kronik

O historii města Lomnice nad Lužnicí nenajdeme v literatuře a pramenech samozřejmě tolik zmínek jako o historii větších a významnějších městech v jeho okolí, přesto se však v žádném případě nedá říci, že by jí v nich byla věnována malá pozornost. Údaje o historii města můžeme nalézt jak v přehledových dílech, tak v písemných pramenech ve státním oblastním archivu Třeboň i v jeho vlastní monografii a kronikách.

Stručnou charakteristiku historie města najdeme například v díle Augusta Sedláčka, známého českého historika, genealoga, heraldika a zakladatele české kasteologie, dále v díle jazykovědce a našeho předního znalce místního názvosloví Antonína Profouse, regionálního spisovatele Miroslava Huleho a M. Riedla. Zatímco A. Profous¹ podává zprávu o vývoji názvu města, kterou podkládá historickými prameny, soustředí se ostatní autoři především na shrnutí zlomových historických událostí. U A. Sedláčka² nadto nalezneme seznam důležitých držitelů města a u M. Huleho³ a M. Riedla⁴ i kusé zmínky o historických budovách. Všichni tito tři autoři neopomínají zmínit povýšení na město a vývoj za husitských bojů a třicetileté války.

Základní historické údaje najdeme též na internetových stránkách města, které jsou pod správou městského úřadu a jejichž část věnující se historii má na starost historik, současný kronikář, městský radní a ředitel SOA Třeboň Václav Rameš, a v informačních brožurkách příležitostně vydávaných městským úřadem (např. u příležitosti opětovného povýšení na město v roce 1994).

---

¹ A. PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. Ch-L*, 1.vyd., Praha: Česká akademie věd a umění, 1949.

² A. SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého*, 2. vyd., Praha: Argo, 1998.

³ M. HULE, *Průvodce po rybnících, památkách a hospůdkách Třeboňska*, 1. vyd., Třeboň: Carpio, 2005.

⁴ M. RIEDL A KOL., *Jihočeské rybníční pánve*, 1.vyd., Praha: Olympia, 1967.

Jedinečným zdrojem informací o minulosti města, jeho vzniku až do roku 1937, jsou Dějiny města Lomnice nad Lužnicí znalce místních dějin F. Kuny¹. V porovnání s výše uvedenými díly věnuje F. Kuna historii města, jeho politickému, hospodářskému a kulturnímu vývoji, velkou pozornost. Z počátků města se dozvíme především o jeho vlastnících a důležitých privilegiích, které město obdrželo. Zvláště podrobně jsou zde popsány události husitského období a období třicetileté války. Řadu podrobných údajů získáme taktéž o novodobých dějinách města. Na rozdíl od předchozích shrnujících děl zahrnuje Kuna tam, kde to uznává za potřebné pro porozumění událostí, historii Lomnice do širšího než místního kontextu. Své Dějiny vystavěl především na základě materiálů tehdy se v Lomnici nacházejícího městského archívu. Nalezneme v nich například i přepisy seznamů osedlých dle novověkých urbářů. Dnes je archivní materiál vztahující se k Lomnici nad Lužnicí uložen v třeboňském státním oblastním archivu. Vzhledem k tomu, že údaje o období do 20. století pro potřeby mé bakalářské práce dostatečně shrnuje F. Kuna, jsem tyto prameny nedohledávala a čerpala jsem zejména z jeho díla.

Shrnutí dějin 20. století jsem postavila především na specifickém zdroji dat: místních kronikách. Existují celkem čtyři. Na jejich psaní se od roku 1915 až do současnosti vystřídal několik kronikářů počínaje Richardem Mazurou, pokračuje Josefem Kolářem, Karlem Kartákem, Josefem Prokýškem, Josefem Mičkou a konče současným kronikářem historikem Václavem Ramešem. Poslední díl kroniky, který mapuje události od roku 1986, ještě není, jak jsem se dozvěděla od samotného autora, sepsaný.

Tyto kroniky jsou opravdu nenahraditelným zdrojem informací o událostech na místní úrovni, na druhé straně je ale u nich nutné vzít v úvahu riziko subjektivního zkreslení prezentovaných dat, zvláště v období komunismu.

Výtahy z těchto kronik sepsované V. Ramešem otiskuje místní periodikum Lomnické listy, které jsou vydávány od roku 1999 a v nichž se dočteme také mnohé o současném vývoji, především o práci radnice a o místních událostech spojených s kulturou, sportem a vzděláním.

---

¹ F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, 1. vyd., Lomnice nad Lužnicí: Městská rada, 1937.

2.2 Lomnice nad Lužnicí v období středověku

„Nepropustné pomezní lesy jižních Čech a močálovitá třeboňská krajina dlouho bránily trvalému osídlení, zejména v jihovýchodní části Třeboňska na dnešních rakouských hranicích.“¹

Ačkoli archeologické výzkumy dokládají přítomnost lidí v jižních Čechách již v počátcích doby poledové, mělo toto osídlení pouze sporadický charakter. Snad koncem 7. stol. a jistě v 8. stol. se v jižních Čechách objevuje slovanský kmen Doudlebů.²

Do následujících dvou století, tedy do doby, kdy jižní a jihovýchodní Čechy ovládali mocní Slavníkovci a kdy opevňovali zemské hranice rozsáhlým pásem hradišť, spadá podle Kuny pravděpodobné založení Lomnice.³ Právě blízkost rakouských hranic spolu se strategickými důvody mohly dát podnět k založení hradiště v Lomnici.

První doložitelné zmínky o Lomnici však nalezneme až o něco později, v roce 1259 či 1265,⁴ a to v souvislosti s jejím držitelem Oldřichem z Landštejna, který zde sídlil. Po něm se Lomnice dostala do rukou Vítkovcům.

Právě za nich, ve 12. a 13. stol., docházelo na Třeboňsku k výrazným změnám krajiny. Nepřístupné pralesy a močálové olšiny byly žďáření a klučením odlesňovány. Mimoto bylo třeba také zem odvodnit a zabezpečit tak pohyb po pevné půdě, což bylo popudem k vzniku proslulé třeboňské rybníční soustavy.⁵

Právě z onoho již zmiňovaného odlesňování krajiny pochází zřejmě i název Lomnice. Slovo „lomit“, jak nás seznamuje Kuna, se totiž dříve užívalo ve významu „hustě kácet“. Zvláště ve středověkých dokumentech se setkáme také s výrazy „Lomnicz(e)“ a „Lompnicz(e)“.⁶ Neshodný přívlastek „nad Lužnicí“ byl ke jménu připojen až roku 1789.

---

¹ D. DYKYJOVÁ, *Třeboňsko. Příroda a člověk v krajině pětileté růže*, 1. vyd., Třeboň: Carpio, 2000, s. 25.

² J. FRÖHLICH, *Archeologické toulky po jižních Čechách: sto archeologických příběhů*, 1. vyd., České Budějovice: Jihočeské nakladatelství Růže, 1990, s. 104.

³ F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, s. 8.

⁴ První časový údaj uvádí ve své knize F. Kuna a na druhém se shodují A. Profous a A. Sedláček.

F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, s. 9.

A. PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. Ch-L.*, s. 662.

A. SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého*, s. 563.

⁵ D. DYKYJOVÁ, *Třeboňsko. Příroda a člověk v krajině pětileté růže*.

⁶ A. PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. Ch-L.*, s. 662.

Roku 1359 nechal postavit Vilém z Landštejna v hradě kapli ke cti Božího Těla a sv. Petra a Pavla.¹ Rok předtím byl pravděpodobně postaven kostel sv. Jana Křtitele.²

Ke konci 14. stol. se Lomnice dostává do držení krále Václava IV., který ji 1. 2.1382 při osobním pobytu povyšuje na město a uděluje jí svobody a práva měst královských. Zároveň povoluje i její ohrazení. Český překlad listu, v němž toto Václav potvrzuje, zahrnul roku 1513 do privilegia Petr z Rožmberka. Uvádím z něj výňatek: „*Že toto městečko z milosti a z lítosti vyzdvihujeme a je město činíme, takovým obyčejem, aby město Lomnice i všichni měšťané a obyvatelé nyní i potomní na věčnost aby všech práv, ctí, svobod, užitkóv, a zvyklostí v městě i okolo města užívali a užívati mohli, jakož město naše Pražské i všeliká města království Českého od starodávna užívají, při saudech, při řemeslech všelikterakých, při krčmách ve všech okolo příležitích i ve všech jiných věcech, kterýmikoli jmény jmenují se.*“³ Dalším privilegiem z téhož roku umožňuje Václav IV. Lomnickým skládat a prodávat své zboží bez cla a ungeltu. Těmito Václavovými počiny bezpochyby vzrostla prestiž města, a to hlavně v místním kontextu. Do této doby spadá pravděpodobně i založení místní školy.

Nastalý příznivý hospodářský, politický a kulturní vývoj města však netrval dlouho. Zastavily ho blížící se bouře počátku 15. stol., do nichž byla Lomnice vtažena a kvůli nimž pozbyla svého význačného postavení.

Po několikaletém obsazení husity zabírá město roku 1435 Oldřich z Rožmberka a nechává zbořit jeho hrad. Nikdy v budoucnu už nedošlo k jeho obnovení. Takto se město dostává do správy Rožmberkům, význačnému šlechtickému rodu. Ti mu propůjčují právo užívat městského erbu⁴ a udělují řadu privilegií (cechům,...).

---

¹ Viz příloha 6.4 – Fotografie památek Lomnice nad Lužnicí. Tato kaple je jediná část hradu, která se zachovala do dnešních dnů. Dnes ji dohledáte pod názvem kostel sv. Václava. Uvádějí tak:

F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, s. 50.

V. RAMEŠ, „Městská kronika“, *Lomnické listy* 1 (2004): 5, s. 5.

M. HULE, *Průvodce po rybnících, památkách a hospůdkách Třeboňska*, s. 33.

² Viz příloha 6.4 – Fotografie památek Lomnice nad Lužnicí.

³ Privilegium Petra z Rožmberka z roku 1513, citováno z: F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, s. 11.

⁴ F. Kuna ho popisuje takto: „na červeném štítu čtverhranná stříbrná věž a po obou stranách věže po zlaté lilii. Nad věží stříbrná růže.“

F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, s. 82.

Podobně erb popisuje i A. Sedláček.

A. SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého*, s. 563.

2.3 Lomnice nad Lužnicí v období novověku

Velkého rozkvětu doznává panství za vlády Viléma z Rožmberka. Vzkvétají obchody a živnosti. Rozvíjí se rybníkářství. To přinášelo obci značných užitků, a to nejen za Vilémova spravování.

Podle urbáře z roku 1557 bylo v Lomnici 112 osedlých a čtyři mlynáři. Celkový počet pozemků v té době tvořilo 20 lánů a ¼. V roce 1585 bylo osedlých 116 a podruhů 49.

Roku 1560 byl pro Viléma v Lomnici postaven pivovar. Na něm od roku 1582 působil jako písař známý básník Šimon Lomnický z Budče.

Po smrti Viléma se vlády chopil jeho bratr Petr Vok. Roku 1596¹ potvrdil Lomnickým všechna privilegia a nadto je osvobodil *od všech robot*, kterými byli dosud obtěžováni.

V 1. pol. 16. stol. je Lomnice opět vtažena do náboženských bojů. Postupně se v ní usazují císařská i česká vojska a plení ji.

Z ničivých následků třicetileté války se Lomnice vzpamatovávala jen pozvolna. Ze 113 osedlých domů v ní zbylo jen 16. Roku 1628 v ní komise zjistila 8 domů celých, 33 dílem spálených a vyloupených a 68 zcela zbořených a zpustlých. I v gruntovních knihách z roku 1679 bylo napočítáno ještě 60 domů spálených a zpustlých a roku 1753 byla stále část domů neobydlena.²

Jelikož protireformace proběhla v Lomnici bez vážného odporu, přijal Ferdinand III. město na milost a roku 1628 potvrdil opět všechny jeho výsady (stejně jako někteří panovníci před ním i po něm). Roku 1647 povoluje zřídit na řece Lužnici obecní mlýn. V 1. pol. 17. stol. byla v Lomnici postavena i cihelna. Na nich spolu s obecním pivovarem, obecním dvorem s rozsáhlým hospodářstvím, solním obchodem, obchodem s vínem a právu „páleného“ stálo obecní hospodářství.

Přehled privilegií, které potvrzuje cechům roku 1706 Adam František kníže ze Schwarzenberka, nám napoví, které služby byly v Lomnici zastoupeny na počátku 18. století. Potvrzuje privilegium cechu ševcovskému, řeznickému a tkalcovskému a

---

¹ Tento údaj uvádí ve svém díle František Kuna. August Sedláček se zmiňuje o potvrzení svobod roku 1497 králem Vladislavem.

² Seznamy osedlých v Lomnici nad Lužnicí dle urbářů od roku 1518 až do roku 1828 uvádí F. Kuna na s. 159–225.

řemeslu kovářskému, kolářskému, bednářskému, zámečnickému a ručníkářskému. Roku 1719 se v Lomnici nacházelo 44 řemeslníků. Cechy se zde udržely do roku 1860. Po roce 1882 jejich místo zaujal živnostensko-průmyslový spolek.

Lomnici se nevyhnulo ani několik větších požárů. Ty největší město postihly v roce 1560, 1799 a 1811.

V 19. stol. prošla Lomnice stejně jako jiná města té éry řadou změn, ať už na poli kulturním, politickém, hospodářském či společenském. Zrušení roboty r. 1848 přineslo sice jakési hospodářské oživení, ale to postupovalo velmi pomalu, poněvadž pro něj chyběly předpoklady jako průmyslové podniky apod. V 2. pol. 19. stol. nastala v jižních Čechách hospodářská stagnace, která se projevila vysokou emigrací obyvatelstva do ciziny. Toto mocné vyliďňování kraje i města vedlo k jejich velkému hospodářskému úpadku.

Podobně jako ekonomický život se vyvíjel i život společenský a politický. Konec 19. stol. s sebou přinesl založení jen několika málo spolků. Byly jimi Měšťanská a Řemeslnická beseda (1892), ochotnický spolek Tyl a hasičský sbor (1879) a Sokol (1898).

Odehráli se však i jisté změny k lepšímu. U obecné školy se otevírá 4–6 třída a roku 1899 se v Lomnici zřizuje děkanství. Povýšení zdejší farnosti znatelně povzneslo prestiž města.

Význam města nepochybně vzrostl i v roce 1850, kdy se Lomnice stala sídlem samosprávného okresu a císařských královských úřadů. V témže roce se v ní otevřela s úředním názvem „poštovní sběrna“ i pošta a později, v roce 1876,¹ v ní v souvislosti se zahájením železniční dopravy na trati Praha – Veselí nad Lužnicí–Třeboň–České Velenice² byla zbudována železniční stanice.

2.4 Lomnice nad Lužnicí v 1. polovině 20. století

Taktéž v tomto období se v Lomnici mnohé změnilo. Občané prošly dvěma světovými válkami, v nichž někteří z nich padli, a zažili několik velkých politických změn počínaje zánikem Rakousko-Uherska a vznikem samostatné Československé

---

¹ <http://www.meu.lomnice-nl.cz/index.php?l=cz&p=6&r=11>, 15. 12. 2005.

² Trať byla zprovozněna v roce 1873. M. RIEDL A KOL., *Jihočeské rybniční pánve*, s. 23.

republiky, pokračuje nastolením Protektorátu Čechy a Morava a konče nástupem komunismu a připojením k SSSR.

I přes traumatizaci, kterou s sebou přinesly události první světové války, docházelo za První republiky k budování města. Občanská společnost doznávala svého rozkvětu. Řada občanů se zapojila do rozšiřujícího se spolkového a politického života. Otevírala se jí široká škála spolků i politických stran. Nadto mohla využívat množství dostupných služeb. Lomnice tak poskytovala zázemí lidem rozličných zájmů.

V roce 1924 se město elektrifikovalo, v roce 1929 byl postaven městský biograf a v roce 1934 dokonce i městský archiv.¹

Co se týče již uváděné spolkové činnosti, výčet, který v roce 1937 uvádí F. Kuna, mluví za vše: byla zde mj. Měšťanská beseda, Tělocvičná jednota „Sokol“, Sbor dobrovolných hasičů, Vlastenecko dobročinná sdružená obec Baráčníků Vitoraz, Sportovní klub, Včelařský spolek, Okrašlovací spolek, Občansko-řemeslnická beseda, Rybářský klub, Odborové sdružení hudebníků, Československá Obec legionářská, Obchodní gremium, Společenstvo hostinských, tři Živnostenská společenstva, Československý Červený kříž, Okresní péče o mládež, Místní osvětová komise, Ochrana matek a dětí, Studentský spolek a Učitelství sbor. Z politických organizací autor uvádí československé národní socialisty, československou stranu sociálně demokratickou, československou živnostensko-obchodnickou stranu středostavovskou, československou stranu lidovou, národně demokratickou, republikánskou a z místních domovinu domkařů a malorolníků, organizaci národní obce fašistické a organizaci komunistické strany. V té době se v Lomnici nacházely tři peněžní ústavy: Občanská záložna (od roku 1865), Okresní hospodářská záložna (od roku 1911) a filiálka Spořitelny města Soběslavi (od roku 1921).

I na poli vzdělávání dochází ke změnám... Na počátku století se v Lomnici otevírá měšťanská škola a v roce 1938 se stává měšťanskou školou újezdní. K Lomnici, Kleci a Smržovu se připojila Frahelž, Lužnice a Záblatí. Od roku 1939 funguje v Lomnici i mateřská školka.²

O hospodářském stavu města Lomnice nad Lužnicí na prahu 2. světové války nás informuje také brožurka, kterou o Lomnici vydala v roce 1939 propagační

---

¹ V. RAMEŠ, „Městská kronika“, *Lomnické listy* 2–4 (2004): 4, s. 4.

² J. KOLÁŘ, *Pamětní kniha města Lomnice nad Lužnicí. Část II, 1939–1970*, s. 22.

komise města.¹ Lomnice je zde prezentována jako poklidné město, které je díky hospodářskému zázemí a přírodnímu okolí vhodné pro rekreaci. Jako okresní město soudního okresu bylo tehdy sídlem okresního soudu, notářství, obecné školy a újezdní měšťanské školy, poštovního a telegrafního úřadu, četnické stanice, státního obvodního lékaře, zemědělské nemocenské pojišťovny, staničního železničního úřadu apod. Mimo jmenované byla i sídlem duchovních správ římskokatolické církve a evangelické církve metodistické a řady kulturních, tělocvičných a společenských spolků. Z podniků je za všechny v letáku uvedeno tesařství a výroba víkendových chat a parní pila F. Studihrada, výroba a sklady moderního nábytku L. Lence a V. Vitory, výroba stavebnin J. Nechanického a K. Nováka, mlékárna a sýrárna dvora „Šaloun“, hospodářské družstvo, domácí výroba palachového zboží (ta je tu obzvláště vychvalována) a kuřáckých potřeb. Podle informací v brožuře je zde hlavním zdrojem obživy obyvatelstva zemědělství. Průmyslu zde mnoho není, zato obchodů je dostatek. V městě je lékárna, dva doktoři i zubní ateliér, drogerie, několik kadeřnictví a koloniálů, knihkupectví a papírnictví, hodinářství, sklenářství, sedlářství a čalounictví, 2 autodopravci, nákladní autodoprava, železářství, řeznictví, cukrárna, mlékárna, pekařství, zelinářství, obchody s oděvy a látkami, prodejna „Baťa“, fotoateliér, biograf aj. Z pohostinství se v letáku inzeruje hotel a penzion „Eden“, bufet „U Dvořiště“, restaurace „U Kunertů“, „U Koníčka“, hotel „U Pudilů“ a hostinec „Na Rychtě“. To vše dosvědčuje rozvinutou občanskou vybavenost města na prahu 2. světové války.

2. světová válka samozřejmě způsobila zlom v životě obce a poznamenává každodenní život občanů. Jak píše J. Kolář v 2. dílu Městské kroniky, je např. nařízena povinná dodávka mléka a povinný výkup vajec, boty se vydávají jen na poukázky, jsou zrušeny některé svátky, zatýkáni někteří občané, zavírány podniky pro válku bezvýznamné, uzavřeny mlýny a kontrolovány silnice, sbíráno šatstvo pro německý Červený kříž,...Od srpna roku 1942 až do května roku 1945 sídlí v Lomnici třeboňské reálné gymnázium. V roce 1943 je z Lomnice transportována do Terezína jedna židovská rodina, rodina Goldů. Místnímu zvěrolékaři K. Hoenigovi, který byl ženatý s křesťankou, bylo povoleno zůstat. Obyvatelstvo se

---

¹ B. BUŠTA, *Lomnice nad Lužnicí (Jižní Čechy, politický okres Třeboň). Místopisná, propagační informační čta*, 1. vyd., Lomnice nad Lužnicí: Propagační komise města Lomnice nad Lužnicí, 1939. Tento dokument jsem získala od jednoho z informátorů.

potýká s nedostatkem potravy, uhlí, oděvů a obuvi. Je duševně i fyzicky vysíleno. Dochází k udavačství, ale i vzájemné pomoci.¹

A jak v Lomnici probíhal očima kronikáře květen 1945? 4. 5. lidé odstraňovali německé nápisy. Den na to vyvěšovali národní vlajky, internovali slabou německou posádku a odzbrojovali projíždějící Němce. Přichází zpráva o konci Protektorátu. Starosta Kukla vyzývá ke klidu. Zajatý německý důstojník SS v noci prchá a ráno přivádí oddíl SS, který ovládne město. Přichází „černá neděle“ 6. 5. Muži klečí na náměstí a hrozí jim, že budou zastřeleni. *„Před budovou školní a soudní řadí se do řad asi po čtyřiceti a mají nařízeno buď si sednout do dřepu nebo kleknout nebo sednout na chodník do řad vedle sebe. Je májové podmračné ráno a spouští se drobný déšť. Muži sedí smutní, mlčky a každý čeká to nejhorší. Před nimi chodí a hlídá je esesman se samopalem připraveným k výstřelu. Esesmani mají obsazené všechny směry do ulic a do každé ulice stojí v pohotovosti namířený kulomet, který co chvíli se ozývá známým rachotem výstřelů. Opuštěné ženy a děti v bytech v naříkání čekají, co bude na náměstí, stejně jako muži čekají, co bude s nimi.“*² Ve vyjednávání s Němci je nakonec dohodnuto, že se Lomničtí vykoupí. Za útok na důstojníka SS je ztýrán a zastřelen František Sochor. Večer oddíl SS opouští město. Krátce potom se ve městě objevuje ještě jeden oddíl. 7. 5. si všichni po uvolnění myšlenek oddychují. 8. a 9. 5. už přicházejí jen dobré zprávy. Německo kapitulovalo a ve městě zavládla radost. 10. 5. přijíždí do města první vozy Rudé armády. *„S obnaženými hlavami a se slzami promísenými radostí nad vstupem Rudé armády do našeho města vítá občanstvo naše osvoboditele. Dochází ke splnění nejtoužebnějších několikaletých našich přání.“*³

Podle kronikáře naplňují poválečná léta snahu o rychlou hospodářskou obrodu.

V roce 1946 vzniká Místní osvětová rada, jež má na starost vše, co souvisí s osvětou. Jak ukazuje kronika, koná se v poválečných letech ve městě během roku spousta slavností na počest významných událostí i osobností.

Nadějně nadechnutí v mírových dobách bylo stejně jako jinde zadrženo rokem 1948. Ve volbách, které se toho roku v Lomnici konaly, obdržela politická strana čsl. komunistická 386 hlasů, strana čsl. lidová 296 hlasů, národní čsl. socialisté 250

¹ J. KOLÁŘ, *Pamětní kniha města Lomnice nad Lužnicí. Část II, 1939–1970*, s. 13–138.

² Tamt., s. 103.

³ Tamt., s. 106. Zde by bylo vhodné zmínit alespoň kusé informace o osobě kronikáře. Narodil se roku 1878 a předtím, než narukoval do 1. světové války, působil jako učitel na několika školách. Po získání vysokoškolského titulu byl jmenován školním inspektorem pro školní okres třeboňský a Vitorazsko (tamt., s. 13–14).

hlasů a sociální demokracie 205 hlasů. Ačkoli většina občanů volila komunisty, ukázalo se brzy, že to pro město nebyla dobrá volba. Začalo totiž stagnovat.

V roce 1948 a 49 je znárodněna továrna na nábytek Lenc a továrna a pila Studihrad. Peněžní ústavy byly sloučeny v jeden, Spořitelnu. Okresní soud se překládá do Třeboně a do jeho budovy se stěhuje MNV a pošta, horní patro nadále používá škola. Lomnice ztrácí statut okresního města a tím i svůj význam, který si do této doby v rámci okresu vydobyla. Vyvstává nutnost stavby vodovodu a kanalizace.¹

2.5 Lomnice nad Lužnicí ve 2. polovině 20. století

Během sčítání roku 1950 bylo v obci napočítáno 1629 obyvatel, 424 domů, 48 koní, 584 ks skotu, 305 prasat, 9 ovcí, 143 koz, 96 husí, 18 kachen, 19 krůt a 118 včelstev². Téhož roku je v Lomnici zřízen rozhlas.

Popřevratové události silně zasáhly do dění ve městě. Začalo znárodnování podniků. Svědčí o tom i zmínka v kronice z roku 1953, podle níž zůstává na náměstí jen jediný, znárodněný obchod V. Spěváka.

Velké změny jsou spojeny i se zakládáním JZD a větší orientací na zemědělství. Hospodaření lomnického JZD není příliš úspěšné. Řada členů z něj vystupuje a družstvo brzy krachuje. Jeho majetek je pak roku 1959 převeden do státních statků.

V roce 1960 se Lomnice sloučila s obcemi Frahelž a Smržov pod jeden národní výbor i jedno zemědělské družstvo. Současně Lomnice přestala být po několika stoletích městem, což snížilo její prestiž.

Z roku 1964 můžeme v kronice najít zprávy o pozoruhodném zlepšení komunálních služeb. Rozšířily se o zahradnictví a květinářství, autodílnu a zámečnictví s opravnou kol, sběrnou pro čistírnu, mandl, barvírnu a opravnou punčoch, údržbářskou stavební četou, obkladačství, kino, hřiště u školy, dva kravíny a porodnu prasat. Lidé se mohou také chodit bavit na plesy i představení místního ochotnického divadelního spolku.

---

¹ Tamt., s. 164–176.

² Tamt., s. 178. I údaje o druhé polovině 20. století jsem čerpala z místních kronik, avšak řadu zápisů zde zkresluje prorežimní zaměření. Údaje o letech 1950–1970 jsem získala z 2. dílu a údaje o letech 1970–1986 z dílu 3., vždy ze záznamů z uváděných let.

Podle vlády SSSR začal vývoj v naší republice v roce 1968 vážně ohrožovat socialismus. Proto se rozhodla vojensky zakročit. V noci z 20. na 21. 8. vstupují na české území vojska spojeneckých armád. „*Jak se jevila odezva u občanů našeho města při obsazování? Bylo slyšet takové hlasy jako např. „Měli jsme o pravém přátelství jinou představu“. „Sovětský svaz se dal ovlivnit strašáky Ulbrichtovy vlády“ apod.*“¹ „*Ve tvářích občanů se ve většině po počátečním ohromení nad neuvěřitelnou zprávou jevílo odhodlání čelit událostem postojem vzdoru, jak k tomu také vybízel rozhlas.*“² „*Ve středu 21. odešla většina zaměstnanců ze svých pracovišť, aby se šli „jak po pohřbu napít“.* Část obyvatel, jak tomu už bývá, propadla panice. Jevilo se to v opakovaných překotných nákupech, a to v nebývalém množství, zvl. potravin. Na domech visely vlajky, stažené na půl žerdi, na znamení smutku.“³ Naším městem projely sovětské tanky až 26. 8.

V následujících letech musela řada lidí opustit své místo, a to proto, že odsoudili vstup vojsk Varšavské smlouvy. Mimo jiné mezi nimi byl i dosavadní předseda a tajemník MNV.

V 70. letech se nadále mění vzhled Lomnice. Je dostavěn vodovod, postavena kuželna, transformační stanice a nová mateřská školka. Otevírá se nový hřbitov. Velkovýkrmny staví řadové domky.

V roce 1980 se k MNV Lomnice nad Lužnicí připojila osada Ponědraž a vznikl tak velký správní celek, který kromě Lomnice zahrnoval osadu Frahelž, Klec, Lužnici, Smržov, Ponědraž, Ponědrážko a Záblatí. Při sčítání lidu bylo v tomto správním celku napočítáno 2898 obyvatel a o tři roky později 2 822.

2.6 Lomnice nad Lužnicí dnes

V současné době se Lomnice nad Lužnicí řadí k obcím do 2 000 obyvatel. Podle údajů pro rok výzkumu v ní žilo 1660 obyvatel, s tím, že se do ní přistěhovalo 56 jedinců a vystěhovalo 31.⁴ Z hlediska etnického i národnostního složení je obyvatelstvo města ve velké míře homogenní.⁵

---

¹ J. PROKÝŠEK, *Pamětní kniha města Lomnice nad Lužnicí. Část II, 1939–1970*, s. 363.

² Tamt., s. 364.

³ Tamt., s. 364–365.

⁴ <http://www.czso.cz/lexikon/mos2003.nsf/mos?openform&:546674>, 15. 12. 2005.

⁵ <http://www.czso.cz/slodb/slodb2001.nsf/obce/546674?OpenDocument>, 15. 12. 2005.

Z hlediska pracovních uplatnění, které město svým obyvatelům poskytuje, je užitečné se podívat na respondenty z mého vzorku. 14% z nich doposud studuje a 56% pracuje. Jelikož město pokrývá pouze poptávku po vzdělání základním, je nasnadě, že všichni respondenti z mého vzorku jsou nuceni za středoškolským či vysokoškolským studiem dojíždět do vzdálenějších měst, které jen zřídka leží mimo rámec jižních Čech (pouze několik vysokoškolských studentů dojíždí do Prahy, Plzně a Brna). Nejčastěji dojíždějí do Českých Budějovic a do Českých Velenic a cesta většině studentů zabere od 30–60 minut.

Nabídku pracovních míst poskytuje město jen části respondentů. Z ekonomicky aktivních obyvatel v něm pracuje 39%, ostatní pracují nejčastěji v okruhu zhruba 10 km, a to především v Třeboni a Frahelži. Všechny obce, do nichž respondenti dojíždějí za zaměstnáním, se nacházejí na území jižních Čech a cesta do nich trvá většině respondentů maximálně 30 minut.

Co se týče pracovních příležitostí, vykazovaly statistiky nezaměstnanosti v době výzkumu ve městě kolem 6% nezaměstnaných,¹ což zhruba odpovídalo stavu v celém jindřichohradeckém okrese, který z dlouhodobého hlediska patří v rámci České republiky ke krajům s nižší než průměrnou nezaměstnaností.²

V roce 1994 navrátil Lomnici nad Lužnicí parlament statut města z roku 1382 a roku 1998 město získalo nový prapor a potvrzený historický znak.³ Od téhož roku zastává post starosty města nezávislý kandidát. Za prioritu radnice prohlašuje zlepšování technické infrastruktury města, rozšíření bytového fondu města, ale i možností služeb a využití volného času.

---

¹ Nezaměstnanost podle obcí lze dohledat na této stránce:

http://portal.mpsv.cz/portal/page?_pageid=35%2C122119&_dad=portal&_schema=PORTAL&_piref35_122121_35_122119_122119.statse=200000000011&_piref35_122121_35_122119_122119.statk=200000000013&_piref35_122121_35_122119_122119.send=&_piref35_122121_35_122119_122119.stat=200000000011&_piref35_122121_35_122119_122119.obdobi=A&_piref35_122121_35_122119_122119.rok=2006. 1. 3. 2005.

² Pro srovnání s ostatními územními celky viz <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>. 1. 3. 2005.

³ Na internetových stránkách města najdeme vyobrazení i oficiální popis znaku i praporu. O znaku se píše: „Na červeném štítě stojí čtyřhranná třípatrová stříbrná věž, viditelná ze dvou stran. V přízemí má směrem k levé straně bránu a v patrech okna na obě strany. Střecha je sedlová, černá se zlatými makovicemi. Po obou stranách věže je po jedné zlaté lilii a nad věží je stříbrná pětilistá růže se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky.“ A definice praporu zní: „List tvoří tři vodorovné pruhy, bílý, červený a bílý v poměru 1:2:1. V červeném pruhu je uprostřed bílá růže se žlutým semeníkem mezi dvěma žlutými lilii, jejichž osy jsou na čtvrtinách délky listu. Poměr šířky k délce listu je 2:3.“

<http://www.meu.lomnice-nl.cz/index.php?l=cz&p=6&r=11> .

Toto, i mnohé z historie města, kterou nalezneme na městských internetových stránkách, se lze dočíst i v informačním letáku:

V. RAMEŠ, *Lomnice nad Lužnicí*. 1. vyd., Třeboň: MěÚ Lomnice nad Lužnicí, 1998.

Město dostatečně pokrývá některé ze základních potřeb svých obyvatel. Předně se v něm nachází několik obchodů (s potravinami, textilem, železářskými potřebami, drogistickým a papírnickým zbožím...) a pohostinských zařízení. Statistické údaje z roku výzkumu uvádějí celkem 279 podnikatelských subjektů, 88 z nich v oblasti pohostinství a obchodu, prodeje a oprav motorových vozidel a spotřebního zboží. Město déle nabízí služby 2 peněžních ústavů. Zdravotnickou péči zajišťuje samostatná ordinace praktického lékaře pro dospělé i pro děti a dorost, samostatná ordinace stomatologa a detašované pracoviště samostatné ordinace gynekologa. Město má i svou vlastní lékárnu. Dopravní spojení s okolím obstarávají ve městě jak vlaky, tak autobusy. Děti zde mohou navštěvovat mateřskou školu a následně i devítiletou základní školu. Město je plynofikováno a jeho kanalizace je napojena na vlastní čističku odpadních vod.¹

V oblasti kultury nabízí město vyžití při různých společenských akcích spjatých se zvykoslovným cyklem i s jinými příležitostmi. Mladší obyvatelé mohou navštěvovat místní diskotéku a spolu se staršími v zimě pořádané plesy či letní zábavy pod otevřeným nebem. K pořádání plesů, koncertů apod. slouží kulturní sál. Místní mohou také využívat služeb lomnické knihovny. Věřícím je každou neděli nabízena možnost zúčastnit se mše v kostele sv. Jana Křtitele. Sportovní dění se odehrává především na místních hřištích. Ve městě také funguje několik zájmových spolků, za všechny uvedu dobrovolné hasiče, folklórní soubor Javor a Javoráček, včelaře, baráčníky, sportovce (mj. i kuželkáře), skauty a zahrádkáře.²

---

¹ [Http://www.czso.cz/lexikon/mos2003.nsf/mos?openform&:546674](http://www.czso.cz/lexikon/mos2003.nsf/mos?openform&:546674), 15. 12. 2005.

² Tyto spolky jsou zmíněny na oficiální internetové stránce města: <http://www.meu.lomnice-nl.cz/index.php?l=cz&p=102&r=0#>, 15. 12. 2005. Ostatní údaje v tomto odstavci jsem získala přímým zúčastněným pozorováním.

3. LOMNICE NAD LUŽNICÍ VE ZNAMENÍ KULTURNÍHO A SPOLEČENSKÉHO ŽIVOTA

Jako měřítko příslušnosti k teritoriálním celkům mohou nejednou vystupovat do popředí měřítko kulturní.¹ O tom, že kulturní a společenské akce mohou udržovat a posilovat územní identitu, která představuje v čase se vyvíjející jev, referuje i sociální geograf Jaroslav Vencálek.² Na budování lokálního vědomí může tedy působit i kulturní a společenský život, do kterého lokalita své obyvatele vtahuje.³

Společenské akce, které v průběhu roku ve městě probíhají, se podle svého charakteru dají oddělit do několika základních skupin. Velkou z nich tvoří slavnosti spojené s dodržováním výročního zvykoslovného cyklu. Jiné slavnosti, jichž mají obyvatelé města možnost se účastnit, se konají při příležitosti celostátních a celoměstských svátků. Řada akcí je také spojena s činností místních spolků a místního informačního a kulturního střediska spolu s místní knihovnou. Služeb knihovny mohou respondenty nadto využívat v průběhu celého roku několikrát v týdnu, stejně tak jako každou sobotu místní diskotéky.

O kulturních činnostech, zvláště těch, které jsou pořádány ve spolupráci s městským úřadem, je obyvatelstvo města dostatečně informováno. Jejich pořádání bývá ohlašováno v místním rozhlasu, oznámení jsou otiskována v lokálním tisku a pozornost obyvatel přitahují i plakáty vyvěšované na několika místech stabilně užívaných k tomuto účelu.

Pro budování lokálního vědomí jsou zvláště důležité tradice, neboť, jak se zmiňuje filozofka Jaroslava Pešková, tradice pomáhají jedincům i skupinám identifikovat se s celkem společnosti.⁴ Mezi události, které se ve městě slaví v souvislosti

---

¹ J. PARGAČ, M. TOMANDL, „Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí“, In TOMANDL MILOŠ (ed.), *Studia Ethnographica X, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica* 3. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 57–70, s. 61.

² J. VENCÁLEK, *Místní regiony a územní identita*, 1. vyd., Ostrava: Ostravská univerzita, 2004, s. 16–17.

³ Kulturní a společenský život města se pokusím rekonstruovat na základě prostudování místního periodika (Lomnických listů z let 2002–2006), vlastních přímých zúčastněných pozorování a položených rozhovorů. Protokoly z přímých zúčastněných pozorování jsou připojeny k práci v podobě příloh – viz příloha 6. 3. Formou příloh je k práci připojeno i několik fotografií z kulturního a společenského života: viz příloha 6.5 – Fotografie zachycující kulturní a společenský život Lomnice nad Lužnicí.

⁴ J. PEŠKOVÁ, „Problém tradice a jejího vlivu na národní charakter“, In Freimanová, Milena (ed.), *Povědomí tradice v novodobé české kultuře: doba Bedřicha Smetany*, 1. vyd., Praha: Národní galerie, 1988, s. 112–118, s. 115.

s lidovými zvyky a obyčejí, lze zařadit masopustní průvody, velikonoční svátky, stavění májky a pálení čarodějnic, pouť, den svatého Mikuláše a konečně Vánoce. V závislosti na charakteru těchto slavností jsou ve městě pořádány průvody (masopustní, čarodějnický, mikulášský), tématické výstavy v budově Staré radnice (velikonoční, vánoční), koncerty v místním kostele (většinou se jedná o vystoupení sborů z regionu či přímo města), zábavní programy odehrávající se na náměstí či častěji v přírodním amfiteátru Farská louka (volba čarodějnice roku, pouťová zábava pod širým nebem, vystoupení folklórního tanečního souboru a hudebních souborů během pouti či adventních a velikonočních slavností, živý betlém pod vánočním stromkem na náměstí...). Tyto slavnosti se odehrávají každoročně podle podobného scénáře.¹

Celostátní svátky připomínané formou městských oslav na sebe většinou berou podobu formální. Jedná se především o výročí konce 2. světové války 9. května a výročí založení ČSR 28. října, která začínají průvodem složeným ze členů místních spolků (dobrovolní hasiči, baráčníci, skauti) a z přihlížejících občanů k jednomu z pomníků padlých ve světových válkách. Po položení věnců, které průvod nesl, pak někdy následuje krátké vystoupení školního pěveckého souboru a vždy proslov starosty. Specifičtěji je ve městě slaven mezinárodní den dětí, na který je pro děti přichystán zábavní program tvořený zejména rozličnými hrami a soutěžemi.

Nemalou část kulturního života obce naplňují místní spolky. Nejvýrazněji se do dění ve městě zapojuje folklórní soubor Javor a Javoráček, dobrovolní hasiči, skauti, ale i baráčníci a sportovci. Ve městě mimo nich působí i včelaři, myslivci a zahrádkáři a od nedávné doby například též kostelní sbor KOS aj. Krom toho, že tyto spolky aktivně přispívají k pořádání oslav spjatých s výročním zvykoslovným cyklem a celostátními či celoměstskými oslavami, pořádají i vlastní akce, jichž se může zúčastnit širší obecnost. Nebudu-li brát v potaz hudební a taneční vystoupení uměleckých kroužků, jedná se v případě sboru dobrovolných hasičů především o hasičské soutěže a každoročně i ples² a v případě sportovců o fotbalová utkání či kuželkářské zápasy. Místní skauti organizují pro děti a mládež mj. soutěž 13. klíčů, karneval a drakiádu. Krom toho spolky obohacují život svých

---

¹ Podrobnější průběh masopustního a mikulášského průvodu je zachycen v příloze 6.3 – Protokoly z přímých zúčastněných pozorování: 6.3.1 Přímé zúčastněné pozorování mikulášského průvodu a 6.3.5 Přímé zúčastněné pozorování masopustního průvodu.

² Viz příloha 6.3 – Protokoly přímých zúčastněných pozorování: 6.3.3 Přímé zúčastněné pozorování hasičského plesu.

členů tím, že společně mohou trávit čas různorodými činnostmi. V rámci některých z nich si větší pozornost získávají výroční schůze. O činnosti místních spolků jsem hovořila i s lomnickou knihovnicí Marcelou Božovskou, vedoucí folklorního souboru Javor a Javoráček, která k ní dodává: „*Jak baráčníci, tak soubor, tak skauti se snaží o to, aby se dostalo do povědomí nové generace něco z té historie regionální, protože každý vychází z toho svého místa, kde sídlí. Většinou. Jak tedy folklor, tak i baráčníci a skaut se váží na to, kde působí.*“¹

O rozdmýchávání společenského dění se přičiňuje Informační a kulturní středisko a místní knihovna. Knihovna je otevřena několikrát týdně a podle údajů získaných přímo od tamní pracovnice, ji v roce 2005 navštěvovalo 217 platících čtenářů, jimiž jsou zejména děti a mládež do 19 let.² Knihovna čtenářům nabízí i literaturu týkající se regionu, což knihovnice Marcela Božovská komentuje takto: „*Máme tady vysloveně vyčleněnou regionální literaturu. Ne, že by tam tedy byly kvanta knih, ale myslím si, že to jde.*“ Tyto knihy si prý půjčují převážně studenti na své práce a starší lidé, aby si připomněli, co je zajímavá z toho, co již zapomněli. „*A když vyjde něco nového v té regionální, tak si myslím, že to ty lidi docela zajímá.*“ A zajímají je více odborné knihy nebo pověsti apod.? „*Já bych řekla, že nejvíc asi ty pověsti by je zajímaly. I když teď je docela zajímá i ta literatura faktu, ale myslím, že když se do toho přidá nějaká ta pověst, tak je to více zajímá.*“ Knihovna však neslouží pouze k půjčování knih, příležitostně se v ní odehrávají autorská čtení, ale třeba i pro děti noc s Andersenem a pro důchodce divadelní představení sehraná dětmi navštěvujícími knihovnu či lekce práce s internetem. IKS krom jiného organizuje zájezdy za různými účely (divadelní představení v Českých Budějovicích, vystoupení dechových kapel...).

Město není ochuzeno ani o různé slavnostní chvíle, které pramení ze specificky lokálního kontextu. Jedná se zejména o akce spojené s činností městského úřadu, který slavnostně ukončuje některé ze svých projektů (např. ceremoniál při otevření pečovatelského domu, zrekonstruovaného Lomničanu či kostela sv. Václava). Každoročně město organizuje v zimních měsících ples.

---

¹ Rozhovor, který se týkal především činnosti knihovny a místních spolků, byl proveden 27. 2. 2006 v městské knihovně a byl zaznamenán na diktafon. Tento záznam je součástí mého osobního archívu. Z tohoto rozhovoru čerpám i v následujícím odstavci.

² Podle informací knihovnice, které byly získány při výše zmíněném rozhovoru, využívají služeb knihovny převážně obyvatelé Lomnice nad Lužnicí. 59,45% čtenářů jsou muži. Nejsilněji jsou mezi nimi zastoupeny děti do 15 let (36%), což jistě souvisí se základní školou, která s knihovnou sousedí, a dále mládež od 16–19 let a starší obyvatelé.

Centrem náboženského života města je farní kostel sv. Jana Křtitele, který spadá pod římskokatolickou farnost Ševětín. Ke kostelu je též přidružen kostelní sedmnáctičlenný chrámový sbor KOS. Na mši téměř vždy káže 82letý kanovník z uvedené farnosti. Mše se pořádají každou neděli v 10:15 a při církevních svátcích. Návštěvnost nedělní mši kolísá mezi 60–140 věřícími, především staršími ženami, pouze každoroční půlnoční mše přitahují větší množství lidí všech věkových kategorií, a to nejen z města, ale i z přilehlých vesnic. V průběhu přímého zúčastněného pozorování mše svaté jsem zjistila, že v Lomnici nad Lužnicí byla pro nedostatek zájmu zrušena výuka náboženství. Zhruba kolem 5 lomnických dětí, které mají o hodiny zájem, dojíždí jednou týdně do Ševětína.¹

Jak dokazuje předchozí stručný přehled, nabízí město s ohledem na jeho velikost nemálo příležitostí ke kulturnímu vyžití. Ne všechny z těchto aktivit však přitahují stejný zájem obyvatel. Krom toho se s ohledem na charakter akce liší účastníci i věkovým složením a pohlavím. Největší pozornost budí lidové obyčeje a zvyky, které se každý rok pravidelně obnovují. Velkou událostí pro celé město a vítanou příležitostí k setkání se s širší rodinou, přáteli a sousedy je pouť, na níž se sjíždějí i lidé z okolí. Řada tradic láká především děti, mladší z nich leckdy doprovázejí jejich rodiče či prarodiče (masopustní a mikulášské průvody, velikonoční obchůzky, pálení čarodějnic). Krom oslav přitahujících širší sféru obyvatel, existují takové, které získávají ohlas jen v úzkém kruhu obyvatel (posezení s důchodci, setkání old skautů...). Velký vliv na rozdmýchávání kulturního dění mají místní spolky a městský úřad.

---

¹ Viz příloha 6.3 – Protokoly z přímých zúčastněných pozorování: 6.3.2 Přímé zúčastněné pozorování půlnoční mše a 6.3.4 Přímé zúčastněné pozorování mše svaté. Informace o náboženském životě obce jsem obdržela i od kanovníka Vladimíra Vlčka z římskokatolické farnosti v Ševětíně.

4. K LOKÁLNÍMU A REGIONÁLNÍMU VĚDOMÍ OBYVATEL LOMNICE NAD LUŽNICÍ

4.1 Asociace spojené s Lomnicí nad Lužnicí

Ne náhodně se první otázka respondentům týkala první asociace při představě Lomnice nad Lužnicí. Taková asociace totiž není pouhým náhodným zábleskem v naší mysli, nýbrž je velmi důležitá a umožňuje nám mnohé odhalit. Přinejmenším zjistíme, že takovou asociací může být řada rozdílných „pojmu“, jako je v tomto případě například rodina, domov, radnice, rybníky či městečko. Tyto zdánlivě vzdálené pojmy mají však něco společného, svou vazbu k Lomnici nad Lužnicí.

Tuto směsici různorodých odpovědí jsem na základě návrhu etnologa Miloše Tomandla¹ rozdělila podle své příbuznosti do pěti následujících kategorií: 1. subjektivně reflektovaný prostor žití (41 %),² 2. fenomén města ve významu komplexně žitého prostoru (celk. materializace) (23%),³ 3. indikace žitého prostoru na základě vybraných (kult.-geograf.) fenoménů (29%),⁴ 4. vázanost na konkrétní sociokulturní skupinu (6%)⁵ a 5. rovina lokální akulturace (10%).⁶

¹ Tyto kategorie nebyly dříve publikované a byly mi doporučeny na konzultacích 25. 11. 2003.

² Tato kategorie je etická. Odráží duchovní dimenzi prožívání, subjektivní výpovědní hodnotu žitého prostoru, k němuž má člověk osobní vztah. Zahrnuje odpovědi informátorů, kteří se pohybují v daném prostoru a současně si ho jsou vědomi, kteří ho označují jako svůj „domov“ (1), „rodné město“ (24), „náš dům“ (43), „dětství“ (2)... V jejich pohledu je město neoddělitelně spjata s jejich životem, v němž hraje nezastupitelnou a důležitou roli. Město vnímají na podkladě vlastního života a ne jako samostatnou a oddělenou složku. Město je tedy prostor, ke kterému se citově vztahují.

³ Tato kategorie zahrnuje odpovědi, které pojímají město jako materiální celek, jako jednotný prostor, který se vyčleňuje z okolí. Chápu ho ve významu, do kterého příliš nepromítají své subjektivní dojmy a prožitky. Chápu ho jednoduše jako „malé městečko mezi rybníky“ (12), „malé město“ (31), „město v jižních Čechách“ (64),...

⁴ Do této kategorie patří odpovědi, které sice pojímaly daný prostor též materiálně (jako v 2. kategorii), avšak nikoli jako celek. Město bylo spojováno s různými konkrétními kulturními či geografickými fenomény, které přišly informátorům jako dosti klíčové na to, aby charakterizovaly jejich žitý prostor. Tyto charakterizující fenomény se nachází buď přímo v daném městě, nebo v blízkém okolí (z čehož se dá usuzovat, že informátoři takto odpovídající chápou město v širším kontextu). Informátorům se asociovaly například „rybníky“, „náměstí“, „Stará radnice“, „kostel sv. Václava“, „řeka Lužnice“ a „krajina“.

⁵ Zde jsou zahrnuty odpovědi informátorů, kteří si při vyslovení názvu města vybaví určitou intimní sociokulturní skupinu. Město spojují s pro ně důležitou skupinou, která se v daném městě nachází a s kterou se v něm stýkají a tráví svůj čas. Město je pro ně především místo, kde se odehrávají jejich vztahy s jinými blízkými lidmi, kteří s nimi tento prostor sdílejí. Těmito skupinami byly především „přátelé“ a „rodina“.

⁶ Odpovědi zařazené do této kategorie odkazují sice k subjektivnímu pojetí, pojetí města jako „bydliště“ (51) a „města, kde bydlím“ (77), ale navíc odkazují také k vědomí jisté dočasnosti a menší zakotvenosti v daném prostoru než v 1. kategorii,... Je zde vidět větší odstup od města. Odpovědi

Tab. č. 1: První asociace spojená s Lomnicí nad Lužnicí:

Kategorie	R/P	Od.	Pohlaví	Od.	Věk	Od.	Vzdělání	Od.	
1. (41 od.)	Rodáci	29	Ženy	18	15–19 let	3	ZŠ	2	
								vyučena	1
					20–35 let	6	s maturitou	3	
							vyšší	1	
							VŠ	2	
					36–55 let	6	vyučena	2	
							s maturitou	2	
						VŠ	2		
			56–70 let		2	vyučena	1		
						s maturitou	1		
			70 a více let		1	ZŠ	1		
	Muži	11	15–19 let	2	ZŠ	2			
			20–35 let	7	s maturitou	7			
			36–55 let	1	s maturitou	1			
			55–70 let	1	vyučen	1			
	Přistěhovalí	12	Ženy	8	20–35 let	2	s maturitou	2	
					36–55 let	4	s maturitou	2	
						VŠ	2		
56–70 let					1	vyučena	1		
70 a více let			1		ZŠ	1			
Muži			4		20–35 let	2	s maturitou	1	
							VŠ	1	
					36–55 let	1	vyšší	1	
		70 a více let	1	vyšší	1				
2.	Rodáci	11	Ženy	7	20–35 let	2	s maturitou	1	

zahrnuté do této kategorie uváděli především přistěhovalí a ti již mají zkušenosti s žitím jinde. Město je pro ně prostor, v němž bydlí a kterému se museli přizpůsobit. Je to ohnisko, odkud vychází jejich aktivity. Informátoři jsou si vědomi svého začlenění do tohoto prostoru.

¹ Konkrétní citace roztržené do těchto jednotlivých kategorií jsou uvedeny níže v textu. V poznámkách je možno zjistit, ke které kategorii jsem danou odpověď přiřadila.

(23 od.)							VŠ	1				
					36–55 let	1	s maturitou	1				
					56–70 let	2	ZŠ	1				
							vyšší	1				
					70 a více let	2	vyučena	1				
							s maturitou	1				
					Muži	4	20–35 let	1	VŠ	1		
							36–55 let	2	s maturitou	2		
							56–70 let	1	VŠ	1		
					Přistěhovalí	12	Ženy	5	20–35 let	1	s maturitou	1
									36–55 let	1	s maturitou	1
									56–70 let	1	s maturitou	1
									70 a více let	2	vyučena	2
							Muži	7	36–55 let	2	vyučen	1
VŠ	1											
56–70 let	3	vyučen	1									
		s maturitou	1									
		vyšší	1									
70 a více let	2	vyučen	2									
3. (29 od.)	Rodáci	16	Ženy	9	15–19 let	1	ZŠ	1				
					20–35 let	2	s maturitou	2				
					36–55 let	4	vyučena	2				
							s maturitou	1				
							VŠ	1				
					70 a více let	2	vyučena	1				
							s maturitou	1				
			Muži	7	15–19 let	2	ZŠ	2				
					20–35 let	3	ZŠ	1				
							s maturitou	2				
					36–55 let	1	vyučen	1				
					55–70 let	1	VŠ	1				
			Přistěhovalí	13	Ženy	9	20–35 let	1	s maturitou	1		
36–55 let	2	VŠ					2					

					56–70 let	4	ZŠ	1
							s maturitou	1
							vyšší	1
							VŠ	1
					70 a více let	2	ZŠ	1
							vyučena	1
			Muži	4	36–55 let	4	vyučen	2
							s maturitou	1
							VŠ	1
4. (6 od.)	Rodáci	6	Ženy	4	15–19 let	1	vyučena	1
					20–35 let	3	vyučena	1
							s maturitou	1
							VŠ	1
			Muži	2	15–19 let	1	ZŠ	1
					36–55 let	1	VŠ	1
5. (10 od.)	Rodáci	1	Muži	1	36–55 let	1	VŠ	1
	Přistěhovalí	9	Ženy	1	36–55 let	1	s maturitou	1
			Muži	8	20–35 let	2	vyučen	1
							s maturitou	1
					36–55 let	3	vyučen	2
							VŠ	1
					56–70 let	3	vyučen	2
							s maturitou	1
"Nic"	Přistěhovalí	1	Muži	1	36–55 let	1	VŠ	1
Neuvedeno	Přistěhovalí	1	Muži	1	70 a více let	1	vyučen	1

Vysvětlivky: R/P = rodáci / přistěhovalí, od. = odpovědi

Z údajů uvedených v závorkách, počtu odpovědí u jednotlivých kategorií, můžeme usoudit, že lidé mají tendenci prožívat lokalitu spíše „subjektivně“. Reflektují především její kulturní dimenzi a každodennost, ale ani reflexe jejích jednotlivých charakteristických fenoménů není ojedinělá. Je známo, že Třeboňský kraj je proslulý jako kraj rybníkářství a, jak se ukázalo, jeho obyvatelé jsou si tohoto

významného znaku vědomi – zmínky o vodstvu se objevily ve 35 % odpovědí (př. „*okolní rybníky*“ (36¹),² „*řeka Lužnice*“ (8,32,34)³). V těchto případech ztotožňují tedy Lomnici nad Lužnicí s okolní přírodou.

Ze získaného materiálu je možno odvodit, že subjektivní prožívání lokality je intenzivnější u rodáků (53 %), zatímco přistěhovalým se asociuje lokalita spíše s vybranými fenomény (29 %). I u žen (50 %) a mužů (28 %), stejně jako u lidí od 15 do 55 let (15–19 let (62,5%), 20–35 let (65 %) a 36–55 let (36%)) a u lidí s maturitou (51%), s vyšším vzděláním (50%) a s VŠ (37%), vítězí subjektivní dimenze pocíťování města. Je zajímavé, že se zvyšujícím se věkem stoupá tendence k vnímání města jako komplexního žitého prostoru a zároveň klesá tendence přikládat význam různým sociokulturním skupinám (ta se vyskytuje zvláště u mladších generací).

Mohla být první asociace ovlivněna vzděláním? Je pravda, že u představitelů jednotlivých typů vzdělání, a to nejvýrazněji u lidí s maturitou (51%), dále s vyšším vzděláním (50%) a s VŠ (37%), též převládá subjektivní prožívání města. Ztotožňování města s vybranými fenomény hraje důležitou roli především u lidí se ZŠ (50%) či u vyučených (27%). U lidí se ZŠ se dělí třetí kategorie o prvenství s první a u vyučených s druhou. Pouze u lidí vyučených tedy nepřevládá (nebo se alespoň o prvenství nedělí s jinou kategorií) subjektivní prožívání města.

Charakter vazby respondentů k lokalitě indikuje i skutečnost, že se v 9% odpovědích vyskytla přivlastňovací jména (př. „*mé rodné město*“ (17),⁴ „*můj domov*“ (85),⁵ „*mé bydliště*“ (86)⁶), v 11% zdvojnásobení (př. „*malé městečko*“ (15),⁷ „*tiché městečko obklopené rybníky*“ (26)⁸), ve 14% pozitivně laděná přídavná jména (př. „*krásné jihočeské město s rybníky v okolí*“ (28),⁹ „*příjemný kout republiky, který znám, se spoustou rybníků*“ (79),¹⁰ „*pěkné okolí*“ (83)¹¹) a v jedné, v případě

¹ Číslo v závorce je totožné s číslem informátora, který ve svém dotazníku uvedl předchozí citaci. V poznámkách je možno nalézt informátorovu bližší identifikaci co se týče rodáctví / přistěhovalectví, pohlaví, věku a vzdělání. Na konci stručné charakteristiky je uvedeno i číslo kategorie, ke které jsem danou odpověď přiřadila.

² Rodák, 20–35 let, ZŠ, 3.

³ Rodačka, 20–35 let, s maturitou, 3; rodák, 15–19 let, základní vzdělání, 3; rodák, 15–19 let, ZŠ, 3.

⁴ Rodačka, 36–55 let, VŠ, 1.

⁵ Přistěhovalý, 36–55 let, vyšší vzdělání, 1.

⁶ Přistěhovalý, 36–55 let, vyučen, 5.

⁷ Rodačka, 36–55 let, s maturitou, 2.

⁸ Rodačka, 56–70 let, vyšší vzdělání, 2.

⁹ Rodačka, 70 a více let, vyučena, 2.

¹⁰ Přistěhovalý, 20–35 let, VŠ, 1.

¹¹ Přistěhovalý, 36–55 let, vyučen, 3.

přistěhovalé ženy, negativně laděné přídavné jméno („*rybníky – špinavé*“ (62)¹). Toto naznačuje, že obyvatelé Lomnice nad Lužnicí mají tendenci vnímat své bydliště spíše pozitivně a vytvářet si k němu subjektivní vztah.

Jak jsem se již zmínila výše, objevily se zmínky o vodstvu v 35 odpovědích, v 19 od rodáků (11 žen, 8 mužů) a 16 od přistěhovalých (10 žen, 6 mužů), tj. od 21 žen a 14 mužů. Jedné rodačce je mezi 15–19 lety (ZŠ), třem mezi 20–35 lety (2 s maturitou a 1 s VŠ) a mezi 36–55 lety (2 vyučené a 1 s maturitou), jedné mezi 56–70 lety (vyšší vzdělání) a třem nad 70 let (2 vyučené a 1 s maturitou). Rodáci ve věkových kategoriích 15–19 let (2 se ZŠ), 20–35 let (1 se ZŠ a 1 s maturitou), 36–55 let (1 vyučen a 1 s maturitou) a 56–70 let (2 s VŠ), kteří se zmiňovali ve svých odpovědích o vodstvu, jsou vždy dva. Dvěma přistěhovalým ženám je mezi 36–55 lety (2 s VŠ), pěti mezi 56–70 lety (1 se ZŠ, 2 s maturitou, 1 s vyšším vzděláním a 1 s VŠ) a třem nad 70 let (1 se ZŠ, 2 vyučené). Jednomu ze šesti přistěhovalých mužů je mezi 20–35 lety (VŠ), dvěma mezi 36–55 lety (1 s maturitou a 1 s VŠ) a třem mezi 56–70 lety (1 vyučen, 1 s maturitou a 1 s vyšším vzděláním). Převládají zde tedy rodáci, ženy, lidé mezi 56–70 lety a s maturitou.

Přivlastňovací jména byla uvedena v 9 odpovědích, z toho 3 rodáky (2 ženy a 1 muž) a 6 přistěhovalými (1 žena, 5 mužů), tedy 3 ženami a 6 muži. Oběma rodačkám je mezi 36–55 lety (1 s maturitou a 1 s VŠ) a rodákovi mezi 20–35 lety (s maturitou). Přistěhovalá žena patří do stejné věkové kategorie jako rodačky (s maturitou). Z přistěhovalých mužů jsou jednou odpovědí zastoupeni muži mezi 20–35 lety (s maturitou), třemi odpověďmi muži mezi 36–55 lety (1 vyučen, 1 s vyšším vzděláním a 1 s VŠ) a jednou muži mezi 56–70 lety (s maturitou). Mezi informátory používajícími přivlastňovací zájmena tedy převažují přistěhovalí, muži, lidé mezi 36–55 lety a lidé s maturitou.

Zdrobněliny byly použity 11 dotazovanými, čtyřmi rodáky (4 ženy) a sedmi přistěhovalými (1 žena, 6 mužů), tedy 5 ženami a 6 muži. Jedné z rodaček používajících ve svých odpovědích zdrobněliny je mezi 20–35 lety (VŠ), dvěma mezi 36–55 lety (2 s maturitou) a jedné mezi 56–70 lety (vyšší vzdělání). Přistěhovalá žena patří do poslední věkové kategorie, tj. lidí nad 70 let (vyučena). Dvěma přistěhovalým mužům je mezi 36–55 lety (1 vyučen a 1 s VŠ), třem mezi 56–70 lety (1 vyučen, 1 s maturitou a 1 s vyšším vzděláním) a jednomu nad 70 let

---

¹ Přistěhovalá, 36–55 let, VŠ, 3.

(vyučen). Zdrobnělin nejvíce použili přistěhovalí, muži, lidé mezi 36-70 lety a vyučení.

Pozitivně laděná přídavná jména byla použita 14 informátory, 6 rodáky (4 ženy, 2 muži) a 8 přistěhovalými (3 ženy, 5 muži), tedy 7 ženami a 7 muži. Jedna z rodaček, jejíž odpověď obsahovala pozitivně laděné přídavné jméno, patří mezi ženy ve věku od 36 do 55 let (s maturitou) a od 56–70 let (ZŠ) a dvě patří mezi ženy nad 70 let (2 vyučené). Oběma přistěhovalým mužům je mezi 36–55 lety (2 s maturitou). Z přistěhovalých žen jsou jednou odpovědí zastoupeny ženy mezi 20–35 lety (s maturitou) a dvěma odpověďmi ženy nad 70 let (2 vyučené). Jednomu přistěhovalému muži je mezi 20–35 lety (VŠ) a mezi 36–55 lety (vyučen) a třem je více než 70 let (2 vyučení a 1 s vyšším vzděláním). Z výše uvedeného plyne, že pozitivně laděná přídavná jména použili především přistěhovalí, muži a ženy shodně, lidé nad 70 let a vyučení.

První asociace je tedy důležitým indikátorem lidských představ o lokalitě. Je zajímavé, kolik rozličných představ vyvolává jedno a to samé město. To může asociovat „malé městečko“ (15),¹ „moje bydliště“ (60),² „pěkné okolí“ (83),³ „rybníky“ (67),⁴ ale i třeba „domov“ (1),⁵ „přátele, rodinu, kamarády“ (52)⁶ nebo, v ojedinělém případě, „nic“ (87).⁷

4.2 Lomnice nad Lužnicí – město, ve kterém chci žít?

Jedním z indikátorů, na němž lze sledovat lokální identitu, je ochota respondentů setrvat nadále v místě jejich stávajícího bydliště. Výzkumy věnující se tomuto tématu již existují. Záměrem respondentů setrvat v místě bydliště či se z něj vystěhovat se ve svém výzkumu mimo jiné zabýval i sociolog Milan Jeřábek se svým týmem. Empirickou část výzkumu provedli v roce 2003, a to jak na celostátní úrovni, tak v modelových oblastech (jednou z nich byl Euroregion Labe/Elbe, jehož stabilitu a mobilitu srovnává M. Jeřábek ve svém článku s poznatky na celostátní

---

¹ Rodačka, 36–55 let, s maturitou, 2.

² Přistěhovalá, 36–55 let, s maturitou, 5.

³ Přistěhovalý, 36–55 let, vyučen, 3.

⁴ Přistěhovalá, 56–70 let, ZŠ, 3.

⁵ Rodačka, 15–19 let, ZŠ, 1.

⁶ Rodák, 36–55 let, VŠ, 4.

⁷ Přistěhovalý, 36–55 let, VŠ.

úrovni). Data získali, stejně jako v mém případě, od obyvatel starších 15 let. Na základě výsledků celorepublikového šetření dospěl Jeřábek k méně než desetině respondentů, kteří uvažují o vystěhování. Českou populaci podle něj charakterizuje spíše nižší mobilita. Její intenzita se snižuje a mění se její formy, od trvalého přesídlení k dojížděcí za prací, do škol, za službami apod.¹

M. Jeřábek ve svém výzkumu dále odhalil, že více než 40% obyvatel Česka starších 15 let se ve svém životě dosud nestěhovalo a pokud ano, pak nejčastěji jednou. Zjistil, že intenzitu stěhování ovlivňuje především věk. Se stoupajícím věkem se zvyšuje (v mladších věkových kategoriích se dosud nestěhovalo větší procento lidí, zatímco mezi staršími už je těch, kteří se vůbec nestěhovali, méně). Další závěr, ke kterému dospěl, se týkal stability obyvatelstva a velikosti obcí. Čím větší sídlo, tím nižší stabilita.²

Výzkum též určil nejzásadnější důvody, jež ovlivňují respondentovu volbu setrvat ve svém bydlišti. M. Jeřábek použil uzavřené otázky a podle jejich důležitosti je seřadil takto: 1. respondent má v místě bydliště rodinné zázemí, přátele a známé, 2. vlastní zde rodinný domek, byt, zahradu, jiný majetek, 3. je tady doma, zná to tu, 4. je zde dobré životní prostředí a 5. má zde dobrou práci.³

Na otázku, zda plánují v Lomnici nad Lužnicí bydlet i nadále či se přestěhovat (tj. změnit své trvalé bydliště), odpověděli všichni respondenti. Jak se ukázalo, zamýšlí drtivá většina z nich ve městě zůstat (82%). Přestěhovat by se chtělo 16% dotázaných. 2% respondentů si ještě nejsou jista.

To, že je Lomnice nad Lužnicí pro respondenty velmi přitažlivým místem k žití, dosvědčilo i porovnání s několika českými městy, jmenovitě Jindřichovým Hradcem, Českými Budějovicemi, Tábořem, Plzní, Prahou, Ústím nad Labem a Brnem. V jejich konkurenci označilo Lomnici nad Lužnicí jako nejpřitažlivější bydliště 73% respondentů, na druhé místo ji pak zařadilo 10%.

Ve všech skupinách respondentů podle jednotlivých charakteristik (podle rodáctví/přistěhovalectví, pohlaví, věku, vzdělání) převládají ti, kteří by ve městě rádi zůstali. Mezi rodáky a přistěhovanými je relativně více těch, kteří chtějí zůstat ve

---

¹ M. JEŘÁBEK, „Stabilita a mobilita obyvatel Česka a Euroregionu Labe/Elbe“, *Česko-německé souvislosti* 2 (2004): 3-4, s. 4.

² Tamt., s. 3.

³ Tamt., s. 4.

městě, mezi přistěhovalými (93% přistěhovalých a 73% rodáků).¹ Silnější vazbu k místu pociťuje relativně více žen než mužů (87% žen a 77% mužů). Jak by se dalo očekávat, má velký vliv na rozhodnutí respondentů o přestěhování věk. Nejvíce těch, kteří se plánují přestěhovat je mezi mladšími respondenty (15–19 let (38%), 20–35 let (37%), 36–55 let (3%),² 56–70 let (11%), 70 a více let (0%)). To, že je nejvíce lidí, kteří se stěhují, právě mezi mladšími lidmi, se obecně vykládá touhou osamostatnit se od rodičů, založením vlastní rodiny a přijetím zaměstnání mimo místo bydliště.³ Co se týče vzdělání, zamýšlejí ve městě zůstat především respondenti vyučení (se ZŠ (75%), vyučení (100%),⁴ s maturitou (78%), s vyšším vzděláním (67%), s VŠ (74%).

Stojí za zmínku, že ačkoliv přistěhovalí hodlají ve značné míře ve městě setrvat, nevyvolala Lomnice nad Lužnicí pozitivní dojmy u všech hned napoprvé. Je sice pravda, že první dojmy z města byly u přistěhovalých převážně pozitivní (53%),⁵ nicméně objevily se i negativní (20%)⁶ a neutrální či smíšené (22%).⁷

U žen i mužů převažovaly pozitivní první dojmy. I u respondentů z jednotlivých věkových skupin převažovaly pozitivní dojmy. Avšak přistěhovalí ve věku 20–55 let byli k Lomnici kritičtější. Relativně častěji byly jejich první dojmy negativní a neutrální. Přihlédneme-li ke vzdělání, zjistíme, že tendence uvádět neutrální a negativní odpovědi roste se rostoucím stupněm dosaženého vzdělání (u lidí s VŠ se dokonce počet uvedených negativních dojmů vyrovnal počtu pozitivních).

Rozhodující důvody, které ovlivnily respondentovu volbu ohledně budoucího setrvání ve městě, byly různé. Z velké části se týkaly existenčního zabezpečení, jako je mít kde bydlet a kde pracovat, životního stylu malého města či

---

¹ Nižší podíl rodáků zajisté ovlivňuje i to, že je v mém vzorku více zástupců mladé generace (a ti jsou ke stěhování nejochotnější) právě z řad rodáků než z řad přistěhovalých.

² Přihlédneme-li k zaměstnanosti, jež se jeví být jedním z významných kritérií při rozhodování o budoucím setrvání ve městě, nacházejí se lidé mezi 36–55 lety oproti mladším v příznivější situaci. Mladší jsou totiž častěji nuceni dojíždět za prací (či za studiem) mimo město. Této problematice jsem se podrobněji věnovala v charakteristice vzorku.

³ K těmto důvodům dospěla ve svém výzkumu dráhy bydlení populace 18–54 let v době od roku 1960 i socioložka Zdenka Vajdová. Navíc zjistila, že nejvíce změn v bydlení realizuje většina lidí do svých 44 let. Mladí lidé opouštějí domácnosti svých rodičů nejčastěji ve věku 21 let. http://seb.soc.cas.cz/postoje2001/prezentace/seb_vajdova_drahy.pdf, 20. 2. 06.

⁴ Zvážíme-li opět zaměstnanost, tentokrát se ohledem k dosaženému stupni vzdělání, pokrývá město poptávku po zaměstnání nekomplexněji právě v případě vyučených.

⁵ Př.: „Krásné, protože jsem dostala svůj byt.“ (63), „zcela dobré“ (67), „krásné rybníky v okolí“ (82), „pěkné, klidné městečko“ (84).

⁶ Př.: „smíšené“ (87), „nijak zvláštní“ (94).

⁷ Př.: „Chcípl tu pes.“ (86), „zašlá obec“ (88).

subjektivnějších charakteristik vztahujících se k sociálním vazbám, pocitu domova, spokojenosti či „zabydlení“.

Důvody, kvůli kterým zamýšlejí informátoři ve městě setrvat, jsem rozdělila do následujících kategorií: 1. „zabydlení“ (20%)¹,² 2. bydlení (14%),³ 3. spokojenost (17%),⁴ 4. zaměstnání (7%),⁵ 5. domov (9%),⁶ 6. lidé a mezilidské vztahy (12%),⁷ 7. krajina (4%), 8. klidný životní styl (3%), 9. neexistence jiných alternativ (4%)⁸ a 10. perspektiva města (2%). Mezi důvody k přestěhování se objevil 11. nedostatek pracovních příležitostí (11%),⁹ 12. nedostatek kulturního a sportovního vyžití (6%),¹⁰ 13. maloměstský charakter (3%), 14. bydlení (2%) a 15. existence jiných alternativ v osobním životě (2%).¹¹ 16% respondentů své důvody nevedlo.

Tabulka č. 1: Lomnice nad Lužnicí – město, ve kterém chci žít?

Kategorie	R/P	Od.	Pohlaví	Od.	Věk	Od.	Vzdělání	Od.
1 (20 od.)	Rodáci	9	Ženy	8	15–19 let	1	vyučena	1
					20–35 let	1	VŠ	1
					36–55 let	3	vyučena	1
							s maturitou	1
							VŠ	1

¹ Procentuální údaje uvedené v závorkách u jednotlivých kategorií znázorňují celkové procentuální zastoupení odpovědí respondentů v dané kategorii. Některé odpovědi jsem zařadila do více kategorií.

² Některé z respondentů, kteří by rádi v Lomnici nad Lužnicí žili i nadále, ovlivnil fakt, že jsou na toto město již zvyklí (tento zvyk respondenti blíže nespecifikují). Starší respondenti krom toho vidí město i jako místo, kde chtějí dožít. Nechtějí si již zvykat na místo nové. Toto vše zde zahrnuji pod pojem „zabydlení“ (tedy obeznámenost s místním prostředím, neochota přizpůsobovat se novému...). Př.: „Jsem zvyklá na menší město.“ (4), „Jsem tu doma a nemám potřebu to zatím měnit.“ (13), „Ano chci tu žít. Asi bych si neuměla zvyknout jinde.“ (26), „Jsem tu zvyklý.“ (83), „Protože starý strom se těžko přesazuje.“ (98).

³ Př.: „Mám zde rodinu, bydlení.“ (9), „Mám zde rodinný domek.“ (24).

⁴ Do této kategorie spadají odpovědi těch, kteří jsou s bydlením v Lomnici nad Lužnicí spokojeni a kterým se v ní líbí. Př.: „Protože jsem tu spokojená.“ (3), „Líbí se mi tady a chci, aby se moje rodina měla vždy kam vrátet.“ (21), „Líbí se mi zde, jsem místní patriot.“ (47).

⁵ Př.: „Mám tu přátele, příbuzné, práci.“ (14), „Mám zde práci, domov.“ (54).

⁶ Př.: „Je to domov.“ (35), „Mám zde práci, domov.“ (54), „Ano. Máme zde rodinný domek a jsem tu doma!“ (84).

⁷ Př.: „Mám tu přátele, příbuzné, práci.“ (14), „Bydlím zde od narození. Mám zde přátele, děti, příbuzné.“ (19), „Žiji zde dlouhá léta, mám tu svou rodinu a přátele.“ (91).

⁸ Některí respondenti se domnívají, že nemají jinou možnost než zůstat žít ve městě. Př.: „Nemám jinou možnost, proto zde budu žít nadále.“ (18), „Nic jiného mi nezbývá.“ (87).

⁹ Př.: „Málo příležitostí ve všech směrech.“ (1), „Záleží na situaci v bydlení, zaměstnání.“ (11), „kvůli práci“ (39).

¹⁰ Př.: „Málo příležitostí ve všech směrech.“ (1), „nedostatek příležitostí a možností pro společensko-kulturní vyžití, málo kariérních podnětů“ (37).

¹¹ „Nevím podle zaměstnání nebo partnera: Není to jen mé rozhodnutí. Ale spíš se přestěhovat.“ (33), „Kdybych mohla, odstěhovala bych se do svého rodiště.“ (71).

					56–70 let	1	vyšší	1
					70 a více let	2	vyučena	2
	Přistěhovalí	11	Ženy	1	70 a více let	1	vyučena	1
			Muži	10	36–55 let	3	vyučen	2
							VŠ	1
					56–70 let	4	vyučen	2
							s maturitou	1
							vyšší	1
					70 a více let	3	vyučen	2
							vyšší	1
2 (14 od.)	Rodáci	4	Ženy	4	20–35 let	2	s maturitou	2
					36–55 let	1	s maturitou	1
					56–70 let	1	vyučena	1
	Přistěhovalí	10	Ženy	6	20–35 let	2	s maturitou	2
					36–55 let	2	s maturitou	2
					56–70 let	1	s maturitou	1
					70 a více let	1	vyučena	1
			Muži	4	20–35 let	1	VŠ	1
					36–55 let	2	s maturitou	1
							vyšší	1
				70 a více let	1	vyšší	1	
3 (17 od.)	Rodáci	7	Ženy	4	15–19 let	1	ZŠ	1
					36–55 let	1	s maturitou	1
					70 a více let	2	ZŠ	1
							s maturitou	1
			Muži	3	20–35 let	2	s maturitou	2
					36–55 let	1	s maturitou	1
	70 a více let	1			vyšší	1		
	Přistěhovalí	10	Ženy	5	20–35 let	1	s maturitou	1
					36–55 let	2	VŠ	2
56–70 let					2	ZŠ	1	
						s maturitou	1	
Muži			5	36–55 let	3	vyučen	1	
						VŠ	2	
	70 a více let	2		vyučen	2			
4 (7 od.)	Rodáci	4	Ženy	2	36–55 let	2	vyučena	1
							VŠ	1
			Muži	2	36–55 let	1	VŠ	1
					56–70 let	1	VŠ	1
	Přistěhovalí	3	Ženy	2	36–55 let	2	s maturitou	2
			Muži	1	36–55 let	1	vyučen	1
5 (9 od.)	Rodáci	5	Ženy	3	20–35 let	1	VŠ	1
					56–70 let	1	s maturitou	1
					70 a více let	1	ZŠ	1
			Muži	2	15–19 let	1	ZŠ	1
					56–70 let	1	VŠ	1
	Přistěhovalí	4	Ženy	2	36–55 let	1	s maturitou	1
					70 a více let	1	ZŠ	1
		Muži	2	36–55 let	1	s maturitou	1	

					56–70 let	1	s maturitou	1
6 (12 od.)	Rodáci	7	Ženy	6	20–35 let	1	s maturitou	1
					36–55 let	4	vyučena	2
							s maturitou	1
					VŠ	1		
	70 a více let	1	ZŠ	1				
	Přistěhovalí	5	Ženy	4	20–35 let	1	s maturitou	1
					36–55 let	2	s maturitou	1
							VŠ	1
70 a více let					1	ZŠ	1	
Muži	1	56–70 let	1	vyučen	1			
7 (4 od.)	Rodáci	2	Muži	2	15–19 let	2	ZŠ	2
	Přistěhovalí	2	Ženy	1	70 a více let	1	ZŠ	1
			Muži	1	20–35 let	1	vyučen	1
8 (3 od.)	Rodáci	2	Ženy	2	20–35 let	1	VŠ	1
					36–55 let	1	s maturitou	1
	Přistěhovalí	1	Ženy	1	20–35 let	1	s maturitou	1
9 (4 od.)	Rodáci	2	Ženy	2	20–35 let	1	ZŠ	1
					36–55 let	1	vyučena	1
	Přistěhovalí	2	Ženy	1	36–55 let	1	VŠ	1
			Muži	1	36–55 let	1	VŠ	1
10 (2 od.)	Rodáci	2	Muži	2	36–55 let	2	s maturitou	2
11 (11 od.)	Rodáci	10	Ženy	5	15–19 let	2	ZŠ	2
					20–35 let	3	s maturitou	1
							vyšší	1
			VŠ	1				
			Muži	5	15–19 let	1	ZŠ	1
	20–35 let	4			s maturitou	3		
	VŠ	1						
Přistěhovalí	1	Muži	1	20–35 let	1	s maturitou	1	
12 (6 od.)	Rodáci	5	Ženy	3	15–19 let	2	ZŠ	2
					20–35 let	1	s maturitou	1
			Muži	2	20–35 let	2	s maturitou	1
	VŠ	1						
Přistěhovalí	1	Muži	1	20–35 let	1	s maturitou	1	
13 (3 od.)	Rodáci	3	Ženy	3	15–19 let	1	ZŠ	1
					20–35 let	2	s maturitou	2
14 (2 od.)	Rodáci	2	Ženy	1	20–35 let	1	VŠ	1
					20–35 let	1	s maturitou	1
15 (2 od.)	Rodáci	1	Muži	1	15–19 let	1	ZŠ	1
	Přistěhovalí	1	Ženy	1	56–70 let	1	vyšší	1
Neví (2 od.)	Rodáci	2	Muži	2	20–35 let	1	s maturitou	1
					36–55 let	1	VŠ	1

Vysvětlivky: R/P = rodáci / přistěhovalí, od. = odpovědi.

Přistěhovalých plánuje ve městě zůstat více než rodáků. Důvodem je především jejich zabydlení ve městě (24%), spokojenost s žitím v něm (22%) a bydlení, jež v něm mají (22%). Pro rodáky jsou kategorie, proč zůstat, zastoupeny méně. Nejčastěji je z nich uváděno zabydlení (16%), spokojenost (13%) a přítomnost rodiny a přátel (13%).

I muži nejčastěji uvádějí jako důvod zůstat ve městě zabydlení (23%) a spokojenost (17%). Ženy tyto kategorie uvádějí také (obě po 17%), ale až po faktu, že mají kde bydlet a že ve městě žije jejich rodina a přátelé (obojí po 19%). Bydlení je rozhodující pro 8% mužů a rodina a přátelé dokonce jen pro 4%! Ženy jsou v tomto ohledu k místu znatelněji poutány mezilidskými vazbami...

U jednotlivých věkových kategorií lze také vysledovat rozdíly ve váze přiřkládané jednotlivým vlivům na rozhodnutí, proč ve městě zůstat. S rostoucím věkem výrazně stoupl vliv zvyku a přání ve městě dožít (15–19 let (13%), 20–35 let (4%), 36–55 let (18%), 56–70 let (32%), 70 a více let (46%)). U lidí nad 70 let také často rozhodl pocit spokojenosti (31%), ten je vyšší ještě u lidí mezi 36–55 lety (21%). Jedním z důležitých hledisek bylo u respondentů od 20 let i bydlení (11–19%). Lidé od 15–19 let uváděli jako důvod proč zůstat ve městě nejčastěji krajinu (25%). Mezi lidmi od 36–55 let bylo oproti ostatním věkovým kategoriím pro rozhodnutí znatelně významnější zaměstnání (18%) a rodina a přátelé (21%), zatímco mezi lidmi z nejmladší generace a z generace starší zase vnímání města jako domova (15–19 let (13%), 20–35 let (4%), 36–55 let (6%), 56–70 let (16%), 70 a více let (15%)).

Významné odlišnosti ukazují i odpovědi respondentů různého vzdělání. Nelze v nich však vysledovat žádné s věkem stoupající či klesající tendence. Pro lidi vyučené a pro lidi s vyšším vzděláním bylo pro rozhodování zdaleka nejdůležitější zabydlení (se ZŠ (0%), vyučení (46%), s maturitou (5%), s vyšším vzděláním (50%), s VŠ (16%)). Bydlení je důležité pro respondenty s vyšším vzděláním (33%) a nejdůležitější mezi respondenty s maturitou (24%). Pro respondenty vyjma těch s vyšším vzděláním byl podstatný pocit spokojenosti s žitím ve městě (se ZŠ (17%), vyučení (12%), s maturitou (19%), s vyšším vzděláním (0%), s VŠ (21%)). U lidí s VŠ a se ZŠ patřila k nejdůležitějším faktorům (u lidí se ZŠ spolu s krajinou (17%)). Lidé s VŠ také oproti ostatním častěji vyzdvihovali jako důvod zaměstnání (16%) a to, že ve městě žije jejich rodina a přátelé (16%).

Impulzy k přestěhování se nejčastěji týkají nedostatku příležitostí, a to nejen sportovních a kulturních, ale především pracovních.

Jelikož většina přistěhovalých hodlá ve městě setrvat, nejsou u nich kategorie týkající se pohnutek k odstěhování nijak výrazně zastoupeny. Rodáci se plánují přestěhovat především kvůli práci (18%) a nedostatku kulturního a sportovního vyžití (9%).

U žen a mužů nejsou patrné výrazné rozdíly. Také se chtějí nejvíce stěhovat kvůli nedostatku pracovních příležitostí (ženy (10%), muži (13%)).

Výraznější rozdíly se ukázaly u respondentů na základě věku. Jelikož se chtějí stěhovat především mladší lidé, jsou u nich kategorie důvodů pro přestěhování zastoupeny nejpočetněji. Opět jsou nejvlivnější kritiky pracovních příležitostí a příležitostí kulturního a sportovního vyžití. Kvůli nedostatku pracovních příležitostí se chystá přestěhovat 38% lidí mezi 15–19 lety a 30% lidí mezi 20–35 lety a kvůli nedostatku kulturních a sportovních příležitostí 25% lidí mezi 15–19 lety a 15% lidí mezi 20–35 lety. Starší lidé tyto důvody nevedli vůbec. Analýza dat zde do jisté míry potvrzuje tvrzení G. Doležalové, jež dospěla ve svém výzkumu územní mobility mladých lidí v České republice v souvislosti s pracovními příležitostmi k závěru, že polovina všech vystěhovalých je ve věku 15–29 let. Tuto skutečnost vysvětluje tím, že absolventi patří na trhu práce mezi skupiny ohrožené nezaměstnaností. Jsou ochotnější dojíždět za prací na delší vzdálenosti i se přestěhovat, protože tím řeší problémy s nalezením zaměstnání vyplývající např. z malých pracovních zkušeností a znalostí z praxe.¹ Co se týče kulturních a sportovních příležitostí, může nám částečně poskytnout vysvětlení i názor psychologa Michala Černouška, který ve své knize *Psychologie životního prostředí* konstatuje, že mladí lidé na rozdíl od starších vyhledávají prostředí s nadměrnou stimulací.² A malá města takovými podnětově přesycenými prostory obvykle nebývají...

Tito mladí lidé, které odrazuje nedostatek příležitostí, jsou převážně místní rodáci (jediný přistěhovalý mezi nimi se do Lomnice nad Lužnicí přistěhoval s rodiči krátce po narození). Většina z nich dosud studuje a krom jednoho musí všichni vyjíždět za studiem či za prací mimo obec, nejčastěji do Českých Budějovic. Onen nedostatek příležitostí tyto mladé nutká ke změně bydliště, ačkoli, jak většina z nich sama uvádí, si Lomnice cení kvůli klidu a krásné přírodě. Jedním z míst, které je velmi

---

¹ G. DOLEŽALOVÁ, *Územní mobilita mladých lidí v souvislosti s pracovním uplatněním*, 1. vyd., Praha: NÚOV, 2005, s. 37. Staženo ze stránek Národního ústavu odborného vzdělávání: http://www.nuov.cz/public/File/periodika_a_publicace/Mobilita_Do-2005-pro%20tisk.pdf, 20. 2. 2006.

² M. ČERNOUŠEK, *Psychologie životního prostředí*, 1. vyd., Praha: Karolinum, 1992, s. 74.

láká právě těmito příležitostmi, jsou České Budějovice, o něco méně pak Praha. Negativa obou měst na druhou stranu shledávají v jejich velikosti, stavu životního prostředí a rušnosti.

A jak je tomu se vzděláním? Vyučení se neplánují stěhovat vůbec. Kvůli nedostatku příležitostí chtějí město opustit především lidé se ZŠ. Kvůli pracovním příležitostem se plánuje vystěhovat 25% respondentů se ZŠ, kteří ještě studují, 14% respondentů s maturitou, 17% s vyšším vzděláním a 11% s VŠ. Nedostatek kulturního a sportovního vyžití výrazněji kritizují jen respondenti se ZŠ (17%), rodačky studující ve větších městech v kraji.

Jak jsem se již zmínila dříve, je Lomnice nad Lužnicí pro většinu respondentů v porovnání s Jindřichovým Hradcem, Českými Budějovicemi, Tábořem, Plzní, Prahou, Ústím nad Labem a Brnem, nejpřitažlivějším místem k žití. Jakožto její přednosti někteří vyzdvihují klid, okolní přírodu či skutečnost, že ji považují za svůj domov a že jsou s ní spjati rodinnými a přátelskými vztahy. Její přitažlivost v jejich očích však na druhé straně snižuje špatná dopravní obslužnost, neuspokojivé mezilidské vztahy a nedostatek kulturního a sportovního vyžití či pracovních příležitostí.¹

Kdyby si dále měli respondenti vybrat, zůstali by raději v jižních Čechách. Nejlépe z nabízených měst se umístily České Budějovice, dále Jindřichův Hradec a se znatelnějším odstupem Tábor. České Budějovice si získaly přízeň respondentů, tedy minimálně těch, kteří uvedli své pohnutky, širokou paletou pracovních příležitostí a kulturních a sportovních aktivit. Jsou dopravně dostupné a lze v nich dobře nakupovat. Někteří pozitivně hodnotí jejich okolní přírodu a jiní jsou k nim poutáni osobně jako ke svému rodišti či místu studií a zaměstnání. To, co respondenty od Českých Budějovic odrazuje, je především jejich rušnost, velikost a dopravní situace v nich.² Jako přednosti Jindřichova Hradce a Tábora někteří respondenti označují především jejich spojení s historií. V obou městech se nacházejí nemocnice a obě jsou obklopena krásným okolím, J. Hradec je navíc

---

¹ Př.: „klid a pěkná příroda, malá možnost zaměstnání; menší frekvence dopravy“ (11), „rodiště; málo pracovních míst“ (26), „pracovní důvody, rodina; nedostatek kult. vyžití“ (52), „Tady se mně líbí, mám zde celou řadu kamarádů, líbí se mně prostředí přírodní a krásné okolí.“ (99).

² Př.: „stále ještě v blízkosti přírody, kultura, doprava, širší nabídka prac. míst“ (11), „město mých studií a práce; větší ruch, hluk“ (26), „spousta zajímavého vyžití, docela hezké město; příliš velké, hlučné“ (62), „opticky pěkné, ale obchody apod. chaotické“ (95).

sídlem řady úřadů. Žije v nich ale hodně lidí a trpí špatnou dopravní situací. K Táboru má také několik respondentů lhostejný vztah.¹

Za městy jižních Čech se na žebříčku oblíbenosti umístila Praha, nejhůře skončilo Ústí nad Labem. Prahu vidí někteří respondenti jako centrum různorodého dění. Hlavní město podle nich nabízí lidem široké možnosti zábavy i pracovního uplatnění, navíc se v něm nachází řada památek. V opozici k těmto výhodám stojí rušnost a velikost města, jeho přelidněnost, doprava a hlavně horší životní prostředí.²

Lze-li soudit podle uvedených odpovědí, mají respondenti tendenci vidět klady vybraných větších měst zejména v širších možnostech, které poskytují jak v oblasti občanské vybavenosti, tak na pracovním trhu. Pozitivní hodnocení se také často vztahuje k vzhledu měst, především k jejich památkám. Negativa na druhou stranu představuje především velikost měst, jejich rušnost, dopravní situace a stav životního prostředí.

Celkově lze konstatovat, že odpovědi respondentů potvrzují závěr výše zmíněného výzkumu sociologa M. Jeřábka o nižší mobilitě české populace. Větší neochota přistěhovalých ke stěhování, zdá se, dosvědčuje i tendenci k max. jednomu přestěhování se během života. Deklarovanou nízkou ochotu vystěhovat se navíc potvrzují údaje statistického úřadu, které pro rok výzkumu dokládají převahu přistěhovalců nad vystěhovalcům³.

Výroky, kterými respondenti vyjádřili silnou vazbu na místo bydliště, se z velké části kryjí s těmi, které uváděli dotazovaní v Jeřábkově výzkumu. Je sice pravda, že respondenti z Lomnice nad Lužnicí uváděli odpovědi, které se dají vyjádřit Jeřábkovými výroky, ale tyto výroky zdaleka nezahrnují všechny uváděné odpovědi. Navíc jim lomničtí nepřikládali stejný význam jako respondenti z Jeřábkovy vzorku. Důležitý je například rozdíl ve významu, který lomničtí přikládali pocitu „zabydlení“ a

¹ Příklad: J. Hradec: „historie, krása okolí; špatná dopravní dosažitelnost“ (22), „zámek, více škol“ (32), „nemocnice, nezaměstnanost“ (59), „Je zde vše, co člověk potřebuje k životu i odpočinku.“ (84). Tábor: „historie; jinak o ničem“ (10), „atmosféra města, známé prostředí; dopravní situace“ (37), „starobylost“ (46), „jihočeské město – nestor husitství“ (96), „Nemám k němu žádný vztah.“ (100).

² Příklad: „historické jádro; špinavé ulice, auta“ (4), „krásné památky, zahrady, kultura, doprava, větší možnost uplatnění; horší vzduch!“ (11), „dostatek kultury“ (14), „stověžatá, divadla, školy; shluk špatných lidí, nebezpečí“ (26), „velký výběr zaměstnání; velké město = hodně cizích lidí, neosobní vztahy“ (47), „Pěkné památky jsou pro návštěvníky, ale ke stálému žití bez významu+chaos.“ (95).

³ V roce 2003 se do Lomnice nad Lužnicí přistěhovalo 56 obyvatel a vystěhovalo 31.

<http://www.czso.cz/lexikon/mos2003.nsf/mos?openform&:546674>, 20. 2. 2006.

(Následující rok bylo přistěhovalých 59 obyvatel a vystěhovalých 40.)

[http://www.cbudejovice.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/t/0C003F831F/\\$File/13312103.xls](http://www.cbudejovice.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/t/0C003F831F/$File/13312103.xls), 20. 2. 2006.

spokojenosti. Přítomnost rodiny a přátel a skutečnost, že respondenti mají ve městě kde bydlet, u nich hraje také významnou roli, ale až za dříve uvedeným. Rozdíl zde mohl způsobit odlišný charakter zkoumaných oblastí, ale také použitá metodologie (použití uzavřených otázek, které opominuly některé důvody uváděné respondenty mého vzorku).

4.3 Lomnice nad Lužnicí – obyvatelé – dějinné povědomí

Přestože se etnologové J. Pargač a M. Tomandl shodují na závěru, že historické hledisko ustupuje při formování vztahu k žitému prostoru do pozadí,¹ může vztah k historii lokality i tak sehrát při budování lokálního vědomí jistou roli. Dějinné povědomí respondentů o Lomnici nad Lužnicí jsem zjišťovala na příkladu jejich památek a rodáků.

O významu staveb, v tomto případě staveb sakrálního původu, pro posílení vztahu k lokalitě se zmiňuje biskup plzeňské diecéze římskokatolické církve František Radkovský. Podle něj architektura působí závažným způsobem na charakter a tvářnost krajiny. A právě tím, že dotvářejí kolorit našich vesnic a městeček i naší krajiny, nám sakrální stavby (kostely, kapličky, kříže,...) dávají zakoušet pocit krajiny jako domova.²

Respondenti se obecně nejčastěji shodují na tom, že Lomnice nad Lužnicí se může chlubit třemi památkami. Za tyto tři nejvýznamnější památky považují dva místní kostely a radnici stojící na náměstí 5. května. S klesajícím významem je řadí takto: kostel sv. Václava, kostel sv. Jana Křtitele a Stará radnice.³

Oba kostely patří k nestarším dochovaným stavbám ve městě. Svým vznikem spadají do 14. stol. a, i když byly vystavěny v gotickém slohu, změnily v průběhu staletí mnohými opravami svou původní podobu. Kostel sv. Václava byl založen roku 1359 jako hradní kaple ke cti Božího těla a sv. Petra a Pavla a je jedinou částí

---

¹ J. PARGAČ, M. TOMANDL, „Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí“, In Tomandl, Miloš (ed.), *Studia Ethnographica X*, Praha: Karolinum, 2000, s. 57–70, s. 64.

² F. RADKOVSKÝ, „Sakrální architektura a její vliv na tvorbu krajiny“, In Dejmlová, Kateřina (ed.), *Tvář naší země: krajina domova*. 1. vyd., Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2001, s. 90–92, s. 90–91.

³ Kostel sv. Václava byl na prvním místě uveden 50% respondentů, kostel sv. Jana Křtitele na druhém 41% respondentů a radnice na třetím 30% respondentů. Respondentů, kteří uvedli tyto památky v jiném pořadí, bylo vždy u tohoto jiného pořadí o poznání méně. Fotografie těchto tří památek jsou k práci připojeny v podobě přílohy 6.4 – Fotografie památek Lomnice nad Lužnicí.

lomnického hradu, která se dochovala do současnosti.¹ Vzhledem k dezolátnímu stavu této památky, přistoupilo město v roce 2002 k její celkové rekonstrukci, kterou ukončilo slavnostním otevřením na svátek sv. Václava o tři roky později. Nově zrenovovaný kostel slouží k pořádání kulturních programů.² Kostel sv. Jana Křtitele je kostelem farním³ a dodnes se v něm pořádají mše.

Obě sakrální stavby shodně označilo jako památku 73% respondentů a obě, ostatně stejně jako všechny ostatní architektonické památky, vyzdvihovali především rodáci. V případě kostela sv. Jana Křtitele byl tento odstup patrnější (rodáci (78%), přistěhovalí (67%); kostel sv. Václava – rodáci (75%), přistěhovalí (71%)). Pohlavní rozdíly v tomto nehrály tak podstatnou úlohu jako věkové a vzdělanostní. Obou památek si cenili hlavně respondenti mezi 36–55 lety (obojí 82%) s vyšším nebo vysokoškolským vzděláním a lidé mezi 56–70 lety (kostel sv. Václava (74%), kostel sv. Jana Křtitele (84%)). Lidé mezi 15–19 lety tyto památky uváděli méně často (obě 63%), navíc kostel sv. Jana Křtitele uvedlo jako památku jen 46% lidí nad 70 let. Jak jsem nastínila výše, měli lidé, kteří oba objekty zmiňovali nejčastěji vyšší (u obou 83%) či vysokoškolské vzdělání (84%), v případě kostela sv. Václava i základní (83%).

Třetí nejzmiňovanější památkou byla Stará radnice (68%). Tato stavba pochází z pozdně renesančního období a prošla barokní přestavbou.⁴ V knize *444 historických měst a městeček České republiky* je dokonce popisována jako jedna z nejkrásnějších staveb svého druhu.⁵ I radnici považovali za památku především rodáci (74%), zatímco přistěhovalí (60%) si jí cenili ještě méně než kostelů. Rozdíl mezi tím, zda byli respondenti zmiňující radnici ženami či muži, ani zde nijak výrazně nevystoupil. Stejně jako v případě kostelů považovali i radnici za významnou zejména lidé mezi 36–55 lety (82%). Oproti kostelům zde však stoupl podíl respondentů mezi 15–19 lety (75%), a naopak klesl podíl starších lidí (56-70 let (63%), 70 a více let (31%)). Nejvíce z respondentů, kteří uvedli radnici jako památku Lomnice nad Lužnicí, mělo maturitu (73%) nebo vyšší vzdělání (83%). V porovnání s kostely kleslo zastoupení vysokoškolsky vzdělaných lidí (68%).

---

¹ F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, 1. vyd., Lomnice nad Lužnicí: Městská rada, 1937, s. 50.

² K. ZVÁNOVEC, „Vážení spoluobčané“, *Lomnické listy* 12 (2005): 1–12, s. 1.

³ V. RAMEŠ, „Farní kostel sv. Jana Křtitele“, *Lomnické listy* 11 (2004): 1–12, s. 1.

⁴ P. DAVID, V. SOUKUP, *444 historických měst a městeček České republiky*, 1. vyd., Praha: Kartografie, 2004, s. 107.

⁵ Tamt.

Srovnáme-li všechny tři objekty (nehledě na pořadí, v jakém je respondenti uváděli), ukazuje se, že poměrně vyrovnaně je hodnotili lidé mezi 20–56 lety. Jinými slovy, jednotlivé tři stavby označilo za památky stejné či nepatrně odlišné množství respondentů v tomto věkovém rozmezí. Respondenti od 15–19 let považovali za památku spíše radnici, starší respondenti pak obě sakrální stavby.

Informátorů, kteří se odvážili tyto tři památky časově zařadit, nebylo mnoho, a navíc ne všem, kteří se o to pokusili, se podařilo zařadit původ památky do správného období. Ukázalo se tak, že historické povědomí nemusí být vždy v souladu s historickou znalostí. Téměř polovina z těch, kteří uvedli dobu založení, se ve svém odhadu spletla. Ti, kteří nevěděli dobu založení památky, se většinou minuli o jedno století či uváděli staletí a roky zásadních přestaveb. K první možnosti docházelo především u kostela sv. Václava, jehož původ někteří respondenti kladli do 13. století, k druhé pak u kostela sv. Jana Křtitele a Staré radnice, jež si respondenti asociovali s barokním obdobím.¹

Výše zmíněné tři stavby sice nebyly jediné, které respondenti označovali za památky, přesto však byly jediné, které hodnotila jako památku většina z nich. Ostatní stavby si krom Husovy kaple, kterou uvedlo 11% respondentů (převážně mladých rodáků), nezískaly větší pozornost. Zřídka se respondenti zmínili o náměstích (3%) a o dvou památnících na obě světové války (4%) a jen ojediněle například o kapličkách v okolí města,² zámku³ či základní škole.

Zajímavostí je, že nezanedbatelný počet respondentů (15%), mezi nimiž výrazně převažovali přistěhovalí (22%), a to hlavně muži s vyšším či vysokoškolským vzděláním, vnímá jako památku i přírodní fenomény, což dokazuje, že vnímání památek se značně liší. V tomto smyslu respondenti odkazovali ke Zlaté stoce,⁴

---

¹ U kostela sv. Václava uvedlo dobu založení 30% respondentů, z nichž se 13% spletlo. U kostela sv. Jana Křtitele jich bylo 20% a u Staré radnice 22% a vždy jen polovina z nich uvedla správné období.

² Bezprostřední okolí města zpestřují např. kapličky Sv. Jana Nepomuckého, sv. Anny a sv. Vojtěcha, které prošly v nedávné době opravami.

KOL., „Lomnické kapličky už konečně zdobí“, *Lomnické listy* 9 (2003): 1–12, s. 4.

³ Stavba, jíž lomničtí znají pod jménem „zámek“, původně sloužila jako rožmberský pivovar. Dnes postupně chátrá. V. RAMEŠ, „Oprava a rekonstrukce kostela sv. Václava ukončena. A co dál?“, *Lomnické listy* 12 (2005): 1–12, s. 9.

Jak se zmiňuje F. Kuna, byl v Lomnici nad Lužnicí panský pivovar založen v roce 1560. F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, 1. vyd., Lomnice nad Lužnicí: Městská rada, 1937, s. 95.

⁴ Zlatou stoku založil roku 1506 Štěpánek Netolický.

F. KUNA, *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*, 1. vyd., Lomnice nad Lužnicí: Městská rada, 1937, s. 230.

národní přírodní rezervaci Velké a Malé Tisý a rybníkům obecně. Založení Zlaté stoky a rybníků respondenti, pokud ho uvedli, časově zařadili do správného období.

Fakt, že se nějaké město může pyšnit význačnými památkami, může jistě posilovat lokální patriotismus jeho obyvatel. Co se týče Lomnice nad Lužnicí, tu téměř polovina respondentů (49%) nepovažuje z hlediska jejích památek za jedinečnou. Domnívá se, že se v ní nenachází žádná památka, která by obstála v konkurenci s jinými městy. Snad by jí mohl být hrad, ten se však do současnosti bohužel nedochoval (5%).¹ 41% respondentů se na druhé straně domnívá, že město má takovou památku i dnes. 5% neví, jaké stanovisko k této problematice zaujmout, a 4% se nevyjádřila vůbec. Jeden respondent otázku zrelativizoval: „Podle toho, s kterými městy srovnáváme. Výjimečně významnou asi ne.“ (85)

Z tohoto hlediska, hlediska konkurenceschopnosti místních památek, by se zdálo, že památky Lomnice nad Lužnicí lokální patriotismus obyvatel příliš nezvyšují, ale na druhé straně bychom tímto závěrem abstrahovali od citového významu, který může respondenty s těmito památkami pojit. Přestože respondenti místní památky neshledávají za konkurenceschopné ve srovnání s památkami jiných měst, mohou k nim mít vybudovaný pozitivní vztah, a památky tak mohou působit jako faktory, které jim město zvroučňují.

Ty, kteří se nedomnívají, že by v Lomnici stála nějaká památka srovnatelná s památkami ostatních měst, reprezentují především přistěhovalí (rodáci (40%), přistěhovalí (60%)). Jsou jimi zejména muži (ženy (46%), muži (52%)). Z rodáků jsou nejkritičtější jedinci z nejmladší zastoupené věkové skupiny, tedy mezi 15-19 lety (63%), z přistěhovalých pak jedinci ve věku od 36-70 let s vyšším či vysokoškolským vzděláním. Respondenti mezi 36–55 lety jsou mezi kritizujícími zastoupeni 52% a respondenti mezi 56–70 lety 53%. Z těch, kteří mají vyšší vzdělání, nepovažuje památky Lomnice za mimořádné 67% a z vysokoškoláků 57%.

Mezi respondenty, kteří se domnívají, že se Lomnice může chlubit nějakou památkou srovnatelnou s památkami ostatních měst, podstatně převládají rodáci (rodáci (53%), přistěhovalí (23%)) a ženy (ženy (48%), muži (33%)). Z hlediska architektonických skvostů jsou na město nejhrdější lidé nad 70 let (46%), dále pak respondenti mezi 20-56 lety (20-35 let (44%), 36-55 let (42%)). Co se týče vzdělání,

---

¹ Příklad: „Býval zde hrad.“ (67) a „Kdysi hrad, nedochoval se.“ (90).

jsou na Lomnické památky hrdí především lidé s nižším vzděláním (se ZŠ (50%), vyučení (42%), s maturitou (43%), s vyšším vzděláním (17%), s VŠ (37%)). Pokud už respondenti mimořádnou památku města blíže specifikovali, označili za ní kostel sv. Václava (21%), kostel sv. Jana Křtitele (7%) či radnici (6%).¹

Historickou dimenzi města nám však nepřipomínají pouze jeho památky, nýbrž také významné osobnosti, jež se zapsaly do jeho dějin, popřípadě tak i do myslí jeho současných obyvatel. Které osobnosti byly (či jsou) v Lomnici nad Lužnicí natolik proslulé, že se vryly do paměti jejích obyvatel? Ukázalo se, že jde zejména o jedince, kteří jsou určitým způsobem spjati s veřejnou sférou. Mohou jimi být osobnosti, které se prosadily na poli umění, na komunální politické scéně, ve vědě, sportu či jiné oblasti lidského konání. Také vyšlo najevo, že se respondenti při hledání významného lomnického rodáka obracejí především k období svého života nebo ne příliš hluboko do minulosti. Vesměs všechny osobnosti města, které respondenti považovali za mimořádné, žily ve 20. století či jsou naživu až doposud. Jedinou, ale přesto podstatnou, výjimkou z tohoto pravidla byl Šimon Lomnický z Budče.

Renesanční básník Šimon Lomnický z Budče se narodil roku 1552. Přestože pocházel z nezámožné rodiny, byl během svého života povýšen do šlechtického stavu císařem Rudolfem II. Psal hlavně příležitostné verše k rozličným příležitostem i na objednávku. Mezi jeho nejzdařilejší a nejznámější díla patří Krátké naučení mladému hospodáři, Kupidova Střela či Tobolka zlatá.²

Šimona Lomnického považovali respondenti za nejproslulejšího lomnického rodáka.³ Uvedla ho více než polovina z nich (57%), především rodáci (rodáci (60%), přistěhovalí (53%)), a nepatrně více ženy (ženy (58%), muži (56%)). Neopominut zůstal především dotazovanými mezi 15-19 lety (63%), za nevýznamného ho naopak shledávali lidé nad 70 let (38%). Z hlediska vzdělání ho vzpomínali především respondenty s vyšším vzděláním (s vyšším vzděláním (83%), s VŠ (74%)).

Vyjma Šimona Lomnického byly ostatní osobnosti zmiňovány vždy pouze několika respondenty nebo jen jedním. Vždy 4% respondentů se zmínila o místním

---

¹ Př.: „Oba 2 kostelíky – pokud mě někdo navštíví, tak je obdivuje a pamatuje si je.“ (13), „Ano, asi radnici. Jo a kostel u školy.“ (33), „kostelík sv. Václava“ (87).

² V. RAMEŠ, „Šimon Lomnický z Budče“, *Lomnické listy* 0 (1999): 1–16, s. 10.

³ Př.: „Šimon Lomnický z Budče“ (1), „Šimon Lomnický, myslím, že byl básník.“ (13), „Šimon žebrák Lomnický z Budče – narozen 1552 v Lomnici – nejznámější z českých veršovců doby předbělohorské.“ (56)

obvodním lékařem MUDr. Pfeifferovi (hlavně respondenti mezi 56–70 lety s vyšším vzděláním) a místním „mučedníkem“ Františku Sochorovi (převážně rodačky). První z nich byl obvodním lékařem od roku 1925 až do roku 1959.¹ Městský kronikář J. Kolář komentuje jeho odchod následujícími slovy: „*Byl to lékař velmi obětavý a vždy ochotný přispěchatí ku pomoci, ať ve dne či každou chvíli v noci, kdykoli byl k nemocnému volán. Zanechává po sobě vzpomínku na obětavého lékaře.*“² Druhý z výše uvedených, tj. František Sochor, se do dějin města zapsal jako jedna z obětí 2. světové války. Jeho osud zpečetily události, které se ve městě odehrály na tzv. „černou neděli“ 6. května 1945. 24letý úředník štěpírny slídy byl Němci ztýrán a odsouzen za to, že 5. května v sebeobraně udeřil pažbou důstojníka SS.³

3% respondentů, muži s vyšším či vysokoškolským vzděláním, si vybavila i vysokoškolského profesora, chemika Čutu a tři rodáci i bratry Korbelářovi, z nichž jeden byl doktorem práv a druhý doktorem medicíny. 14% respondentů (hlavně přistěhovalých mužů) žádného významného rodáka neznalo či nevědělo, zda se nějaký ve městě narodil. 6% respondentů (obzvláště přistěhovalých žen s maturitou) si bylo jisto tím, že žádný není.

Shrneme-li nejpodstatnější závěry, rýsuje se v odpovědích respondentů poměrně jasná tendence přiřkládat statut památek třem lomnickým stavbám: kostelu sv. Václava, kostelu sv. Jana Křtitele a Staré radnici. Ne všemi jsou ale tyto památky hodnoceny jako konkurenceschopné v konfrontaci s památkami jiných měst. Více negativně smýšlejících je z tohoto hlediska zvláště mezi přistěhovalými. Tato větší kritičnost přistěhovalých se projevuje i v postoji k významným místním rodákům, z nichž je jako nejpřednější chápán básník Šimon Lomnický z Budče.

4.4 Pozitivně a negativně hodnocené stránky Lomnice nad Lužnicí

Podle filozofky Jaroslavy Peškové není krajina jen prosté okolí, které nás bezděčně obklopuje, ale místem, ke kterému si vytváříme vztah. Není tedy pouhým teritoriem, ale námi „vykrojeným“ horizontem, vůči němuž se vztahujeme, rozumíme si a zabydlujeme se. Má charakter horizontu, bližšího než „svět“ a příbuzného

¹ <http://www.meu.lomnice-nl.cz/index.php?l=cz&p=10&r=11>, 30. 3. 06.

² J. KOLÁŘ, *Pamětní kniha města Lomnice nad Lužnicí. Část II, 1939–1970*, s. 216.

³ V. RAMEŠ, „Městská kronika. Stalo se v roce 1945.“, *Lomnické listy* 5 (2000): 1–12, s. 5.

horizontu domova. Je horizontem porozumění místu našeho zakotvení a součástí vizualizace porozumění tomu, co nás spoluutvářelo a co nás denně utváří.¹

Ani psycholog Michal Černoušek ve své knize *Psychologie životního prostředí* nechápe životní prostředí ve své celistvosti, tj. krajinu, jako pouhé teritorium, ale chápe ho v souvislostech fyzikálních, chemických, psychických, kulturně-historických i sociálních významů. Vztahování člověka k prostředí je podle něj výslednicí vzájemného vztahu biologických, sociálních, kulturních a emocionálních faktorů. Člověk tak vnímá prostředí v neustálé interakci s okolím a se sebou samým.²

Michal Černoušek rozlišil charakteristiky vnímání životního prostředí do sedmi širších kategorií informací: 1. prostředí se nevyznačuje pevnými hranicemi v prostoru a čase, 2. působí na všechny naše smysly, 3. poskytuje kromě centrálních také periferní informace (tj. informace, které si nestavím do centra svého vnímání), 4. obsahuje vždy více informací, než jsme schopni vědomě pojmout a zaregistrovat, 5. vnímáme ho v sounáležitosti se svou praktickou činností (tento bod bych ráda zdůraznila, neboť praktická činnost jedinců hrála zajiště nezanedbatelnou roli při zodpovídání dotazu po tom, co se respondentům ve městě líbí či nelíbí), 6. má fyzikální, chemické, psychologické a symbolické významy a 7. jeho zkušenost představuje celistvý a předpověditelný celek.

„Vnímání prostředí je vždy celistvé, ale zároveň výběrové.“³ Ačkoli tedy své prostředí vnímáme jako celek, ne všechny informace si uvědomujeme. Pozornost jednoho se může více zaměřit ke kráse místního náměstí, jiného zase k odpadkům válejícím se v jeho parku... I kladné reakce na okolní krajinu či architektonický vzhled města mohou být na druhé straně znehodnocovány skutečností neupraveného okolí a stavebních objektů.

Každý z nás vnímá a zakouší svět individuálním způsobem. To se mimo jiné projevuje i tím, že se různí názory na to, co se nám v něm líbí nebo nelíbí. To, co může jeden respondent považovat za výhodu Lomnice nad Lužnicí, může jiný považovat za nevýhodu, kterou by bylo třeba překonat. Někomu například může vyhovovat klid, který život na malém městě skýtá, jinému vadí „fádnost“ tohoto

---

¹ J. PEŠKOVÁ, *Role vědomí v dějinách a jiné eseje*, 1. vyd., Praha: NLN, 1998, s. 34–36.

² M. ČERNOUŠEK, *Psychologie životního prostředí*, 1. vyd., Praha: Karolinum, 1992, s. 48.

³ Tamt., s. 28.

života. Tyto kladně či negativně pojímané fenomény hrají velmi důležitou roli při formování a dále i udržování našeho vztahu k dané lokalitě.

Odpovědi na otázku po tom, co se respondentům v Lomnici nad Lužnicí líbí a nelíbí, jsem rozdělila do 18 kategorií.¹ Na první část otázky neodpovědělo 1%² dotazovaných a na druhou 10% dotazovaných.³ Že by neodpověděli proto, že si doposud nevybudovali k lokalitě výraznější vztah? Nebo, uvážíme-li více rozdíl obou údajů, proto, že mají k lokalitě vztah spíše kladný? Kategorie zahrnující odpovědi na „líbí“ jsou: 1. příroda, poloha města (60%⁴),⁵ 2. klid (23%),⁶ 3. vzhled (architektura) města (8%),⁷ 4. občanská vybavenost města a zvelebování města (19%),⁸ 5. maloměstský charakter města (2%),⁹ 6. lidé a mezilidské vztahy (10%),¹⁰ 7. domov (2%),¹¹ 8. „slavná historie města“ (2%)¹² a 9. „extrémní“ a neutrální odpovědi (5%).¹³ Kategorie zahrnující fenomény, které se respondentům v Lomnici

¹ Jelikož byly některé odpovědi nezařaditelné do určitých odpověďmi silněji zastoupených kategorií, vytvořila jsem pro ně speciální kategorie. Samozřejmě docházelo i ke krytí odpovědí s více kategoriemi. U první části otázky toto nastalo u 27 odpovědí (často ve spojení s první kategorií) a u druhé části otázky u 13 (často ve spojitosti s 12. kategorií).

² Míním zde 1% z celkového počtu 100 respondentů, tedy 1 jedince. Ekvivalentně používám tyto procentuální údaje i dále v textu (př. 69% rodáků odpovídajících v souladu s 1. kategorií odpovědí znamená, že 38 rodáků z celkového počtu 55 dotazovaných rodáků uvedlo ve svých odpovědích za klad přírodu či polohu města).

³ Blíže viz tabulka s rozdělením odpovědí níže.

⁴ Procentuální údaje uvedené v závorkách u jednotlivých kategorií znázorňují celkové procentuální zastoupení odpovědí respondentů v dané kategorii (v tomto konkrétním případě uvedlo přírodu nebo polohu města 60% všech dotazovaných). Pro přiblížení jednotlivých kategorií uvádím v poznámkách níže příklady odpovědí, které jsem do nich zahrнула. V závorkách u konkrétních odpovědí jsou uvedena čísla informátorů, kteří tyto odpovědi uvedli (obdobně postupuji z důvodu přehlednosti textu i dále). Podle těchto čísel pak lze dohledat informátorovu bližší charakteristiku v příloze 6.2 – Přehledu informátorů.

⁵ Př.: „okolí Lomnice a příroda“ (5), „příroda kolem; připomíná mi hezké chvíle z dětství“ (6), „Václavské náměstí-hezky upravené, Peřinka a okolí“ (14), „klid, čisté životní prostředí“ (17), „rybníky, krajina“ (24), „klidné okolí, příroda, lidé“ (43), „čisté prostředí, příroda, poměrně dostatek služeb“ (50), „krajina; zajímavé děj. události (zájem mocných Vítkovců, královské moci, později Rožmberků)“ (70), „příroda“ (80) a „zasazení města v krajině v rámci hist. vývoje“ (90).

⁶ Př.: „klid, čisté životní prostředí“ (17), „klídek“ (35), „klidné okolí, příroda, lidé“ (43), „klid a pohoda“ (65), „klidný styl života“ (67) a „klid“ (86).

⁷ Př.: „Václavské náměstí-hezky upravené, Peřinka a okolí“ (14), „nové náměstí“ (32) a „Radnice. Je hezká.“ (34).

⁸ Př.: „Že je zde škola, lékař, kultura, sport.“ (3), „zásobování prodejen“ (31), „kultura, sport“ (44), „čisté prostředí, příroda, poměrně dostatek služeb“ (50), „upravenost města – dlouho stagnovala“ (54), „probíhající výstavba“ (92) a „Líbí se mi tady obchodní dostupnost a pohodoví lidé.“ (99).

⁹ Do této kategorie jsem zahrнула odpovědi, kde informátoři pozitivně hodnotí „maloměstský charakter“, aniž by ho blíže specifikovali. Lze předpokládat, že ho pojímají široce jako sféru zahrnující jak občanskou vybavenost a vzhled města, tak i mezilidské vztahy, klid a blízkost přírody. Př.: „Že je to malé město, ne vesnice ani velké město.“ (94).

¹⁰ Př.: „klidné okolí, příroda, lidé“ (43), „Lidé se navzájem znají a pomáhají si.“ (69) a „Líbí se mi tady obchodní dostupnost a pohodoví lidé.“ (99).

¹¹ „Prostě je to domov.“ (53) a „příroda kolem; připomíná mi hezké chvíle z dětství“ (6).

¹² „Krajina; zajímavé děj. události (zájem mocných Vítkovců, královské moci, později Rožmberků)“ (70) a „zasazení města v krajině v rámci hist. vývoje“ (90).

¹³ Do této kategorie jsem zařadila odpovědi typu: „nic“ (1), „Nevím.“ (81) a „všechno“ (91).

nad Lužnicí nelíbí, jsou: 10. mlha (1%),¹ 11. vzhled (architektura) města (1%),² 12. nedostatečná občanská vybavenost a úroveň technických služeb ve městě, činnost městského úřadu, neupravenost města (44%),³ 13. lidé a mezilidské vztahy (35%),⁴ 14. nedostatek pracovních příležitostí (10%),⁵ 15. dopravní ruch ve městě (5%),⁶ 16. Temelín (1%),⁷ 17. maloměstský charakter (2%)⁸ a 18. „extrémní“ a neutrální odpovědi (7%).⁹

Tab. č. 1: Pozitivně a negativně hodnocené stránky Lomnice nad Lužnicí:

Kategorie	R/P	Od.	Pohlaví	Od.	Věk	Od.	Vzdělání	Od.
1 (60 od.)	Rodáci	38	Ženy	25	15–19 let	1	vyučena	1
					20–35 let	9	vyučena	1
							s maturitou	4
							vyšší	1
							VŠ	3
					36–55 let	8	vyučena	2
							s maturitou	4
							VŠ	2
					56–70 let	4	ZŠ	1
							vyučena	1
							s maturitou	1
							vyšší	1
70 a více let	3	vyučena	2					
		s maturitou	1					

¹ „Mlhy.“ (64)

² „Nelíbí se mi, jakou fasádu má být na hřišti (vypadá to jako pevnost v Terezíně).“ (4)

³ Př.: „Nelíbí se mi dopravní spojení do větších měst. Bez auta je tu člověk téměř ztracen.“ (6), „současná radnice – to jak to tu vedou“ (13), „není zde kino, malé kulturní vyžití“ (40), „některé neupravené domy a jejich okolí“ (47), „rozkopané silnice a nefungující školní jídelna“ (56), „Maloměstský způsob života – je to ubohé. + Hlášení místního rozhlasu – je debilní.“ (62), „závist lidí, nepořádek v okolí města i ve městě“ (71) a „málo kultury“ (86).

⁴ Př.: „Nelíbí se mi, že si tu lidé takzvaně vidí do talíře.“ (15), „občanské vandalství“ (23), „Pomluvy lidí. Skoro všechny jsou nepodložené.“ (41) „závist lidí, nepořádek v okolí města i ve městě“ (71) a „lidské vztahy“ (80).

⁵ Př.: „málo prac. příležitostí“ (3), „nedostatek pracovních příležitostí pro obyvatele způsobený bývalým režimem-zrušen státní statek, ve kterém bylo zaměstnáno mnoho občanů atd.“ (55) a „vzdálenost Temelína-vzdušnou čarou 14 km, nedostatek prac. příležitostí“ (70).

⁶ Př.: „Nelíbí se mi, že přes Lomnici jezdí příliš mnoho aut, hlavně ty velké kamiony. Ničí nám tu životní prostředí.“ (20) a „průtah silnice I. třídy středem města (stále velké náklady-písek, štěrk, dříví i Dobrá voda)“ (95).

⁷ „Vzdálenost Temelína-vzdušnou čarou 14 km, nedostatek prac. příležitostí“ (70).

⁸ Charakteristika kategorie viz poznámka ke kategorii č. 5. „Maloměstský způsob života-je to ubohé. + Hlášení městského rozhlasu-je debilní.“ (62) a „zaostalost, malá vstřícnost k novým a zajímavým tématům života“ (90).

⁹ Do této kategorie jsem zahrнула odpovědi typu: „všechno“ (1), „0. Vše se mi zde líbí.“ (28) a „Jsem tu absolutně spokojená-slušný byt, hodní lidé.“ (74).

			Muži	13	20–35 let	7	ZŠ	1				
							s maturitou	5				
							VŠ	1				
					36–55 let	5	s maturitou	3				
							VŠ	2				
							VŠ	1				
			Přistěhovalí	22	Ženy	11	20–35 let	2	s maturitou	2		
									36–55 let	6	s maturitou	4
							56–70 let	2			VŠ	1
									70 a více let	1	ZŠ	1
							Muži	11			20–35 let	1
									36–55 let	6		
											s maturitou	1
											vyšší	1
VŠ	3											
56–70 let	2	vyučen	1									
		vyšší	1									
70 a více let	2	vyučen	1									
		vyšší	1									
2 23 (od.)	Rodáci	9	Ženy	5	15–19 let	1	ZŠ	1				
					20–35 let	2	VŠ	2				
					36–55 let	1	VŠ	1				
					56–70 let	1	vyšší	1				
			Muži	4	15–19 let	1	ZŠ	1				
					20–35 let	3	s maturitou	3				
					Přistěhovalí	14	Ženy	9	20–35 let	3	s maturitou	3
									36–55 let	2	VŠ	2
	56–70 let	2	ZŠ	1								
			VŠ	1								
	Muži	5	36–55 let	4	vyučena	2						
					VŠ	2						
			56–70 let	1	vyšší	1						
					3 (8 od.)	Rodáci	6	Ženy	2	36–55 let	2	vyučena
s maturitou	1											
Muži	4	15–19 let	3	ZŠ	3							
		20–35 let	1	ZŠ	1							

	Přistěhovalí	2	Ženy	1	70 a více let	1	ZŠ	1
			Muži	1	56–70 let	1	s maturitou	1
4 (19 od.)	Rodáci	9	Ženy	3	15–19 let	1	ZŠ	1
					36–55 let	1	s maturitou	1
					70 a více let	1	s maturitou	1
			Muži	6	20–35 let	2	s maturitou	2
					36–55 let	3	vyučen	1
							s maturitou	2
	56–70 let	1	VŠ	1				
	Přistěhovalí	10	Ženy	4	20–35 let	2	s maturitou	2
					70 a více let	2	ZŠ	1
			Muži	6	36–55 let	3	vyučen	2
vyšší							1	
56–70 let					1	vyučen	1	
70 a více let					2	vyučen	2	
5 (2 od.)	Přistěhovalí	2	Muži	2	36–55 let	1	vyšší	1
					56–70 let	1	s maturitou	1
6 (10 od.)	Rodáci	5	Ženy	3	36–55 let	1	s maturitou	1
					56–70 let	1	vyšší	1
					70 a více let	1	ZŠ	1
			Muži	2	20–35 let	2	s maturitou	2
	Přistěhovalí	5	Ženy	1	56–70 let	1	s maturitou	1
			Muži	4	20–35 let	2	vyučen	1
					s maturitou	1		
56–70 let	1	vyšší	1					
70 a více let	1	vyučen	1					
7 (2 od.)	Rodáci	2	Ženy	1	20–35 let	1	s maturitou	1
			Muži	1	56–70 let	1	vyučen	1
8 (2 od.)	Přistěhovalí	2	Ženy	1	56–70 let	1	s maturitou	1
			Muži	1	36–55 let	1	VŠ	1
9 (5 od.)	Rodáci	2	Ženy	2	15–19 let	2	ZŠ	2
	Přistěhovalí	3	Ženy	1	56–70 let	1	vyšší	1
			Muži	2	36–55 let	1	vyučen	1
					56–70 let	1	vyučen	1
Neuvedeno (+)	Rodáci	1	Ženy	1	36–55 let	1	vyučena	1

10 (1 od.)	Přistěhovalí	1	Ženy	1	36–55 let	1	s maturitou	1
11 (1 od.)	Rodáci	1	Ženy	1	15–19 let	1	vyučena	1
12 (44 od.)	Rodáci	23	Ženy	10	20–35 let	4	vyučena	1
							s maturitou	1
							VŠ	2
					36–55 let	4	vyučena	2
							s maturitou	2
					56–70 let	1	s maturitou	1
			70 a více let	1	s maturitou	1		
			Muži	13	15–19 let	3	ZŠ	3
							20–35 let	6
					s maturitou	4		
					VŠ	1		
					36–55 let	4	vyučen	1
							s maturitou	2
	VŠ	1						
	Přistěhovalí	21	Ženy	12	20–35 let	4	s maturitou	4
							36–55 let	4
					VŠ	2		
					56–70 let	2	s maturitou	1
			vyšší	1				
			70 a více let	2	ZŠ	1		
vyučena					1			
Muži			9	36–55 let	5	vyučen	3	
						s maturitou	1	
						VŠ	1	
	56–70 let	1		vyučen	1			
70 a více let	3	vyučen	2					
		vyšší	1					
13 (35 od.)	Rodáci	21	Ženy	11	20–35 let	5	s maturitou	2
							vyšší	1
							VŠ	2
					36–55 let	3	s maturitou	2
							VŠ	1
					56–70 let	1	ZŠ	1
			70 a více let	2	ZŠ	1		
					vyučena	1		
			Muži	10	15–19 let	2	ZŠ	2

					20–35 let	4	s maturitou	4		
					36–55 let	3	s maturitou	2		
							VŠ	1		
					56–70 let	1	VŠ	1		
	Přistěhovalí	14	Ženy	6	20–35 let	1	s maturitou	1		
					36–55 let	2	s maturitou	1		
							VŠ	1		
					56–70 let	2	ZŠ	1		
						vyšší	1			
						70 a více let	1	ZŠ	1	
					Muži	8	20–35 let	2	vyučen	1
								VŠ	1	
			36–55 let	4			vyučen	1		
							vyšší	1		
						VŠ	2			
					56–70 let	2	vyučen	2		
14 (10 od.)	Rodáci	9	Ženy	5	15–19 let	1	ZŠ	1		
						20–35 let	1	s maturitou	1	
						36–55 let	2	s maturitou	1	
								VŠ	1	
				56–70 let	1	vyšší	1			
						Muži	4	20–35 let	3	s maturitou
					VŠ			1		
					56–70 let	1	VŠ	1		
	Přistěhovalí	1	Ženy	1	20–35 let	1	s maturitou	1		
15 (5 od.)	Rodáci	3	Ženy	2	36–55 let	2	vyučena	1		
								s maturitou	1	
				Muži	1	36–55 let	1	s maturitou	1	
		Přistěhovalí	2	Muži	2	36–55 let	1	vyučen	1	
	56–70 let					1	s maturitou	1		
16 (1 od.)	Přistěhovalí	1	Ženy	1	56–70 let	1	s maturitou	1		
17 (2 od.)	Přistěhovalí	2	Ženy	1	36–55 let	1	VŠ	1		
			Muži	1	36–55 let	1	VŠ	1		
18 (7 od.)	Rodáci	4	Ženy	3	15–19 let	2	ZŠ	2		
						70 a více let	1	vyučena	1	
				Muži	1	56–70 let	1	vyučen	1	
		Přistěhovalí	3	Ženy	1	70 a více let	1	vyučena	1	
				Muži	2	20–35 let	1	s maturitou	1	
					36–55 let	1	vyučen	1		

Neuvedeno (-) (10x)	Rodáci	3	Ženy	3	36–55 let	1	ZŠ	1
					56–70 let	1	ZŠ	1
					70 a více let	1	vyučena	1
	Přistěhovalí	7	Ženy	4	36–55 let	1	s maturitou	1
					56–70 let	2	vyučena	1
							VŠ	1
			70 a více let	1	vyučena	1		
			Muži	3	56–70 let	2	s maturitou	1
							vyšší	1
	70 a více let	1	vyučen	1				

Vysvětlivky: R/P = rodáci / přistěhovalí, od. = odpovědi.

Nyní bych se chtěla věnovat první části otázky, tedy tomu, co se respondentům na Lomnici nad Lužnicí líbí, s ohledem na jednotlivé skupiny respondentů,¹ poté se stejným ohledem části druhé.

Svůj pozitivní vztah deklarují respondenti nejčastěji k přírodě a poloze města. A to velmi výrazně oproti ostatním relevantním fenoménům. Naproti tomu nejméně často uvádějí historii města a témata spjatá s domovem a dětstvím. To, že obyvatelé Lomnice nad Lužnicí přikládají dějinám malý význam, může znamenat, že se o historii města příliš nezajímají nebo že ji shledávají nepodstatnou. Co se týče opomíjení domova, snaží se svůj vztah k lokalitě budovat na jiném než osobním prožitku?

Stojí za zmínku, že krás okolní přírody si jsou vědomi více rodáci (69%) než přistěhovalí (49%). Domnívám se, že tento rozdíl může souviset i s tím, proč začali přistěhovalí v Lomnici nad Lužnicí žít, krásu okolí totiž za důvod výběru města neuvedl ani jeden. Přírodu vyzdvihují rodáci mnohem více i v porovnání s ostatními nejvíce zastoupenými kategoriemi: klidem (16%) a občanskou vybaveností a zvelebováním města (16%). Oproti tomu u přistěhovalých není takový rozdíl mezi nejvíce zastoupenými kategoriemi. Druhá nejpočetnější kategorie, klid, je totiž zastoupena 31% odpovědí a třetí, občanská vybavenost a zvelebování města, 22%. Klidu si cení obzvláště přistěhovalí z větších měst, než je Lomnice. Zřejmě

¹ Těmi jsou rodáci/ přistěhovalci, pohlaví, věk a vzdělání.

právě konfrontace s životem v těchto městech a jejich hlučností je vedla k docenění klidu. Přistěhovalí zdůrazňují oproti rodákům více nejen klid a občanskou vybavenost spolu se zvelebováním města, ale i, nepříliš výrazně, mezilidské vztahy (11% oproti 9% u rodáků) a přistupují poněkud kritičtěji ke vzhledu města (4% oproti 11%).

Rozdíl mezi uvedením přírody jako toho, co se respondentům v dané lokalitě líbí, je neznatelně menší než u rodáků a přistěhovalých u žen (69%) a mužů (50%). Jak u mužů, tak u žen odpovědi chválící přírodu též převládají významně nad ostatními kategoriemi. Zatímco ženy vyzdvihují více než občanskou vybavenost a zvelebování města (13%) klid (27%), je tomu u mužů přesně naopak (25% oproti 19%). Může to být způsobeno mj. i tím, že muži mají, jak uvádí Michal Černoušek, tendenci expandovat do životního prostředí (, tudíž v jejich činnosti hraje občanská vybavenost nemalou roli), zatímco ženy akcentují spíše vnitřní prostor a cení si více klidu, neboť nejsou na silný hluk tak tolerantní jako muži.¹ Muži uvádějí častěji jako klad také vzhled města (10% oproti 6% u žen) a dokonce i mezilidské vztahy (13% oproti 8% u žen).

Jak vypovídá obsah odpovědí, má na něj vliv i věk. Je zajímavé, že zatímco u čtyř kategorií zahrnujících respondenty nad 20 let převládají v různé míře odpovědi uvádějící přírodu a polohu města (20–35 let (33%), 36–55 let (76%), 56–70 let (47%), 70 a více let (47%)), jsou u lidí ve věku od 15-19 let nejvíce zastoupeny odpovědi týkající se vzhledu města (38%). Přírodu a polohu města (13%) spolu s občanskou vybaveností a zvelebováním města (13%) uváděli mladí lidé od 15-19 let dokonce méně častěji než klid (25%) a „extrémní“ a neutrální výpovědi (25%). Z toho by bylo možno usuzovat na tendenci mladých lidí nepřikládat velký význam přírodě (tuto tendenci uvidíme ještě u lidí se základním vzděláním, avšak je nutno uvést, že tyto kategorie se v tomto případě z větší části kryjí, neboť všichni mladí lidé reprezentující oněch 38% dosud studují).

Je zajímavé, že klid hraje velkou roli především u mladší generace (15–19 let (25%), 20–35 let (30%)). I u lidí od 36 do 70 let je druhou nejpočetnější kategorií, ale již ne s takovou převahou. U lidí od 36–55 let je kladen na roveň s občanskou vybaveností a zvelebováním města (obojí po 21%) a u lidí od 56–70 let (kde je zastoupen též 21%) ho následují mezilidské vztahy (16%). Vyjma lidí od 36-55 let

---

¹ M. ČERNOUŠEK, *Psychologie životního prostředí*, s. 132–135.

hraje občanská vybavenost a zvelebování města velmi významnou roli u nejstarší generace, lidí nad 70 let (38%). Důraz u lidí 36-55 let může být způsoben tím, že vzhledem ke své zaneprázdněnosti (zaměstnání, obstarávání domácnosti a péče o děti,...) dokáží dostatečnou občanskou vybavenost pro svou každodenní činnost více ocenit. Pro nejstarší generaci je dobře fungující občanská vybavenost též důležitá, neboť možnost vydat se za ní do okolních měst je nižší než u mladší generace (lepší fyzický stav, škola nebo zaměstnání mimo místo bydliště,...).

Stojí za zmínku, že ani jeden respondent z věkové kategorie od 15–19 let nevedl jako klad mezilidské vztahy a u respondentů ve věku 36–55 let je uvedly pouhá 3%. Hojněji vyzdvihovali mezilidské vztahy členové ostatních věkových kategorií, a to v podstatě ve stejné míře (20–35 let (15%), 56-70 let (16%), 70 a více let (15%)). Důvodem, proč si lidé od 15-19 let příliš necení mezilidských vztahů ve městě, může být i to, že je oproti starším generacím navazují snadněji a nejsou tak výrazně vystaveni konfrontaci se samotou. Jsou také mobilnější. Většina z nich navíc studuje, a to mimo Lomnici nad Lužnicí, takže mohou mít vybudován svůj okruh přátel právě v místech svého studia.

Stejně jako u věku můžeme sledovat odchylky v odpovědích i u respondentů s různým stupněm dosaženého vzdělání. Se zvyšujícím se stupněm dosaženého vzdělání výrazně stoupá tendence uvádět jako klad přírodu a polohu města (se ZŠ (25%), vyučení (42%), středoškolské s maturitou (70%), s vyšším vzděláním (83%) a s VŠ (79%)). Nejvýrazněji je tato tendence patrná u lidí s maturitou a vyšším vzděláním, neboť druhá nejvíce zastoupená kategorie u lidí s maturitou (občanská vybavenost a zvelebování města) zahrnuje 22% odpovědí a u lidí s vyšším vzděláním (klid i mezilidské vztahy) 33%.

U všech vzdělanostních stupňů krom ZŠ je kategorie zahrnující odpovědi týkající se přírody a polohy města nejpočetnější. Lidé se ZŠ si více než přírody a polohy města všímají jeho vzhledu (42%). Ten je ještě v menší míře zastoupen u lidí vyučených (4%) a s maturitou (5%), kdežto u lidí s vyšším a vysokoškolským vzděláním již vůbec.

Klidu si v Lomnici nad Lužnicí cení spíše respondenti s vyšším dosaženým vzděláním (se ZŠ (17%), vyučení (19%), s maturitou (16%), s vyšším vzděláním (33%) a s VŠ (42%)). Občanskou vybavenost a zvelebování města uváděli nejvíce vyučení respondenti (27%), za nimi následují respondenti s maturitou (22%), dále se ZŠ a vyšším vzděláním (shodně po 17%) a nakonec nejméně zastoupení

respondenti s VŠ (5%). Vidíme tedy, že respondenti s vysokoškolským vzděláním si občanské vybavenosti a zvelebování města jako pozitiva, lze-li tak usuzovat z počtu odpovědí, v porovnání s ostatními vzdělanostními skupinami tolik nevšímají (a to ani u druhé části otázky). Může to být způsobeno i tím, že jsou svým zaměstnáním taženi do větších měst, v nichž mají více možností obstarat si své potřeby související s občanskou vybaveností.¹

Je také zajímavé, že směrem od jedinců se ZŠ k jedincům s vyšším vzděláním stoupá tendence uvádět jako klad mezilidské vztahy (se ZŠ (8%), vyučení (8%), s maturitou (14%), s vyšším vzděláním (33%)). Tato tendence je násilně přetrnuta vysokoškoláky, z nichž mezilidské vztahy neuvedl za klad ani jeden.

Jak již bylo uvedeno výše, jsou nejpočetněji zastoupenými kategoriemi u druhé části otázky právě kategorie obsahující kritiku nedostatečné občanské vybavenosti, úrovně technických služeb, činnosti městského úřadu a neupravenosti města a mezilidských vztahů. Nejméně je naopak zmiňován vzhled města a blízkost jaderné elektrárny Temelín.

Jak u rodáků, tak u přistěhovalých se na prvních místech umístila kategorie zahrnující kritiku občanské vybavenosti a neupravenosti města² (42% rodáků a 47% přistěhovalých) a kategorie s kritikami mezilidských vztahů (38% rodáků a 31% přistěhovalých). Jelikož většina přistěhovalých kritizujících občanskou vybavenost a neupravenost města pochází z větších měst, než je Lomnice nad Lužnicí, dá se předpokládat, že jim bude „maloměstská“ občanská vybavenost připadat nedostatečná, neboť byli zvyklí na vyšší standard. Kromě kritiky nedostatku pracovních příležitostí u rodáků (16%) jsou ostatní kategorie již zastoupeny v míře nepřesahující 10%. Z přistěhovalých kritizují nedostatek pracovních příležitostí pouhých 2%. Tento pokles může být částečně způsobený i tím, že se část přistěhovalých (20%) přistěhovala do města právě za prací.

I u žen a mužů je též nejčastější kritika občanské vybavenosti, neupravenosti města (u žen 42% a u mužů 46%) a mezilidských vztahů (u žen 33% a u mužů 38%). Muži jsou tedy, co se obojího týče, kritičtější. Ženy si však více uvědomují tíživý dopad nedostatku pracovních příležitostí (12% oproti 8% u mužů). Statistiky

---

¹ V samotném městě pracuje z ekonomicky aktivních vysokoškolsky vzdělaných respondentů 38%, vyučených 57%.

² „Kritikou občanské vybavenosti a neupravenosti města“ míním kategorii č. 12. Pro lepší přehlednost však vypisuji jen nejčastěji uváděné fenomény, které zahrnuje.

zaměstnanosti vypracované Ministerstvem práce a sociálních věcí vykazují pro rok výzkumu ve městě vyšší míru nezaměstnanosti právě u žen.¹

I u různých věkových kategorií jsou nejvíce zastoupené kritiky občanské vybavenosti, neupravenosti města a mezilidských vztahů. Nedostatečnou občanskou vybavenost a neupravenost města uvádějí v největší míře zejména lidé v produktivního věku (15–19 let (38%), 20–35 let (52%), 36–55 let (52%), 56–70 let (21%), 70 a více let (46%)). V počtu odpovědí je kategorie zahrnující nejpočetnější u všech věkových kategorií krom lidí od 56-70 let, kteří jako to, co se jim v dané lokalitě nelíbí, uváděli více mezilidské vztahy (32%). Silnější kritika mezilidských vztahů se však snesla od lidí od 20 do 56 let (20-35 let (44%) a 36-56 let (36%)). Nejmladší (15-19 let (25%)) a nejstarší (70 a více let (23%)) generace byly poněkud shovívavější.

Na nedostatek pracovních příležitostí si stěžují především příslušníci mladší generace (15–19 let (13%), 20–35 let (19%)), ostatní zřejmě již tak netrápí, lze-li usuzovat z odpovědí (36–55 let (6%), 56-70 let (11%), 70 a více let (0%)). Může to být zapříčiněno tím, že tito mladší respondenti v mém vzorku buď ještě pracují a budou si zaměstnání teprve nuceni hledat, anebo, pokud pracují, tak často mimo město.² Je zajímavé, že dopravní ruch jako zápor neuvádějí příslušníci mladší, ale ani nejstarší generace. Všimají si ho naopak především lidé středního věku (36–55 let (12%), 56–70 let (5%)). Ještě stojí za zmínku, že relativně vysoký počet odpovědí respondentů od 15–19 let (25%) a nad 70 let (15%) spadá do „extrémních“ a neutrálních odpovědí.

Přihlédneme-li ke vzdělání, není již prvenství kritiky občanské vybavenosti a neupravenosti tak jednoznačné jako u ostatního dělení. Můžeme ho sledovat jen u vyučených (42%) a respondentů s maturitou (51%). U ostatních je sice také tato kritika významně zastoupena (se ZŠ (42%), s vyšším vzděláním (33%), s VŠ (37%)), ale počet odpovědí ji uvádějících je nižší než počet odpovědí kritizujících mezilidské vztahy (se ZŠ (50%), s vyšším vzděláním (50%), s VŠ (47%)).

---

¹ Nezaměstnanost podle obcí lze dohledat na této stránce:

http://portal.mpsv.cz/portal/page?_pageid=35%2C122119&_dad=portal&_schema=PORTAL&_piref35_122121_35_122119_122119.statse=200000000011&_piref35_122121_35_122119_122119.sta_tsk=200000000013&_piref35_122121_35_122119_122119.send=&_piref35_122121_35_122119_122119.stat=200000000011&_piref35_122121_35_122119_122119.obdobi=A&_piref35_122121_35_122119_122119.rok=2006. 1. 3. 2005.

² Právě z věkové kategorie 20–35 let je ve městě zaměstnáno relativně nejméně respondentů. Město poskytuje zaměstnání pouze 21% ekonomicky aktivních obyvatel z této věkové skupiny.

Z vyučených kritizuje mezilidské vztahy pouze 19% a z respondentů s maturitou 32%. Na obou pólech vzdělanostního žebříčku tedy stoupá tendence si více všimnout negativního aspektu mezilidských vztahů a naopak klesá tendence si všimnout negativ občanské vybavenosti a neupravenosti města.

Nedostatek pracovních příležitostí uvedli především jedinci s vyšším stupněm dosaženého vzdělání, zatímco vyučení problém se zaměstnáním zřejmě nepociťují (se ZŠ (8%), vyučení (0%), s maturitou (14%), s vyšším vzděláním (17%), s VŠ (16%)).¹ Maloměsto tedy zřejmě neposkytuje dostatečné pracovní příležitosti pro lidi s vyšším stupněm dosaženého vzdělání. Dopravní ruch vadí jen jedincům vyučeným a s maturitou (shodně po 8%). Maloměstský charakter kritizují pouze vysokoškolsky vzdělaní respondenti (11%). S rostoucím vzděláním dále klesá tendence uvádět „extrémní“ a neutrální odpovědi (respondenti se ZŠ (17%), vyučení (15%), s maturitou (3%), s vyšším vzděláním (0%), s VŠ (0%)).

Jak jsme viděli, respondenti deklarují svůj pozitivní vztah nejčastěji k přírodě a klidu, v nižší, avšak nikoli zanedbatelné, míře i k občanské vybavenosti, zvelebování města a mezilidským vztahům. V negativní sféře kritizují především nedostatečnou vybavenost, neupravenost města a mezilidské vztahy.

Proč tolik lidí chválí přírodu? Možná jsou mimo jiné ovlivněni i tím, že jsou jižní Čechy pro svou krásnou přírodu obecně vyhlášené. Etnologové Jan Pargač a Miloš Tomandl dospěli ve svém článku *Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí* k závěru, že subjektivní chápání geografického celku jako faktor ovlivňující formování identity vystupuje do popředí hlavně v přírodně atraktivních oblastech.²

Jeden z možných důvodů, proč je chválen klid je to, že si respondenti uvědomují nepříznivý dopad hluku na lidskou psychiku. Klid pro ně může znamenat možnost nerušeně se věnovat svým aktivitám, odpočinout si po náročném dni v práci...

A proč lidé vyzdvihují (jako klad i zápor) občanskou vybavenost? Asi netřeba mluvit o tom, jak důležitou roli hraje v každodenním životě jedince. Každý uvítá obchod v blízkosti bydliště, dostupné kulturní a sportovní vyžití či dostatečné dopravní spojení s okolím. Malá města obecně, již vzhledem ke svému charakteru,

---

¹ Co se týče vzdělání, je v Lomnici nad Lužnicí zaměstnáno relativně nejvíce respondentů právě z řad vyučených (nepočítám-li respondenty se ZŠ, z nichž v mém vzorku pracuje pouze jeden, a to přímo ve městě).

² J.PARGAČ, M. TOMANDL, „Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí“, In Tomandl, Miloš (ed.), *Studia Ethnographica X*, Praha: Karolinum, 2000, s. 57–70, s. 64.

poskytují často jen základní občanskou vybavenost. Ta však splňuje očekávání a uspokojuje potřeby svých obyvatel jen zčásti...

Podle již výše několikrát zmiňovaného Michala Černouška má prostředí i svou sociální dimenzi.¹ Není tedy divu, že si lidé všímají i mezilidských vztahů. Maloměsto je prostorem, které na rozdíl od anonymity a neutrální atmosféry velkoměsta, skýtá široký prostor pro vznik intenzivních mezilidských vazeb, a to jak pozitivně, tak i negativně zabarvených. Každý jedinec má potřebu vytvářet si kolem sebe osobní zónu, na jejíž narušení reaguje citlivě.² M. Černoušek mluví o tomto minimálním nenarušitelném prostoru jako o prostorovém vymezení, ale domnívám se, že tento poznatek mohu přenést i do roviny psychologické. I v ní si lidé totiž potřebují udržet určitý odstup od ostatních a „maloměstské drby“ hranici tohoto odstupu často necitlivě překračují.

Z odpovědí lze odvodit, že oblasti toho, co se respondentům v Lomnici nad Lužnicí líbí či ne, se u obou částí otázky do určité míry překrývají. Zvláště podle celkového procentuálního zastoupení (i procentuálního zastoupení jednotlivých kategorií respondentů³) početně silně zastoupené kategorie týkající se občanské vybavenosti a mezilidských vztahů najdeme jak v odpovědích na první část otázky, tak i v odpovědích na její část druhou.

„Protože žádné město na světě, byť sebekrásnější a přitažlivé, není dokonalým urbanistickým výtvořem, lidé snili a nadále sní o „ideálním městě“. Představy ideálního města nejsou pouze architektonické a urbanistické. Mají zároveň jasné sociální dimenze.“⁴

4.5 Lokalita a emoce

K částečné verifikaci otázky, která zjišťovala to, co se respondentům v Lomnici nad Lužnicí líbí a nelíbí, měla sloužit otázka po tom, co na ní mají nejraději a co naopak nejméně rádi. Nápadné paralely je možné pozorovat především

---

¹ M. ČERNOUŠEK, *Psychologie životního prostředí*, s. 14.

² Tamt., s. 87.

³ Těmi jsou rodáctví/ přistěhovalectví, pohlaví, věk a vzdělání.

⁴ M. ČERNOUŠEK, *Psychologie životního prostředí*, s. 58.

v odpovědích na první části¹ obou otázek. Skoro polovina odpovědí všech respondentů se dílem nebo úplně překrývala. Toto ztotožňování obou otázek je méně patrné u odpovědí na druhé části otázek. Zde se odpovědi dílem nebo zcela překrývají jen u necelých 20%² respondentů. Zajímavé bylo, že někteří lidé na danou část u jedné otázky odpověděli a u druhé ne. A u obou částí otázek se tak stalo ve prospěch zodpovězení otázky čtvrté (tj. otázky po fenoménech, které se informátorům ve městě líbí a nelíbí).

Neshodovaly-li se u určitého respondenta odpovědi na tyto dvě otázky (jejich jednu část nebo části obě), patřily ve velké míře alespoň do stejných okruhů témat, jaké byly zastoupeny v odpovědích právě na tu druhou otázku. I když se tedy odpovědi na obě otázky u konkrétního respondenta nepřekrývaly, shodovaly se u obou otázek přinejmenším fenomény, které brali respondenti při zodpovídání v potaz.

Další paralela v odpovědích na obě otázky se projevila i v tom, že se určité fenomény vyskytovaly jak v kladných, tak záporných odpovědích.

V důsledku těchto skutečností jsem odpovědi na otázku ohledně toho, co mají respondenti na dané lokalitě nejraději a nejméně rádi, z velké většiny rozdělila do stejných nebo podobných kategorií jako odpovědi na otázku po tom, co se jim v ní líbí a nelíbí. A to u první části otázky do následujících kategorií: 1. příroda či vybraný přírodní útvar, poloha města (58%³),⁴ 2. klid (15%),⁵ 3. vzhled města (jeho architektura) a městský charakter (7%),⁶ 4. občanská vybavenost, zvelebování města činnost městského úřadu (10%),⁷ 5. lidé a mezilidské vztahy (13%),⁸ 6.

---

¹ První částí u čtvrté (resp. sedmé) otázky míním otázku po tom, co se obyvatelům ve městě líbí (resp. co na něm mají nejraději), a druhou po tom, co se jim tam nelíbí (resp. co na něm mají nejméně rádi).

² 20% respondentů znamená 20 respondentů z celkového počtu 100.

³ Procentuální údaje uvedené v závorkách u jednotlivých kategorií znázorňují celkové procentuální zastoupení odpovědí respondentů v dané kategorii. V následujících poznámkách dále uvádím příklady odpovědí, jež jsem do jednotlivých kategorií zařadila.

⁴ Př.: „*Nejvíce se mi líbí blízkost přírody.*“ (6), „*domov, příroda, klid, Zlatá stoka*“ (7), „*okolní příroda*“ (17), „*rybníky a lesy*“ (31), „*příroda, rybníky, poloha*“ (38), „*klidné okolí, příroda, lidé*“ (43), „*výhodnou polohu města*“ (50), „*okolí, náměstí*“ (54) a „*přírodu a klid*“ (56).

⁵ Př.: „*domov, příroda, klid, Zlatá stoka*“ (7), „*klidné okolí, příroda, lidé*“ (43), „*přírodu a klid*“ (56), „*klid*“ (80), „*klidné bydlení*“ (81) a „*Lomnici n. Luž. mám ráda proto, že zde mohu žít v klidu a pohodě.*“ (98).

⁶ Př.: „*Nejraději mám celou Lomnici krom starých neopravených domů u silnic.*“ (33) „*nové hřiště u školky*“ (34), „*okolí, náměstí*“ (54), „*Není to velké město.*“ (61) a „*hezkké městečko*“ (74).

⁷ Př.: „*Jsou zde všechny (celkem) služby, které potřebuji k životu.*“ (18), „*Město pořádá různé zajímavé kulturní akce.*“ (59), „*kulturní a sportovní akce*“ (82), „*hospody*“ (87).

⁸ Př.: „*příbuzný*“ (1), „*svůj domov a dobré sousedy*“ (25), „*své přátele*“ (39) a „*klidné okolí, příroda, lidé*“ (43).

emocionální prožitek-domov, dětství,... (5%),¹ 7. historie (1%),² 8. recese (1%),³ 9. "extrémní" a neutrální odpovědi (3%),⁴ a u druhé části otázky do: 10. mlhy, komáři (4%),⁵ 11. občanská vybavenost, nepořádek, činnost městského úřadu (37%),⁶ 12. lidé a mezilidské vztahy (23%),⁷ 13. nedostatek pracovních příležitostí (8%),⁸ 14. dopravní ruch ve městě (5%),⁹ 15. dětská recese (2%),¹⁰ 16. "extrémní" a neutrální odpovědi (5%)^{11 12}.

Jak vidíme, respondenti mají na svém městě nejraději přírodu, vybrané přírodní útvary a polohu města.¹³ Dále v menší míře i klid, mezilidské vztahy a občanskou vybavenost. Na druhé straně hodnotícího spektra zdůrazňují zejména občanskou vybavenost, nepořádek, práci městského úřadu a též mezilidské vztahy.

Tab. č. 1: Lokalita a emoce:

Kategorie	R/P	Od.	Pohlaví	Od.	Věk	Od.	Vzdělání	Od.	
1 (58 od.)	Rodáci	36	Ženy	21	15–19 let	2	ZŠ	1	
								vyučena	1
					20–35 let	7	vyučena	1	
							s maturitou	3	
							VŠ	3	
					36–55 let	6	vyučena	2	
		s maturitou	3						
						VŠ	1		

¹ Př.: „domov, příroda, klid, Zlatá stoka“ (7), „svůj domov a dobré sousedy“ (25) a „svůj svět“ (35).

² „Čisté životní prostředí, krajinu (lesy, rezervaci Tisý...), zajímavou historii oblastí“ (70).

³ Do této kategorie jsem zařadila pouze následující odpověď: „Bolehlav po pivu“ (78).

⁴ „Vše“ (53), „Nevidím žádné klady.“ (63) a „Mám rád Lomnici, celkově jako takovou. Již jsem si za ta léta zvykl.“ (91).

⁵ Př.: „Nejméně ráda mám komáry.“ (20) a „rozkopané ulice, mlhy“ (31).

⁶ Př.: „Chybí tu větší možnost kulturního vyžití“ (11), „současný stav zadlužení obce“ (12), „malé kulturní vyžití, drbny“ (17), „rozkopané ulice, mlhy“ (31) a „špatná dopravní obslužnost“ (66).

⁷ Př.: „lidí, co se starají nejraději o druhé“ (5), „malé kulturní vyžití, drbny“ (17), „burany“ (39), „mezilidské vztahy“ (43), „tupé a omezené obyvatele“ (90) a „určitý typ lidí, kterým vše vadí“ (96).

⁸ Př.: „nedostatek pracovní příležitosti“ (16).

⁹ Př.: „velký provoz“ (77) a „Nemám rád, že přes město jezdí velké množství aut, což znečišťuje přír. prostředí.“ (99).

¹⁰ „Základní škola“ (2) a „základní školu“ (34).

¹¹ Tato kategorie zahrnuje odpovědi typu: „všechno“ (1), „nevím“ (67) a „nic“ (74).

¹² Jelikož byly některé odpovědi širší než výše uvedené kategorie, zahrnula jsem je do více kategorií. Někteří respondenti na otázku nebo jednu z jejích částí neodpověděli. U odpovědi na první část se tak stalo u 5% respondentů a u odpovědi na druhou část u 25%. I zde tedy vidíme další paralely se čtvrtou otázkou, kde též neodpovědělo více respondentů na druhou část otázky než na první a kde také některé odpovědi spadaly do více kategorií.

¹³ Budu-li níže psát zkráceně o kategorii vztahující se k přírodě či přírodě a poloze města, mám na mysli tuto první kategorii. Stejně budu-li psát o občanské vybavenosti či občanské vybavenosti a zvelebování města, mám na mysli čtvrtou kategorii a o mezilidských vztazích, mám na mysli pátou kategorii.

					56–70 let	3	ZŠ	1					
									vyučena	1			
									vyšší	1			
									70 a více let	3	vyučena	1	
											s maturitou	2	
							Muži	15	15–19 let	1	ZŠ	1	
									20–35 let	7	ZŠ	1	
											s maturitou	5	
											VŠ	1	
									36–55 let	5	vyučen	1	
											s maturitou	2	
											VŠ	2	
									56–70 let	2	VŠ	2	
						Přistěhovalí	22	Ženy	12	20–35 let	3	s maturitou	3
											36–55 let	5	s maturitou
								VŠ	3				
						56–70 let	3	ZŠ	1				
								s maturitou	1				
								vyšší	1				
						70 a více let	1	vyučena	1				
			Muži	10	20–35 let	1	VŠ	1					
						36–55 let	2	s maturitou	1				
								VŠ	1				
						55–70 let	4	vyučen	2				
								s maturitou	1				
								vyšší	1				
						70 a více let	3	vyučen	2				
								vyšší	1				
2 (15 od.)	Rodáci	6	Ženy	4	20–35 let	1	s maturitou	1					
					36–55 let	2	s maturitou	2					
					56–70 let	1	vyšší	1					
				Muži	2	20–35 let	2	s maturitou	2				
	Přistěhovalí	9	Ženy	2	20–35 let	1	s maturitou	1					
					70 a více let	1	vyučena	1					
			Muži	6	36–55 let	4	vyučen	2					
								VŠ	2				
56–70 let					1	s maturitou	1						
					70 a více let	1	vyšší	1					
3 (7 od.)	Rodáci	4	Ženy	1	36–55 let	1	s maturitou	1					
			Muži	3	15–19 let	2	ZŠ	2					
					56–70 let	1	VŠ	1					
	Přistěhovalí	3	Ženy	2	36–55 let	1	s maturitou	1					
					70 a více let	1	vyučena	1					
		Muži	1	36–55 let	1	VŠ	1						
4 (10 od.)	Rodáci	4	Ženy	4	15–19 let	1	ZŠ	1					
					20–35 let	1	vyšší	1					
					36–55 let	2	vyučena	1					
								VŠ	1				

	Přistěhovalí	6	Ženy	2	20–35 let	1	s maturitou	1		
					70 a více let	1	ZŠ	1		
			Muži	4	20–35 let	1	vyučen	1		
					36–55 let	3	vyučen	2		
						VŠ	1			
5 (13 od.)	Rodáci	12	Ženy	4	15–19 let	1	ZŠ	1		
					36–55 let	1	s maturitou	1		
					56–70 let	1	s maturitou	1		
					70 a více let	1	ZŠ	1		
			Muži	8	20–35 let	7	ZŠ	1		
							s maturitou	5		
							VŠ	1		
					36–55 let	1	s maturitou	1		
Přistěhovalí	1	Ženy	1	55–70 let	1	s maturitou	1			
6 (5 od.)	Rodáci	5	Ženy	4	20–35 let	1	s maturitou	1		
					36–55 let	1	vyučena	1		
					56–70 let	1	s maturitou	1		
					70 a více let	1	vyučena	1		
			Muži	1	15–19 let	1	ZŠ	1		
7 (1 od.)	Přistěhovalí	1	Ženy	1	56–70 let	1	s maturitou	1		
8 (1 od.)	Přistěhovalí	1	Muži	1	20–35 let	1	s maturitou	1		
9 (3 od.)	Rodáci	1	Muži	1	56–70 let	1	vyučen	1		
	Přistěhovalí	2	Ženy	1	36–55 let	1	s maturitou	1		
			Muži	1	56–70 let	1	vyučen	1		
Neuvedeno (+) (5x)	Rodáci	1	Ženy	1	20–35 let	1	s maturitou	1		
	Přistěhovalí	4	Ženy	2	56–70 let	2	vyučena	1		
							VŠ	1		
			Muži	2	36–55 let	2	vyučen	1		
						vyšší	1			
10 (4 od.)	Rodáci	3	Ženy	2	36–55 let	1	s maturitou	1		
					70 a více let	1	s maturitou	1		
			Muži	1	56–70 let	1	vyučen	1		
	Přistěhovalí	1	Ženy	1	36–55 let	1	VŠ	1		
11 (37 od.)	Rodáci	20	Ženy	12	20–35 let	4	s maturitou	1		
							vyšší	1		
							VŠ	2		
					36–55 let	4	vyučena	1		
							s maturitou	1		
							VŠ	2		
					56–70 let	2	ZŠ	1		
							s maturitou	1		
					70 a více let	2	s maturitou	2		
					Muži	8	15–19 let	2	ZŠ	2
							20–35 let	3	s maturitou	2
									VŠ	1
36–55 let	1	VŠ	1							
56–70 let	2	VŠ	2							
Přistěhovalí	17	Ženy	9	20–35 let	3	s maturitou	3			

					36–55 let	3	s maturitou	1
							VŠ	2
					56–70 let	1	s maturitou	1
					70 a více let	2	ZŠ	1
							vyučena	1
			Muži	8	20–35 let	2	s maturitou	1
							VŠ	1
					36–55 let	4	vyučen	2
							s maturitou	1
							VŠ	1
					70 a více let	2	vyučen	2
12 (23 od.)	Rodáci	15	Ženy	7	20–35 let	3	vyučena	1
							s maturitou	1
							VŠ	1
					36–55 let	3	vyučen	1
							s maturitou	1
							VŠ	1
					56–70 let	1	vyšší	1
			Muži	8	20–35 let	5	s maturitou	4
							VŠ	1
					36–55 let	2	s maturitou	1
							VŠ	1
					56–70 let	1	VŠ	1
	Přistěhovalí	8	Ženy	4	20–35 let	2	s maturitou	2
					36–55 let	2	s maturitou	2
			Muži	4	20–35 let	1	VŠ	1
					36–55 let	2	VŠ	2
					56–70 let	1	vyšší	1
13 (8 od.)	Rodáci	6	Ženy	2	36–55 let	2	vyučena	1
							s maturitou	1
			Muži	4	20–35 let	3	s maturitou	2
							VŠ	1
					36–55 let	1	s maturitou	1
	Přistěhovalí	2	Ženy	1	20–35 let	1	s maturitou	1
			Muži	1	36–55 let	1	vyučen	1
14 (5 od.)	Rodáci	1	Muži	1	20–35 let	1	s maturitou	1
	Přistěhovalí	4	Muži	4	20–35 let	1	vyučen	1
					56–70 let	1	s maturitou	1
					70 a více let	2	vyučen	1
							vyšší	1
15 (2 od.)	Rodáci	2	Ženy	1	15–19 let	1	ZŠ	1
			Muži	1	15–19 let	1	ZŠ	1
16 (5 od.)	Rodáci	2	Ženy	2	15–19 let	1	ZŠ	1
					70 a více let	1	ZŠ	1
	Přistěhovalí	3	Ženy	2	56–70 let	1	ZŠ	1
					70 a více let	1	vyučena	1
			Muži	1	36–55 let	1	VŠ	1
Neuvedeno	Rodáci	12	Ženy	7	15–19 let	2	ZŠ	1

(-) (25x)							vyučena	1				
						20–35 let	2	s maturitou	2			
						56–70 let	1	vyučena	1			
						70 a více let	2	vyučena	2			
					Muži	5	15–19 let	1	ZŠ	1		
							20–35 let	2	ZŠ	1		
									s maturitou	1		
					36–55 let	2	vyučen	1				
							s maturitou	1				
					Přistěhovalí	13	Ženy	6	36–55 let	1	s maturitou	1
									56–70 let	4	vyučen	1
											s maturitou	1
							vyšší	1				
							70 a více let	1	vyučen	1		
Muži	7	36–55 let	3	vyučen	2							
				vyšší	1							
		56–70 let	4	vyučen	3							
s maturitou	1											

Vysvětlivky: R/P = rodáci / přistěhovalí, od. = odpovědi

Jak jsem již výše zmínila, mají respondenti na Lomnici nad Lužnicí bezkonkurenčně nejraději přírodu, krásné okolí, v němž mohou relaxovat, radovat se z čistého prostředí...Na druhé straně pouze v jednom případě byla odpověď recesivní a v jednom uváděla historii města.

Stejně jako se rodákům a přistěhovalým nejvíce líbí příroda, mají ji i nejraději (rodáci (65%)¹ a přistěhovalí (49%)). Ta svým významem pro obě skupiny respondentů (stejně jako i pro ostatní skupiny) zastínila všechny ostatní fenomény. Oproti čtvrté otázce kleslo množství odpovědí týkajících se klidu (u rodáků na 11% a u přistěhovalých na 20%) a občanské vybavenosti (u rodáků na pouhých 7% a u přistěhovalých na 13%). Zajímavý zvrát je možno sledovat u mezilidských vztahů. Zde totiž oproti čtvrté otázce stoupl počet odpovědí u rodáků z 9% na 22% a klesl u přistěhovalých z 11% na pouhé 2%! Jeden z možných důvodů toho, proč mají rodáci mezilidské vztahy ve svém městě hned po přírodě nejraději, vidím právě v tom, že se v tomto městě narodili a vyrůstali v něm. Měli tedy možnost více „zakořenit“ do místní struktury, včetně té týkající se vztahů. Již v mateřské škole či na základní škole se seznamovali s dětmi z blízkého okolí a mohli si tak od útlého

¹ Těchto 65% rodáků počítám z celkového počtu rodáků, tj. 55. Je to tedy 36 rodáků. Ve stejném smyslu používám procentuální údaje i u následujících skupin respondentů.

dětství budovat síť známých lidí a přátel, nemluvě o příbuzných, kteří v Lomnici nad Lužnicí nezřídka také bydlí. Naopak přijde-li někdo na malé město ve vyšším věku, může mít problémy navazovat nové vztahy, potýkat se s „uzavřeností“ místní společnosti... Odpovědi vztahující se k emocionálnímu prožitku, např. domovu, můžeme nalézt jen u rodáků (9%). To zajisté souvisí též s onou pokročilejší „zakořeněností“. Vzhledu města a jeho charakteru si cení rodáci i přistěhovalí ve stejné míře (po 7%).

I ženy (63%), stejně jako muži (52%) mají na Lomnici nad Lužnicí nejraději přírodu a polohu města. Oproti čtvrté otázce se však rozdíl v procentuálním zastoupení odpovědí mezi oběma pohlavími snížil a u obou pohlaví se zvýraznilo upřednostňování přírody a polohy města před jinými fenomény. Tento odstup od ostatních kategorií je u mužů a žen dokonce větší než u rodáků a přistěhovalých a zvláště výrazně ho můžeme sledovat u žen, kde dosahují další nejpočetnější kategorie, kategorie týkající se klidu a občanské vybavenosti a zvelebování města, po pouhých 12%. Je tedy zřejmé, že k okolí svého města mají ženy velmi blízký a pozitivní vztah. Muži mají hned po přírodě a poloze města nejraději klid (19%) a mezilidské vztahy (17%). Ačkoli se mužům na městě X líbila občanská vybavenost a zvelebování města (25%) víc než klid a mezilidské vztahy, uvádějí ji jako to, co na něm mají nejraději, znatelně méně často (8%). U žen sice její význam také oproti významu ve čtvrté otázce klesl, ale o pouhé 1%. Stejně jako u čtvrté otázky si ženy i v této považují mezilidských vztahů méně než muži (10%). Muži mají tedy nejraději přírodu a polohu města, klid a dobré přátele, ženy též přírodu a polohu města, klid, ale přátele až po občanské vybavenosti a zvelebování města. Možná se zde projevuje tlak tradičního vzorce, podle kterého leží hlavní tíha péče o domácnost a děti právě na ženě. A právě občanská vybavenost ji může činnosti s touto péčí spojené usnadňovat nebo komplikovat. Ale ani tohle neznamená, že by si žena nevážila emocionálních hodnot, naopak právě kategorie, která zahrnuje odpovědi týkající se emocionálních prožitků, je u nich (8%) zastoupena častěji než u mužů (2%).

Obsahy odpovědí byly formovány i věkem respondenta. Prvenství přírody a polohy města jako toho, co mají respondenti na Lomnici nad Lužnicí nejraději, zde sice zpochybněno není (15–19 let (38%), 20–35 let (67%), 36–55 let (55%), 56–70 let (63%), 70 a více let (54%)), ale u ostatních kategorií již vidíme větší rozdíly s ohledem na věk. Krom respondentů ve věku od 36–55 let důraz na přírodu a polohu

města dokonce oproti čtvrté otázce stoupl, a to hlavně u mladé generace, kde u jedinců ve věku od 15–19 let stoupl o 25% a u jedinců ve věku 20–35 let o neuvěřitelných 34%. Vidíme tedy, že i pro mladou generaci je životní prostředí neopomenutelnou hodnotou, kterou dokáží ocenit.

Lidé ve věku od 15–19 let mají dále nejraději vzhled města a městský charakter (25%). Je zajímavé, že ten pro respondenty z ostatních věkových kategorií takovou roli nehraje (u žádné nepřesáhne 10%). Vždy 13% odpovědí jedinců ve věku od 15–19 let jsem zařadila do kategorií vztahujících se k občanské vybavenosti a zvelebování města, k mezilidským vztahům a k emocionálnímu prožitku (ten více zdůrazňují jen lidé z této věkové skupiny). Co se týče občanské vybavenosti a zvelebování města, hraje významnější roli ještě u lidí ve věku od 20–35 let (11%) a 36–55 let (15%), tedy ekonomicky aktivních obyvatel. Je zajímavé, že starší lidé si ji již tolik nepovažují (56–70 let (0%), 70 a více let (8%)). Právě u nejstarší generace vidíme oproti čtvrté otázce výrazný pokles (u lidí nad 70 let dokonce o 30%!). Zřejmě vzhledem ke své zvýšené závislosti na občanské vybavenosti na ně více doléhají její nedostatky a tudíž ji uvádějí spíše jako to, co mají na městě nejméně rádi.

Mezilidské vztahy ve městě mají podle odpovědí nejraději lidé od 20–35 let (26%). I zde se zamíchalo pořadí oproti čtvrté otázce, znatelně totiž stouplo uvádění mezilidských vztahů právě u mladších jedinců a kleslo u jedinců nad 36 let (36–55 let (6%), 56–70 let (11%), 70 a více let (8%)). U nejstarší generace by se dal tento pokles vysvětlit mimo jiné tím, že v hojnější míře blízcí lidé daného respondenta ze stejné generace umírají a vzhledem ke snížené mobilitě se mohou méně navštěvovat. Lidé ve středním věku mohou mít například přátele mimo své bydliště, třeba v místě, kde pracují a které leží mimo Lomnici nad Lužnicí.

Lidé nad 36 let mají hned po přírodě a poloze města nejraději klid (36–55 let (18%), 56–70 let (11%, zde shodně s kategorií týkající se mezilidských vztahů a "extrémních" a neutrálních odpovědí), 70 a více let (23%)). Vůbec nejvíce si tedy klidu váží respondenti nad 70 let, u nichž ostatní kategorie mimo přírodu a klid nehrají příliš významnou roli. Zatímco jako to, co se respondentovi v jeho lokalitě líbí, uváděli jedinci z mladší generace klid oproti jedincům z ostatních generací častěji, zde je tomu naopak (15–19 let (0%), 20–35 let (15%)). Čím si vysvětlit tak výrazný pokles? Jsou nevybouřenou generací, která se chce bavit, zažívat něco nového a zajímavého?

Jak tedy vidíme, i věk má vliv na to, co uvádějí respondenti jako to, co mají nejraději. Všichni se sice shodují na prvenství přírody a polohy města, ale již u dalších kategorií vidíme větší rozdíly. Jen pro přehlednost: jako druhý nejčastěji zmiňovaný fenomén najdeme u lidí od 15–19 let vzhled města a městský charakter, u lidí od 20–35 let mezilidské vztahy a u lidí nad 36 let klid.

Se zvyšujícím se stupněm dosaženého vzdělání uváděl přírodu a polohu města jako pozitivní fenomén čím dál větší počet respondentů. Tato kategorie je u lidí všech vzdělanostních stupňů nejpočetnější. Oproti čtvrté otázce však klesl počet těchto odpovědí u lidí s maturitou, VŠ a zvláště u lidí s vyšším vzděláním, naopak stoupl u vyučených a zejména u lidí se ZŠ (se ZŠ (42%), vyučení (46%), s maturitou (62%), s vyšším vzděláním (67%), s VŠ (74%)). Ve srovnání s výsledky čtvrté otázky vystupuje tendence uvádět přírodu jako to, co mají respondenti na svém bydlišti nejraději, nejvýrazněji ne u lidí s maturitou a vyšším vzděláním, ale u lidí s VŠ. Další tři nejvíce zastoupené kategorie u nich totiž dosahují shodně 11% (klid, vzhled města a městský charakter, občanská vybavenost).

Co se týče klidu ten je též druhou nejpočetnější kategorií u lidí s vyšším vzděláním (33%) a u lidí vyučených, a to spolu s občanskou vybaveností (obojí 15%). Z lidí se ZŠ klid nezmiňuje nikdo (0%) a u lidí s maturitou je klid (19%) předstižen odpověďmi, které si pochvalují lidi a mezilidské vztahy (24%).

I u mezilidských vztahů se pořadí, v jakém byly uváděny respondenty s odlišným stupněm dosaženého vzdělání jako to, co se jim na Lomnici nad Lužnicí líbí, změnilo. Zatímco u čtvrté otázky stoupalo množství odpovědí jich se týkající od lidí se ZŠ k lidem s vyšším vzděláním, nyní takovou pravidelnost vysledovat nelze, ba dokonce u lidí s vyšším vzděláním nastal ze 33% úplný pokles (se ZŠ (8%), vyučení (0%), s maturitou (24%), s vyšším vzděláním (0%), s VŠ (5%)).

Vzhled města a městský charakter si pochvalují především lidé z obou pólů vzdělanostního spektra (se ZŠ (17%) a s VŠ (11%)). Se shodným procentuálním zastoupením uvádějí jako klad i občanskou vybavenost a zvelebování města (dále vyučení (15%), s maturitou (3%), s vyšším vzděláním (17%)). Zvláště lidé s maturitou odpovídali v souladu s touto kategorií výrazně méně než ve čtvrté otázce. Stejně jako u mezilidských vztahů je i zde procentuální zastoupení odpovědí lidí s maturitou zlomové a zřetelně odlišné od procentuálního zastoupení odpovědí lidí s jiným vzděláním.

Se stoupajícím stupněm vzdělání vidíme, že klesá tendence cenit si emocionálních prožitků (se ZŠ (8%), vyučení (8%), s maturitou (5%), s vyšším vzděláním (0%), s VŠ (0%)).

Jak jsem již uvedla v rozdělení odpovědí do kategorií, mají respondenti na Lomnici nad Lužnicí obecně nejméně rádi občanskou vybavenost a zvelebování města¹ a mezilidské vztahy. Tedy fenomény, které figurovaly i u první části otázky.

Tyto dvě kategorie jsou nejpočetnější i u rodáků a přistěhovalých. Oproti rodákům (36%) kritizují přistěhovalí spíše občanskou vybavenost a nepořádek ve městě (38%) a na rozdíl od nich (27%) méně mezilidské vztahy (18%). Ačkoli se oproti čtvrté otázce snížilo množství kritických odpovědí rodáků i přistěhovalých v obou kategoriích, zůstalo nezměněné jejich pořadí. Stejně jako u čtvrté otázky nepřesahuje zastoupení ostatních kategorií vyjma kritiky pracovních příležitostí u rodáků (11%) 10%. Nedostatek pracovních příležitostí kritizují 4% přistěhovalých. Jak jsem již uvedla u čtvrté otázky, mohlo tento pokles částečně způsobit i to, že se 20% přistěhovalých do města přistěhovalo právě za zaměstnáním. Výrazné množství rodáků (22%) i přistěhovalých (29%) tuto otázku nezodpovědělo.

Stejně i ženy a muži nejvíce kritizují občanskou vybavenost a mezilidské vztahy. První z nich kritizují více než muži (33%) ženy (40%), druhé naopak více než ženy (21%) muži (25%). I zde kleslo oproti čtvrté otázce procentuální zastoupení odpovědí mužů i žen v obou kategoriích. Prohodilo se i pořadí u občanské vybavenosti, kterou ve čtvrté otázce kritizovali více muži. Vidíme zde tedy stejnou tendenci jako v první části otázky: ženy si více než muži všímají spíše občanské vybavenosti a muži více než ženy mezilidských vztahů. Změna ve srovnání se čtvrtou otázkou nastala také u kritiky pracovních příležitostí. Jako to, co mají respondenti na Lomnici nad Lužnicí nejméně rádi, uvádí nedostatek pracovních příležitostí více mužů (10%) než žen (6%). Mužům také vadí dopravní ruch (10%), zatímco z žen si na něj nestěžuje ani jedna. Shodný počet žen a mužů (po 25%) tuto otázku nezodpověděl.

A jak je tomu u lidí různého věku? Lze-li podle odpovědí usuzovat, mají dotazovaní všech věkových kategorií na svém bydlišti nejméně rádi občanskou vybavenost a nepořádek ve městě (15–19 let (25%), 20–35 let (44%), 36–55 let

---

¹ Píšu-li o občanské vybavenosti a nepořádku ve městě či pouze o občanské vybavenosti, mám celkově na mysli jedenáctou kategorii. Podobně píšu-li pouze o mezilidských vztazích, mám na mysli kategorii dvanáctou.

(36%), 56-70 let (26%), 70 a více let (46%)). Kritizují ji tedy především lidé v produktivním věku a lidé nad 70 let.

Pokud jde o mezilidské vztahy, je zajímavé, že je vůbec nekritizují jedinci ve věku od 15–19 let a jedinci nad 70 let (15–19 let (0%), 20–35 let (41%), 36–55 let (27%), 56-70 let (16%), 70 a více let (0%)). I u čtvrté otázky k nim byli sice shovívavější oproti jedincům z ostatních věkových kategorií, ale jak u jedinců od 15-19 let, tak u jedinců nad 70 let přesáhla jejich kritika 20%. Nejkritičtější jsou k mezilidským vztahům stejně jako u čtvrté otázky lidé ve věku od 20-35 let. Porovnáme-li tento poznatek s první částí této otázky, zdá se, že vztahy hrají pro tuto generaci znatelnou roli, jedno zda si jich považují nebo je kritizují záporně. Do velké míry tedy u ní působí na utváření vztahu k lokalitě.

Na nedostatek pracovních příležitostí si stěžují pouze lidé v produktivním věku (20–35 let (15%), 36–55 let (12%)). I zde se poměry oproti čtvrté otázce změnil. 25% odpovědí lidí ve věku od 15–19 let (studentek) jsem zařadila do dětské recese. Týkaly se kritiky základní školy. Tito lidé (13%) opět spolu s lidmi nad 70 let (15%) také častěji než lidé z ostatních věkových kategorií uváděli „extrémní“ a neutrální odpovědi. Tuto tendenci jsme ostatně mohli sledovat už u čtvrté otázky. Nejvíce respondentům, kteří tuto otázku nezodpověděli, je mezi 15–19 lety a 56–70 lety (15–19 let (38%), 20–35 let (15%), 36–55 let (18%), 56–70 let (47%), 70 a více let (23%)).

V porovnání s ostatními respondentovými charakteristikami lze u vzdělání pozorovat minimálně dva extrémy. Prvním je, že zde (u lidí s vyšším vzděláním) poprvé převládla kritika mezilidských vztahů nad kritikou občanské vybavenosti a nepořádku ve městě, a druhým, že kritika občanské vybavenosti a nepořádku překročila (u lidí s VŠ) hranici 50%. Zatímco tedy u lidí s VŠ kritika občanské vybavenosti v porovnání se čtvrtou otázkou prudce stoupla, u lidí s jiným vzděláním podle tohoto porovnání klesla (se ZŠ (33%), vyučení (23%), s maturitou (38%), s vyšším vzděláním (17%), s VŠ (63%)). Ve srovnání se čtvrtou otázkou zde převládla kritika mezilidských vztahů nad kritikou ostatních kategorií pouze u lidí s vyšším vzděláním. U odpovědí je možno sledovat rostoucí nespokojenost s mezilidskými vztahy se zvyšujícím se stupněm dosaženého vzdělání (se ZŠ (0%), vyučení (8%), s maturitou (30%), s vyšším vzděláním (33%), s VŠ (47%)). Stojí za zmínku, že ve čtvrté otázce se nelíbily mezilidské vztahy lidem se ZŠ mnohem více (50%). Oproti čtvrté otázce se také změnilo nahlížení na nedostatek pracovních

příležitostí, nejvíce si na něj stěžují lidé s maturitou (14%). Na dopravní ruch si stěžují hlavně jedinci s vyšším vzděláním (17%) a „extrémní“ a neutrální odpovědi jsou nejpočetnější u lidí se ZŠ (25%). U lidí s VŠ můžeme vidět vůbec nejmenší procento těch, kteří otázku nezodpověděli (se ZŠ (25%), vyučení (46%), s maturitou (19%), s vyšším vzděláním (33%), s VŠ (5%)).

Mezi pocity, které můžeme zakoušet ve vztahu ke svému bydlišti, lze zahrnout i hrdost. Těžko v dnešní době najdete někoho, pro koho by byl pojem hrdost neznámý. Při vymezení tohoto pojmu se však dostáváme do úzkých. Jeho nadužívání v odlišných kontextech ho navíc obtěžkává mnohými různorodými významy a zastírá tak jeho jasnost. Definici hrdosti najdeme málokde. Vyhýbají se jí slovníky řady společenských věd, nejen filozofické, sociologické, ale i psychologické. S tím, že se hrdost těžko popisuje, souhlasí i socioložka Adéla Seidlová ve zprávě o výzkumu české národní identity. Hrdost podle ní buď cítíme, nebo necítíme, a to ještě různě intenzivně.¹

Pocit hrdosti můžeme zakoušet ve spojitosti s různými fenomény. Hrdí můžeme být například na sebe, na příslušnost k nějaké skupině (zájmové, etnické aj.), ale v neposlední řadě také na příslušnost k určitému prostorově vymezenému celku.² V poslední uvedené souvislosti se většinou hovoří o hrdosti národní.

Národní hrdost je však svým charakterem od hrdosti, kterou pociťujeme ohledně místa bydliště, odlišná. Socioložka Alena Nedomová, která se věnuje výzkumu národní identity a národnostním otázkám, spojuje národní hrdost spíše s příslušností ke skupině, která je dána více společnými znaky, zatímco u bydliště podle ní mluvíme více o místě. Vztah k bydlišti je tak více slučitelný s tím, co nazýváme patriotismem.³

Hodnotné poznatky k lokálnímu patriotismu obyvatel českého venkova přinesl výzkum provedený badatelským týmem v čele s socioložkou Věrou Majerovou.⁴

---

¹ A. SEIDLOVÁ, *Česká národní identita*, s. 5,

http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100191s_OV30310A.pdf, 12. 3. 2006.

² Zde samozřejmě nemíním prostor, jehož vymezení by vyčerpal výčet jeho geografických, geologických apod. vlastností, nýbrž prostor, který zvažujeme se vším všudy. Včetně jeho sociálních, kulturních, ekonomických, historických, psychologických aj. charakteristik. Tedy prostor ve vztahu k lidem, kteří ho obývají.

³ A. NEDOMOVÁ, „Ni zisk, ni slávu aneb česká identita“, *Český dialog* 9 (2002). Tento článek nebyl vydán v tištěné verzi časopisu, ale pouze v jeho verzi internetové: <http://www.cesky-dialog.net/clanek.php?idclx=10&xidci=15>, 1. 3. 06.

⁴ Sběr dat byl v tomto výzkumu proveden ve dvou fázích. Nejprve byla získána data o obcích korespondenční formou s obecními úřady. Obce byly vybrány tak, aby byly v rámci České republiky

Výzkumníci zde dospěli k závěru, že lokálními patrioty se cítí být jen necelá polovina respondentů. Patriotismus výrazněji pociťovali starší lidé, muži a rodáci. Důvodem k hrdosti bylo narození v obci, dále to, že je obec pro respondenta domovem, že ji má rád či že se mu v ní líbí. Další důvody se týkaly zvyku v obci žít, klidu, tradice, rozvoje obce či její aktivity a vybavenosti.¹

Být či nebýt hrdý na to, že někde žiji, se však nemusí shodovat s tím, že jsem nebo nejsem hrdý na to, že odněkud pocházím. Můžeme být hrdi na to, že někde žijeme, aniž bychom odtud pocházeli. Také můžeme někde žít a přitom si s sebou přinést hrdost na své rodné místo.²

Pocit hrdosti navíc můžeme zakoušet s různou intenzitou. Drtivá většina rodáků (80%) byla hrda na to, že pochází z Lomnice nad Lužnicí. 4% z nich sice byla ráda, že odtud pocházejí, ale explicitně tento pocit neztotožňovala s hrdostí.³ Shodné procento odpovědělo, že neví, zda se cítí být hrdo či ne.⁴ Žádnou hrdost na druhé straně necítí 9% rodáků.

Hrdost nad svým rodným místem zakouší více muži (92%) než ženy (71%). Ani jeden muž kteréhokoli věku či vzdělání neuvedl, že by se za své rodiště styděl. Styděly se pouze ženy (16%), a to především do 35 let a pouze se základním vzděláním či s maturitou.

---

reprezentativní z hlediska regionů a velikostních typů (poslední byl od 1500–2000 obyvatel). Při druhé fázi výzkumu se pořídilo 1634 rozhovorů ve 223 venkovských obcích (z jižních Čech pocházelo 148 respondentů). Respondentům bylo od 25–64 let a byli reprezentativně zvoleni podle pohlaví a soc. ekonom. postavení.

¹ P. MAŘÍKOVÁ, „Lokální identita“, In MAJEROVÁ, VĚRA (ed.), *Český venkov 2003. Situace před vstupem do EU*, 1. vyd., Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2003, s. 191–196, s. 191.

² Skutečnost, že takový rozdíl opravdu může existovat, lze ilustrovat např. na výzkumu, který provedl tým etnologů z univerzit ve Vermontu a na Floridě ohledně vztahu k místu (nezamýšlím zde tento výzkum porovnávat s mým, jelikož je zřejmé, že americké prostředí se od českého značně liší, chci pouze ukázat, že ve vztahu k lokálnímu patriotismu mohou existovat rozdíly mezi tím, „žít někde“ a „pocházet odněkud“). V tomto výzkumu vyšel v případě Vermontu, jehož obyvatelé zakoušejí silní lokální vědomí, tento rozdíl mezi „žít“ a „pocházet“ najevo. Pro tamní rodáky znamenalo být Vermontanem narodit se ve Vermontu a vyrůstat v něm. Řada přistěhovalých zase sice souhlasila s tím, že ve Vermontu žijí, ale nepovažovala se za Vermontany. Vermont nevnímala jako místo svých kořenů. Jen několik přistěhovalých považovalo příslušnost k městu za součást svého osobního rozhodnutí a odmítlo být z řad Vermontanů vyloučeno. Na Floridě, kde se lidé necítí k místu tak poutáni, se tyto rozdíly nijak výrazně neprojevíly.

R. A. EISIKOVITS, K. M. BORMAN, „Learning To Understand Sense of Place in a World of Mobility: An Educational-Ethnographic Approach“, *Journal of Thought* 1 (2005).

<http://proquest.umi.com/pgdweb?did=822928311&sid=31&Fmt=3&clientId=45145&RQT=309&VName=PQD&cfc=1>, 4. 5. 2005.

³ „Nejsem taková vlastenka, ale můžu říct, že zde žiji ráda.“ (11) a „Hrdý asi ne. Jsem rád, že odtud pocházím. Proč? Klidné okolí, příroda, lidé.“ (43).

⁴ Za zmínku stojí, že jedna respondenta sice nepřemýšlela o hrdosti na to, zda pochází z Lomnice nad Lužnicí, ale považuje se za Jihočešku. „Nepřemýšlela jsem o tom, spíše se počítám k Jihočechům.“ (17)

Svého původu si cenili více příslušníci střední či starší generace (15–19 let (75%), 20–35 let (70%), 36–55 let (87%), 56–70 let (86%), 70 a více let (100%)). Nejstarší respondenti pociťovali hrdost všichni. Mezi mladšími bylo také oproti ostatním generacím více těch, kteří nebyli hrdi či si nebyli jistí.

Lidé s nižším vzděláním mají v otázce hrdosti jasno. Nejhrdější se na své rodné město cítí vyučení (100%). Mezi lidmi se základním vzděláním je také hodně hrdých (80%), ale na druhé straně i nejvíce nehrdých (20%). Méně hrdých je naopak mezi lidmi s vyšším dosaženým stupněm vzdělání (s maturitou (78%), s vyšším vzděláním (50%), s VŠ (70%)). Mezi nimi je nadto více nejistých a těch, kteří jsou sice rádi, že ve městě bydlí, ale nepovažují se za hrdé.

Důvody hrdosti rodáků na Lomnici nad Lužnicí (těch, kteří je uvedli (62%)) se vztahovaly především k prostředí města (13%)¹ – k jeho kráse, klidu a okolní krajině. Neopomenuta nezůstala ani historie města (11%)² a fakt, že je město respondentovým domovem a rodištěm (11%).³ Několik respondentů (7%) ztotožňuje svou hrdost s tím, že se jim ve městě líbí a žijí tam rádi. Jeden z nich, muž střední generace a vysokoškolského vzdělání, se dokonce prohlašuje za patriota.⁴ Jiní se zmiňují o své rodině, předcích a obyvatelích města (5%), o rozvoji města (5%) a obecně o důvodech k chlubení (4%). 5% rodáků nevidí důvod, proč by mělo cítit hrdost.

Podobné dojmy spojovali rodáci i s hrdostí na to, že v Lomnici nad Lužnicí žijí. Obecně však v této souvislosti mezi rodáky ubylo hrdých. Spolu s přistěhovalými pak přibýlo relativně více nespokojených a nejistých a změnil se důraz přikládáný jednotlivým příčinám, které vedly k jedincovu rozhodnutí.

I u hrdosti na žití ve městě však převládal počet těch, kteří byli hrdi (59%). 10%⁵ z celkového počtu respondentů si života ve městě cenilo, ale nepovažovalo se za hrdé. 5% si nebylo jisto, 2% uvedla, že se necítí ani hrda, ale že se ani nestydí, a 14% uvedlo, že není hrdo.

Mezi rodáky (65%) je více hrdých než mezi přistěhovalými (51%). Ani to, že je mezi přistěhovalými o poznání více těch, kteří sice nejsou hrdi, ale ve městě žijí

---

¹ Př.: „Je to pěkné město.“ (5), „Každý ve větším městě obdivuje naši krajinu, všude stačí zmínka např. o Třeboni a každý ví, co si má představit.“ (42).

² Př.: „královské město“ (3) a „Město má svoji historii a postupně se začíná rozvíjet.“ (50).

³ Př.: „domov“ (7) a „Protože jsem se zde narodila a líbí se mi zde.“ (29).

⁴ „Jsem patriot.“ (43)

⁵ Př.: „Nedá se mluvit o hrdosti – žiji tady ráda.“ (12), „Proč hrdý? Žiji tu ráda!“ (60) a „Není to přímo hrdost, ale spíš mírná spokojenost. Vše není v pořádku, ale tak je to i v životě.“ (84).

rádi (18%), nevyklučuje skutečnost, že oproti rodákům není větší množství z nich hrdo vůbec (20%, rodáci (9%)).

Mezi těmi, kteří jsou hrdi na Lomnici nad Lužnicí jako své bydliště, opět převažují muži (63%) nad ženami (56%). Mezi ženami je v porovnání s muži (10%) také více těch, které hrdost nepociťují (17%). Ženy, které se necítí hrdé, patří většinou k mladším generacím, muži k střední. Nejvíce z nich má základní vzdělání (17%), maturitu (19%) nebo vysokoškolské vzdělání (21%).

Nejméně hrdých je zastoupeno mezi ekonomicky aktivními jedinci, naopak nejvíce mezi staršími lidmi (15–19 let (63%), 20–35 let (44%), 36–55 let (58%), 56–70 let (74%), 70 a více let (69%)). Mezi jedinci od 15–55 let je také nejvíce těch, kteří nepociťují k městu žádnou hrdost (15-19 let (25%), 20-35 let (15%), 36-55 let (21%), 56-70 let (5%), 70 a více let (0%)).

I zde jsou rozhodnutí lidí s nižším dosaženým stupněm vzdělání jasnější než u těch s vyšším. Lidé s nižším vzděláním se ve většině případů vnímají buď jako hrdí nebo ne, ti ostatní vyjadřují více nejistotu či jen spokojenost s životem ve městě. Nejvíce hrdých je zastoupeno mezi jedinci se základním vzděláním či u vyučených (se ZŠ (75%), vyučení (85%), s maturitou (41%), s vyšším vzděláním (33%), s VŠ (58%)).

Hrdost respondentů (těch, kteří odpověděli) pramenila především z pozitivních pocitů, které jim bydlení v Lomnici nad Lužnicí přináší. I zde ji tedy zaměřovali s tím, že se jim ve městě líbí a žijí v něm rádi (10%).¹ Takto odpovídali především ženy, přistěhovalí a starší lidé s nižším stupněm dosaženého vzdělání. Další často uváděný zdroj hrdosti se pojil k rozvoji města, k jeho zvelebování (8%).² Rozvoj si pochvalovali především rodáci, muži i ženy střední generace a s maturitou. Ani domov a to, že se lidé ve městě narodili, žijí v něm a mají v něm své kořeny, nezůstalo jako zdroj hrdosti nepovšimnuto (8%).³ Takto se vyslovovali hlavně rodáci, muži a vyučení příslušníci střední generace. Méně významnými zdroji hrdosti bylo prostředí (5%), vazba na rodinu a přátele (3%), historie města (3%), jeho spolkový život (3%) a význam města (2%).

¹ Příklad: „Jsem tu ráda.“ (56), „Líbí se mi tu.“ (64) a „Žiji zde rád.“ (91).

² Příklad: „Za posledních pár let se zde udělalo mnoho práce, více jak za minulých 40–50 let.“ (21), „Město se rozvíjí.“ (44) a „Zdá se mi, že se rozvíjí a stane se v budoucnu i dále prosperujícím městem.“ (89).

³ Příklad: „Je to můj domov.“ (18), „Protože jsem se tu narodil.“ (34) a „Prožil jsem zde celý dosavadní život.“ (96).

Mezi podněty, které zabránily respondentům cítit hrdost nad žitím ve městě, převládala kritika chování obyvatel (3%)¹ a pocit, že k hrdosti není důvod (3%).² Tyto kritiky vznášely ve většině případů přistěhovalé ženy střední generace s maturitou či vysokoškolským vzděláním.

Odpovědi respondentů opravdu potvrdily výrok Aleny Nedomové o vztahu k místu bydliště. V porovnání se zdroji národní hrdosti³ se důvody, které respondenti uváděli jako zdroj své hrdosti nebo naopak zdroj toho, proč být hrdi nemohou, skutečně dotýkaly spíše místa než příslušnosti k nějaké skupině.

V porovnání s výsledky, ke kterým dospěla Věra Majerová při výzkumu českého venkova, je v Lomnici nad Lužnicí více lokálních patriotů.⁴ Shodně s jejími výsledky jsou jimi především rodáci, muži a starší obyvatelé. I příčiny hrdosti se do značné míry překrývají. Významnější rozdíl lze snad vidět jen v množství příznivých ohlasů respondentů mého vzorku na rozvoj města.

Prokázala se i různá intenzita pocitu hrdosti: od explicitního přihlášení se k patriotismu, přes pocity spokojenosti neztotožňované s hrdostí, nejasnost či zamítnutí obou pólů, k jeho popření.

Pocit, který město vzbuzovalo jako místo původu, se kvalitativně odlišoval od toho, jaký vzbuzovalo jako místo současného žití. Tento výrazový posun způsobily především názory přistěhovalých, které přibýly k názorům rodáků ohledně druhého uvedeného pocitu. Hrdost rodáků na město získává hlubší časový rozměr. Spojuje se s městem více jako s místem narození a více s odkazy k minulosti. Také chvála prostředí je výraznější. Přistěhovalí pak vyzdvihují spíše to, že ve městě mohou spokojeně žít a že se v něm dějí změny zlepšující kvalitu žití.⁵

---

¹ Př.: „Zcela se neztotožňuji s místními obyvateli.“ (6) a „Nepatřím mezi typické obyvatele L. n. L., kteří mi povahově nevyhovují.“ (66).

² Př.: „Že žiji v Lomnici n. Lužnicí, neznamená, že jsem na to hrdý.“ (48) a „Proč bych měla být hrdá???“ (58).

³ Jako ukázka zdrojů národní hrdosti mohou sloužit např. zjištění Jiřiny Laštovkové. Ta při výzkumu národní hrdosti v českém pohraničí dospěla k závěru, že jeho obyvatelé jsou nejvíce hrdi na historii národa a současné výsledky Čechů v společenskovední oblasti (především ve sportu) a za druhé na politickoekonomická témata.

J. LAŠTOVKOVÁ, „Hrdost na Českou republiku pohledem veřejného mínění“, *Česko-německé souvislosti* 2 (2005): 12, s. 12.

⁴ Zde je však nutné vzít v potaz, že oba výzkumy lze srovnávat pouze omezeně. Výzkum V. Majerové se uskutečnil na odlišném vzorku respondentů – užšího věkového rozptylu a z obcí do 2000 obyvatel v rámci všech různorodých krajů České republiky.

⁵ Hrdost, kterou respondenti pociťují či nepociťují k městu, by bylo žádoucí porovnat s hrdostí, kterou pociťují či nepociťují k jižním Čechám. Bohužel kvůli opominutí v přípravné části výzkumu nebyla tato otázka do dotazníku zařazena.

4.6 Komunální politika očima místních obyvatel

Svou činností a tím, že vybudují podmínky, ve kterých budou moci obyvatelé spokojeně žít, mohou nepřímo podporovat lokální vědomí obyvatel i pracovníci městského úřadu. V jeho vedení v posledních letech figurují především lidé nespázaní stranickou příslušností. Úřad starosty zastává od roku 1998 člen SNK-Lomnického klubu nezávislých Karel Zvánovec. Lomnický klub nezávislých zvítězil i ve volbách do městských zastupitelstev v roce 2002, kdy získal 68% hlasů.¹

Město v posledních letech prošlo řadou změn, které nenávratně mění jeho tvář. Výrazně se do jeho vzhledu vtiskuje rozšiřování bytového fondu. Jedním z podstatných prvků jeho proměny je i rekonstrukce technické infrastruktury a postupné úpravy vzhledu města. Nemálo změn zaznamenalo město i v souvislosti s rozvojem služeb a s možnostmi trávení volného času.²

V roce 1996 byla ve městě vybudována plynofikace, následující rok pak část chodníků. V dalších letech bylo vystavěno množství nových bytových jednotek např.: 14 v roce 1999, 4 v roce 2000 a 13 v roce 2002. V roce 2001 byl navíc postaven pro starší občany Dům s pečovatelskou službou o kapacitě 20 bytů.

Téhož roku se pro příznivce rekreace zpřístupnila naučná stezka kolem nedalekého rybníku Velký Lomnický. Začala také rekonstrukce kostela sv. Václava, jež byla úspěšně dokončena až o tři roky později.³

V roce 2003 se městský úřad věnoval zdokonalení technické infrastruktury města. V několika ulicích došlo k rekonstrukci vodovodu a kanalizace. Také byla zprovozněna nově postavená čistička odpadních vod.⁴

Rok 2004 se pak nesl ve znamení dokončování několika již započatých i nových projektů. Bylo zrekonstruováno Palacké náměstí, dokončila se 1. etapa výstavby přírodního amfiteátru Farská louka (sociální zařízení, klubovna a školící středisko se šatnami, letní scéna) a v rámci sportovního areálu byl dokončen

---

¹ Těchto voleb se v obci zúčastnilo 67% obyvatel. Na kandidátní listině se krom nezávislých objevili kandidáti ČSSD, kteří získali podporu 9% lomnických obyvatel, a ODS, které podpořilo 23% obyvatel. <http://www.volby.cz/pls/kv2002-win/kv1111?xjazyk=CZ&xld=1&xkod=546674&xdz=2&xnumnuts=3103&xtyp=1>, 20. 3. 2006.

² Následující informace jsem čerpala z údajů, které mi poskytla pracovnice sekretariátu Městského úřadu Lomnice nad Lužnicí Marie Zasadilová, popřípadě z rozhovorů se starostou či jeho proslovů otištěných v Lomnických listech (v tom případě uvádím odkaz na příslušné vydání).

³ KOLEKTIV, „Rozhovor se starostou na téma investiční akce v roce 2005“, *Lomnické listy* 3 (2005): 1–12, s. 1.

⁴ K. ZVÁNOVEC, „Vážení spoluobčané“, *Lomnické listy* 12 (2003): 1–12, s. 1.

lehkoatletický ovál se čtyřdráhou. Město také slavnostně otevřelo zrekonstruovaný dům služeb Lomničan s 11 novými byty, opravenou školní jídelnou, obnoveným provozem bufetu a rekonstruovaným prostorem pro podnikání.¹

Žádný městský úřad není zcela soběstačný. Na jednu stranu se do určité míry musí podrobit vnějším omezením a na druhou může profitovat z podpor přicházejících odjinud. Proto jsem se zeptala samotných informátorů, jak vnímají podíl Prahy na dění v Lomnici nad Lužnicí. Více než polovina respondentů se k této problematice nevyjádřila (25%) nebo nevěděla, jak se vyjádřit, či se necítila být k zodpovězení otázky kompetentní (29%).² Ti ostatní zaujali k účasti Prahy na dění v jiných městech spíše negativní stanovisko. Zazněly výroky jako: „*Praha se nestará o nikoho, jen o sebe!*“ (45), „*Praha se stará hlavně sama o sebe a ještě bych řekla, že nepřilíš dobře.*“ (72) a „*Praha se nestará.*“ (77). Názor, že se Praha se o ostatní města vůbec nestará a stará se pouze sama o sebe (18%), zastávaly především přistěhovalé ženy střední a starší generace s maturitou či ještě vyšším stupněm vzdělání. Podle jiných, mezi nimiž převažují respondenti střední generace, se Praha stará nedostatečně (9%).³ 3% rodilých také uvedla, že čím menší je lokalita, tím menší zájem o ni Praha projevuje. Na druhé straně se však objevila i mínění, že se Praha o ostatní města stará dobře (5%) a že je finančně zabezpečuje (5%). Druhé stanovisko zastávali rodáci, mezi nimiž byly silněji zastoupeny ženy do 35 let. 11% respondentů, zvláště rodáků mezi 20–35 lety s maturitou, se domnívá, že starat se o jednotlivá města není povinností Prahy a Praha na svém vztahu k nim nemusí nic měnit. Záleží na iniciativě toho kterého města samotného. Např.: „*Nevím, proč by se Praha měla starat o jiné obce.*“ (37), „*Dnes je legislativa postavena tak, že se o Lomnici musí postarat především Lomnice.*“ (41), „*Záleží na daném městu. Praha s tím nemá co dělat.*“ (60).

K tomu, jak by Praha měla změnit své jednání vůči jednotlivým městům, se mnoho respondentů vůbec nevyjádřilo (44%). 21% navíc nevědělo, co by měla udělat, či to neumělo posoudit. Hlavně podle mladších rodaček by se měla starat více (7%). Podle jiných by měla zajistit více financí a více pracovních příležitostí

---

¹ K. ZVÁNOVEC, „Vážení spoluobčané“, *Lomnické listy* 12 (2004): 1–12, s. 1.

² Př.: „*Nemohu posoudit, blíže se o tyto problémy nezajímám.*“ (7), „*Naprosto nevím.*“ (58), „*To musí posoudit představitelé města.*“ (99).

³ Př.: „*Přilíš se nestará. Do Prahy jsou soustředěny finance, o které musí ostatní města žebrot.*“ (47), „*málo*“ (69).

(11%). Posílení pravomocí obcí by naopak uvítalo 17% respondentů, zejména přistěhovalých mužů střední generace.

Co se týče činnosti samotného městského úřadu v Lomnici nad Lužnicí, vyjadřuje nad ní většina respondentů svou spokojenost. Z toho, co se v poslední době ve městě změnilo k lepšímu, zaregistrovali respondenti především rozvoj občanské vybavenosti. I zde je však stále co zdokonalovat. Mimoto by mělo město více dbát na zajištění základních potřeb jako je bydlení a práce. Významné místo mezi problémy k řešení zaujímají i ty, které se pojí s dopravou. Ty spolu s rozšířením zábavních zařízení patří mezi priority, kterým by se respondenti věnovali, kdyby byli zvoleni starostou. 27% respondentů (u rodáků hlavně příslušníci mladší a střední generace a u přistěhovalých hlavně starší) by však raději za starostu být zvoleno nechťelo nebo popírá, že by se kdy jím mohlo stát.

Jak jsem se již zmínila, hodnotí práci radnice¹ většina dotazovaných pozitivně. 63% z nich se domnívá se, že se městský úřad o město stará dobře až výborně.² Mezi takto smýšlejícími jsou poměrně rovnoměrně zastoupeni jak rodáci (64%), tak přistěhovalí (62%) i jak ženy (62%), tak muži (65%). Z hlediska věku chválí práci radnice nejčastěji respondenti starší, především od 56–70 let (84%). Více kritičtější jsou pak nejmladší respondenti, tedy ti mezi 15–19 lety (37,5%), a lidé s vysokoškolským vzděláním (53%). 10% respondentů považuje práci radnice za vcelku dobrou. Větší podíl mezi nimi mají ekonomicky aktivní muži, zejména rodáci. 29% respondentů, mezi nimiž výrazně figurují též muži (33%) a lidé starší (56–70 let (32%), 70 a více let (54%)), se dokonce domnívá, že radnice nemůže již dělat více a měla by pokračovat ve své činnosti jako doposud.³ Několik respondentů, hlavně mužů-rodáků, by na místě starosty v nastoleném trendu pokračovalo (6%).

Řada občanů si všímala práce radnice na jejích konkrétních krocích. Především na rozšiřování zábavních zařízení, bytového fondu, zlepšování vzhledu města apod.

Jedním z problémů, který by se podle respondentů měl řešit, je bytová situace a nabídky práce ve městě. Rozšiřování bytového fondu sice uvedlo 6% respondentů jako to, co se v poslední době ve městě mění, ale jiných 6% by tuto oblast

---

¹ Radnicí zde samozřejmě nemíním budovu, ale právě tým zaměstnanců městského úřadu.

² Příklad: „Stará se dobře.“ (5), „Poslední dobou velmi dobře.“ (20), „Stará se skutečně dobře, více se snad již nedá udělat při současném nedostatku peněz.“ (26), „Velice se snaží.“ (53).

³ Příklad: „Vzhledem k finanční situaci asi nelze dělat více.“ (6), „To, co dělá.“ (82), „pokračovat v započatém díle, tj. zvelebování města“ (98).

považovalo za prioritu, kterou by se na místě starosty snažilo řešit efektivněji. 5% by uvítalo, kdyby současné vedení města do budoucna bytový fond ještě rozšířilo. Chybí podle nich bydlení především pro mladé lidi. Těm a i jiným je třeba zajistit i dostatek pracovních příležitostí (5%). 5% respondentů by se snažilo problém pracovních příležitostí řešit, kdyby se stalo starosty. Je zajímavé, že zajištění bytů a pracovních příležitostí především ve spojitosti s mladými lidmi žádají jako budoucí úkol radnice hlavně lidé mezi 56–70 lety (32%).

Jako příklad toho, jak se radnice stará o město, uvádí 8% respondentů vybudování plynofikace, čističky odpadních vod a pečovatelského domu či rekonstrukci kanalizace a školní jídelny. Jiní respondenti, hlavně nejmladší (25%) a nejstarší (15%), se zmiňují o zlepšování vzhledu města a jeho celkové rekonstrukci včetně oprav silnic a chodníků (7%). Zlepšení v této sféře by uvítalo 11% respondentů.¹ A být starostou, věnovalo by se mu 7% respondentů, převážně žen (10%). Nemalé problémy pociťují někteří respondenti s dopravou. Celkově mezi nimi mají větší zastoupení přistěhovalí a lidé mezi 36–55 lety. Podle 10% z nich by se současné vedení městského úřadu mělo více zabývat opravou silnic, stavěním chodníků či zbudováním silničního obchvatu. Výhodné by bylo i zřízení benzínové stanice a zvýšení dopravní obslužnosti. Těch, kteří by se snažili řešit tyto otázky, kdyby se stali starostou, je dokonce více (17%).² Výrazněji jsou mezi nimi zastoupeni muži-rodáci mezi 15–19 lety a přistěhovalí muži střední generace.

Nemalou pozornost občanů si samozřejmě přitáhla i otázka kulturního a sportovního vyžití, které město poskytuje, popř. by poskytovat mělo. 6% respondentů, hlavně žen (10%), si všimlo, co se v této oblasti v poslední době změnilo.³ Upravil se sportovní areál, vybuďovalo se dětské hřiště, připravila se nová turistická stezka a pro pořádání kulturních akcí se uzpůsobila Farská louka. Město mimo jiné podporuje spolkovou činnost. Rozšíření možností využití volného času by uvítalo 5% respondentů. Všem je mezi 20–56 lety a většinou se ono zlepšení možností týká dětí a mladých. Na místě starosty by se o zřízení nových zábavních zařízení pokusilo 15% respondentů, kteří se povětšinou ve městě narodili (25%) a

---

¹ Př.: „Vybudovat lepší kanalizaci. Současná určitě nevyhovuje.“ (15), „zvelebovat město, aby se tu lidé měli dobře a byli spokojeni“ (27).

² Př.: „Odklonila bych dopravu kolem Lomnice – je tu velký provoz, nový sál.“ (14), „zlepšit stav komunikací“ (86), „Zavedl bych benzínku a splatil dluhy a snažil bych se o více zábavy ve městě.“ (34).

³ Př.: „Stará se určitě dobře – opravené Václavské náměstí, nová čistička vody, nová kanalizace, hřiště pro menší děti, podporuje zájmovou činnost – sport, hasiči, taneční soubor Javor atd.“ (14).

patří k mladší generaci (15–19 let (25%), 20–35 let (26%)).¹ Chtěli by prosadit například zřízení koupaliště, kina, dětského centra pro volný čas či tělocvičny. Uvítali by také více kulturních akcí a vybudování nového sálu, kde by se mohly konat.

Ačkoli byla většina dotazovaných s činností městského úřadu spokojena a viděla její nedostatky pouze v dílčích otázkách, našli se mezi informátory i jedinci, kteří tuto činnost hodnotili negativněji. 10% z nich se shodlo na skutečnosti, že se radnice o město stará nedostatečně.² Stará se pouze o něco či popř. o zájmy jedné skupiny. Navíc neumí hospodařit s financemi a město tak nadměrně zadluhuje. (Zdá se, že tato kritika pranyřující hospodaření města, pramení především z jeho finanční politiky v letech bezprostředně předcházejících roku výzkumu.³) Měla by se naučit jednat přiměřeněji svým finančním možnostem a více přihlížet k názorům svých obyvatel, tak by se alespoň většina z takto na místě starosty snažila jednat...

Nejen rozumnější hospodaření s financemi, ale celkové zefektivnění práce městského úřadu by si přálo 15% respondentů, mezi nimiž mají větší zastoupení muži do 35 let.⁴ Přihlížení k zájmům obyvatel by pak ocenilo 9% respondentů, hlavně ze střední generace (18%) a s vyšším stupněm vzdělání (s vyšším vzděláním (17%), s VŠ (16)).⁵ Mělo by jim vycházet více vstříc a více s nimi komunikovat.

Jak je tedy z výpovědí patrné, rýsuje se z hlediska příslušné problematiky mezi dotazovanými tendence vyhraňovat se vůči Praze, vesměs negativně reflektované. Samotnou činnosti Mě/ Lomnice nad Lužnicí pak značná část respondentů hodnotí kladně, s tím, že by uvítala intenzivnější rozvoj v několika dílčích sférách. Zdá se,

---

¹ Př.: „koupaliště, tělocvična, náměstí, sport. areál...“ (3), „Snažila bych se vybudovat tady nějaké dětské centrum pro volný čas – keramická dílna, výtvarné ateliéry, dětské hřiště, bazén.“ (11), „Snažil bych se více zpříjemnit volný čas – např. zprovoznit kino, pořádat více kulturních akcí.“ (42).

² Př.: „V podstatě to působí, že toho dělá moc; myslím si, že to ale nebude tak horký.“ (13), „nepřiměřeně svým možnostem“ (58), „Zadluhuje obec, stará se nejvíce o jednu zájmovou skupinu.“ (63), „Pobírají peníze a nic dobrého ještě neudělali.“ (78).

³ Pro objektivní posouzení této výtky uvádím bilanci příjmů a výdajů MěÚ Lomnice nad Lužnicí v posledních letech před výzkumem včetně roku výzkumu. Tyto data mi – stejně jako některá data ohledně činnosti radnice v posledních letech – poskytla pracovnice sekretariátu MěÚ Marie Zasadilová. Sumy jsou uvedeny v tisících Kč: rok 1998 – příjmy 8 759, výdaje 9 237; 1999 – příjmy 16 841, výdaje 9 106; 2000 – příjmy 18 060, výdaje 18 060; 2001 – příjmy 42 818, výdaje 48 070; 2002 – příjmy 27 608, výdaje 41 075 a 2003 – příjmy 105 693, výdaje – 98 235.

⁴ Př.: „urychlit administrativu“ (5), „shánět peníze na rozvoj města“ (43), „jednat přiměřeně svým možnostem a zájmům obyvatel“ (58), „zamyslet se a jednat realisticky“ (62).

⁵ Př.: „vycházet vstříc občanům“ (25), „hájit zájmy obyvatel města“ (52), „Více komunikovat s občany, jednat se všemi bez rozdílu. Snížit rozestavenost a zadluženost. Neutápět peníze ve zbytečných a nerentabilních projektech.“ (85).

že komunální politika v tom, jak ji lidé nazírají, pozitivně přispívá k formování lokálního vědomí.

4.8 Lomnice nad Lužnicí – město v jižních Čechách?

Jak nás nabádá geolog Václav Cílek, je důležité si v povrchně globalizovaném světě uvědomit regionální hranice. Pojem region spojuje se společným krajinným základem a ten zase s hledáním „kořenů“ a se stahováním se do bezpečí domova. Čechy jsou podle něj velice bohaté, rozmanité a skryté. Jsou vždy směsice. Každý kraj shledává za poněkud odlišný a dokonce se uchyluje k závěru, že lidé jeho hranice vycítí, ačkoli se nedají dobře definovat.¹ Jedním z krajů, kde lidé nepochybují o tom, kam patří, jsou podle něj jižní Čechy.²

Jižní Čechy představují geograficky poměrně uzavřený celek. Jejich jádro tvoří jihočeská kotlina, kde se rozkládá Třeboňská pánev a pánev Českobudějovická a která je ze stran obklopena vrchovinami a horami. Jsou vnímány především jako zemědělská oblast s rozvinutým rybníkářstvím a lesnictvím. Velké množství rybníků (v minulosti jich zde bylo vybudováno přes 7 000) a rozsáhlé lesy jsou svérázným krajinným rysem. V rámci České republiky patří tento kraj k jedněm z nejméně poškozených. Svědčí o tom krom jiného i skutečnost, že 21% jeho celkové rozlohy tvoří chráněná krajinná území.³

Jasně geografické vymezení, ale i jasné vymezení zemskou a státní hranicí, je podle historika Miroslava Novotného charakteristické pro jižní Čechy po celá staletí. Tyto faktory jim propůjčovaly v kontextu celkového historického vývoje nepřehlédnutelnou politickou, ekonomickou, kulturní i náboženskou svébytnost a uzavřenost.⁴ Jižní Čechy si tak podle M. Novotného „vytvořily zvláštní

---

¹ V. CÍLEK, *Krajiny vnitřní a vnější. Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*, 2. vyd., Praha: Dokořán, 2005, s. 76–84.

² V. CÍLEK, *Krajiny vnitřní a vnější. Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*, 2. vyd., Praha: Dokořán, 2005, s. 114.

³ Zde jsem čerpala ze dvou zdrojů: M. RIEDL A KOL., *Jihočeské rybníční pánve*, 1.vyd., Praha: Olympia, 1967 a http://www.cbudejovice.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje, 13. 11. 2005.

⁴ M. NOVOTNÝ, „Genius loci jižních Čech jako významná inspirace umění a vědy“, In Renöckl, Helmut, Machula Tomáš (eds.), *Region budoucnosti. Jižní Čechy – střední Evropa: dimenze lidsky důstojného regionálního rozvoje: příspěvky z mezinárodního kongresu 26.-28. dubna 2002 na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích*, 1. vyd., České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské university, 2004, s. 177–183, s. 177.

*neopakovatelný ráz, jehož odraz nacházíme v myšlení a cítění nejen místních lidí – jejich kouzlu propadli i příchozí odjinud.*¹

K tomu, jak definují jižní Čechy sami respondenti, nás zajisté mohou navést fenomény, které jim přiřazují. Nespecifičtější charakteristikou jižních Čech se tak zdá být příroda. To, že je příroda rysem, který vyčleňuje jižní Čechy ze svého okolí, se domnívá 89% respondentů. Někteří ji pojali komplexně, ale snad ještě více z nich vzpomnělo především rybníků (ryb či celkově rybníkářství; 83%) a lesů (32%). Nezřídka respondenti odkazovali na čisté životní ovzduší. Na jedné straně vymezovali jižní Čechy rovinatou krajinou, na druhé Šumavou.²

Respondenti však nevnímají jedinečnost jižních Čech pouze v kontextu jejich přírody. Jižní Čechy mají také svou historii, která k respondentům promlouvá skrze různé historické památky či přímo celá města (33%).³ Nejvýraznější je v tomto smyslu jistě zámek Hluboká a město Český Krumlov. Krom některých měst či zámků, hradů a podobných památek dodávají jižním Čechám ráz i vesnice, do jejichž staveb se otisklo selské baroko. 6% žen si připomnělo významné osobnosti kraje, jakými byli například příslušníci šlechtického rodu Rožmberků, husitští vůdci či stavitelé rybníků. Když už jsem se zmínila o Rožmbercích, nelze mezi znaky jižních Čech, které odkazují k minulosti, podle 5% respondentů opominout jejich pětistou růži.

Lze-li odvodit z odpovědí, vnímají respondenti kraj z hospodářského hlediska jako oblast s rybníkářskou (a podle několika zmínek i zemědělskou) tradicí, oblast, která je vhodná pro rekreaci a v níž se rozvíjí cestovní ruch (9%),⁴ a v neposlední řadě jako oblast ne příliš poznamenanou průmyslem, jenž podstatněji registrují pouze v podobě Temelína (4%). Za typické hospodářské odvětví považují ještě pivovarnictví (8%).

Žádné město neexistuje bez vztahu ke svému širšímu okolí a jeho obyvatelé ho ve vztahu k tomuto okolí vědomě či nevědomě reflektují. Každé město musí někam svými charakteristikami spadat a někam se zase díky nim nehodit.

---

¹ Tamt., s. 179.

² Př.: „rybníky, nížiny, zachovalá příroda“ (2), „rybníky, nížiny, zachovalá příroda“ (11), „ryby, malebná krajina, spousta rybníků, lesů, rekreace“ (15), „lesy a rybníky“ (31), „rybníky, kapři, rovinatá krajina“ (38), „rybníky, Šumava“ (49) a „Lipno, rybníky, lesy, houby, chalupaření“ (66).

³ Př.: „rybníky, Hluboká a jiné památky, Č. Krumlov“ (18), „zemědělská výroba, turistika, půvabné vesnické stavby, rybníky“ (17), „rybníky, hrady a zámky, lesy“ (46) a „jihočeské zámky-Hluboká n. Vltavou, Český Krumlov, Třeboň, Jindřichův Hradec, Červená Lhota“ (82).

⁴ Př.: „turisté, krásná příroda, rybníky, památky, nížina, kapr, pivo“ (1), „Šumava, Vltava, cestovní ruch“ (37) a „příroda, pivo, voda, turistika, dovolená, Hluboká, Krumlov“ (79).

Drtivá většina respondentů (97%¹) jednoznačně odsouhlasila tvrzení, že Lomnice nad Lužnicí patří do jižních Čech, a 77% uvedlo i důvody, kvůli kterým se domnívají, že tomu tak je. Odpověď jedné respondentky nebyla jednoznačná, respondentka se domnívala, že Lomnice do jižních Čech patří i nepatří. 2 respondenti se nedokázali rozhodnout. Čistě záporně neodpověděl nikdo.

Všechny odpovědi jsem rozdělila do několika kategorií. Nejvíce kategorií samozřejmě zahrnuje důvody, kvůli kterým respondenti město vnímají jako součást jižních Čech. Některé z těchto kladných odpovědí jsem zahrнула do více kategorií. U záporné odpovědi jsem vytvořila pouze jednu kategorií a u nejistých taktéž. Kategorií 1. je geografické hledisko (38%²),³ 2. typická příroda (33%),⁴ 3. ráz města typický pro jižní Čechy (9%),⁵ 4. historie (5%),⁶ 5. turismus (2%),⁷ 6. venkovský charakter občanů (1%)⁸ a 7. samozřejmě prožívání zpochybnující smysluplnost otázky (2%).⁹ Kategorie záporné odpovědi, tedy kategorie 8.,¹⁰ zahrnuje odpověď vztahující se k rázu města (1%) a kategorie 9. zahrnuje neutrální odpovědi (2%).¹¹

Respondenti deklarují příslušnost města k jižním Čechám především na geografii. Na tom, že zeměpisně Lomnice v tomto kraji leží a že ji lze nalézt na jeho mapě. Podle etnologů Pargače a Tomandla je akcentace spjatosti s geograficky vymezeným celkem významným faktorem podílejícím se na formování lokálního i regionálního povědomí obyvatelstva. Povědomí spjaté s regionem vymezeným zeměpisně podle nich vykazuje větší kontinuitu než povědomí vázané na tradiční

---

¹ Míním 97% z celkového počtu 100 respondentů.

² Procentuální údaje uvedené v závorkách u jednotlivých kategorií znázorňují celkové procentuální zastoupení odpovědí respondentů v dané kategorii. V následujících poznámkách dále uvádím příklady odpovědí, jež jsem do jednotlivých kategorií zařadila. V závorkách jsou čísla respondentů.

³ Tato kategorie zahrnuje odpovědi odkazující na zeměpisnou polohu města a na to, že město leží v jižních Čechách či na jejich mapě. Př.: „Ano – je to na mapě.“ (2), „Jistěže patří. Zeměpisná poloha.“ (6), „Ano patří – polohou.“ (44) a „Zeměpisně patří.“ (62).

⁴ Př.: „Ano, hodí se do krajiny.“ (23), „ano – příroda, rybníky“ (52), „Ano – je zde příroda s okolními rybníky.“ (56) a „samozřejmě, spousta vody“ (60).

⁵ Tento ráz města typický pro jižní Čechy většina respondentů blíže nespecifikovala, pokud ano, spatřovali ho v poklidnosti, vhodnosti pro rekreaci či bohaté tradici. Př.: „Patří – je to klidné město, jako celé jižní Čechy.“ (14), „typická obec jižních Čech“ (88).

⁶ Př.: „ano, historie“ (49), „historicky i přírodně“ (94).

⁷ Př.: „ano – chráněná krajinná oblast, turistická sezóna“ (59).

⁸ „Ano-venkovský charakter obce i občanů, příroda v okolí.“ (85)

⁹ „Samozřejmě že ano! Měla by snad být v severních Čechách!“ (45) „Ano, kam by měla jinam patřit.“ (97)

¹⁰ „Ne – není to typicky krásné město, na které by se jezdili dívat turisté.“ (1)

¹¹ „Nikdy jsem o tom nepřemýšlel.“ (43) a „Nevím.“ (67).

kulturní teritorium.¹ Typičnost Lomnice pro jižní Čechy vidí respondenti dále často také v přírodě. Pokud už ji specifikují, zaměřují se hlavně na okolní rybníky a někteří i na to, že Lomnice patří k CHKO Třeboňsko či do Třeboňské pánve. Ostatní charakteristiky, ať už se jedná o celkový ráz města, jeho historii či něco jiného, v odpovědích vystupují sporadicky.

Jak už jsem se zmínila výše, jen jedna respondentka zahrнула do své odpovědi i důvod, proč podle ní Lomnice do jižních Čech nepatří. Nepatří podle ní k typickým krásným turistickým městům. Jižní Čechy totiž přitahují rekreanty z celé ČR i zahraničí nejen díky svému poměrně zachovalému prostředí, ale i díky řadě kulturních památek. Historická centra několika jihočeských měst dokonce patří mezi městské památkové rezervace. Významná je v jižních Čechách též lidová architektura, tzv. „selské baroko“.²

Tab. č. 1: Lomnice nad Lužnicí – město v jižních Čechách?

Kategorie	R/P	Od.	Pohlaví	Od.	Věk	Od.	Vzdělání	Od.
0 (20 od.)	Rodáci	9	Ženy	6	15–19 let	1	vyučena	1
					20–35 let	3	s maturitou	2
							vyšší	1
			36–55 let	2	s maturitou	2		
			Muži	3	15–19 let	1	ZŠ	1
					20–35 let	1	ZŠ	1
	56–70 let	1			VŠ	1		
	Přistěhovalí	11	Ženy	4	36–55 let	1	VŠ	1
					56–70 let	3	vyučena	1
					s maturitou	2		
Muži			7	20–35 let	1	vyučen	1	
	36–55 let	2		vyučen	2			
	56–70 let	4		vyučen	3			
		s maturitou	1					
1 (38 od.)	Rodáci	23	Ženy	12	15–19 let	3	ZŠ	3
					20–35 let	3	s maturitou	1
							VŠ	2
					36–55 let	1	vyučena	1
					56–70 let	1	vyšší	1
					70 a více let	4	ZŠ	1
							vyučena	2

¹ J. Pargač, M. Tomandl, „Lokální a regionální povědomí v minulosti a přítomnosti: vyhodnocení dotazníkové akce“, In Kandert, Josef (ed.), *Národopisný věstník 11 (53)*, 1. vyd., Praha: Národopisná společnost, 1994, s. 5–12, s. 8.

² http://www.cbudejovice.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje, 13. 11. 2005.

							s maturitou	1					
			Muži	11	15–19 let	3	ZŠ	3					
					20–35 let	5	s maturitou	4					
							VŠ	1					
					36–55 let	2	s maturitou	1					
							VŠ	1					
					56–70 let	1	vyučen	1					
	Přistěhovalí	15	Ženy	7	20–35 let	1	s maturitou	1					
					36–55 let	4	s maturitou	2					
							VŠ	2					
					56–70 let	2	vyšší	1					
							VŠ	1					
			Muži	8	20–35 let	2	s maturitou	1					
							VŠ	1					
					36–55 let	2	vyučen	1					
							VŠ	1					
					56–70 let	1	vyšší	1					
					70 a více let	3	vyučen	2					
							vyšší	1					
2 (33 od.)	Rodáci	20	Ženy	12	20–35 let	3	vyučena	1					
							s maturitou	1					
							VŠ	1					
								36–55 let	5	vyučena	1		
					s maturitou	2							
					VŠ	2							
								56–70 let	3	ZŠ	1		
					vyučena	1							
					s maturitou	1							
								70 a více let	1	s maturitou	1		
										Muži	8	20–35 let	3
												s maturitou	2
								VŠ	2				
										56–70 let	1	VŠ	1
						Přistěhovalí	13	Ženy	9	20–35 let	3	s maturitou	3
					36–55 let	2	s maturitou	2					
					70 a více let	4	ZŠ	1					
							vyučena	3					
			Muži	4	36–55 let	3	vyučen	1					
							vyšší	1					
							VŠ	1					
					56–70 let	1	s maturitou	1					
3 (9 od.)	Rodáci	3	Ženy	2	36–55 let	2	vyučena	2					
			Muži	1	56–70 let	1	VŠ	1					
	Přistěhovalí	6	Ženy	1	36–55 let	1	VŠ	1					
			Muži	5	36–55 let	5	s maturitou	1					
							vyšší	1					
					VŠ	3							
4	Rodáci	2	Muži	2	15–19 let	1	ZŠ	1					

(5 od.)					36–55 let	1	vyučen	1
	Přistěhovalí	3	Ženy	1	70 a více let	1	ZŠ	1
			Muži	2	36–55 let	1	vyučen	1
						56–70 let	1	s maturitou
5 (2 od.)	Rodáci	1	Muži	1	36–55 let	1	s maturitou	1
	Přistěhovalí	1	Ženy	1	20–35 let	1	s maturitou	1
6 (1 od.)	Přistěhovalí	1	Muži	1	36–55 let	1	vyšší	1
7 (2 od.)	Rodáci	1	Muži	1	20–36 let	1	s maturitou	1
	Přistěhovalí	1	Muži	1	70 a více let	1	vyučen	1
8 (1 od.)	Rodáci	1	Ženy	1	15–19 let	1	ZŠ	1
9 (2 od.)	Rodáci	1	Muži	1	20–35 let	1	s maturitou	1
	Přistěhovalí	1	Ženy	1	56–70 let	1	ZŠ	1

Vysvětlivky: R/P = rodáci / přistěhovalí, od. = odpovědi. Kategorie č. 0 obsahuje kladné, ale jinak blíže nespecifikované odpovědi.

Rodáci i přistěhovalí zdůrazňovali jako to, co pojí Lomnici nad Lužnicí s jižními Čechami, především geografické hledisko a okolní přírodu. Obě stanoviska však rodáci zastávali více, geografii podtrhlo 42% rodáků oproti 33% přistěhovalých a ráz krajiny 36% rodáků oproti 29% přistěhovalých. Přistěhovalí si však byli na druhé straně více vědomi rázu města zapadajícího do jihočeských poměrů (13% oproti 5% u rodáků). Mohlo to způsobit to, že mohou města konfrontovat s předchozím bydlištěm a rázem kraje, v kterém bydleli. To, že rodáci uvádějí přírodu více než přistěhovalí, by mohlo částečně vysvětlit tvrzení přírodovědce R. Květa a filozofa J. Šmajse, podle nichž se člověk se utváří především v době svého mládí a dospívání a právě v této době si také vtištěním osvojuje krajinu, v níž žije. Takto vtištěnou si ji nese jako součást své osobnosti po celý život a jako prisma svého poznávání a hodnocení světa kolem sebe.¹

U mužů a žen se již důvody, proč by se měla Lomnice zařadit do jižních Čech liší poněkud více. Zatímco ženy zdůrazňují především typickou přírodu (40%), uchylují se muži stejnou měrou k neutrálnějšímu geografickému vymezení (taktéž 40%). To je u žen až na druhém místě (37%). Přírodu uvedlo 25% mužů.

Zarážející je například, že příslušníci nejmladší zkoumané generace, tedy lidé od 15–19 let, velkou měrou zdůrazňují zeměpisnou polohu města (75%) a přírodní podmínky neuvádějí vůbec. U lidí od 20–35 let sice stále oproti přírodě (33%) převládá geografické hledisko (41%), ale s již znatelně menším náskokem. U lidí od

¹ R. KVĚT, J. ŠMAJS, „Člověk a kulturní krajina“, In Svobodová, Hana (ed.), *Krajina jako domov*, 1.vyd., Žďár nad Sázavou: IMPRESO, 1996, s. 75–85, s. 76–7.

36–55 let dokonce toto hledisko (27%) ustupuje přírodě (42%). Oproti ostatním generacím tato dokonce i 21% svých odpovědí neopomíjí ráz města, což je zajímavé, protože ostatní ho neuvádějí buď vůbec, nebo jen sporadicky (56–70 let (5%)). Ale vraťme se k poloze a přírodním podmínkám... U lidí od 56–70 let hrají tyto dvě charakteristiky stejnou roli (obojí 26%) a u lidí nad 70 let opět nad přírodou (38%) převážilo geografické hledisko (54%). Jak je tedy vidět, geografické hledisko vyzdvihují především příslušníci nejmladší a nejstarší generace. Oproti tomu ve střední je významně zastoupen i ráz města. Za zmínku také stojí, že příslušníci starší generace uvedli všichni důvod, proč se domnívají, že lze Lomnici nad Lužnicí zahrnout do jižních Čech. To se u žádné jiné skupiny vymezené podle charakteristik, které v těchto odstavcích porovnávám, nestalo. Vždy u ní bylo určité procento těch, kteří sice potvrdili příslušnost Lomnice k jižním Čechám, avšak neuvedli, proč tomu tak je.

I u jednotlivých skupin respondentů podle vzdělání zůstávají na prvních místech geografie a příroda. Geografii vyzdvihují nejvíce lidé na obou koncích vzdělanostního žebříčku (se ZŠ (58%), vyučení (27%), s maturitou (30%), s vyšším vzděláním (67%) a s VŠ (47%)). Tato převaha je velmi patrná u lidí se ZŠ a s vyšším vzděláním, u nichž obou je druhá nejčastěji uváděná kategorie, tedy kategorie přírody, zastoupena 17% odpovědí. (Lidé se ZŠ tak přírodu uváděli stejně často jako historii a lidé s vyšším vzděláním stejně často jako ráz města a venkovský charakter občanů.) Pro vyučené lidi však přírodní podmínky hrají pro příslušnost Lomnice k jižním Čechám stejnou roli jako geografické (taktéž 27%) a u lidí s maturitou dokonce převládají (43%). Respondenti s vyšším dosaženým stupněm vzdělání vidí typičnost Lomnice pro jižní Čechy častěji také v rázu města (s vyšším vzděláním 17%, s VŠ 26%). V porovnání s ostatními respondentovými charakteristikami tedy uváděli vysokoškoláci ráz města nejčastěji, dokonce ještě častěji než lidé od 36-55 let.

Jak jsem již uvedla na začátku, považuje geolog V. Cílek Jihočechy za lidi, kteří nepochybují o tom, kam patří. Odpovědi respondentů tento závěr jen potvrdily. Nejvíce určujícím znakem příslušnosti je v případě obyvatel Lomnice nad Lužnicí geografie a příroda.

4.7 Region a emoce

Jak tvrdí filozof Z. Kratochvíl, odehrává se náš všední život v nějakém prostředí, tj. v určité krajině, které má své charakteristické rysy, a v určité vrstvě společnosti. Svět se skládá z množství vzájemně souvisejících vrstev vztahů, různých horizontů. Prostřednictvím těchto horizontů, skrze přírodní okolí a okolí tohoto okolí, vnímáme a uchopujeme svět. Město je pouze jedním z takových horizontů. Skrze něj se vztahujeme dále k regionu a přes ještě širší horizonty až ke světu.¹

S pojmem region také souvisí pojem krajina a domov (v jednom z jeho možných měřítek). Vztah ke krajině a k domovu pro mnohé autory souvisí s určitými pocity a emocemi. Pro geologa V. Cílka je region společným krajinným základem a krajina hmotným fenoménem, který ve vztahu k člověku získává psychologický náboj.² Morální kategorie a citovou a sociální komunikaci člověka a místa zahrnuje i vymezení pojmu domova jako krajiny socioložky Hany Svobodové.³ K pojmu domov tak mimo jiné patří i lidská vazba k místu a ke společenství. O emocionálních vazbách k přírodě se zmiňuje i kulturní ekoložka J. Ortová.⁴ Složky hmotné skutečnosti, tvořící prostředí, mohou ve vztahu k nějakému člověku či skupině lidí nabývat kladných, neutrálních, záporných či ambivalentních hodnot.⁵ Geograf A. Hynek připouští, že postoj ke kulturní krajině není pouhou reflexí této krajiny, ale že je ovlivněn naší povahou, intelektem a sociálními vazbami.⁶

Přestože je nika dnešního člověka téměř globální, každý normální a zdravý lidský jedinec někam přináleží, z nějaké země a krajiny pochází. Musí mít své regionální zakotvení v kultuře i přírodě.⁷

Obyvatelé Lomnice nad Lužnicí nevnímají pouze klady a zápory města, ale i klady a zápory celých jižních Čech. Odpovědi, které je odhalují, jsem rozdělila do

¹ Z. KRATOCHVÍL, *Filosofie živé přírody*, 1. vyd., Praha: Hermann & synové, 1994, s. 49–60.

² V. CÍLEK, *Krajiny vnitřní a vnější. Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*, 2. vyd., Praha: Dokořán, 2005, s. 76–84.

³ H. SVOBODOVÁ, *Domov jako místo*, In Svobodová, Hana (ed.), *Krajina jako domov*, 1.vyd., Žďár nad Sázavou: IMPRESO, 1996, s. 1–7, s. 1.

⁴ J. ORTOVÁ, *Krajina jako domov*, In Svobodová, Hana (ed.), *Krajina jako domov*, 1.vyd., Žďár nad Sázavou: IMPRESO, 1996, s. 53–57, s. 55.

⁵ I. MÍCHAL, *Znovu k náplni péče o životní prostředí*, In Svobodová, Hana (ed.), *Krajina jako domov*, 1.vyd., Žďár nad Sázavou: IMPRESO, 1996, s. 49–53, s. 51.

⁶ A. HYNEK, *Mentální mapy kulturní krajiny*, In Svobodová, Hana (ed.), *Krajina jako domov*, 1.vyd., Žďár nad Sázavou: IMPRESO, 1996, s. 7–17, s. 7.

⁷ R. KVĚT, J. ŠMAJS, „Člověk a kulturní krajina“, In Svobodová, Hana (ed.), *Krajina jako domov*, 1.vyd., Žďár nad Sázavou: IMPRESO, 1996, s. 75–85, s. 77.

několika kategorií, přičemž jsem některé z nich vzhledem k jejich povaze zařadila do více kategorií a pro některé jsem musela vytvořit kategorie speciální. Odpovědi na první část otázky, tedy na to, co mají respondenti na jižních Čechách nejraději, jsem rozdělila do následujících kategorií: 1. příroda (88%¹),² 2. kvalita životního prostředí (9%),³ 3. klidný životní styl (8%),⁴ 4. „paměť“ jižních Čech (14%),⁵ 5. komunální politika jižních Čech (1%), 6. hospodářská prosperita kraje opřená o tradiční obory (1%), 7. množství vzdělávacích institucí (1%), 8. recese (1%),⁶ 9. lidé (1%) a 10. „extrémní“ a neutrální odpovědi (5%).⁷ 2% respondentů na tuto první část otázky neodpověděla. Kategorie, do kterých jsem rozdělila odpovědi na to, co mají respondenti na jižních Čechách rádi nejméně, jsou: 11. nedostatek pracovních příležitostí (19%),⁸ 12. nízká hospodářská prosperita kraje (20%),⁹ 13. narušení kraje průmyslem (14%),¹⁰ 14. negativa spojená s přírodními podmínkami (10%),¹¹ 15. obtíže spojené s dopravou (4%),¹² 16. negativní důsledky turismu a vandalismus (8%),¹³ 17. regionální politika (3%), 18. uzavřenost lidí (1%), 19. města (1%), 20. kulturní vyžití (1%) a 21. „extrémní“ a neutrální odpovědi (13%).¹⁴ Na tuto část otázky neodpovědělo 22% respondentů.

¹ Procentuální údaje uvedené v závorkách u jednotlivých kategorií znázorňují celkové procentuální zastoupení odpovědí respondentů v dané kategorii. V následujících poznámkách dále uvádím příklady odpovědí, které reprezentují konkrétní početnější kategorie. V závorkách jsou čísla respondentů.

² Př.: „*Nejraději mám pěknou krajinu (rybníky)*.“ (4), „*přírodu, rybníky, lesy*“ (20), „*přírodu*“ (44), „*Šumavu*“ (69), „*zadumanou Stehlíkovskou krajinu plnou stříbrnopěných rybníků*“ (96).

³ Př.: „*kulturní památky, čisté prostředí*“ (9), „*čistota ovzduší, přír. krásy*“ (66).

⁴ Př.: „*prostředí, příroda, klid*“ (38), „*přírodu, klid, menší soustředění obyv., kultur. památky*“ (70), „*klidné prostředí, příroda*“ (88).

⁵ „Paměti“ krajiny zde míním to, co se nějakým způsobem vztahuje k historii, ať už se to týká samotného vývoje kraje k minulosti či tradic a hmotných památek. Př.: „*kulturní památky, čisté prostředí*“ (9), „*příroda, historie*“ (37), „*přírodu, klid, menší soustředění obyv., kultur. Památky*“ (70).

⁶ Do této kategorie jsem zařadila pouze následující odpověď studujícího rodáka mezi 15–19 lety: „*moji postel*“ (35).

⁷ Př.: „*vše*“ (2), „*Jižní Čechy jsou nejkrásnější*.“ (29), „*Území J. Č. je natolik rozlehlé a různorodé, že specifikaci neumím popsat*.“ (95).

⁸ Př.: „*málo pracovních příležitostí*“ (3), „*málo pracovních příležitostí, vysoké ceny v regionu*“ (41), „*velká nezaměstnanost, v létě mnoho neukázněných turistů, jaderná elektrárna Temelín*“ (59).

⁹ Př.: „*Temelín, nedostatek práce, drahé zboží a vysoké poplatky (voda, elektřina)*“ (16), „*nejnižší platy a nejdražší elektřina*“ (52), „*nízké platy, špatné odměňování*“ (66), „*chudý kraj*“ (76).

¹⁰ Zde je krom jedné odpovědi vztahovaly všechny ostatní k Temelínu. Př.: „*továrny*“ (36), „*Temelín*“ (87).

¹¹ Př.: „*komáry*“ (21), „*mlhy*“ (31), „*Chybí tu hory*.“ (62), „*Není tu moře*.“ (78).

¹² Př.: „*špatné komunikace a nízké platy*“ (47), „*zbytečný provoz nákladních aut, dát na ČD*“ (83).

¹³ Př.: „*přívál turistů*“ (12), „*Nejméně rád mám zahraniční turisty, vandaly, jadernou elektrárnu Temelín*.“ (48).

¹⁴ Př.: „*nic*“ (1), „*Nevím, co bych neměla ráda*.“ (6), „*Jsem spokojená*.“ (27), „*Nedá se říci, že by se mi něco nelíbilo*.“ (100).

Co se tedy týče pozitivních charakteristik jižních Čech, uváděli respondenti nejčastěji přírodu. Buď jako celkový fenomén nebo nějaké její konkrétní složky, hlavně rybníky a lesy. Někteří respondenti ji reflektovali emocionálněji, např. jako místo pro poklidné procházky.¹ V menší míře oceňovali i kvalitu životního prostředí, klidný životní styl a „paměť“ jižních Čech, jejich historie a památek.

Jihočeský kraj je opravdu krajem, v němž je životní prostředí v rámci České republiky jedno z nejméně poškozených. Třetinu jižních Čech pokrývají rozsáhlé lesy. I vodní plochy zabírají v porovnání s ostatními kraji republiky velkou plochu kraje (4%). Nejen díky přírodě, ale i díky množství kulturních památek má Jihočeský kraj spíše rekreační charakter.²

Klidný charakter jižních Čech má zajisté své kořeny i v nízké hustotě zalidnění a ve velkém počtu malých obcí a z toho plynoucí rozptýlené sídelní struktuře.³

Za největší nedostatek považovali respondenti hospodářskou situaci. Přestože podle nich lidé v jižních Čechách nevydělávají příliš, je tam oproti ostatním oblastem dražší zboží a vyšší poplatky. Tíživě na lidi dopadá i nefungující pracovní trh. S příznivým ohlasem se u obyvatel Lomnice nad Lužnicí nesetkala ani výstavba Temelína.

Stížnosti na hospodářskou situaci kraje mohou mít co dočinění s jeho zemědělskou tradicí. Průmysl, který je zde zaměřen především na průmysl zpracovatelský, nepatří v rámci ČR k nejvýznamnějším. I podíl obyvatel pracujících v terciární sféře je pod celorepublikovým průměrem.⁴

Svým rozsahem patří k výrazným sociálním jevům i pohyb obyvatel za prací (zhruba 40%). Odráží se v něm především rozpor mezi koncentrací pracovních míst do center a historicky vzniklá struktura osídlení. Skutečnost, že v posledních letech rostou v jižních Čechách průměrné mzdy absolutně i relativně pomaleji než v České republice a že jsou tyto mzdy nižší než je průměr pro Českou republiku, opravňuje stížnosti respondentů na nízké platy⁵.

I zmiňovaná dopravní obslužnost a špatný stav komunikací jsou skutečným nedostatkem kraje⁶.

---

¹ Př.: „rybníky, lesy, procházky, kouzlo jednotlivých míst“ (26).

² http://www.cbudejovice.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje, 13. 11. 2005.

³ Tamt.

⁴ [http://www.cbudejovice.czso.cz/x/edicniplan.nsf/t/08002A6B5C/\\$File/31050505.pdf](http://www.cbudejovice.czso.cz/x/edicniplan.nsf/t/08002A6B5C/$File/31050505.pdf), 1. 2. 2006.

⁵ [http://www.cbudejovice.czso.cz/x/edicniplan.nsf/t/080028BC94/\\$File/31050504.pdf](http://www.cbudejovice.czso.cz/x/edicniplan.nsf/t/080028BC94/$File/31050504.pdf), 1. 2. 2006.

⁶ [http://www.cbudejovice.czso.cz/x/edicniplan.nsf/t/08002A6B5C/\\$File/31050505.pdf](http://www.cbudejovice.czso.cz/x/edicniplan.nsf/t/08002A6B5C/$File/31050505.pdf), 1. 2. 2006.

Co se týče jaderné elektrárny Temelín, nejsou obyvatelé Lomnice nad Lužnicí jedinými Jihočechy, kteří vnímají její přítomnost rušivě. Podobným postojem se vyznačují i obyvatelé vysídlené obce Křtěnov.¹

Tab. č. 1: Region a emoce:

Kategorie	R/P	Od.	Pohlaví	Od.	Věk	Od.	Vzdělání	Od.			
1 (88 od.)	Rodáci	48	Ženy	27	15–19 let	3	ZŠ	2			
							vyučena	1			
					20–35 let	7	vyučena	1			
							s maturitou	2			
							vyšší	1			
							VŠ	3			
					36–55 let	9	vyučena	3			
							s maturitou	4			
							VŠ	2			
					56–70 let	4	ZŠ	1			
							vyučena	1			
							s maturitou	1			
							vyšší	1			
					70 a více let	4	ZŠ	1			
	vyučena	1									
	s maturitou	2									
	Muži	21	15–19 let	2	ZŠ	2					
					20–35 let	10	ZŠ	1			
			s maturitou	8							
			VŠ	1							
			36–55 let	6	vyučen	1					
s maturitou					3						
VŠ					2						
56–70 let			3	vyučen	1						
				VŠ	2						
Přistěhovalí			40	Ženy	18	20–35 let	4	s maturitou	4		
	36–55 let	6						s maturitou	3		
						VŠ	3				
						56–70 let	5	ZŠ	1		
	s maturitou	2									
	vyšší	1									
	VŠ	1									
	70 a více let	3				vyučena	3				
						Muži	22	20–35 let	3	vyučen	1
										s maturitou	1
VŠ	1										

¹ M. MYSLIVCOVÁ, *Co je to domov? : k analýze fenoménu domova u tří generací vysídlenců z obce Křtěnov u jaderné elektrárny Temelín* (Bakalářská práce), Praha: 2005, s. 126.

					36–55 let	11	vyučen	5		
							s maturitou	1		
							vyšší	1		
							VŠ	4		
					56–70 let	4	vyučen	2		
							s maturitou	1		
							vyšší	1		
					70 a více let	4	vyučen	3		
							vyšší	1		
2 (9 od.)	Rodáci	4	Ženy	2	15–19 let	1	ZŠ	1		
					20–35 let	1	s maturitou	1		
				Muži	2	20–35 let	2	s maturitou	2	
	Přistěhovalí	5	Ženy	3	20–35 let	1	s maturitou	1		
					36–55 let	2	s maturitou	1		
					Muži	2	36–55 let	1	s maturitou	1
				70 a více let			1	vyučen	1	
3 (8 od.)	Rodáci	4	Ženy	2	36–55 let	1	VŠ	1		
							56–70 let	1	vyšší	1
					Muži	2	20–35 let	1	s maturitou	1
	Přistěhovalí	4	Ženy	2	36–55 let	1	s maturitou	1		
							20–35 let	1	s maturitou	1
					Muži	2	70 a více let	1	vyučena	1
				36–55 let			2	s maturitou	1	
						VŠ	1			
4 (14 od.)	Rodáci	8	Ženy	4	15–19 let	1	ZŠ	1		
							20–35 let	2	s maturitou	1
									vyšší	1
					Muži	4	36–55 let	1	VŠ	1
							15–19 let	1	ZŠ	1
							20–35 let	2	s maturitou	1
							VŠ	1		
							36–55 let	1	s maturitou	1
	Přistěhovalí	6	Ženy	3	36–55 let	1	VŠ	1		
							56–70 let	1	s maturitou	1
							70 a více let	1	ZŠ	1
				Muži	3	36–55 let	2	vyučen	1	
								vyšší	1	
						70 a více let	1	vyučen	1	
5 (1 od.)	Přistěhovalí	1	Muži	1	70 a více let	1	vyšší	1		
6 (1 od.)	Přistěhovalí	1	Ženy	1	70 a více let	1	ZŠ	1		
7 (1 od.)	Přistěhovalí	1	Ženy	1	70 a více let	1	ZŠ	1		
8 (1 od.)	Rodáci	1	Muži	1	15–19 let	1	ZŠ	1		
9 (1 od.)	Rodáci	1	Muži	1	36–55 let	1	s maturitou	1		
10 (5 od.)	Rodáci	2	Ženy	2	15–19 let	1	ZŠ	1		
							70 a více let	1	vyučena	1
	Přistěhovalí	3	Ženy	1	36–55 let	1	s maturitou	1		
			Muži	2	56–70 let	2	vyučen	1		

							s maturitou	1		
Neuvedeno (+) (2 od.)	Rodáci	1	Ženy	1	20–35 let	1	s maturitou	1		
	Přistěhovalí	1	Ženy	1	56–70 let	1	vyučena	1		
11 (19 od.)	Rodáci	14	Ženy	9	15–19 let	1	ZŠ	1		
					20–35 let	3	s maturitou	1		
							vyšší	1		
							VŠ	1		
					36–55 let	4	vyučen	1		
							s maturitou	2		
	VŠ	1								
	56–70 let	1	vyšší	1						
	Muži	5	15–19 let	1	ZŠ	1				
			20–35 let	3	s maturitou	3				
			56–70 let	1	VŠ	1				
Přistěhovalí			5	Ženy	2	20–35 let	2	s maturitou	2	
	Muži	3		36–55 let	2	vyučen	1			
				s maturitou	1					
70 a více let	1	vyučen	1							
12 (20 od.)	Rodáci	9	Ženy	4	20–35 let	1	VŠ	1		
					36–55 let	2	vyučena	1		
							s maturitou	1		
					56–70 let	1	vyšší	1		
					Muži	5	20–35 let	1	s maturitou	1
							36–55 let	4	s maturitou	2
	VŠ	2								
	Přistěhovalí	11	Ženy	6	36–55 let	4	s maturitou	2		
					VŠ	2				
					56–70 let	1	s maturitou	1		
			70 a více let	1	vyučena	1				
Muži			5	36–55 let	3	vyučen	2			
	vyšší	1								
	56–70 let	1		vyšší	1					
70 a více let	1	vyučen	1							
13 (14 od.)	Rodáci	9	Ženy	5	36–55 let	3	vyučen	1		
							s maturitou	2		
					56–70 let	2	ZŠ	1		
							vyšší	1		
					Muži	4	15–19 let	1	ZŠ	1
							20–35 let	2	ZŠ	1
	36–55 let	1	s maturitou	1						
			s maturitou	1						
	Přistěhovalí	5	Ženy	3	20–35 let	2	s maturitou	2		
					56–70 let	1	s maturitou	1		
Muži			2	36–55 let	1	VŠ	1			
				56–70 let	1	vyšší	1			
14 (10 od.)	Rodáci	4	Ženy	3	36–55 let	1	s maturitou	1		
					70 a více let	2	s maturitou	2		

			Muži	1	20–35 let	1	s maturitou	1						
	Přistěhovalí	6	Ženy	4	36–55 let	2	s maturitou	1						
							VŠ	1						
							ZŠ	1						
					vyšší	1								
					Muži	2	20–35 let	1	s maturitou	1				
							36–55 let	1	s maturitou	1				
15 (4 od.)	Rodáci	1	Muži	1	36–55 let	1	s maturitou	1						
	Přistěhovalí	3	Ženy	1	36–55 let	1	s maturitou	1						
Muži			2	36–55 let	1	VŠ	1							
16 (8 od.)	Rodáci	5	Ženy	2	20–35 let	1	VŠ	1						
								70 a více let	1	vyučen	1			
								Muži	3	20–35 let	1	s maturitou	1	
								36–55 let	1	s maturitou	1			
								56–70 let	1	VŠ	1			
		Přistěhovalí	3	Ženy	3	20–35 let	1	s maturitou	1					
								56–70 let	1	VŠ	1			
								70 a více let	1	ZŠ	1			
17 (3 od.)	Rodáci	2	Ženy	1	36–55 let	1	vyučena	1						
						Muži	1	15–19 let	1	ZŠ	1			
	Přistěhovalí	1	Muži	1	36–55 let	1	VŠ	1						
18 (1 od.)	Rodáci	1	Ženy	1	36–55 let	1	vyučena	1						
19 (1 od.)	Rodáci	1	Muži	1	20–35 let	1	s maturitou	1						
20 (1 od.)	Rodáci	1	Ženy	1	20–35 let	1	s maturitou	1						
21 (13 od.)	Rodáci	8	Ženy	6	15–19 let	2	ZŠ	2						
								20–35 let	1	s maturitou	1			
								36–55 let	1	VŠ	1			
								70 a více let	2	ZŠ	1			
									vyučena	1				
						Muži	2	15–19 let	1	ZŠ	1			
									20–35 let	1	VŠ	1		
		Přistěhovalí	5	Ženy	2	20–35 let	1	s maturitou	1					
								70 a více let	1	vyučena	1			
					Muži	3	20–35 let	1	VŠ	1				
								36–55 let	1	VŠ	1			
						70 a více let	1	vyšší	1					
Neuvedeno (-) (22 od.)	Rodáci	11	Ženy	7	15–19 let	1	vyučena	1						
								20–35 let	4	vyučena	1			
											s maturitou	2		
											VŠ	1		
											56–70 let	2	vyučena	1
											s maturitou	1		
						Muži	4	20–35 let	2	s maturitou	2			
									36–55 let	1	vyučen	1		
									56–70 let	1	vyučen	1		
	Přistěhovalí	11	Ženy	3	56–70 let	2	vyučena	1						
									s maturitou	1				

				70 a více let	1	vyučena	1	
			Muži	8	20–35 let	1	vyučen	1
					36–55 let	1	vyučen	1
					56–70 let	5	vyučen	3
							s maturitou	2
					70 a více let	1	vyučen	1

Vysvětlivky: R/P = rodáci / přistěhovalí, od. = odpovědi.

Stejně jako rodáci (87%), tak i přistěhovalí (89%) si nejvíce cenili přírodních krás. Rozdíly v jejich odpovědích nebyly nikterak propastné ani v další nejčastěji uváděné kategorii – „paměti“ jižních Čech (rodáci (15%), přistěhovalí (13%)). Rodáci však méně než přistěhovalí chválili kvalitu životního prostředí a klidný životní styl (obojí u rodáků po 7% a u přistěhovalých po 11%).

I ženy (87%) a muži (90%) hodnotili jako nejlepší na jižních Čechách přírodu. Zastoupení jednotlivých charakteristik kraje se v jejich odpovědích také příliš výrazně nelišilo. „Paměť“ jižních Čech uvedlo 15% mužů oproti 13% žen a kvalitu životního prostředí a klidný životní styl v obou případech 10% žen oproti 8% mužů.

Jak tedy vidíme, rodáctví či přistěhovalectví a pohlaví nemělo u této otázky na respondenty příliš velký dopad. V odpovědích dotazovaných různého věku už byly odlišnosti viditelnější. Sice i zde uváděli lidé všech věkových skupin nejčastěji přírodu, ale již s větším odstupem. Zatímco největší důraz na přírodu jako pozitivum jižních Čech kladou lidé ve věku 36–55 let, cení si ji mladí ve věku 15–19 let nejméně (15–19 let (63%), 20–35 let (89%), 36–55 let (97%), 56–70 let (84%), 70 a více let (85%)).

Rovněž zastoupení ostatních kategorií není u jednotlivých věkových skupin jednoznačné. Je zajímavé, že „paměť“ jižních Čech hraje největší roli u lidí od 15–19 let a nejmenší u lidí od 56–70 let (15–19 let (25%), 20–35 let (15%), 36–55 let (15%), 56–70 let (5%), 70 a více let (15%)). Kvalitu životního prostředí oceňuje spíše mladší generace respondentů (15–19 let (13%), 20–35 let (15%), 36–55 let (9%), 56–70 let (0%), 70 a více let (8%)), naopak klidný životní styl střední a starší (15–19 let (0%), 20–35 let (7%), 36–55 let (12%), 56–70 let (11%), 70 a více let (8%)).

I vzdělání mělo na odpovědi respondentů větší vliv než rodáctví či přistěhovalectví a pohlaví. Spolu s vyšším dosaženým stupněm vzdělání se

v odpovědích respondentů objevovala více příroda, a to dokonce na vrcholu vzdělanostního žebříčku ve všech odpovědích (se ZŠ (67%), vyučení (88%), s maturitou (87%), s vyšším vzděláním (100%), s VŠ (100%)). Odkazy na „paměť jižních Čech“ obsahovaly nejvíce odpovědi lidí se ZŠ a vyšším vzděláním, krom u lidí s maturitou to byla ve všech vzdělanostních skupinách druhá nejpočetnější kategorie (se ZŠ (25%), vyučení (8%), s maturitou (11%), s vyšším vzděláním (33%), s VŠ (16%)). Lidé s maturitou si zase oproti ostatním více cenili kvality životního prostředí (se ZŠ (8%), vyučení (4%), s maturitou (14%), s vyšším vzděláním (0%), s VŠ (5%)) a spolu s lidmi s vyšším vzděláním i klidného životního stylu (se ZŠ (0%), vyučení (4%), s maturitou (14%), s vyšším vzděláním (17%), s VŠ (10%)).

Jak tedy ukazují odpovědi, hrálo největší roli na odpovědi respondentů vzdělání, popř. věk. Avšak to nemění nic na tom, že respondenti ze všech skupin podle různých respondentových charakteristik hodnotili na jižních Čechách nejpozitivněji přírodu.

U odpovědí týkajících se nedostatků jižních Čech jsou již rozdíly v odpovědích rodáků a přistěhovalých patrnější než u těch týkajících se jejich kladů. Zatímco rodáci kritizují především nedostatek pracovních příležitostí (rodáci (25%), přistěhovalí (11%)), vadí přistěhovalým skoro stejně nízká hospodářská prosperita kraje (rodáci (16%), přistěhovalí (24%)). Více než přistěhovalí odsuzují rodáci Temelín (rodáci (16%), přistěhovalí (11%)) a méně než oni si stěžují na negativa spojená s přírodními podmínkami (rodáci (7%), přistěhovalí (13%)).

I u mužů a žen se pořadí nejpočetněji zastoupených kategorií liší. Ženy si stěžují nejvíce na nedostatek pracovních příležitostí (21%)¹ a teprve poté na nízkou hospodářskou prosperitu kraje (19%), narušení kraje průmyslem (15%) a na negativa spojená s přírodními podmínkami (13%). Mužů se oproti tomu v negativním smyslu nejvíce dotýká nízká hospodářská prosperita kraje (21%) a poté až nedostatek pracovních příležitostí (17%) spolu s narušením kraje průmyslem (13%).

Mladší generace si oproti starším stěžují především na nedostatek pracovních příležitostí (15–19 let (25%), 20–35 let (30%), 36–55 let (18%), 56–70 let (11%), 70

---

¹ Údaje statistického úřadu za roky 2000–2004 ukazují v porovnání s muži na nižší počet ekonomicky aktivních žen a na jejich vyšší nezaměstnanost.
[http://www.cbudejovice.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/t/080028BC94/\\$File/31050504.pdf](http://www.cbudejovice.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/t/080028BC94/$File/31050504.pdf), 1. 2. 2006.

a více let (8%)), střední a starší zase na hospodářskou prosperitu (15–19 let (0%), 20–35 let (7%), 36–55 let (39%), 56–70 let (16%), 70 a více let (15%)). Nefungující pracovní trh se, lze-li tak usoudit z odpovědí, dotýká nejvíce lidí od 20–35 let¹ a nízké platy, vysoké ceny a poplatky lidí od 36–55 let. Narušení kraje průmyslem negativně hodnotí všechny věkové skupiny krom, což je zajímavé, lidí nad 70 let (15–19 let (13%), 20–35 let (15%), 36–55 let (15%), 56–70 let (21%), 70 a více let (0%)). Střední a starší generace kritizuje také častěji negativa spojená s přírodními podmínkami (15–19 let (0%), 20–35 let (7%), 36–55 let (12%), 56–70 let (11%), 70 a více let (15%)). Lidé od 36–55 let si jako jediní stěžují i na obtíže spojené s dopravou (12%). U informátorů od 20–35 let a u starší generace se naproti tomu významněji objevuje kritika turismu a vandalismu (15–19 let (0%), 20–35 let (11%), 36–55 let (3%), 56–70 let (11%), 70 a více let (15%)). Odpovědi lidí z krajních věkových skupin také často spadaly do „extrémních“ a neutrálních (15–19 let (38%), 70 a více let (31%)).

Co se týče vzdělání, jsou lidé se ZŠ jedinou skupinou, kterou nejvíce trápí to, že se v jižních Čechách nachází Temelín (tedy po uvádění „extrémních“ a neutrálních odpovědích (33%); se ZŠ (25%), vyučení (4%), s maturitou (19%), s vyšším vzděláním (33%), s VŠ (5%)). Na rozdíl od ostatních vzdělanostních skupin je - soudě podle odpovědí - netrápí hospodářská prosperita kraje, té si všímají především lidé s vyšším dosaženým vzděláním (se ZŠ (0%), vyučení (19%), s maturitou (19%), s vyšším vzděláním (50%), s VŠ (26%)). S neuspokojivými pracovními příležitostmi se potýkají obzvláště informátoři s maturitou a s vyšším vzděláním (se ZŠ (17%), vyučení (12%), s maturitou (24%), s vyšším vzděláním (33%), s VŠ (16%)). Ti také častěji kritizují negativa spojená s přírodními podmínkami (s maturitou (19%), s vyšším vzděláním (17%)). Lidé s VŠ si zase oproti ostatním více stěžují na negativní důsledky turismu (16%) a spolu s lidmi se ZŠ měli u této otázky větší sklon k „extrémním“ a neutrálním odpovědím (se ZŠ (33%), s VŠ (21%)).

Srovnám-li pozitivně a negativně hodnocené fenomény lokality a regionu, zdá se, že respondenti (jak jsem již naznačila v prvním odstavci) měli opravdu tendenci pohlížet na jižní Čechy skrze samotné město a jeho okolí, tedy s větším

---

¹ Jak dokazují samotné odpovědi informátorů po místě zaměstnání, pracuje v této věkové kategorii v samotném městě relativně nejméně ekonomicky aktivních obyvatel. Většina z nich musí za práci dojíždět. Nespokojenost s možností najít si práci v místě bydliště může přispívat k jejich vyšší nespokojenosti s pracovními příležitostmi v jižních Čechách.

přihlédnutím k oblasti, v níž tráví převážnou část svého každodenního života.¹ Jen ojediněle uváděli fenomény, které by se vůbec nevztahovaly k městu a jeho blízkému okolí.

Z analýzy dat dále vyplývá, že vztah k regionu může nabývat emocionální rozměr. Jelikož se však výzkum soustředil pouze na klady a zápory příslušného teritoriálního celku, může podložit tvrzení J. Ortové o hodnotách, které prostředí získává ve vztahu k člověku, jen z části; přítomnost neutrálních a ambivalentních hodnot nepotvrzuje, ale ani nevyvrací. Odpovědi také naznačují oprávněnost stanoviska A. Hynka. Postoj k regionu se nejeví jako jeho pouhá reflexe, v mém případě ho ovlivňuje přinejmenším věk a vzdělání dotazovaného.

4.9 Lomnice nad Lužnicí v komparativní perspektivě

Jelikož se identita na lokální a regionální úrovni často formuje na základě komparace s okolím, je při její interpretaci třeba přihlédnout i ke konceptu *my – oni*.² Jinými slovy, vlastní identitu hledáme mj. i na základě srovnávání sebe sama s jinými.³

Naše představy o „druhých“ pramení do jisté míry z našich osobních zkušeností, nemálo se však na nich podepisují i obecně přijímané stereotypy, zvláště v případě „druhých“, se kterými přicházíme do osobního kontaktu zřídka nebo nikdy. Zde bychom měli definovat pojem stereotyp. Sociálním stereotypem se míní ustrnulé představy ve vědomí lidí, které se týkají osobnostních rysů nebo tělesných charakteristik a které obvykle přejímáme z jiných zdrojů, než je naše vlastní sociální zkušenost. Přejímáme je především od rodiny, nejbližšího sociálního okolí, nějaké autority a médií. Nemalý podíl na jejich vytváření má i veřejné mínění. Stereotypy tvoří rámec, jenž reguluje naše vnímání, uvažování a hodnocení nových jevů. Jejich charakter je spíše iracionální. Jak jsem zmínila výše, můžeme takové stereotypy přejímat ve vztahu ke členům „jiných“ skupin, zde

---

¹ Tento fakt potvrzuje např. odpověď vysokoškolsky vzdělané přistěhované ženy ve věku 36–55 let, která si stěhovala na nepřítomnost hor v jižních Čechách.

² J. PARGAČ, M. TOMANDL, „Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí“, In TOMANDL MILOŠ (ed.), *Studia Ethnographica X, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica* 3. 1. vyd., Praha: Karolinum, 2000, s. 57–70, s. 58.

³ L. KLUSÁKOVÁ, „Předmluva. Stereotyp nebo obraz druhého?“, In KLUSÁKOVÁ, LUŽA (ed.), *Obraz druhého v historické perspektivě*, 1. vyd., Praha: Karolinum, 1997, s. 7–10, s. 7.

hovoříme o heterostereotypech, můžeme je však také přejímat ve vztahu k sobě samým či ke členům vlastní skupiny, takové stereotypy se pak označují za autostereotypy. Heterostereotypy často nabývají negativních konotací.¹

Přítomnost stereotypů v našem vnímání je jistě nepopíratelná, avšak představy o určitých skupinách lidí mohou vycházet i z reflexe existujících diferencí. Někteří vědci zastávají názor, že člověka formuje krajina, ve které žije. Mezi ně patří i filozof Josef Šmajš a přírodovědec Radan Květ, kteří se domnívají, že krajina spoluvytváří lidskou osobnostní strukturu a identitu.²

Jihočeský kraj se jeví natolik odlišný, že byli (i jsou) autoři, kteří se snažili specifikovat typickou povahu jeho obyvatel. Otázce české národní povahy se do hloubky věnoval již na počátku minulého století sociolog Emanuel Chalupný. Z vlastností výjimečných jedinců odvodil vlastnosti krajů. Typ jihočeský pak charakterizoval sklonem k zadumanosti, hloubavosti, mystice a tíhnutím k prostotě a velkým liniím.³ I podle historika Miroslava Novotného existuje specifická mentalita Jihočeňů, do níž se promítá duch kraje spolu se společenskými a kulturními aspekty. Jako typické rysy jihočešství vidí Novotný vyrovnanost, hloubavost a trvalou zakotvenost v půdě rodného kraje.⁴

To, jaké představy se v myslích místních občanů vynořují ve spojitosti s obyvateli města samotného či obyvateli jiných měst, jsem zkoumala na následujících osmi městech: Lomnici nad Lužnicí, Jindřichově Hradci, Českých Budějovicích, Táboře, Praze, Plzni, Ústí nad Labem a Brně.⁵ Pro táž města jsem se zajímala i o symboly,

---

¹ Srov. H. MAŘÍKOVÁ, M. PETRUSEK, A. VODÁKOVÁ A KOL., *Velký sociologický slovník, II. svazek*, 1. vyd., Praha: Karolinum, 1996, s. 1229–30.

P. Hartl, H. Hartlová, *Psychologický slovník*, 1. vyd., Praha: Portál, 2000, s. 564.

² R. KVĚT, J. ŠMAJS, „Člověk a kulturní krajina“, In Svobodová, Hana (ed.), *Krajina jako domov*, 1. vyd., Žďár nad Sázavou: IMPRESO, 1996, s. 75–85, s. 75.

S tím, že krajina ovlivňuje vlastnosti lidí, souhlasí i geolog Václav Cílek. Každý kraj je podle něj poněkud odlišný a vytváří trochu jiné lidi. Čechy shledává za velmi rozmanité. Vidí je jako bohatou směsicí krajů, povah, přístupů k životu a spiritualit.

V. CÍLEK, *Krajiny vnitřní a vnější. Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*, 2. vyd., Praha: Dokořán, 2005, s. 80.

³ E. CHALUPNÝ, *Národní povaha česká*, Praha: Náklad vlastní, 1907, s. 43.

⁴ M. NOVOTNÝ, „Genius loci jižních Čech jako významná inspirace umění a vědy“, In RENÖCKL, HELMUT, MACHULA, TOMÁŠ (eds.), *Region budoucnosti. Jižní Čechy – střední Evropa: dimenze lidsky důstojného regionálního rozvoje*, 1. vyd., České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2004, s. 177–183, s. 179.

⁵ Tato města jsem zvolila především z důvodu jejich transparentnosti. Předpokládala jsem, že je více či méně budou znát všichni respondenti. Vybraná města leží v různých místech České republiky, avšak hlavně v jižních Čechách. Domnívala jsem se, že větší množství měst právě z jižních Čech umožní v komparaci s těmi ostatními snáze nahlédnout regionální povědomí respondentů (v případě, že existuje).

se kterými si je respondenti spojují.¹ Tyto symboly většinou respondenti pojímali jako rysy, které jsou podle nich pro příslušné město typické a kterými je to město jedinečné či významné v určité sféře (architektuře, hospodářství, kultuře, historii...). Příležitostně jim rozuměli i jako rysům pramenícím z osobního života (rodiště, studia,...).

Někteří dotazovaní si ohledně typických obyvatel měst nebyli jisti (14%). Nevěděli, nedokázali posoudit nebo žádné takové obyvatele neznali. Ve větší míře mezi nimi byli zastoupeni muži mezi 20–35 lety a ženy nad 70 let, také vyučení (27%).

Stejně procento respondentů (14%) žádné odlišnosti nevidělo. Pokud přeci jen mezi obyvateli výše uvedených měst nějaké existují, tak jsou podle nich způsobené odlišnými životními podmínkami.² Tento názor zastávaly hlavně ženy mezi 20–35 lety a muži mezi 15–19 lety, lidé s vyšším vzděláním (17%),³ se ZŠ (17%) a vyučení (15%).

Lidé žijící v různých částech naší republiky se také především podle mužů i žen mezi 20–55 lety mohou obecně lišit nářečím či životním stylem. Životní styl člověka z maloměsta se často liší od životního stylu člověka z města velkého (8% respondentů).⁴

Těch, kteří se pak konkrétně vyjadřovali k charakteristikám typických obyvatel jednotlivých měst, nebylo mnoho, navíc se jejich množství u jednotlivých měst různilo. Největší množství ohlasů zaznamenalo samotné město (53%) a také hlavní město republiky (43%), nejmenší naopak Plzeň (18%) a Ústí nad Labem (10%).⁵ Je tedy nutné přihlížet k následujícím závěrům kritičtěji, jelikož množství odpovědí snižuje jejich reprezentativnost.

Někteří respondenti se při svých soudech odvolávají na vlastní zkušenost. Tento fakt se odráží i ve výše zmíněném nerovnoměrném množství komentářů u

---

¹ Na otázku o typických obyvatelích měst neodpovědělo 13% respondentů, převážně starší generace a nižšího vzdělání. K otázce po symbolech se nevyjádřila 4%. Řada respondentů se také vyslovila pouze k některým městům.

² Příklad: „Všude je chleba o dvou kůrkách.“ (10), „Všude žijí lidé, mají svoje malé i velké starosti a problémy.“ (22), „Nemyslím, že by takoví existovali.“ (43) a „Všichni jsou v jádru dobří, ale dle u nich stávajících možností se přizpůsobují!!!“ (73).

³ Míním tím, že je zde zastoupeno 17% respondentů ze vzorku, kteří mají vyšší vzdělání, ne, že 17% těch, kteří zastávají tento názor, má vyšší vzdělání. Obdobně postupují i dále.

⁴ Příklad: „Obyvatelé malých měst se znají.“ (9), „Určitě způsobem života.“ (20) a „přízvukem a nářečím“ (40).

⁵ Zde beru v úvahu jenom respondenty, kteří se k charakteristice konkrétního města vyjádřili, a to jinak než, že neví či nemohou posoudit. U Jindřichova Hradce se vyslovilo 29% respondentů, u Českých Budějovic 32%, u Tábora 21% a u Brna 26%.

jednotlivých měst. Největší možnost čerpat z vlastní zkušenosti měli respondenti samozřejmě při charakterizování obyvatel města samotného. Je nasnadě, že např. s obyvateli Ústí nad Labem a Plzně přicházejí obyvatelé Lomnice nad Lužnicí do kontaktů nejméně, a to jak do osobních, tak zprostředkovaných (např. médií). České Budějovice a Jindřichův Hradec se pak nacházejí v bližším okolí města. Někteří respondenti v nich pracují či studují. Dojíždějí do nich za různými službami (př. zájmovými kroužky, nákupními středisky). Praha a Brno jsou dvěma největšími městy České republiky. Ačkoli jsou obě od Lomnice nad Lužnicí vzdálená, připomínají se respondentům díky svému významu často nepřímou cestou, zejména Praha. Zde se připravuje živná půda pro různé rozšířenější stereotypy.

V soudech o typických obyvatelích měst vyzdvihovali respondenti nejenom charakterové rysy, ale například i rysy vztahující se k historii (hlavně u Tábora), k ekonomické situaci či velikosti města. Jak jsem se již zmínila, i škála fenoménů, které respondenti viděli jako symboly daných měst, byla široká.

Jak by se dalo očekávat, vyznačovaly se symboly vztahující se k Lomnici nad Lužnicí určitou specifičností. Pro 21% respondentů jimi byly domov, rodiště či bydliště (21%).¹ Takto se vyslovovali především rodáci (24%, 18% přistěhovalých), a z nich hlavně ženy. Domov je symbol Lomnice především pro lidi mezi 20–35 lety a s vyšším vzděláním (s maturitou (27%), s vyšším vzděláním (33%), s VŠ (21%)). Dalším specifickým fenoménem, k němuž se respondenti vztahovali, byla rodina a přátelé (7%).

Nejčastěji však bylo tím nejdůležitějším rysem Lomnice nad Lužnicí přírodní prostředí, obzvláště rybníky (34%).² O rybnících mluvily spíše ženy (37%, muži (31%)), jak z řad rodáků, tak z řad přistěhovalých. Přistěhovalých však bylo celkově více (38%, rodáci (31%)).

Podstatným rysem Lomnice nad Lužnicí je i její náměstí včetně jemu dominující radnice (22%),³ popř. sakrální stavby (9%).⁴ O obojím se zmiňují více rodáci, o prvním spíše respondenti z mladší generace (z respondentů mezi 15–19 lety dokonce 50%), o druhém spíše starší ženy.

Opomenuty nezůstaly ani různé podniky, které ve městě stojí (6%), klid (4%) či historie města (4%).

¹ Př.: „rodné město“ (15) a „domov“ (52).

² Př.: „rybníky v okolí“ (11), „rybníky“ (40) a „rybníky a vítr“ (61).

³ Př.: „rybníky, ryba, Stará radnice“ (20) a „radnice, kostelík sv. Václava“ (84).

⁴ Př.: „radnice, kostely (Jana Křtitele, sv. Václava)“ (9) a „2 kostely, Jipro“ (37).

Lomnici tak respondenti reflektují především jako město, které je umístěno v krajině plné rybníků, město, jemuž dominuje tamní radnice a dva kostely a město, jež je jejich domovem.

Co se týče vlastností typického obyvatele Lomnice nad Lužnicí, projevíli respondenti nemalou sebekritičnost. Jedním z kritizovaných rysů lomnických obyvatel, kterého si všímají především ženy do 35 let, je jejich maloměšťáctví. Lomničtí se prý hodně starají o druhé, jsou krátkozrací, závistiví a zvědaví (13%).¹ Podle některých, zejména přistěhovalých ze střední generace, jsou mezi nimi lidé nevzdělaní, ale občas i jedinci inteligentní (4%). Na druhé straně působí lomničtí, především na ženy střední generace, jako přátelští, hodní a milí (9%).² Jiní (12%), mezi nimiž dominují hlavně jedinci ze střední a starší generace s vyšším stupněm dosaženého vzdělání, si představují typického obyvatele Lomnice jako zádušného a uzavřeného. Spíše zakřiknutého a rozvážného rybáře.³ Typický obyvatel se také často vyznačuje hrdostí a silnou vazbou k místu (7%), především podle mužů střední generace. Lomničtí jsou pracovití, spořiví a skromní (6%), tak je reflektují ženy střední generace s maturitou. Lomničtí jsou také lidmi s nízkými platy a s menším množstvím pracovních příležitostí (5%), tedy alespoň podle ekonomicky aktivních lidí převážně s maturitním vzděláním.

Některé charakteristiky, které respondenti připisovali lomnickým obyvatelům, uváděli i u obyvatel ostatních jihočeských měst, především Českých Budějovic a Jindřichova Hradce. Několik jedinců dokonce explicitně odlišilo „Jihočechy“ od obyvatel měst mimo kraj. Podle nich jsou si Jihočeši charakterově podobní a vyhraňují se tak oproti svému okolí.

Takové vyhranění najdeme například u muže, rodáka mezi 35–56 lety s maturitou (47⁴). U všech jihočeských měst uvedl následující: „*typický Jihočech, rozvážný, ochotný, má rád své okolí, patriot nerad se stěhuje, má rád své bydliště*“. U Prahy pak: „*nevšímavý, myslící pouze na sebe, uspěchaný, povýšený*“ a u Brna: „*patriot nemající rád Pražáky*“. Ostatní města nekomentuje. I podle starší přistěhovalé ženy s maturitou (70) jsou Jihočeši lidmi se stejnou mentalitou (družní a spořiví). Ostatní obyvatele velkých měst shledává nevšímavými a lhostejnými.

¹ Příklad: „*Hodně se stará o druhé lidi.*“ (2), „*maloměšťák*“ (7), „*malý člověk z ČR*“ (58) a „*žena šířící klepy*“ (85).

² Příklad: „*klidný, přátelský*“ (17) a „*hodní lidé*“ (23).

³ Příklad: „*zádušný rybníkář či rybář*“ (11), „*uzavřený*“ (38%) a „*Jsou rozvážnější, přátelštější, méně nároční.*“ (20).

⁴ Číslo v závorce je identifikační číslo informátora.

K městům z jihočeského kraje se také co do jejich symbolů váže více respondentových osobních vzpomínek a zkušeností.

Jindřichův Hradec se do myslí respondentů zapsal především jako okresní město s množstvím úřadů (15%). Dominuje mu množství historických památek – zejména zámek, muzeum, Krýzovy jesličky a morový sloup na náměstí (43%)-, ale i rybník Vajgar (19%). Jindřichův Hradec je také sídlem škol, nemocnice a různých podniků (18%). Někteří respondenti k němu váží své osobní vzpomínky, neboť se v něm narodili, studovali apod. (5%).

Hradečtí obyvatelé jsou vnímáni jako obyvatelé většího města, okresního města, jako maloměšťáci a úředníci (12%). (Averze vůči maloměšťáctví obyvatel větších měst vyplouvá napovrch nejen zde.) Jsou to lidé, kteří mají lepší ekonomické podmínky (4%). Jsou záduštní a vyrovnaní (2%), podle některých i přátelští (2%).

České Budějovice jsou krajským městem, a tudíž centrem celých jižních Čech (16%). Historický ráz města podtrhuje zejména Černá věž a čtvercové náměstí Přemysla Otakara II. se Samsonovou kašnou v samém středu (44%). Typickým symbolem města je podle respondentů i pivovar Budvar (21%). Občanská vybavenost města co do množství škol, podniků, nákupních středisek či přítomnosti nemocnice také není nepodstatná (12%). Lidé si mohou zajít do divadla, na různé výstavy i slavnosti (9%). Krom toho je toto město pro některé respondenty v první řadě místem, s nímž je pojí určitá etapa jejich života: dětství, studia, práce... (8%).

Českobudějovičtí občané jsou reflektováni jako obyvatelé krajského města, jako úředníci a jako jedinci, kteří se chtějí či začínají podobat obyvatelům velkoměst, potažmo přímo Pražanům (13%). Tito obyvatelé mají více možností, jak v kulturním vyžití, tak v profesním uplatnění (5%). Respondentům se jeví na jedné straně jako přátelští, kamarádští a otevření (4%), ale i lhostejní, odměření, přehlíživí (4%) a uspěchaní (2%).

Další jihočeské město, Tábor, se do myslí respondentů zapsalo především svým významem v době husitského hnutí. Jeho symboly jsou především husitství a Jan Žižka (56%). Dalšími jsou především ve městě se nacházející památky, jimž vévodí katakomby a hrad Kotnov (23%).

Vazba s husitstvím a s kulturou se promítá i do představy typického obyvatele Tábora (5%). Nicméně i zde pro odlišení obyvatel používají respondenti hospodářské hledisko (větší možnosti, více peněz, 4%). Jako obyvatele velkého

města je vidí 2% respondentů, stejné množství respondentů je vidí jako družné, ochotné a přátelské.

Jak v oblasti symbolů, tak v charakteristice typického obyvatele si podržuje výsadní postavení Praha. Jako hlavní a nejvýznačnější město České republiky je opředena pavučinou rozličných představ. Jednou z jejích nejdůležitějších charakteristik je podle respondentů fakt, že je hlavním městem (25%). Díky tomu se v ní soustřeďuje veškeré kulturní, sportovní a politické dění (12%). Její historičnost (8%) dokládají hlavně Hradčany a Pražský hrad (29%), ale i jiné neméně důležité památky jako Národní divadlo a Karlův most (31%). Někteřým respondentům se Praha představuje jako „stověžatá“ matička měst (5%). Prahu si respondenti spojují i s fenomény spjatými s národní politikou (7%).

Při charakterizování typických obyvatel Prahy se vynořuje řada stereotypů. Pražané si vesměs v myslích respondentů, kteří se k jejich charakteru vyjádřili, podržují negativní hodnocení. Ani v jednom případě nejsou vnímání jako přátelští, zato se snáší kritika na jejich arogantnost, namyšlenost, nadřazenost, vychytralost, domýšlivost a přehnané sebevědomí (28%). Jsou sobečtí, pokrytečtí a prospěchářtí (3%). Také neustále někam spěchají (2%). Navíc mají možnost využívat většího množství možností a vydělávat si více peněz (5%).

Plzeň je především město piva (59%), strojírenského průmyslu (12%) a kulturních akcí (5%). Pěkné je v ní zejména náměstí (4%).

Plzeňské obyvatele charakterizovali respondenti hlavně ve spojitosti s pivem (4%). Ani hledisko možností a platů nezůstalo opominuto (3%). Podle 2% respondentů se obyvatele Plzně liší nářečím.

Ústí nad Labem si u odpovídajících respondentů vybuřovalo pověst průmyslového města, a to především chemicko-průmyslového (35%). Identifikuje ho také přítomnost Labe a s ním spojená lodní doprava (13%). Dojem z hradu Střekov (10%) snižuje znečištěné životní prostředí (8%). Město se respondentům připomíná také ve spojitosti s romskou problematikou (5%).

Typického obyvatele Ústí nad Labem definovalo minimum respondentů. Odkazy se vesměs vztahovaly k chemickému průmyslu (4%) a k pracovním příležitostem a platům (3%).

Brno respondenti občas spojují s celou Moravou, a to především v otázce o typickém obyvateli. Vidí ho jako moravskou metropoli a její centrum (17%). Mezi památkami vyniká hlavně hrad Špilberk (19%). Charakter Brna též doladují výstavy,

veletrhy (17%) a automobilové závody (8%), které se v něm odehrávají. Průmysl, především zbrojní a strojírenský, připomíná 6% respondentů. O něco méně lidí vidí symboly Brna v charakteru tamních lidí (5%), úrodnosti kraje (5%), zejména vinařství, či v „brněnském draku“ (4%) a osobní zkušenosti (4%).

Obyvatelé Brna jsou v porovnání s ostatními městy hodnoceni nejpozitivněji ze všech. Lidé jim přiřazují vlastnosti obecně připisované Moravanům:¹ veselost, dobrosrdečnost, přátelskost, příjemnost a vstřícnost (14%). Tedy další prostor pro širší uplatnění stereotypů. Brňané jsou také známí pro své antipražáctví (4%). 3% respondentů vidí typičnost v příležitostech a platech (3%) a stejné množství respondentů i v nářečí.

Krom nemalé části těch, kteří se k otázce nevyjádřili či se vyjádřili nejistě, a těch, kteří mezi obyvateli osmi zvažovaných měst rozdílů neviděli nebo je viděli na obecnější úrovni, lze mezi ostatními respondenty vyzorovat tendenci ke specifitější reflexi obyvatel vlastního města. Vlastnosti, které respondenti připisovali obyvatelům Lomnice samotné, se nezdá odlišovat od těch, které připisovali obyvatelům ostatních měst. U některých respondentů bylo patrné i vyhranění se v širším měřítku, tj. na úrovni jihočeského kraje. Obyvatelé se tak na lokální či regionální úrovni, silněji však na lokální, vyhraňují proti ostatním. Při vyhranění se na lokální úrovni je však nutné připsat určitý podíl na tomto odlišení faktu, že obyvatelé Lomnice byli porovnáváni s obyvateli mnohem větších měst.

Z charakteristik, které připisoval Jihočechům sociolog Emanuel Chalupný a které jim připisuje historik Miroslav Novotný, je alespoň v autoreflexi některých respondentů stále živá zádušnost spolu se zakotveností v místě bydliště.

A jak je tomu s vlivem krajiny na povahu člověka? Myslím, že je vhodné toto kritérium rozšířit na celkové prostředí, v němž člověk žije. Jak se ukázalo v některých odpovědích, zdá se, že i ono člověka ovlivňuje, hlavně co do spjatosti s hospodářskými podmínkami a možnostmi využití volného času. Především odkazy na pracovní uplatnění a platové ohodnocení nebyly v tomto ohledu ojediněle se vyskytujícím rozlišovacím znakem.

---

¹ Závěrečná zpráva ze sociologického výzkumu Centra pro sociální a marketingovou analýzu FOCUS, která byla zveřejněna v září roku 2005, mimo jiné ukazuje, jaké stereotypy zastávají Češi nad 15 let ve vztahu k Moravanům. Z výsledků plyne, že Moravané jsou vnímáni především jako lidé pohostinní, dobrosrdeční a dbající na tradici, jako lidé se smyslem pro humor, společenší, sympatičtí a příjemní. www.focus-agency.cz/download/ukaz36_4398c3cdb252c.pdf, 12. 3. 2006.

Čerpání z vlastní zkušenosti je zřejmější u charakterizování typických obyvatel Lomnice samotné a též bližších měst. Stereotypy se naopak zásadněji uplatnily ve vztahu k vzdálenějším a významnějším městům, zejména k Praze.

5. ZÁVĚR: K LOKÁLNÍMU A REGIONÁLNÍMU VĚDOMÍ OBYVATEL LOMNICE NAD LUŽNICÍ

V této práci jsem si předsevzala zjistit stav lokálního vědomí obyvatel malého města v jižních Čechách, Lomnice nad Lužnicí, a přihlédnout k vědomí regionálnímu. Lokální vědomí jsem ve shodě s etnologem Pargačem a Tomandlem chápala jako vědomí příslušnosti obyvatel k užšímu žitému teritoriálnímu celku, tj. lokalitě (v mém případě k obci a jejímu bezprostřednímu okolí), a regionální pak jako vědomí příslušnosti obyvatel k širšímu žitému teritoriálnímu celku, tj. regionu. Navíc je nutno poznamenat, že definování těchto teritoriálních celků nelze vyčerpávat geografickým prostředím, je třeba zvážit i jejich kulturní, sociální a časovou dimenzi.

Výzkum, který jsem založila na etnologickém dotazníkovém šetření a přímém zúčastněném pozorování, zjišťoval lokální (a částečně i regionální) vědomí obyvatel Lomnice nad Lužnicí na několika fenoménech, jež měly odhalit sílu a charakter respondentovy emoční vazby k žitému prostoru a jedinečnost tohoto prostoru v komparaci s okolím.

Na základě výsledků svého výzkumu jsem dospěla k závěru, že je Lomnice nad Lužnicí městem, ke kterému si člověk může vybudovat pozitivní vztah, a to především díky přírodním, sociálním a kulturním aspektům dané lokality. Toto historické město leží v přírodně atraktivní oblasti, která se vyznačuje poměrně stabilním osídlením, a skýtá (s ohledem na svou velikost) řadu možností společenského a kulturního vyžití a částečně naplňuje potřeby svých obyvatel občanskou vybaveností a vůbec celkovým vytvářením podmínek pro plnohodnotný život. Na druhé straně je nutno dodat, že se město vyznačuje i určitými handicapy, které by případný pozitivní vztah mohly snižovat. Převážně jsou jimi nedostatky, s kterými se potýká většina malých měst (nedostatek pracovních příležitostí,...).

Stejně jako v případě výzkumu provedeného etnologem Pargačem a Tomandlem¹ se ukázalo, že respondenti vnímají žitý prostor v širším kontextu – jednak geografickém, jednak v sociálním, kulturním, ekonomickém apod. Závěry dále

---

¹ J.PARGAČ, M. TOMANDL, „Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí“, In Tomandl, Miloš (ed.), *Studia Ethnographica X*, Praha: Karolinum, 2000, s. 57–70, s. 61.

potvrdily, že odlišnosti v těchto sférách (specifika ekonomických, geografických a sociálně-ekonomické faktorů vývoje) mohou aktivizovat lokální a regionální vědomí.

V tomto smyslu se jako jeden z nevlivnějších prvků, který posiluje jak lokální, tak regionální vědomí, projevilo u respondentů přírodní prostředí – jeho kvalita a charakter. Pocit vědomí výjimečnosti přírodního prostředí je v relacích informátorů zřejmý. V jejich výpovědích se hojně objevují odkazy na místní přírodu, na rybníky, lesy, čisté ovzduší a neznečištěné životní prostředí; toto vše nezřídka subjektivně zabarvené pozitivním hodnocením. Zde se opět závěry mého výzkumu shodují s Pargačovými a Tomandlovými, podle nichž je v přírodně atraktivních oblastech patrné subjektivní chápání geografického celku¹. Přírodní hodnoty se tak zdají být vnímány ve smyslu kulturních statků a v argumentaci informátorů se vzájemně prolínají emocionální, estetické i pragmatické stránky. Vědomí příslušnosti k lokalitě a regionu je v tomto smyslu silné i u mladé generace. Příroda jako pozitivní hodnota žitého prostoru hrála zásadnější roli u rodáků a u lidí s vyšším dosaženým stupněm vzdělání; tím však rozhodně nepopírám skutečnost, že výpovědi napovídají tomu, že příroda výrazně ovlivňuje lokální i regionální vědomí též u ostatních respondentů nezávisle na jejich původu, pohlaví, věku a vzdělání a že tak dokáže zastínit řadu nedostatků žitého prostředí.

Podle již výše zmíněných autorů má žitý prostor jedince v běžném životě především rezidenční výměr a jeho prožitek je dán lokálním společenstvím na jedné straně a pracovními aktivitami na straně druhé.² Co se týče prvního, posiluje lokální i regionální identitu nízká mobilita kraje a stabilní osídlení. Téměř všichni příbuzní dotazovaných obyvatel žijí přímo v obci nebo v rámci jižních Čech. Příbuzenské vztahy se z tohoto hlediska ukázaly jako jedno z pout spojujících respondenty se svým žitým prostředím. Mezi ně lze zařadit i sociální vazby s přáteli, celkově však respondenti na mezilidské vztahy ve městě nazírají ambivalentně. Negativněji je posuzují rodáci a lidé s vyšším dosaženým stupněm vzdělání. Ohledně druhé sféry prožitku žitého prostoru se jako záporný fenomén do vazby k obci i regionu promítá hospodářská situace obou teritoriálních celků, v prvním případě je explicitně zmiňován (a to zejména mladou generací) nedostatek možností pracovního uplatnění, v druhém navíc neuspokojivá ekonomická prosperita kraje, nízké platy a vysoké ceny.

---

¹ Tamt., s. 64.

² Tamt., s. 58.

V rámci regionu se lokalita v reflexi svých obyvatel jeví do jisté míry jako specifická, avšak, je-li region konfrontován se širším okolím, vystupují na povrch spojující prvky obou teritoriálních celků – především v uvedené geografické, hospodářské a sociální rovině. Oba celky jsou též vnímány včetně své časové dimenze, avšak historické hledisko zdaleka nedosahuje při formování vztahu k lokalitě či regionu takového významu jako například hledisko geografické.

Jelikož je lokalita místo, kde jedinec tráví většinu svého volného času, zdá se, že je vztah k ní v porovnání s regionem vnímán intimněji a emocionálněji. Respondenti začasté vyjádřili své silné emotivní pouto s obcí výrokem o svém pozitivním vztahu k ní a též tím, že ji označili za svůj domov (hlavně rodáci).

Jak analýza ukázala, projevuje se vztah k lokalitě u respondentů poměrně intenzivně a pevně. Zároveň vyšlo najevo, že pocit niterného vztahu k žitému prostředí roste s věkem a častěji ho deklarují rodáci, což je opět v souladu se zjištěním etnologů Pargače a Tomandla.¹

Výzkum lokálního a regionálního vědomí lze zhodnotit v aplikované antropologii. Tím, že odhalí nedostatky a přednosti zkoumaného prostředí tak, jak se jeví jeho obyvatelům, mohou jeho závěry sloužit jako inspirační materiál pro zdokonalení kvality života v daném prostředí. Obyvateli vnímané nedostatky pak lze v ideálním případě co nejvíce minimalizovat a přednosti ještě více zvýraznit (což už samozřejmě přesahuje rámec úkolu antropologa a představuje výzvu pro ty, kteří jsou v této problematice kompetentní). Takové změny by zajisté zvýšily spokojenost a zároveň i zodpovědnou angažovanost obyvatel v daném území. V případě Lomnice nad Lužnicí by respondenti zajisté uvítali (mimo jiné) zlepšení její občanské vybavenosti a zvýšení nabídky pracovních příležitostí, popř. by nebylo nežádoucí vhodnými úpravami podtrhnout hodnoty okolní přírody.

Na závěr bych chtěla dodat, že Lomnice nad Lužnicí skýtá v souvislosti se zkoumanou problematikou ještě množství neprobádaného a zajímavého materiálu.

---

¹ Tamt., s. 60.

POUŽITÁ LITERATURA A KRONIKY

CÍLEK, VÁCLAV. *Krajiny vnitřní a vnější. Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu.* 2. vyd., Praha: Dokořán, 2005. 269 s. ISBN 80–7363-042–7.

ČERNOUŠEK, MICHAL. *Psychologie životního prostředí.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1992. 142 s. ISBN 80–7066-550–5.

DAVID, PETR, SOUKUP, VLADIMÍR. *444 historických měst a městeček České republiky.* 1.vyd. Praha: Kartografie, 2004. 224 s. ISBN 80–7011-741–9.

DYKYJOVÁ, DAGMAR. *Třeboňsko. Příroda a člověk v krajině pětিলisté růže.* 1. vyd. Třeboň: Carpio, 2000. 111 s. ISBN 80–901945-8–3.

EISIKOVITS, RIVKA A., BORMAN KATHRYN M. „Learning To Understand Sence of Place in a World of Mobility: An Educational-Ethnographic Approach“. *Journal of Thought* 1 (2005).

FRÖHLICH, JIŘÍ. *Archeologické toulky po jižních Čechách: sto archeologických příběhů.* 1. vyd. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství Růže, 1990. 163 s. Jihočeská vlastivěda. Řada B. ISBN 80–7016-026–8.

HARTL, PAVEL, HARTLOVÁ, HELENA. *Psychologický slovník.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80–7178-303X.

HULE, MIROSLAV. *Průvodce po rybnících, památkách a hospůdkách Třeboňska.* 1. vyd. Třeboň: Carpio, 2005. 165 s. ISBN 80–86434-10–9.

CHALUPNÝ, EMANUEL. *Národní povaha česká.* 1. vyd. Praha: Náklad vlastní, 1907.

JEŘÁBEK, MILAN. „Stabilita a mobilita obyvatel Česka a Euroregionu Labe/Elbe“. *Česko-německé souvislosti* 2 (2004): 3–4. ISSN 1214–4622.

KLUSÁKOVÁ, LUŽA (ed.). *Obraz druhého v historické perspektivě*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 128 s. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica, Studia historica, ISSN 0567–8293, sv. 41. ISBN 80–7184-511–6.

KOLÁŘ, JOSEF, KARTÁK, KAREL, PROKÝŠEK, JOSEF. *Pamětní kniha města Lomnice nad Lužnicí. Část II. 1939–1970*. 390 s.

KRATOCHVÍL, ZDENĚK. *Filosofie živé přírody*. 1. vyd. Praha: Hermann & synové, 1994. 222 s.

KUNA, FRANTIŠEK. *Dějiny města Lomnice nad Lužnicí a okolí*. 1. vyd. V Lomnici nad Lužnicí: Městská rada, 1937. 263 s.

LAŠTOVKOVÁ, JITKA. „Hrdost na Českou republiku pohledem veřejného mínění“. *Česko-německé souvislosti 2* (2005): 12. ISSN 1214–4622.

Lomnické listy, měsíčník vydávaný městem Lomnice nad Lužnicí, roč. 1999–2006, 12–20 s.

MAJEROVÁ, VĚRA (ed.). *Český venkov 2003 – situace před vstupem do EU*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, c2003. 209 s. ISBN 80–213-1121–5.

MAŘÍKOVÁ, HANA, PETRUSEK, MILOSLAV, VODÁKOVÁ, ALENA A KOL. *Velký sociologický slovník P-Ž*, II. svazek. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 749–1627 s. ISBN 80–7184-310–5 (2. svazek), ISBN 80–7184-311–3 (soubor).

MAZURA, RICHARD, KOLÁŘ, JOSEF, KARTÁK, KAREL, PROKÝŠEK, JOSEF, MIČKA, JOSEF. *Pamětní kniha města Lomnice nad Lužnicí. Část III. 1970–1981*. 300 s.

MYSLIVCOVÁ, MAGDALENA. *Co je to domov? : k analýze fenoménu domova u tří generací vysídlelců z obce Křtěnov u jaderné elektrárny Temelín*. (Bakalářská práce). Praha: Karlova univerzita. Fakulta humanitních studií, 2005. 135 s.

NOVOTNÝ, MIROSLAV. „Genius loci jižních Čech jako významná inspirace umění a vědy“. In RENÖCKL, HELMUT, MACHULA, TOMÁŠ (eds.). *Region budoucnosti. Jižní Čechy – střední Evropa: dimenze lidsky důstojného regionálního rozvoje: příspěvky z mezinárodního kongresu 26.-28. dubna 2002 na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích*. 1. vyd., České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské university, 2004. 309 s. ISBN 80–7040-665–8. s. 177–183.

PARGAČ, JAN, TOMANDL, MILOŠ. „Žitý prostor a jeho subjektivizace u nositelů lokálního a regionálního vědomí“. In TOMANDL, MILOŠ (ed.) *Studia Ethnographica X, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica 3*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80–246-0054–4, ISSN 0567–8293, s. 57–70.

PEŠKOVÁ, JAROSLAVA. „Problém tradice a jejího vlivu na národní charakter“. In FREIMANOVÁ, MILENA (ed.). *Povědomí tradice v novodobé české kultuře: doba Bedřicha Smetany*. 1. vyd. Praha: Národní galerie, 1988. 501 s., s. 112–118.

PEŠKOVÁ, JAROSLAVA. *Role vědomí v dějinách a jiné eseje*. 1. vyd. Praha: NLN, s.r.o., 1998. 140 s. Knižnice dějin a současnosti, sv. V. ISBN 80–7106-217–0.

PROFOUS, ANTONÍN. *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. Ch-L*. 1.vyd. Praha: Česká akademie věd a umění, 1949. 705 s.

RADKOVSKÝ, FRANTIŠEK. „Sakrální architektura a její vliv na tvorbu krajiny“. In DEJMALOVÁ, KATEŘINA (ed.). *Tvář naší země: krajina domova*. 1. vyd. Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2001. 229 s. ISBN 80–900903-8–9. s. 90–92.

RIEDL, MIRKO A KOL. *Jihočeské rybníční pánve*. 1.vyd., Praha: Olympia, 1967. 202 s.

SEDLÁČEK, AUGUST. *Místopisný slovník historický království českého*. 2. vyd. Praha: Argo, 1998. 1043 s. ISBN 80–7203-099X.

SVOBODOVÁ, HANA (ed.). *Krajina jako domov*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: IMPRESO, 1996. 110 s. ISBN 80–900918-5–7.

VENCÁLEK, JAROSLAV. *Místní regiony a územní identita*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2004. 53 s. Systém celoživotního vzdělávání Moravskoslezska. ISBN 80-7042-838-4.

6. PŘÍLOHY

6.1 Dotazník

VZTAH K MĚSTU A REGIONU

(dotazník)

Cíl:

Česká republika se připravuje na vstup do EU. Zároveň s těmito přípravami bude docházet ke změně vztahu lidí k Evropě, ČR, jejich rodnému kraji a samozřejmě i k jejich rodnému městu. A proto je cílem mé připravované bakalářské práce zjistit, jaký vztah mají lidé k velkoměstu, středně velkému městu, maloměstu a samozřejmě ke svému bydlišti.

Získané výsledky budou přísně anonymní a budou použity pouze pro účely mé bakalářské práce.

Děkuji.

Kateřina Pollaková, studentka 2. ročníku Fakulty
humanitních studií UK

1. Co se Vám vybaví jako první, řekne-li se Lomnice nad Lužnicí?

2. Jak dlouho žijete v Lomnici nad Lužnicí? Žijete zde od narození nebo jste se přistěhovali?

3. Pokud jste se přistěhovali, tak:

a)kdy, odkud a proč?

b)jaké byly Vaše první dojmy z Lomnice n. L.?

4. a) Co se Vám tu líbí? A proč?

b) Co se Vám tu nelíbí? A proč?

5. Chci tu žít nadále / přestěhovat se (hodící se zakroužkujte). Proč?

6. Města z následující nabídky očísľujte od 1 do 8 podle toho, v jakém městě byste chtěl/a žít nejraději (1 =pro Vás nejpřitažlivější místo; 8= pro Vás nejméně přitažlivé místo).

U každého města uveďte jeho přednosti a nedostatky.

Lomnice nad Lužnicí .....

Jindřichův Hradec .....

České Budějovice .....

Tábor .....

Praha .....

Plzeň .....

Ústí nad Labem .....

Brno .....

7. Co máte na Lomnici n. L. nejraději a nejméně rád/a?

8. Co máte nejraději a nejméně rád/a na jižních Čechách?

9. Co jsou pro Vás symboly níže uvedených měst?

Lomnice nad Lužnicí

Jindřichův Hradec

České Budějovice

Tábor

Praha

Plzeň

Ústí nad Labem

Brno

10. Napište, jaké jsou podle Vás symboly jižních Čech.

11. Patří podle Vás Lomnice do jižních Čech nebo ne?
Jestliže ano, co Vás vedlo k této volbě? Jestliže ne, čím se Lomnice n. L. odlišuje?

12. a) Jsem / nejsem hrdý/á na to, že pocházím z Lomnice nad Lužnicí (hodící se zakroužkujte). Proč ano / ne?

b) Jsem / nejsem hrdý/á na to, že žiji v Lomnici nad Lužnicí (hodící se zakroužkujte). Proč ano / ne?

13. Charakterizujte typického obyvatele níže uvedených měst. Čím se od sebe odlišují?

Lomnice nad Lužnicí

Jindřichův Hradec

České Budějovice

Tábor

Praha

Plzeň

Ústí nad Labem

Brno

14. Jak se Praha stará / nestará o Lomnici n. L. / Jindřichův Hradec / České Budějovice / Tábor / Prahu /

Plzeň / Ústí nad Labem / Brno? Co by měla pro tato města dělat?

15. Pracuji / studuji (hodící se zakroužkujte) v ..... Pokud dojíždíte, jak dlouho Vám trvá cesta?

16. Kde žijí Vaši příbuzní?

Prarodiče .....

Rodiče .....

Sourozenci .....

Děti .....

17. Jaké jsou v Lomnici nad Lužnicí památky? Vypište v pořadí podle klesajícího významu a určete, z jakého období pocházejí.

18. Má Lomnice nad Lužnicí památku srovnatelnou s ostatními městy?

19. Máme v Lomnici nad Lužnicí významného rodáka? Pokud ano, kdo to byl?

20. Co byste udělali, kdybyste se stali starostou?

21. a) Jak se stará / nestará městský úřad o Lomnici nad Lužnicí?

b) Co by měl dělat?

V následujících otázkách zaškrtněte správné:

1. Pohlaví:

- Muž
- Žena

2. Věková kategorie:

- 15 - 19
- 20 - 35
- 36 - 45
- 46 - 55
- 56 - 70
- 70 a více

3. Dosažené vzdělání:

- Žádné
- Základní vzdělání
- Vyučen
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské (Jakého zaměření? .....

6.2 Přehled informátorů

ID	R/P	Pohlaví	Věk	Vzdělání
1	R	Ž	1	Z
2	R	Ž	1	Z
3	R	Ž	1	Z
4	R	Ž	1	V
5	R	Ž	2	V
6	R	Ž	2	M
7	R	Ž	2	M
8	R	Ž	2	M
9	R	Ž	2	M
10	R	Ž	2	VYŠŠÍ
11	R	Ž	2	VŠ (pdg.)
12	R	Ž	2	VŠ (zem.)
13	R	Ž	2	VŠ (práva)
14	R	Ž	31	V
15	R	Ž	31	M
16	R	Ž	31	M
17	R	Ž	31	VŠ (zem.)
18	R	Ž	32	V
19	R	Ž	32	V
20	R	Ž	32	M
21	R	Ž	32	M
22	R	Ž	32	VŠ (zdr.)
23	R	Ž	4	Z
24	R	Ž	4	V
25	R	Ž	4	M
26	R	Ž	4	VYŠŠÍ
27	R	Ž	5	Z
28	R	Ž	5	V
29	R	Ž	5	V
30	R	Ž	5	M
31	R	Ž	5	M
32	R	M	1	Z
33	R	M	1	Z
34	R	M	1	Z
35	R	M	1	Z
36	R	M	2	Z
37	R	M	2	M
38	R	M	2	M
39	R	M	2	M
40	R	M	2	M
41	R	M	2	M
42	R	M	2	M
43	R	M	2	M
44	R	M	2	M
45	R	M	2	M
46	R	M	2	VŠ (hum.)
47	R	M	31	M
48	R	M	31	M

49	R	M	32	V
50	R	M	32	M
51	R	M	32	VŠ (pdg.)
52	R	M	32	VŠ (pdg.)
53	R	M	4	V
54	R	M	4	VŠ (pdg.)
55	R	M	4	VŠ
56	P	Ž	2	M
57	P	Ž	2	M
58	P	Ž	2	M
59	P	Ž	2	M
60	P	Ž	31	M
61	P	Ž	31	M
62	P	Ž	31	VŠ (pdg.)
63	P	Ž	32	M
64	P	Ž	32	M
65	P	Ž	32	VŠ (zem.-zt.)
66	P	Ž	32	VŠ (hum.)
67	P	Ž	4	Z
68	P	Ž	4	V
69	P	Ž	4	M
70	P	Ž	4	M
71	P	Ž	4	VYŠŠÍ
72	P	Ž	4	VŠ (hum.)
73	P	Ž	5	Z
74	P	Ž	5	V
75	P	Ž	5	V
76	P	Ž	5	V
77	P	M	2	V
78	P	M	2	M
79	P	M	2	VŠ (zem.-ek.)
80	P	M	31	V
81	P	M	31	V
82	P	M	31	V
83	P	M	31	V
84	P	M	31	M
85	P	M	31	VYŠŠÍ
86	P	M	32	V
87	P	M	32	VŠ (zem.)
88	P	M	32	VŠ (pdg.)
89	P	M	32	VŠ (tech.)
90	P	M	32	VŠ (pdg.)
91	P	M	4	V
92	P	M	4	V
93	P	M	4	V
94	P	M	4	M
95	P	M	4	M
96	P	M	4	VYŠŠÍ
97	P	M	5	V
98	P	M	5	V
99	P	M	5	V
100	P	M	5	VYŠŠÍ

6.3 Protokoly přímých zúčastněných pozorování

6.3.1 Přímé zúčastněné pozorování mikulášského průvodu

Kde: většina ulic města Lomnice nad Lužnicí

Kdy: pondělí 5. 12. 2005 cca od 5:30 do 19:30

Iničiátoři: 2 mikulášské průvody složené převážně ze členů místních spolků

Již od 16:00, tedy předtím, než oba mikulášské průvody vyšly, bylo ve městě slyšet bouchání petard a bylo v něm možno vidět pobíhající děti.

Průvody vyšly kolem 5:30. Byly dva. Jeden z nich tvořili především členové místního Skautu a byl v něm vyšší podíl dívek do 15 let. V druhém byli krom členů spolků (sportovci, hasiči,...) i obyvatelé Lomnice nad Lužnicí, kteří žádný z místních spolků nenavštěvují. Obě skupiny měli kolem 10 členů: jednoho Mikuláše, jednoho anděla a několik čertů. První skupina byla ve svém jednání klidnější. Druhá více hlučnější a její čerti více mlátili.

V 17:50 přijíždím na vlakové nádraží v Lomnici nad Lužnicí, odkud směřuji po jedné z hlavních ulic, Nádražní, domů.¹ Je tma. Sem tam je možno vidět zbytky sněhu. Teplota se pohybuje kolem nuly. V dále je slyšet křik dětí, řev čertů, časté bouchání petard a štěkot psů. Zhruba po 300 metrech, na rohu u restaurace Eden postává hlouček 5 dívek kolem 13–15 let. Dalšího člověka, muže kolem 60 let stojícího s kolem při krajnici cesty, potkávám asi za 50 m, před místním hřištěm. Pár metrů od něj stojí s kolem i starší žena. Oba se dívají k cca 20 m vzdálenému hloučku čertů. Prorážím si cestu mezi dvěma teenagery bavícími se s jedním čertem. Dívka (cca 17 let) drží mikulášskou hůl a telefonuje. Přibližuji se k hloučku čertů na křižovatce a ponechána bez povšimnutí procházím. Jeden z čertů stále hlučí. Občas se k němu připojí i jeden až dva kolegové. Mikuláše ani anděla není vidět. Nevypadá to ani, že by byli v nějakém domě. Dojdu domů, kde se ke mně přidají mí prarodiče...

---

¹ Mikulášské dění jsem nepozorovala po celou dobu, a to z toho důvodu, že jsem do Lomnice nad Lužnicí přijela až před šestou hodinou. Své pozorování jsem doplnila postřehy místních obyvatel z polostandardizovaných rozhovorů s nimi. Vzhledem k „rozptýlenosti“ dění (oba průvody měly různé trasy a lidé také), jsem nemohla dění shlédnout komplexně. Z tohoto důvodu jsem v přepisu pozorování použila „já-formu“ a narativní způsob vyprávění.

18:10 z kopce v naší ulici, Sádecké, se směrem k nám hrne shluk lidí. Na druhou stranu nemíří nikdo. První jde skupinka 6 dívek spolu s jedním hochem (snaží se jít do obloučku vedle sebe), poté 4 dívek a 5 kluků (ti jdou po dvojicích za sebou), mezi nimi i někteří dospělí středního věku s malými dětmi. Dětem bez rodičů je průměrně mezi 9–15 lety; občas popobíhají, občas jdou, ohlížejí se, vzrušeně diskutují a házejí petardy. Za chvíli je ulice pohlčena dýmem. Jde i jedna starší paní (cca 55 let). Prý ale ne za čerty. Jde k holiči. A proč ne? Zaváhá... „*Nejdu, když jsme byly malé děti, teď už ne...*“. Další žena (63 let) se zhruba 8letou dívkou odpovídá na otázku, proč vyrazila za čerty slovy: „*Kvůli vnučce.*“ A líbí se jí, že se tu dodržuje tato tradice? „*Když si odmyslím tyhle pitomce /zahledí se za odcházejícím hloučkem hochů házejících petardy/, tak jo. Hezký je to, kdyby se to takhle nekazilo.*“ Prý cestou pro vnučku potkala skupinu hezkých čertů, ale teď už je nemohou najít. Byla to pěkná parta. Čerti se jí líbili, ale kdyby to bylo bez těch petard...

Prochází dvě mladé ženy, jedna z nich s prázdným kočárkem, dítě vede za ruku... Asi půl minuty za nimi i jeden do sebe zavěšený pár (kolem 35 let). Čerty ještě neviděli. Váhavě odpovídají, že se jim tato tradice líbí.

Míříme směrem, kterým před několika minutami šla skupina lidí, tedy směrem k náměstí. Proti nám jdou manželé s dětmi a jede osamělý muž na vozíku. Poté 3 dívky (12–15 let), 1 žena střední generace a 1 žena starší generace. Na rohu Sádecké a Sluneční stojí jeden osamělý čert. Postává a chvílemi přešlapuje na malém prostoru, ohlíží se do Sluneční. Docházíme na křižovatku, čert se mezitím vydal do Sluneční. Zhruba 50 metrů od nás vidíme ve Sluneční, na levé straně, čerta, který cosi podpaluje. Jiný přihlíží. Na druhé straně cesty stojí na chodníku lidé, všichni otočeni do cesty, zády k plotům domů. 1 dítě křiklo. Jinak v podstatě ticho. Lidí je tam kolem 20–30. Podle vzdáleností lidí usuzuji na několik nezávislých skupin, které jsou však nahromaděné co nejbližší dění. Nejbližší jsou lidé střední popř. starší generace s mladšími dětmi. Větší odstup si udržují děti bez rodičů – průměrně kolem dvanácti let. Touto skupinou čertů jsou skauti. Ze Sádecké odbočuje do Sluneční i jedna rodina s dětmi. 2 dívky kolem 15 let tam nejdu, pokračují rovně.

Přicházíme blíže k centru dění. Ozývá se cinkot zvonku. Z domu na druhé straně stojícího hloučku vychází Mikuláš a anděl (dívka). Muž střední generace u domu, z něhož teď vyšli, nalévá „panáky“. Mikuláš a anděl míří na druhou stranu ulice a

zastavují se u členů střední a starší generace s malými dětmi. I čertů je najednou vidět více, ty se však spíše chaoticky pohybují ve středu cesty. Jen tak dva z deseti jdou k lidem. K Mikuláši přijde asi po minutě jeho rozhovoru s malým dítětem čertů šest, ale jen za ním stojí. Mikuláš se ptá malého dítěte, zda bylo hodné, a chce, aby odříkalo básničku. Děti obdarovává bonbóny, které má v košíku anděl.

Mikuláš s andělem se vydávají směrem k Sádecké a odtud pak na náměstí. Mikuláš řve čertím hromobitím, jeden čert cinká. Podle hlasů debatujících čertů lze soudit, že řadou z nich jsou dívky.

Většina čertů má chundelaté kožichy (občas v pase přepásané šňůrou-např. červenou), paruky (černé, zrzavé, červené) a ve vlasech rohy... Někteří mají obličej zmalovaný černou barvou a někteří mají na obličejí čertí masky. Anděl je v bílém hávu, na zádech má zavěšena křídla a hlavu mu zdobí bílá čelenka se zlatou hvězdou. Mikuláš je také převážně v bílé, jeho sutaně od shora dolů dominuje z obou stran zlatý kříž ve žlutém poli, má vysokou bílou mitru, obličej mu zastiňují bílé vousy a v ruce drží zlatou, spirálou zakončenou hůl.

Čerti vůbec nemlátí. Když skupina poodejde, rozeběhnou se za ní tři děti a kráčí 2 dospělí. I většina ostatních přihlížejících se vydává za nimi. Mezi nimi i 2 ženy (25–30 let) s malými dětmi (tak 3 a 8 let). Menší dítě se bojí a jedna z žen ho utěšuje. Ještě prý se za nimi půjdou podívat a pak už zamíří k domovu. Také se vydáváme za nimi. Stejným směrem za námi míří i skupinka 7 dětí, opět tak kolem 10 let.

Mezitím už je mikulášský průvod v Sádecké a míří na náměstí. 2 kluci (cca 14) přicházející z druhé strany Sádecké, vidí čerty a zastavují se. „A ty si tvrdil, že jsou to lidi!“ prohlásí jeden z nich. Dávají se na útěk. I ženy s dětmi se obracejí. 4 čerti se krčí u zdi baráku a vyhlížíjí, zřejmě ony 2 hochy. Jsou ticho. První se obrací na ostatní a cosi jim sděluje. Poté se rozeběhnou... Asi za 20 metrů postávají dva čerti. Dveře od statku, u něhož stojí, jsou otevřené. Je za nimi vidět osvětlený dvůr...

V 18:35 stojíme před základní školou. Ticho. Jen v dáli je slyšet petardy a štěkající psy. Vypadá to, jako by bylo po všem. Slyšíme sílící hlasy. Míříme k náměstí. Zpoza rohu se vynoří ony dvě mladé ženy s malými dětmi, k nimž se připojil jeden muž (cca 55 let), jedna žena (cca 50 let) a jejich syn (cca 14 let). Muž drží v náručí ono cca 3leté dítě. Spolu se ženou (50 let) se u nás zastavují a zapřádají hovor. Stojíme na rohu náměstí, před obchodem u Mrázů. 14letý hoch hodí po sobě dvě petardy. Starší žena ho okřikne. Mladé ženy s jedním dítětem

(dívkou cca 8 let) odcházejí směrem ke škole. Tříleté dítě v mužově náručí nám oznamuje, že dostalo od Mikuláše bonbón. Proč se muž vydal za čerty? „*Kvůli malej.*“ A líbí se mu? „*Už to není to, co bejvalo.*“ V té fázi se připojuje i žena. Přitaká mu: „*To je pravda.*“ Podle ní teď akorát hází petardy (na ně si stěžuje i muž) a koukají, kde si přihnout. Lepší by podle ní bylo, kdyby chodila jedna nebo dvě pořádné party. Tvrdí, že dříve aspoň chodili do každého baráku, což teď už ne.

Rozloučíme se a přecházíme náměstí. Potkáváme jednoho pána střední generace se psem na vodítku. Na druhé straně náměstí vidíme 7 dětí (tak kolem 12 let, kluci a jedna dívka). Tři z nich se vydávají směrem k nám. Děda jim oznámil, že čerti jsou v Sádecké. „*Prej jsou v Sádecké!*“ zakřičí jedno dítě na vzdálenější skupinku. Přední skupinka se vydává udaným směrem. Druhá stojí stále v pozadí (u pečovatelského domu). Přední skupinka něco uvidí, lekne se a popoběhne pár metrů nazpět. Dva kluci na kolech (tak 13–15 let), kteří projíždějí kolem, jim oznamují, že čerti jsou v Široké. Opět tu zprávu hlasitěji předají vzdálenější skupince. Uslyší čerty. Opět utíkají. Petardy utichly. Děti se zastavily. Zase běží směrem k pečovatelskému domu (tedy od Sádecké i Široké). „*To je adrenalin!*“ hlesne jeden z nich.

Na druhé straně náměstí se objevuje čert. Slyším jejich řev i bušení. Směrem k nám běží i jeden hoch spolu s dvěma dívkami (cca 15–17 let). Zastaví se a rozhlížejí se. „*Jdeme zpátky!*“ zavelí hoch a dívky ho následují. Přidávají se k nim i ony tři děti (2 hoši a jedna dívka). Zbylí čtyři se vydávají asi 40 m za nimi. Pokřikují na sebe. Shlukují se v náměstním parku. Tam setrvávají několik minut. Pak se vydávají směrem k ústavu (tedy k Široké a Sádecké). Z toho směru běží po druhé straně náměstí (stojíme u pečovatelského domu) 3 děti. Po nich další dvě a asi dalších šest. Chvílemi jdou, chvílemi běží a ohlížejí se zpět. Dva hoši jedou tímž směrem na kole.

Během pozorování jsem provedla ještě jeden polořízený rozhovor. Muž (69 let) mi v něm oznámil, že je rád, že se tu tato tradice dodržuje, ale tvrdí, že je to horší než dříve. Dříve u toho podle něj byla větší zábava a děti měly větší úctu (i když také běhaly jako teď). Postarší muž (cca 55 let) s batohem na zádech míří proti nám. Při otázce, zda se šel podívat na čerty, se usměje. Prý ne.

Vracím se dolů náměstím, směrem, kterým před několika minutami mířily děti a z kterého slyším řev čertů i nějakých dívek. Už mohu vidět shromáždění na rohu náměstí (u Rychty). Jeden čert mlátí náctiletou dívku. 2 čerti dělají „virvál“. Mlátí

pruty do kovových předmětů (zábradlí, koše...) a řvou. Jeden je nohou opřený o koš a dívá se na shluk lidí. Jiný má svítivě červenou paruku. Většina z nich má masky přes obličej a v rukou pruty. Jeden čert zamířil směrem k základní škole, Václavskému náměstí. Mikuláš s andělem a asi třemi čerty směřují náměstím nahoru. Zůstávám dole a sleduji zbývající čerty. Skupinka „civilistů“ u Rychty se pomalu rozchází. Muž a žena střední generace, kteří se drží za ruce, míří spolu s jedním dítětem za průvodem. Stejně tak i žena střední generace se dvěma dětmi a 2 dospělí s jedním dítětem.

Jeden čert si mě všiml a zamířil ke mně. Začal mě švihat prutem a dožadovat se písničky, neodbytně (žádal asi 6krát). Když jsem se vmlouvala i z následného recitování, na které slevil, vynutil si alespoň jednu sloku. Musela jsem recitovat Máj. Během toho, co mě neustále švihal, jsem ho prosila, abych si ho mohla vyfotit, což jsem v dané chvíli bohužel nemohla učinit. Přitom také přišel i ten čert, který před několika minutami zamířil k Václavskému náměstí. Jen si k nám stoupl a pozoroval. Poté, co jsem odrecitovala úvodní sloku Máje, se oba vzdálili (směrem k Václavskému náměstí). Během minuty dorazili k 2 mladým ženám cca 25–30 let a jedné cca 55 let. Jednu z mladších ten, který mě sešvihal, sešvihal také.

Vydala jsem se tímž směrem. Mezitím se čerti obrátili a šli tudíž proti mně. Zase mě uhodil. Druhý se rozběhl za náctiletými dívkami. Zabočuji nazpět do Sádecké a opět střetávám „čerty-skauty“: 4 čerty, Mikuláše a anděla. Ti jsou klidnější. Míjejících lidí si v podstatě nevšímají. Ulice je opět ponořena do dýmu z petard. Je 19:25.

Ze zprávy ženy (65 let) jsem se dozvěděla, že kolem půl deváté bylo slyšet hlasy čertů na náměstí. „Vysílali tam. Mikuláš dělal čerta, blekotal tam. Nechutně opilí byli.“

Shrnutí:

Bohužel jsem neměla šanci pozorovat dění hned od začátku, poněvadž jsem neměla šanci přijet dříve z Prahy, ale z toho, co jsem viděla, jsem vyvodila tyto závěry:

Po Lomnici se večer venku pohybovalo více lidí než jiné večery. Bylo možno potkat jednotlivce (ti však většinou nešli za čerty) nebo (a to v převážné míře)

skupiny. Ty bych rozdělila do dvou modelů nejčastějších skupin. Tyto modely se lišily věkem členů skupiny, početností (min. 2 a max. cca 10) a chováním:

1. Dospělí (členové střední či starší generace) + malé děti (většinou cca do 8 let). Tyto skupiny byly častou dvou či tříčlenné. Byly-li početnější, většinou proto, že se takové skupiny sloučily dvě. Tyto skupinky se pohybovali klidněji než druhé. Při střetu s mikulášským průvodem neutíkali. Častěji komunikovali s Mikulášem. Těchto skupin jsem potkala méně než následujících, cca mezi 10–20.

2. Mládež (cca 10–16 let). Tito mladí se pohybovali bez příslušníků dospělé generace. Mladší z nich v početnějších skupinkách (většinou 5–7 členných) a starší v menších (většinou 2–3 lidé). Byli hlučnější, někteří házeli petardy. Stejně jako členové prvního typu skupin vyhledávali čerty, ale většinou se k nim neodvážili přijít tak blízko. Častěji před nimi také utíkali.

3. Třetí a netypickou skupinou byly mikulášské průvody. Osobně jsem potkala dva. Oba měli kolem 10 členů. Jednoho Mikuláše, jednoho anděla a několik čertů. Obecně lze říci, že se u nich shlukovalo nejvíce lidí.

Přepis polořízeného rozhovoru s účastníkem mikulášského průvodu (rodák, 69 let, vyučen):

Já: „Proč jste se vydali za čerty?“

Muž: „No abysme se zase přesvědčili, jestli to pořád funguje, jestli to pořád ještě chodí a v jakým je to stavu. Vypadá to, že dřív to bejvalo daleko hezčí, daleko pěknější... Bylo víc takovýho pořádku. Dneska děti akorát lítaj okolo, dělaj ty petardy a ten kravál okolo toho. Akorát blázinec a moc toho původního není.“

Já: „Takže si myslíte, že je to teď horší?“

Muž: „Já si myslím, že to dopadá hůř. Dřív tady přeci jenom chodilo víc paret. Co si pomatuju, tak třeba ještě za Junáka tady chodilo šestnáct paret, velkejch. To byli opravdu velký čerti, velký Mikuláši. Ty měli oddělený úseky a šli vlastně do každého baráku, kde to měli objednaný. I když nebyli, tak lidi na ně čekali a volali si je, aby k nim zašli. Se na to prostě čekalo. A bejvalo to takový veselejší, ty lidi se přitom i bavili. Chodili ty čerti a Židi taky normálně. Ty dělali největší bordel. Ti chodili zase v těch starejch odrhanejch hadrech, měli většinou pytel hozený přes záda a v tom měli většinou řezanku pro dobytek na krmení. No a tak to z toho prostě vyhazovali a nasvinili v každé domácnosti...(smích)“

Já: „A jste rád, že se tu ta tradice i přesto ještě dodržuje nebo si myslíte, že by to nemělo být vůbec?“

Muž: „Já si myslím, že je dobře takováhle tradice, jakákoliv stará tradice.“

6.3.2 Přímé zúčastněné pozorování půlnoční mše

Kde: Lomnice nad Lužnicí, kostel sv. Jana Křtitele

Kdy: sobota 24. 12. 2005, 20:00-20:40

Sloužící: kanovník římskokatolické církve Vladimír Vlček, vikář Josef Stolařík, 2 ministranti

Účastníci: cca 100 lidí, zejména mladší a starší generace

Již před 9:45 se začínají u kostela sdružovat lidé. Někteří před ním postávají v hloučcích a tráví zbylý čas do začátku mše konverzací, jiní jdou rovnou dovnitř jedním z kostelních vchodů a usedají do lavic či zůstávají stát v zadní části kostela. Lidé přicházejí v párech a skupinkách o několika jedincích, ale i sami. Na kůru se scházejí a připravují členové chrámového sboru KOS. Jejich vystoupení je doprovázeno hrou na keyboard, jelikož varhany se opravují.

Před zahájením mše se usazují v jedné ze zadních lavic kostela, kde sedí jednak dva mladí muži (17–20 let), jednak dvě dívky kolem 17 let a hoch podobného věku. Přestože bylo, zvláště v předních lavicích, ještě spousta prázdných míst k sezení, postávalo kolem deseti lidí mladé a střední generace v zadní části kostela, ve volném prostoru za lavicemi. Lavice byly obsazeny především staršími lidmi, a to hlavně ženami. Krom členů starší generace byli mezi sedícími i dva páry střední generace, jeden se dvěma dětmi (cca 8 a 10 let) a druhý s jedním (cca 6 let), pak také dvě dívky (cca 14–16 let) a jedna rodina – rodiče a tři mladí muži mezi 17 a 25 lety. Lidé většinou seděli po skupinkách a bylo mezi nimi možno spatřit i jedince, kteří na mši přijeli z nedalekých vesnic.

Když mše začala, bylo v kostele přítomno kolem 60 lidí. Postupně přicházeli další. Ti, co přicházeli bočním vchodem, si posedali na volná místa v lavicích. Ti, co přicházeli zadním, zůstali většinou vzadu mezi stojícími (mezi nimi nebyli staří lidé). Stála tam např. skupinka teenagerů (1 hoch a 4 dívky) a jedna žena střední generace s dvěma dcerami (cca 22 a 12 let). Celkově mohlo od počátku mše přibít

ještě zhruba 40 lidí. Přišel jeden pár kolem 55 let, jedna paní kolem 75 let, muž kolem 30 let, dívka kolem 20, pár kolem 25 let, tři ženy mezi 55–65 lety, 1 žena střední generace spolu s dvěmi mladšími... Později přicházeli jak starší, tak mladší. Zaplnili tak i místa v předních lavicích, avšak stále zůstala část míst nevyužita.

Během mše se četlo z kanonizovaných textů, zpíval chór, přeříkávaly se modlitby... Pro přijímání si šlo kolem 15 lidí, opět hlavně žen starší generace, ale byla mezi nimi min. i jedna žena kolem 35 let a jedna kolem 20 let.¹ Brzy poté, co si lidé vzájemně popřejí k Vánocům s těmi, kteří se nacházejí v jejich blízkosti, proběhla sbírka peněz na výdaje spojené s opravami kostela. Dva ministranti obešli přítomné s proutěnými miskami. Nejčastěji bylo slyšet cinkot kovových mincí, ale v košíčku bylo možno zahlédnout i 50tikorunové a 100korunové bankovky.

Mši kněz ukončil vyprávěním o jednom italském skladateli, na němž chtěl ukázat sílu lásky mezi matkou a synem. Tvrdil, že láska, kterou nám předkládají media, není tou pravou láskou. Láska je podle něj utrpení. Milovat znamená něco si odříkat... Příběh následovalo odzpívání koledy chórem i návštěvníky mše samotnými a odříkání modlitby.

Lidé se zvedají a oběma vchody vycházejí z kostela. Někteří této příležitosti využívají a jdou pozdravit své známé a příbuzným, pohovořit s nimi a popřát jim, a to buď přímo v kostele, nebo před ním, kde stojí několik hloučků. Ostatní se rozcházejí. Největší proud lidí se line od kostela směrem do Široké ulice, tedy do centra města.

Závěry:

Mohu-li soudit dle osobních zkušeností z minulých let, řekla bych, že letos se mše zúčastnilo poměrně málo lidí. Jak jsem již uvedla, převažovaly mezi návštěvníky ženy, a to především starší generace. Druhou nejpočetněji zastoupenou věkovou skupinu (ke 30 jedincům) představovali lidé mezi 17–27 lety. Děti tak do 13 let mohlo být přítomno kolem sedmi. Nejslaběji zastoupeni pak ze všech věkových skupin byli lidé střední generace.

Oproti týdenním nedělním mším se stává půlnoční mše společenskou událostí pro širší okruh obyvatel města i jeho blízkého okolí a oslovuje větší počet mladých

---

¹ Fotografie z tohoto přijímání tvoří součást fotopřílohy. Viz příloha 6.5, fotografie č. 6 – Fotografie zachycující kulturní a společenský život Lomnice nad Lužnicí.

lidí.¹ Po skončení mše jsem z rozhovorů s dvěma mladými muži zjistila, že se pohnutky, které je vedly k účasti na mši, týkají spíše než víry v Boha zaběhnutosti takového jednání: „Protože chodím každý rok. Aby se neřeklo...“ (muž 17 let) a „Ze zvyku.“ (muž cca 20 let).

6.3.3 Přímé zúčastněné pozorování hasičského plesu

Kde: Lomnice nad Lužnicí, sál Na Rychtě

Kdy: sobota 11. 2. 2006 od 20:00 do 03:00 hodin

Pořadatel: SDH Lomnice nad Lužnicí²

Vstup: 50 Kč

Kapela: Horizont,³ 5 členů, vždy zahráli 3 písničky (v poměru 2x 3moderní, 1x 3dechovky) a měli 10 minut přestávku

Tombola: 50 Kč lístek, všechny vyhrávající, cca 440 cen (ceny: krb, lopaty, krumpáče, keramika, polštáře, alkohol, sulc, kalendáře, dorty, obilí, kapři, ceny v obálkách (sleva na stavebniny, masáž apod.),...)

Lidé: celkem přítomno asi 240 lidí (k sezení bylo 270 míst), muži i ženy zhruba ve stejném zastoupení, cca od 15 do 65 let (lidí nad 60 kolem 15 a lidí pod 20 také tak)

Již v poslední neděli před konáním plesu zvala lomnické obyvatele na ples skupinka hasičů (kolem 20 lidí), kteří vytvořili páry a rozdělili si občůzkovou trasu.⁴ Tímto způsobem prodali většinu lístků, ale i na místě si je řada lidí kupovala.

---

¹ Srov. příloha 6.3 – Protokoly přímých zúčastněných pozorování, 6.3.3 Přímé zúčastněné pozorování mše svaté.

² Počátky sboru dobrovolných hasičů v Lomnici nad Lužnicí, a tím i jeho plesů, sahají až do roku 1879.

³ Je zvykem, že na plese SDH hrají kapely z blízkého či vzdálenějšího okolí. Vedoucí Horizontu pochází z blízké obce Záblatí. Je to kapela lokálního významu, která vystupuje převážně při podobných společenských akcích. V nedávných letech zde také vystupovala kapela z města Třeboně. Jak jsem se dozvěděla od nejstaršího ze svých informátorů, vystupovala tu po několik let i místní kapela p. Bicka či např. kapely z Tábora, Českých Velenic, Týna n. Vltavou, Bechyně. Převážně šlo o pětičlenné kapely.

⁴ Jelikož jsem se tohoto plesu nezúčastnila osobně, zrekonstruovala jsem do podoby pozorování výpovědi dvou účastníků, ženy ve věku 44 (rodačky s VŠ vzděláním) a muže ve věku 47 let (přítěhovaného, vyučeného). Ani jeden z nich neprošel žádným etnologickým školením. Oba jsou příslušníky SDH, přesto se plesu zúčastnili pouze jako pasivní účastníci (muž však pomáhal s přípravou na sále). Některé údaje, zvláště ty týkající se historie hasičských plesů v Lomnici nad Lužnicí, jsem získala nestandardizovaným rozhovorem s dlouholetým členem SDH (rodák, 70 let, vyučen). Rozhovory nebyly zaznamenány na diktafon.

Zvaní, které probíhá víkend před konáním plesu, má dlouholetou tradici. Členové hasičského sboru (většinou muži střední generace) zvou v párech a oblečení v uniformách. Zvoní se u všech domů ve městě, ale ne všichni lidé otevřou. Kolem 20% lidí neotevře a kolem 30% si lístek nekoupí. Pokud lidé otevřou, hasiči pozdraví a jménem dobrovolných hasičů si dovolí pozvat na ples a předají pozvánku (viz obr. č. 1). Lístky si kupují nejen příslušníci střední generace, ale i příslušníci generace starší. Později jmenovaní si v některých případech nekoupí lístek, ale přispějí hasičům nižší sumou. Většina těch, kteří si kupují lístek, nabízí hasičům panáky. Někdy i polévku či oběd.

Obr. č. 1: Pozvánka na hasičský ples roku 2006¹:

Dříve bylo zvykem vyvěšovat i plakáty upozorňující na ples, ale v posledních letech se od toho upustilo. Podle slov jednoho z mých informátorů, muže střední generace, to není ani třeba. Sál se naplní i bez nich a ti, kdo chtějí jít, se o tomto plese dozví, buď díky pozvání hasiči, nebo od přátel.

Během sobotního dne připravují hasiči sál na ples a ceny do tomboly. Tento sál se nachází v prvním patře budovy s hospodou v přízemí. Spadá do soukromého

¹ Tato mnou pořízená fotografie je fotografií skutečné pozvánky, kterou jsem přiložila pouze k 1. výtisku mé bakalářské práce, a to na konec tohoto protokolu.

vlastnictví a je to jediný sál, v kterém lze v Lomnici nad Lužnicí pořádat podobné akce¹. I když jeho nájem není nejnižší a i když není nejhezčí, je jeho dostupnost podle informátorů nespornou výhodou. Kdyby se totiž ples pořádal v některé z okolních obcí, nevydalo by se na něj tolik místních obyvatel.

Lidé se začínají scházet již před sedmou hodinou. Od 19:30 mají možnost kupovat si lístky do tomboly. Průměrně si kupovali kolem 2–4 lístků. Před 21:00 se již tombola vydávala.

Ačkoli by se jednotlivá volná místa našla, stoly byly všechny obsazené. Na nich byl při zahájení propagační materiál různých firem (95stránkový katalog firmy Mountfield, leták krbů místního výrobce a počítačové firmy místního rodáka).

Ples začal včas a tancovat se začalo již na první sérii písní. Lidem z páru, který šel tančit jako první, bylo přes 60 let. Parket byl plný jak na dechovky, tak na moderní. Na dechovky se tancovalo v párech (i žena se ženou) a na moderní krom ploužáků i ve skupinkách (až 10 lidí). Chodilo se na panáky. Kolem 22:00 se přestává vybírat vstupné.

Půlnoční přestávku (11:50-12:30) zaplňuje soutěž. Úkolem je srazit hasičskou hadicí kuželku. První cenou byl krb (1 pokus/100 Kč) a druhou dárkový balíček (1 pokus/ 50 Kč). Krb vyhrál hned první účastník (muž cca 50 let), a to na druhý hod. Tento účastník vyhrál i dárkový balíček. Před ním se ho pokusili vyhrát 4 muži a 2 ženy.

Kolem půlnoci odcházejí příslušníci nejstarší generace. Většina lidí odchází kolem druhé hodiny. Kapela přestává hrát ve 3:00.

Shrnutí:

Pořádání hasičských plesů má ve městě dlouholetou tradici. Plesy se pořádají každoročně a podle výpovědí informátorů se jich každý rok zúčastní podobné množství lidí. Sál je vždy převážně naplněn do posledního místa. Podle nejstaršího z mých informátorů se plesů dříve účastnilo více starších lidí (i přes 80 let), aby mohli posedět a poslechnout si muziku. Dnes jsou podle něj plesy záležitostí mladších.

Tento informátor také uvádí, že výdělky pořadatelů jsou po splacení všech výdajů (vč. nájmu za sál a zaplacení kapely) často minimální.

---

¹ Tento sál se nevyužívá a nevyužíval jen pro pořádání plesů, ale i mj. pro pořádání maškarních, koncertů, divadel, trhů, prodejních akcí či slavnostních schůzí organizací.

Na těchto plesech hrají převážně kapely regionálního významu.

6.3.4 Přímé zúčastněné pozorování mše svaté

Kde: Lomnice nad Lužnicí, kostel sv. Jana Křtitele

Kdy: neděle 19. 2. 2006, 10:15-10:55

Sloužící: kanovník římskokatolické církve Vladimír Vlček, 2 ministranti

Účastníci: cca 60 lidí, a to převážně žen starší generace

Již zhruba od 9:45 se před kostelem sv. Jana Křtitele začínají shromažďovat první účastníci mše, ze začátku převážně ženy nad 60 let. Poté, co se kostel otevře, vejdou někteří dovnitř, usadí se do lavic a modlí se. Ostatní zůstávají venku a hovoří s nově příchozími. V deset hodin dopoledne začne na kostele vyzvánět zvon. Ke kostelu přichází čím dál více lidí. Ti jdou buď rovnou do kostela, nebo setrvávají před začátkem mše po několik minut v neformální konverzaci před kostelem.

Je 10:15. Jdeme na kůr. Jsem tam já, má babička, jeden starší pán, vedoucí chrámového sboru, jedna mladá dívka (členka sboru, cca 16 let) a jeden muž (cca 30 let).

Mše je zaměřena na význam a sílu lásky a odpuštění a je dokreslována zpěvem písní za doprovodu varhan. Vede ji kanovník Vlček (82 let), který sem dojíždí z farnosti v nedalekém Ševětíně, pod níž Lomnice nad Lužnicí spadá. Přisluhují mu dva ministranti, jeden místní muž do 30 let a jeden zhruba stejně starý, který sem kanovníka zároveň i dovezl.

Začátek mše je oznámen zvukem zvonku. Lidé v lavicích povstávají. Rozezní se varhany. Zpívá se píseň, kterou lze dohledat v kancionálu pod číslem 517 (jak nás navádí číslo na tabuli vpředu kostela).

V lavicích sedí 5 mužů (3 z nich sedí osamoceně) a 36 žen, v drtivé většině ze starší generace (pouze 1 kolem 25 let a 2 do 45 let). Krátce po začátku mše přicházejí do kostela ještě další lidé. Na kůr přichází dívka kolem 12 let a pár střední generace s 2 dětmi do 10 let (dívkou a chlapcem). Později i muž střední generace spolu se dvěma chlapci (též do 10 let). Dolů přichází jedna žena, jeden starší pár a poté jeden pár střední generace s dvěma dětmi (do 8 let, dívka a

chlapec) a s kočárkem. Jeden chlapec kolem deseti let jde dopředu. Přichází též jedna žena střední generace a krátce po jejím usednutí si k ní přisedá i muž střední generace.

Jak jsem mohla z kůru pozorovat, sedělo více lidí v lavicích v pravé části kostela (tam je i boční vchod). Některé lavice v levé části kostela nebyly obsazeny vůbec. Krom toho ti, kteří seděli v lavicích na levé straně, seděli blíže k uličce uprostřed. U lavic v pravé části kostela nebylo možné sledovat žádnou takovou tendenci. V pravé části jsou umístěny 3 lavice po třech místech a za nimi, za uličkou, je dalších 7 lavic zhruba po 5 místech. V levé části kostela je 12 lavic po 5 místech. Pro lepší přehlednost jsem zpracovala následující tabulku.

Obsazení míst věřícími:

Řada	Lavice v levé části kostela	Lavice v pravé části kostela
1	2 ženy (s)+ 1 muž (s)	0
2	1 žena (s) + 1 muž (s)	3 ženy (s)
3	0	2 ženy (s)
4	0	2 ženy (1s, 1stř) + 1 muž (s)
5	1 žena (s)	4 ženy (3s, 1ml) + 1 muž (s)
6	0	3 ženy (s)
7	2 ženy (s)	2 ženy (s)
8	2 ženy (1s, 1stř) + 1 muž (stř)	4 ženy (s)
9	1 žena (stř) + 1 muž (stř) + 2 děti (dívka cca 7 let, hoch cca 5 let), kočárek	4 ženy (s)
10	2 ženy (s)	2 muži (s)
11	2 ženy (s)	
12	3 ženy (s)	

Vysvětlivky: s=starší generace, stř=střední generace, ml=mladší.

Po knězově proslovu a čtení z Markova evangelia, které prokládalo odzpívání několika písní, buď členy chrámového sboru samotnými či i návštěvníky, se dozvídáme, že je mše sloužena za dvě rodiny a příště bude taktéž. Během

následující písni probíhá sbírka. Většina lidí přispívá, a to zejména kovovými mincemi (10 či 20 Kč) nebo 50korunovou bankovkou (i 2 100korunové lze v košíčku zahlédnout). Opětné povstání následuje modlitba.

Po dalším knězově vyprávění a několika odzpívaných písních přichází na řadu přijímání. Zvedají se především starší ženy. Z 20 žen bylo jedné kolem 25 let a 3, z nichž jedna přivedla k přijímání i dvě děti (dívku a chlapce do 8 let), byly středního věku. Lidé z kůru odcházejí k přijímání skoro všichni – 1 žena střední generace, 2 muži střední generace, 1 mladý muž, 3 mladí chlapci a 3 mladé dívky.

Zpěv končí. Kněz vypráví příběh o 2 kmenech z And, na němž nám ukazuje, že z lásky dokážeme udělat vše. I náš příchod do kostela byl obět. Přišli jsme proto, že máme rádi mši a boží slovo. Mši uzavírá pohádkou o králi, který se rozhodoval, kterému ze svých synů předá vládu – tomu, který vykoná nejhrdinštější čin. A nejhrdinštější čin vykonal ten syn, který se setkal s jejich největším nepřítelem a dokázal mu odpustit. Příští mše bude probíhat přesně za týden, tedy 26. 2. od 10:15, a bude sloužena za dvě rodiny.

Lidé povstávají. Kněz odchází. Opět se zpívá. Kolem deseti lidí má otevřený kancionál. Během písni všichni usedají. Poté, co píseň skončí, se lidé pokřžovali, vstali a začali odcházet.

Chci se podívat na nástěnku na dveřích kostela, ale zjišťuji, že se v ní nic nenachází a má rozbité sklo.

Je jedenáct hodin. Pod kostelem postávají dva větší hloučky lidí. V prvním jsou hlavně lidé z kůru spolu s dětmi a v druhém 6 starších žen. Cestou na náměstí nás předjíždí tři auta mířící od kostela (jak jsem se dozvěděla, zúčastnili se mše i lidé z přilehlých vsí – Frahelže, Záblatí, Lužnice...). Přicházíme na náměstí. Z obchodu s potravinami vychází starší pár, který přišel na mši se zpožděním. Chvilí poté přicházejí z kostela k obchodu i tři starší ženy s koly. Jedna vchází do obchodu, druhé dvě spolu hovoří před ním. Mezi řečí pochválily i mši. Jednu z žen zajímá, co stále zapisuji.

Závěry:

Nyní bych ráda stručně shrnula alespoň hlavní postřehy z mého pozorování. 45minutové mše se zúčastnilo kolem 60 lidí (je však možné, že někteří lidé zůstali stát pod kůrem, kam jsem neviděla). Drtivá většina z nich byly ženy, a to starší

generace (nejvíce kolem 60–70 let). Po nich byly početnější skupinou děti (zhruba od 5–12 let). Nemalou část mše tvořil zpěv doprovázený varhanami.

Před začátkem mše i po jejím konci bylo možno pozorovat, jak se lidé shlukují a povídají si. Mše tak není pouhým vyslechnutím si kázání, ale je i příležitostí k společenskému životu.

V porovnání s půlnoční mší se této mše zúčastnilo méně lidí a poměr starších žen k ostatním účastníkům zde byl vyšší.¹

Polořízené rozhovory:

Před začátkem mše jsem pořídila i tři polořízené rozhovory za účelem dozvědět se něco o náboženském životě Lomnice nad Lužnicí (tyto rozhovory nebyly zaznamenány na diktafon). Oslovila jsem jednoho staršího muže, který vypomáhá u kostela, vedoucí místního chrámového sboru a ještě jednu starší ženu, která je též angažovaná v náboženském životě města.

Od muže (62 let) jsem se dozvěděla, že pro nedostatek zájmu byla v Lomnici nad Lužnicí zrušena výuka náboženství a zhruba kolem pěti dětí za ní dojíždí jednou týdně do Ševětína. Tam sídlí i kanovník Vlček a vikář Stolařík, kteří sem dojíždějí na mše.

Vedoucí kostelního sboru KOS a varhanice Kateřina Orlová (cca 40 let) mi podala bližší informace o tomto sboru. Tento spolek má dnes 17 členů, převážně mladých lidí a dětí, a to nejen z Lomnice. V kostele sv. Jana Křtitele vystupuje sbor většinou při přijímání a při různých svátcích. Při celých mších zpívá i v okolí. Na Velikonoce chystá sbor vystoupení v místním kostele sv. Václava (zde se konal např. i jeho adventní koncert). Jeho vystupování se však neomezuje pouze na kostely, sbor vystupoval např. i na indiánském táboře, jehož se zúčastnila jedna z členek. Podle odhadu pí. Kosové odehrál sbor vloni kolem 13 vystoupení a 10 koncertů. Zkoušky probíhají každou neděli od 17:00.

Podle další respondentky, katechetky kolem 60 let, je farnost stále živá: „Farnost znovu žije.(...) Město o farnosti dobře ví a vychází ji vstříc.“ Lituje však, že zde nesídlí kněz. Kdyby tu byl, mohlo by dojít k propojení místního spolku Skautů, a tak by se náboženství dostalo více mezi mladé lidi. Skauti jsou spolek s křesťanským nábojem. Dovídám se, že Lomnice spadá pod vikariát Jindřichův Hradec a farnost

---

¹ Srov. příloha 6.3 – Protokoly přímých zúčastněných pozorování, 6.3.2 Přímé zúčastněné pozorování půlnoční mše.

Ševětín. Před dvěma lety se zde konala vikariátní pouť dětí. Úspěchem jsou také dvě mladé varhanice v místním kostelním sboru. Dlouho tu totiž nebyl nikdo. Vítané by též bylo, kdyby se fara při kostele, kde nyní nikdo nesídlí, využila jako středisko pro mládež.

6.3.5 Přímé zúčastněné pozorování masopustního průvodu

Kde: většina ulic města Lomnice nad Lužnicí

Kdy: sobota 25. 2. 2006 od 9:00 do 16:30

Pořadatel: Informační kulturní středisko a některé místní spolky (folklórní soubor Javor a Javoráček, baráčníci, hasiči, sportovci, skauti)

Počet masek: cca 35–40 masek

Děj: průvod masek městem, navštěvování některých domů, pohoštění, zpěv

Již několik dnů před sobotou 25. 2., kdy se měl masopustní průvod konat, upozorňovalo město na tuto akci prostřednictvím plakátů vyvěšených po městě (v pečovatelském domě, na nástěnce na náměstí, v městské knihovně a několika jiných veřejnosti přístupných místech), oznámením v Lomnických listech a ohlášením v městském rozhlase.

Obr. č. 1: Plakát zvoucí na Masopust¹:

¹ Originály plakátu a demoličního výměru, o němž se zmíním později, jsou připojeny pouze k 1. výtisku bakalářské práce, a to na konci tohoto protokolu. Toto jsou pouze jejich fotografie, které jsem pořídila.

Začátek akce je ohlášen na devátou hodinu u městské radnice na Náměstí 5. května. Je podmračeno a – 7°C. Na osmou hodinu byl svolán sraz masek na Staré radnici, ale nové přicházejí i krátce před devátou hodinou. Některé masky přicházejí již převlečeny, jiní se za ně převlékají teprve v prostorách radnice.

Je 8:45 hodin. Jedněmi z nových příchozích byli i dva mladí muži kolem 20 let, které jsem potkala cestou na náměstí. Nestandardizovaným rozhovorem jsem se dozvěděla, že jdou za masky a že masky připravovali již předchozí den. Na mou výtku o brzkém začátku mi jeden z nich odpovídá: „Víš, co to bude, než se obejde celý město?(...) Dneska to bude náročný.“ Prý v téhle zimě budou lidé více nabízet panáky. Jsme na náměstí a oni zacházejí zadním vchodem do budovy městské radnice. Za jejími prosklenými dveřmi lze vidět několik masek.

Na náměstí, v jehož středu se nachází park a jež obklopují nejen obytné domy a radnice, ale i městský úřad, pošta, česká spořitelna a několik obchodů, lze zahlédnout několik lidí s nákupními taškami, jednu ženu střední generace vedoucí dvě malé děti (do 10 let), z nichž starší, holčička, je oblečena v šatech starodávného stylu a klobouku a 3 mladé dívky též převlečené za maškary (zdravotní sestřičku, čmeláka a „salon mámu“). Žena s dvěma dětmi směřuje k radnici a vchází do ní. Uprostřed volného prostranství před radnicí, kde většinou parkují auta, stojí vůz s párem koní. Kočimu může být k 20 rokům. Ve voze je 5 sedaček. Bočnice jsou ozdobené jehličím a proužky z barevných krepových papírů. Žlutá plachta tvoří přístřešek.

Náměstí však není pouze scénou, na které lze sledovat přicházející masky a nakupující obyvatele. Krátce před devátou hodinou se v blízkosti radnice začínají sdružovat lidé vyčkávající na zahájení průvodu. Postupně jich přibývá.

Na radnici odbíjí 9:00 a jedna starší žena oznamuje druhé, že určitě nezačnou v čas... Většinou odcházejí prý tak kolem 9:45. Okolo menšího prostranství před radnicí stojí 6 žen důchodového věku, 13 příslušníků střední generace (z nich jen jeden muž) a 6 dětí do 10 let. Tito lidé stojí buď u radnice, u obchodů po jejím boku nebo u domů na protilehlém chodníku. Společně přichází 2 ženy střední generace, 2 muži střední generace a 2 děti do 10 let. Nejvíce lidí se shlukuje na chodníku u radnice.

Nejvíce je zde tedy žen, a to žen střední generace, které jsou tu většinou s malými dětmi. Krom nich a dětí jsou zde také relativně početně zastoupeny starší ženy, samy i doprovázející ženy střední generace s dětmi.

Lidé stojí v hloučcích zejména o 2, 3 nebo 4 lidech. Někteří mlčí, jiní mezi sebou hovoří. Několik dětí pobíhá před radnicí.

Na náměstí přichází žena s malým dítětem a kočárkem. Přichází i další pár střední generace s dítětem, zamíří k radnici a zastaví se u dvou žen střední generace, s nimiž se dá do řeči. Muž po chvíli přechází k muži, který stojí u dveří radnice s malou holčičkou.

Jeden úder oznamuje 9:15. Prostranství před radnicí zůstává stále volné, jen k vozu s koňmi přiběhne občas nějaké malé dítě. Na radnici náhle začne hrát regionální rádio. Zevnitř se ozve i rána a kdosi zařve: „Hurá!“.

Další lidé přicházejí: muž střední generace s malou holčičkou, žena střední generace s 2 malými dětmi, dvě dívky kolem 13 let s kloučkem kolem 7 let, 1 dívka kolem 17 let... Na náměstí může být kolem 10 dětí pod deset let, 3 lidí od 10–20 let a 30 lidí starší a střední generace. Několik žen jde s malými dětmi k vozu s párem koní.

Je 9:20 a jeden starší muž oznamuje hloučku důchodkyň: „Už se to řadí.“ Oznamuje, že je tam kolem 30 masek a že tam byl s „malým“, který jde za vojáka. Koně prý stojí na náměstí už od osmi. Letos zase bude nevěsta a opět ji bude představovat stejná žena jako předchozí rok.

Krátce před 9:30 začnou z Lomnice vycházet masky. Jsou různorodé – ženich, nevěsta, Masopust, „staré báby“, vojáci, řezník a prasátka, „mimino“, zdravotní sestřičky, Jů a Hele, postavy z večerníčka „A je to!“, kouzelnice, holička, mušketýři, tučňáci, čmeláci, Rumcajs, Manka a Cipísek... Masky si nezřídka vyrobili účastníci sami.

Těchto masek je kolem 35–40. Obecně jsou jimi především ženy, a to hlavně dívky kolem 15 let a ženy střední generace (hlavně cca 35–50 let). Mužským zástupcům je především kolem 18–30 let. Je však mezi nimi i muž kolem 55 let. Zastoupeny jsou také děti okolo 10 let. Výjimkou není ani záměna rolí co do pohlaví (Manku představuje muž, Rumcajse žena, ženicha žena). Věkový rozptyl masek je opravdu široký – od 5 let po 85. Především jsou jimi členové místních spolků.

Připravuje se zahájení průvodu a požádání starosty o povolení. Na kupu sněhu na prostranství před radnicí si stoupnou 3 muži mezi 20–30 lety převlečení do

historických uniforem vojáků. S sebou mají i dělo. Stojí tam s nimi i malý mušketýr. Ostatní masky se před radnicí seskupily do kroužku. Masopust, muž kolem 20 let, žádá pana starostu o povolení průvodu, načež starosta pronese krátkou řeč. Žena převlečená za holičku začne starostu symbolicky holit. Místo holící pěny použije šlehačku. Také ho učeše velkým hřebenem. Ozve se několik ran z děla. Mezitím stále hraje jeden mladý muž na harmoniku a zpívá. Spolu s ním zpívá i několik dalších účastníků průvodu. Vojáci pískají na píšťalku a troubí klaksony.

Po udělení povolení se průvod seřadí a vydá se na svou cestu městem, na níž projde většinu z ulic města a zastaví se u některých domů.

Na začátku postoupí hned k prvnímu domu po pravé straně radnice. Muž hraje na harmoniku. Zpívá se. Starší muž z domu, u kterého masky zvonili, nabízí na tácku panáky.

Píseň dohraje a masky se vydají podél základní školy, obecního úřadu a několika dalších budov k pečovatelskému domu, kde již u dveří čekají dvě starší ženy. Také s tácky s pohoštěním. Potím a koblihama. Opět se hraje na harmoniku a zpívá se lidová píseň. Poté, co se všichni pohostí, přišpendlí jeden z vojáků na dveře domu „demoliční výměř“ a spolu s ostatními dvěma vojáky vystřelí z děla na dům míček.

Obr. č. 2: Demoliční výměř:

Demoliční výměř

**na tento dům
z rozhodnutí Masopusta LP 2006**

Důvody demolice:

- stavba překáží
- kazí koloryt obce
- stav ohrožuje spoluobčany

**Demolice bude vykonána okamžitě, pokud
majitel nesjedná nápravu !!!**

Průvod následuje několik lidí z těch, kteří na něj vyčkávali před radnicí. Především příslušníci střední generace s dětmi do 10 let.

Dále průvod míří k jednomu domu na boční straně (č. p. 110), kde jim otevře starší pár, a pak do řeznictví naproti pečovatelskému domu. U dalšího domu (č. p. 121) na této straně si krom pohoštění masky zatancují s párem starších lidí, který jim otevřel. Ženu z tohoto páru holička češe. Opět jsou všechny tyto domy odstřeleny. Dále se průvod zastavuje u domu, v němž se nachází mj. kosmetický salón. Hraje se. Ozývá se pískot. Nikdo neotevřel. Masky projdou ještě několik obchodů na náměstí – bazar, drogerii a obchod s textilem (potravin, které se nacházejí mezi těmito obchody a které byly také otevřeny, ne). Dále zacházejí do secondhandu, který je na samém okraji náměstí. Když takto obešli celé náměstí, zacházejí do bufetu na jedné cestě vedoucí z něj (Tyršova). Je 10:00. U dalšího domu, v přilehlé ulici (Sluneční), jsou maskám nabídnuty koláčky a koblihy. Zvoní i u domu u zdravotního střediska, kde však nikdo neotvírá. Vrací se opět do Tyršovy, kterou přechází a zamíří na Palackého náměstí.

Průvod doprovází kolem 5 dospělých (z nich jeden muž), 8 dětí a 2 dívky kolem 18–20 let. Někteří z nich se baví s maskami. Několik lidí si dění fotí (celkově kolem 5 – především však zahájení průvodu) a jedna starší žena ho natáčí na kameru. Radnice odbíjí 10:15.

V Tyršově ulici zastavují masky přijíždějící auto a baví se s řidičkou, zřejmě známou. Ostatním autům mávají. Vojáci odstřelují Nonstop na rohu Tyršové a Palackého náměstí. O několik domů dále se zastavují u řeznictví. Masopust tancuje s prodavačkou kolem 45 let. V dalším domě, u kterého se zastavují (č. p. 84), jim otevírá pár důchodců. Opět si při muzice zatancují s maskami, předtím jim však nabídli rum a slaninu.

Celou cestu doprovází průvod již zmiňovaný vůz, který veze 2 starší ženy převlečené za nevěstu a ženicha. Nyní už ve voze sedí i 3 malé děti převlečené za masky.

Průvod doprovází zhruba 10 dětí, 2 ženy střední generace, 1 muž střední generace, 1 muž starší generace, 3 dívky ve věku kolem 13 let a 3 od 15–20 let.

Další dům, u kterého se průvod zastavuje, je dům s č. p. 82. Otevírá pár kolem 50 let a jedna žena do 30 let s malými dětmi. Poblíž stojí i skupinka 6 starších žen. Masky jsou opět pohoštěny alkoholem a koblihami či chlebem se sekanou a okurkami. Z tohoto domu vynáší několik mužů-masek necky a nakládají do nich jednu dívku převlečenou za prase. Poté zase necky s nadáváním na neschopnost řezníka odnášejí zpět. Průvod se mezitím přesunul k přilehlému domu (č. p. 81),

kde ho hostí muž kolem 45 let. Před domem č. p. 80 již vyčkávají čtyři ženy s tácy s pohoštěním, 3 mezi 20–30 lety a 1 kolem 50 let. Zatímco ostatní zůstávají ještě u předchozího domu, jdou dvě ženy-masky za nimi a baví se s nimi. Zde masky dostávají chleba se sulcem. Opět se odehrává ten samý postup – uvítání, veselé pohovoření s obyvateli domu, pohoštění masek, poděkování, vykoupení penězi či odstřel domu (popř. obojí). K průvodu se přidává i žena (kolem 85 let), která je též převlečena za masku, což vzbudí veselí některých jiných členů průvodu.

Masky se obecně baví mezi sebou, s lidmi z domů i s lidmi, kteří průvod doprovázejí.

Druhou stranu Palackého náměstí masky neobešly vůbec a zamířily do přilehlé Školní. U domu č. p. 60, který se nachází na kraji této ulice, hrají a zpívají, ale nikdo neotvírá. Přistoupí tedy k domu č. p. 61. S úsměvem otevírá starší žena. Některé masky jdou k vedlejšímu domu (č. p. 62), kde jim také otevírá žena důchodového věku. Dům č. p. 63 jen odstřelují.

Počet místních, kteří průvod doprovázejí, se snižuje. Někteří lidé již průvod opustili, někteří se přidali. Teď přijíždějí na kolech 2 ženy střední generace a 2 malými dětmi.

Průvod opět projde několik domů bez povšimnutí. Pak se zastavuje u třech domů zároveň. U jednoho stojí žena jen za oknem. Opět se ozývá zpěv, u jednoho domu se tancuje. Opět se nalévají panáky. Na voze přibilo i pět dětí nepřevlečených za masky. Další zastávkou se stává místní hasičská zbrojnice, do které několik masek zajde. Průvod zde doprovází 3 ženy střední generace, několik dětí a 2 dívky kolem 18 let.

Je 11:00 a já zde průvod opouštím. Ten však pokračuje na své cestě městem.

Další informace o tomto průvodu jsem získala na základě polostandardizovaného rozhovoru.¹ Od svého informátora jsem se dozvěděla trasu, po které se průvod ubíral poté, co jsem ho opustila. Prošel Zámeckou, Šalounskou, Budějovickou, Floriánskou, Třeboňskou, Václavským náměstím, Sádeckou, Novým městem, Nádražní, Tyršovou, Bratří Čapků, Boženy Němcové, Novou, Jindřovskou, ulicí Na Třepince. Zavítal do většiny ulic města, ale ne všechny z nich prošel celé. Pro jasnější představu jsem vytvořila mapku.

---

¹ Tímto informátorem byl 18letý vyučený rodák, který se průvodu aktivně zúčastnil od jeho začátku až do jeho konce.

Obr. č. 3: Trasa masopustního průvodu:

Zvonilo se jen na některé domy, a i tak prý hodně lidí neotevíralo.¹ Všichni, kteří otevřeli, nabídli průvodu poté, co je uvítal formulkou o tom, že je po roce zase přišel navštívit Masopust, pohoštění (např. alkohol,² koblihy, koláče, klobásy, párky, cmundu) a přispěli mu drobnými penězi. Peníze průvod získal i od několika aut, které se mu podařilo zastavit. Přesto si však průvod podle mého informátora nevydělal mnoho. Určitě prý méně než loňský rok, kdy vyšel čistý zisk na 1000 Kč.

Masky až do konce vždy někdo doprovázel, především ženy s kočárky a malé děti. Kvůli zimě opustila řada masek průvod již během jeho cesty. Děti-masky prý vydržely až do konce, vezly se na voze. V Jindřovské prý opustilo průvod kolem 8 masek a ke konci měl průvod kolem 15 masek. V 16:30, kdy průvod zakončil svou cestu městem, se některé z masek vydaly do místního hostince Na Rychtě, kde pro ně bylo připraveno pohostinství (polévka, guláš,...).

Závěr:

¹ „Třeba v naší ulici otevřeli jen tři lidi,“ stěžuje si informátor.

² Zde se informátor zmiňuje o dvou mužích-maskách (cca 20 a 55 let), kteří „ji měli jak z praku“.

Jak jsem již uvedla, masek bylo kolem 40 a prošly skoro všemi ulicemi města. Zvonily pouze u některých domů, a i přesto jim ne všude otevřeli. Tam, kde jim otevřeli, vždy probíhal podobný postup. Ti, kteří otevřeli, byli uvítáni a průvodu za to nabídli pohoštění a peníze. Doba, po kterou průvod u domu setrval, se v průměru rovnala jedné lidové písni, kterou harmonikář začal hrát při zvonění u domu. Vše se neslo v duchu hlučného veselí (pískot, hlasité vyřvávání,...). Někde si obyvatelé domu s maskami zatancovali. Na konci byl jejich dům symbolicky odstřelen četou vojáků.

Přestože se na zahájení průvodu přišli podívat někteří lidé a přestože průvod vždy někdo z místních doprovázel, nezajímalo se o něj podle mého soudu mnoho lidí. To lze soudit i z toho, že průvod nezvonil u všech domů a že mu u některých domů ani neotevřeli. Vezmu-li v úvahu své pozorování, otevírali spíše lidé nad cca 45 let. Průvod naopak doprovázely hlavně malé děti a ženy mladší či střední generace. Avšak těchto doprovázejících mohlo být po celou dobu průměrně kolem 10 lidí.¹

---

¹ Během masopustního průvodu jsem pořídila několik fotografií, z nichž některé tvoří přílohu této práce. Viz příloha 6.5 – Fotografie zachycující kulturní a společenský život Lomnice nad Lužnicí.

6.4 Fotografie památek Lomnice nad Lužnicí

Fotografie č. 1 a č. 2:

Kostel svatého Václava. Obě fotografie zachycují lomnický kostel svatého Václava poté, co v letech 2002–2005 prošel rozsáhlou rekonstrukcí. Lomnická dominanta ležící na Václavském náměstí byla původně založena roku 1359 Vilémem z Landštejna jako hradní kaple a je jedinou částí hradu, která se dochovala až do současnosti. První fotografie zachycuje exteriér památky, druhá její oltář. Fotografie pořídila Kateřina Pollaková 30. 10. 2005.

Fotografie č. 3 a č. 4:

Kostel svatého Jana Křtitele. Obě fotografie znázorňují vnější vzhled této původem gotické stavby, která dodnes slouží jako centrum náboženského života obce. Fotografie byly pořízeny Kateřinou Pollakovou 6. 12. 2005.

Fotografie č. 5:

Stará radnice. Budova Staré radnice na náměstí 5. května pochází z renesančního období. Dnes v ní mimo jiné sídlí IKS Lomnice nad Lužnicí a městská knihovna. Fotografie pořídila Kateřina Pollaková 16. 4. 2004.

6.5 Fotografie zachycující kulturní a společenský život Lomnice nad Lužnicí

Fotografie č. 1:

Svěcení hasičského auta. Ševětínští faráři Vladimír Vlček (vpravo nahoře) a Josef Stolařík (vpravo dole) posvětili nové hasičské auto. Ceremoniálu se zúčastnil i lomnický starosta Karel Zvánovec (úplně vpravo), který držel proslov. Svěcení byli přítomni členové dobrovolného hasičského sboru od 20 do 80 let, pouze 2 z nich byly ženy. Fotografie pořídila Kateřina Pollaková v 15:25 3. 7. 2004.

Fotografie č. 2:

Stavění májky. 10 lomnických obyvatel, převážně členů místního hasičského sboru, staví májku před Starou radnicí na náměstí 5. května. Májka byla zdobena bezprostředně před jejím vztyčením. Předem ohlášená akce se odehrávala za přihlížení několika desítek obyvatel. Fotografii pořídila Kateřina Pollaková v 15:00 30. 4. 2005.

Fotografie č. 3:

Čarodějnický průvod. Z budovy Staré radnice vychází průvod čarodějnic, který odtud, po tanci pod májkou, pokračuje do přírodního amfiteátru Farská louka, kde je nachystán pro čarodějnice i diváky zábavní program. Čarodějnicemi na fotografii jsou převážně děti. Děti pozorují místní obyvatelé. Fotografii pořídila Kateřina Pollaková v 17:50 30. 4. 2005.

Fotografie č. 4:

Velikonoční výstava. Zachycený výjev znázorňuje předvádění lidových řemesel během velikonoční tématické výstavy, která se konala v budově Staré radnice. Fotografie byla pořízena pracovnící IKS Lomnice nad Lužnicí o Velikonocích 2005 a stažena 18. 4. 2006 z oficiálních stránek města: <http://www.lomnice-nl.cz/index.php?l=cz&p=62&r=8>.

Fotografie č. 4:

Mezinárodní Veterán Rallye Křivonoska. V rámci své přehlídkové jízdy projíždí městem několik desítek veteránů. Vše budí živý zájem přihlížejících: dětí, lidí střední generace, ale i důchodců. Fotografie pořídila Kateřina Pollaková v 11:00 14. 5. 2005.

Fotografie č. 5:

Pouťový průvod. V rámci poutě prochází částí města průvod směřující na Farskou louku, kde se bude odehrávat zábavní program. Tento průvod vede skupina mažoretek a dechová kapela, za nimiž postupují členové lomnických spolků oděni v uniformách a krojích. Na fotografii lze vidět členy SHD, Obce baráčníků a folklórního souboru Javoráček. Průvodu přihlíží a doprovází ho obecenstvo. Fotografie byla pořízena pracovnící IKS Lomnice nad Lužnicí 25. 6. 2005 a byla stažena 18. 4. 2006 z oficiálních stránek města: <http://www.lomnice-nl.cz/index.php?l=cz&p=76&r=8>.

Fotografie č. 6:

Půlnoční mše. Od 20:00 do 20:40 se konala v Lomnici nad Lužnicí na Štědrý den v kostele sv. Jana Křtitele půlnoční mše. Fotografie byla vyfocena v době, kdy probíhalo přijímání, k němuž šly v dřevité míře starší ženy. Fotografii pořídila Kateřina Pollaková v 20:20 24. 12. 2005.

Fotografie č. 7 a č. 8:

Masopust. První fotografie zachycuje mladého muže v masce „miminka“, kterou si sám vyrobil. V pozadí lze vidět i jiné masky a přihlížející občany. Druhá fotografie znázorňuje masopustní průvod, který směřuje k lomnické hasičské zbrojnici a je doprovázen přihlížejícími. Je zde možno vidět nejrůznější masky: Manku a Rumcajse, „starou bábu“, mušketýra, vojáky, čarodějnici, „JŮ“ a „HELE“, miminko aj. Obě fotografie pořídila Kateřina Pollaková, první kolem 9:30 25. 2. a druhou v 11:00 25. 2. 2006.

